

แลนด์อาร์ต, ริชาร์ด ลอง กับกระบวนทัศน์ใหม่ : กรณีสร้างสรรค์นิเวศศิลป์
ในบริบทแม่น้ำของ จากสามเหลี่ยมทองคำสู่มหานครที่สี่พันดอน

ปริญญานิพนธ์
ของ
พิน สาเสาร์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาทัศนศิลป์ : ศิลปะสมัยใหม่
ตุลาคม 2550

แลนด์อาร์ต, ริชาร์ด ลอง กับกระบวนทัศน์ใหม่ : กรณีสร้างสรรค์นิเวศศิลป์
ในบริบทแม่น้ำของ จากสามเหลี่ยมทองคำสู่ผืนดินที่สีพันดอน

ปริญญานิพนธ์
ของ
พิน สาเสาร์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาทัศนศิลป์ : ศิลปะสมัยใหม่

ตุลาคม 2550

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

แลนด์อาร์ต, ริชาร์ด ลอง กับกระบวนทัศน์ใหม่ : กรณีสร้างสรรค์นิเวศศิลป์
ในบริบทแม่น้ำของ จากสามเหลี่ยมทองคำสู่มหานครที่สีพันดอน

บทคัดย่อ
ของ
พิน สารสาร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาทัศนศิลป์ : ศิลปะสมัยใหม่
ตุลาคม 2550

พิน สาสาร์ (2551). แลนด์อาร์ต ริชาร์ด ลอง กับกระบวนการทัศน์ใหม่ : กรณีสร้างสรรค์นิเวศศิลป์
ในบริบทแม่น้ำโขง จากสามเหลี่ยมทองคำสู่มหานทีสีพันดอน ปริญญาโทศิลป.ม.
(ทัศนศิลป์ : ศิลปะสมัยใหม่) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
คณะกรรมการควบคุม ศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ.
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ เย็นสบาย.

การวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and development : R&D) มีจุดมุ่งหมาย
เพื่อศึกษาทฤษฎีระบบโลก ปรัชญา ที่ส่งผลต่อวิวัฒนาการของสังคมโลกที่มีตะวันตกเป็นศูนย์กลาง
จนก่อวิกฤติด้านต่าง ๆ เพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่กระบวนการศึกษาวิเคราะห์ศิลปะหลังสมัยใหม่
โดยเฉพาะผลงานการสร้างสรรคแลนด์อาร์ตของ ริชาร์ด ลอง ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ที่ได้พัฒนา
สร้างสรรค์ นิเวศศิลป์ตามลำน้ำโขง จากสามเหลี่ยมทองคำสู่มหานทีสีพันดอนระยะทางกว่า 1,800
กม. ระยะเวลา 142 วัน ได้รังสรรค์นิเวศศิลป์กว่า 26 ชุด การสร้างสรรค์นิเวศศิลป์ของผู้วิจัยได้
แรงบันดาลใจจากวัฒนธรรมหินตั้ง (Megakite) ที่ในอดีตกว่า 3,000 ปีในยุคก่อนประวัติศาสตร์ พบใน
ภาคอีสาน และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่ชุมชนโบราณจะตั้งหินตั้งเพื่อแสดง
อาณาเขตศักดิ์สิทธิ์ในพิธีกรรมบูชาผีฟ้าพญาแถน จนเมื่อพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้ามายัง
ดินแดนสุวรรณภูมิ วัฒนธรรมหินตั้งได้พัฒนาต่อมาจนกลายเป็นเสมาหิน เพื่อแสดงขอบเขต
ชั้นตีสี่มาในพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยสร้างสรรค์นิเวศศิลป์เพื่อเป็นสื่อในการสะท้อนเรื่องราวและ
ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นสองฝั่งแม่น้ำโขง เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกของมนุษย์ในอันที่จะรักษาความ
สมดุลย์ของธรรมชาติและนิเวศวิทยาอย่างจริงจัง

LAND ART OF RICHARD LONG WITH NEW PARADIGM : IN CASE STUDY OF
ECOLOGICAL ART UNDER THE CONTEXT FROO GOLDEN
TRIANGLE TO MAE KHONG RIVER

AN ABSTRACT

BY

PIN SASAO

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education degree in The Art Education
at Srinakharinwirot University

October 2551

Pin Sasao (2008). Land art of Richard Long with new paradigm : in case study of ecological art under the context from Golden Triangle to Mae Khong river.
Thesis presented for Master Degree of Fine Arts (Visual art : Modern arts)
Bangkok : Graduate School of Srinakharinwirot University. Board of Committee:
Professor Dr. Wiroon Tungcharoen, Assistant Prof. Amnard Yensabye.

This is a research and development with the purpose of studying the world system and the philosophy that is affected to the world evolution which the western world is the center and initiates many crisis so as to connect the research with the studying process of the analysis of the post-modern art, especially the creation of Richard Long work of art. The researcher has taken this research to develop and create the ecological art collected from experiences of the journey from Golden Triangle to the Mae Khong River which is about 1,800 kilometres and took 142 days to finish totally of 26 sets of ecological pieces of art. The art inspiration is derived from Megakite in the past 3,000 years before historical age that had been found in the northeast of Thailand and Laos People Democratic Republic where the ancient communities had installed the Megakite to show their boundary and to worship in the ancient ritual rite of Phee Fah Phya Thaen. Until the Buddhism is disseminated to the land of the Golden Triangle of Thailand, Laos and Myanmar, the culture of Megakite has developed to the boundary marker of the temple that specifies the Buddhist sanctuary. The researcher has created the ecological arts to represent as the media in reflecting the background and problems happened along both sides of the Mae Khong River in order to arouse the human conscious to seriously keep and maintain the balance of nature and ecology.

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับสำเร็จนี้ได้รับความเมตตาจากท่านศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ
รับเป็นประธานที่ปรึกษาและแนะนำจนสำเร็จ ผู้วิจัยต้องกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบระลึกถึงพระคุณพ่อ ผู้ล่วงลับที่จากไปก่อนผู้วิจัยจะสำเร็จการศึกษา และขอกราบ
ขอบพระคุณแม่และพี่สาวที่เป็นกำลังใจให้ตลอดมา

และที่สุดคือขอกราบขอบพระคุณประชาชนสองฝั่งแม่น้ำโขง ทั้งชาวไทยและชาวลาวและ
ชาวขมุที่ได้ให้ที่พักพิงตลอดจนน้ำใจในการช่วยเหลือตลอดการเดินทาง ระยะทางกว่า 1,800 กม.
ระยะเวลา 142 วัน

พิน สาสาร

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
ขอบเขตการศึกษา.....	3
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	5
 2 เอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง.....	 7
ปรัชญาตะวันตกยุคแรก.....	9
ปรัชญายุคสมัยใหม่.....	12
เอกสารเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์.....	16
วิกฤติธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.....	26
ปัญหาที่เกิดจากโครงการพัฒนาลุ่มน้ำของ.....	31
ขบวนการต่อต้านโลกาภิวัตน์.....	35
กระบวนทัศน์ใหม่ในกระแสโลกาภิวัตน์.....	39
กระแสแนวความคิดหลังสมัยใหม่.....	55
ข้อมูลเกี่ยวกับแลนด์อาร์ต.....	69
ข้อมูลเกี่ยวกับบริชาร์ดลอง.....	92
 3 การวิเคราะห์ผลงาน.....	 94
A line made by walking England 1967.....	95
England 1968.....	97
Circle in the Andes 1972.....	98
A line in Ireland 1974.....	99

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 (ต่อ)	
A line in the Himalayas 1975.....	100
A circle in Ireland 1975.....	101
Stones in Switzerland 1977.....	102
A circle in Alaska bering straight driftwood on the arctic ciecle 1977.....	103
Ciecle in Africa Mulanje mountain Malawi 1978.....	104
A line in Japan mount Fuji.....	105
A line in Bolivia 1981.....	106
A line and tracks in Bolivia 1981.....	107
A line in Scotland Cul Mor 1981.....	108
Camp site stones Sierra Nevada Spain 1985.....	109
Walking acircle stones Mongolia 1996.....	110
Sahara standing stone line 1988.....	111
Sahara circle 1988.....	112
Sahara line 1988.....	113
สรุปผลการวิเคราะห์ผลงานแลนด์อาร์ต ริชาร์ด ลอง.....	114
4 การพัฒนาสร้างสรรค์ผลงาน.....	116
กำเนิดอารยธรรม.....	121
อารยธรรมสองฟากฝั่งของ.....	123
การวัดวงวิญญาณ.....	125
การวัดครู.....	127
การอพยพครั้งใหญ่.....	129
สวนนกศิลปกรรม.....	131
เมื่อผืนฟ้า แผ่นน้ำ เป็นสีดำ.....	133
บ่อน้ำแห่งจิตวิญญาณ.....	135
ชีวิต.....	137

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 (ต่อ)	
วัฏจักรชีวิต.....	139
ไม่ใช่ดอกไม้ริมทาง.....	141
เมื่อสายน้ำแห้งเหือด.....	143
เส้นทางสู่รัฐสภา.....	145
สุสานพลังงาน.....	147
ธรรมชาติ.....	149
แดง.....	151
หยดน้ำที่หายไป.....	153
ไม้ค้ำ.....	155
ห้องเรียนธรรมชาติ.....	157
คบไฟแห่งอารยธรรม.....	159
อนุสาวรีย์ 1.....	161
อนุสาวรีย์ 2.....	163
ฝูงปลาที่ว่ายทวนน้ำ 1.....	165
ฝูงปลาที่ว่ายทวนน้ำ 2.....	167
สัญญา.....	169
ผู้กล้า อนัตตา.....	171
5 สรุปผลอภิปรายและข้อเสนอแนะ.....	176
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	176
ความสำคัญของการวิจัย.....	176
ขอบเขตการศึกษา.....	176
สรุปผลของการศึกษาวิเคราะห์.....	178
อภิปรายผล.....	184
ข้อเสนอแนะ.....	186

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม.....	187
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	190

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

มนุษย์ผูกพันกับสายน้ำเนิ่นนาน เท่ากับวิวัฒนาการของความเป็นมนุษย์ การอุบัติขึ้นของสิ่งมีชีวิตตั้งแต่แรกเริ่มของสัตว์เซลล์เดียวในห้วงลึกของมหาสมุทรอันไพศาล แดกเหล่านี้นับเป็นจุดเริ่มต้นของวิวัฒนาการของแต่ละสายพันธุ์ที่ทยอยเกิดขึ้นสู่ผืนแผ่นดินโผล่พ้นมหาสมุทร ก้าวเข้าสู่สัตว์โลกที่พื้นผิวดำรงเผ่าพันธุ์ ผ่านยุคไดโนเสาร์ แยกสายวิวัฒนาการกับเหล่าวานรผู้มีบรรพบุรุษร่วมกัน จวบจนลงจากต้นไม้เดินด้วยสองเท้าบนแผ่นดินมีกระดูกสันหลังขวางกับพื้นโลก อาศัยชอกหลีบของเฟิงหิน ถ้าปีนเรือนพัก เรียนรู้การจุดคบเพลิง ชุมชุมชนเป็นสัตว์สังคม สร้างกรอบ ประเพณีพิธีกรรมเพื่อเหตุผลกฎแห่งการดำรงอยู่ป้องกันอันตรายนานาประการ ตลอดจนอำนาจการ ปกครองของเผ่าพันธุ์เหนือเผ่าพันธุ์อื่น

อารยธรรมของมนุษย์เจริญงอกงามขึ้น เปลี่ยนจากชุมชนเล็กๆ เต็มโตเป็นชุมชนใหญ่เป็นอาณาจักรและจักรวรรดิ อารยธรรมอันยิ่งใหญ่ที่ส่งอิทธิพลต่อโลกล้วนกำเนิดขึ้นบริเวณลุ่มน้ำสำคัญของโลกเช่น อารยธรรมอียิปต์แห่งแม่น้ำไนล์ โรมันแห่งแม่น้ำไรน์ บาบิโลนและเปอร์เซียครอบคลุมไทกริส-ยูเฟรติส อารยธรรมอินเดียแห่งสินธุและคงคา อารยธรรมจีนแถบฮวงโหและแยงซีเกียง เป็นต้น

ในส่วนของแม่น้ำที่ส่งอิทธิพลต่อประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน ที่มีความสัมพันธ์กันทางประวัติศาสตร์ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา ก่อเกิดกรุงสุโขทัยและอยุธยา แม่น้ำอริขะวัตที่ตั้งกรุงหงสาวดี แม่น้ำของกำเนิดแหล่งอารยธรรมเชียงแสน หลวงพระบาง เวียงจันทร์ จำปาสัก ตลอดจนอาณาจักรขอมโบราณ ที่ตั้งนครวัดนครธมอันยิ่งใหญ่บริเวณที่ราบลุ่มทะเลสาบเขมร

การสร้างสรรคศิลปวัฒนธรรมของมนุษย์ โดยเฉพาะมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์นั้นเป็นการสร้างสรรค์ เพื่อเป็นสื่อถึงบุคคลในชุมชนและนอกชุมชน ศิลปะยังเป็นตัวกลางในการสื่อสารระหว่างมนุษย์กับวิญญาณ ภูตผีเทวดาพญานาคร ในความเชื่อและการตีความจากปรากฏการณ์สภาวะ แวดล้อมของแต่ละสังคม ดังนั้นศิลปะที่ถูกสร้างด้วยน้ำมือมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ จึงผูกพันกับ ธรรมชาติ เป็นส่วนหนึ่งในพิธีกรรม และเป็นส่วนหนึ่งแห่งจิตวิญญาณ ดังปรากฏหลักฐานบริเวณริมแม่น้ำโขงผาแต้ม อำเภอโขงเจียมจังหวัดอุบลราชธานี เป็นภาพเขียนสีและคอกหินอันเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมหินตั้ง ที่พัฒนาต่อมาจนกลายเป็นเสมือนพบมากบริเวณภาคอีสานและสปป.ลาว

ความเจริญก้าวหน้า ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จากซีกโลกตะวันตก โดยเฉพาะในศตวรรษที่ 17 การเริ่มต้นยุคแห่งความกระจ่างแจ้ง(Enlightenment age) ได้นำพามนุษย์ก้าวกระโดด จากสังคมเกษตรกรรมสู่ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมในศตวรรษที่ 18 เข้าสู่ยุคสมัยใหม่ ยุคแห่งวิทยา ศาสตร์และเทคโนโลยีพร้อมชุดความรู้แบบตะวันตก ได้ไหลบ่าเข้าสู่โลกตะวันออก

อย่างรวดเร็ว โดย ผ่านการค้ามิชชันนารี และเรือปีนกับการล่าอาณานิคม สองศตวรรษ ที่โลกตะวันออกได้รับอาณิสงค์ ส่วนหนึ่งจากองค์ความรู้แบบตะวันตก แต่ต้องแลกมาด้วยการสูญเสีย อธิปไตย ทรัพยากร ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และ จิตวิญญาณตะวันออก

การตั้งคำถามต่อการพัฒนาตามแนวทางทุนนิยม ภายใต้บังคับการของชุดความรู้แบบตะวันตก แบบสมัยใหม่หลังการพังทลายของกำแพงเบอร์ลินปี 1989 และการล่มสลายของสหภาพโซเวียต ปี 1991 พร้อมกับการเกิดขึ้นของขบวนการขับเคลื่อนโลกาภิวัตน์ (Globalization) ควบคู่กับขบวนการต่อต้านโลกาภิวัตน์ ความพยายามจัดระเบียบโลกใหม่ (New world order) ของชนชั้นนำสหรัฐ อเมริกาต่อประเทศกำลังพัฒนา ประเทศโลกที่สาม ครอบงำตั้งแต่การแต่งกาย อาหาร ความบันเทิง ศิลปะวัฒนธรรมการใช้ชีวิตตลอดจนทัศนคติ สภาพการเหล่านี้ทำให้เกิดความขัดแย้งทางวัฒนธรรม เกิดการต่อต้านตะวันตก โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา เห็นได้ชัดเจนในโลกมุสลิม จากเหตุการณ์วันที่ 11 กันยายน เป็นดัชนีชี้วัดความขัดแย้งรุนแรง และโหมกระพือสู่ความไร้ระเบียบ (CHAOS) ไปทั่วโลก

ในส่วนของโลกศิลปะ ศิลปินส่วนหนึ่งได้หันไปศึกษา กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะ ในยุคบรรพกาล ศิลปินให้ความสนใจการสร้างสรรคศิลปะที่เกิดขึ้นกับธรรมชาติ ผสมผสานเข้ากับปรัชญา ตะวันออก หรือการสร้างสรรคสัญลักษณ์ของชนเผ่าอินคาโบราณ การศึกษาโครงสร้างงานศิลปะของ ชาวอัฟริกันพื้นเมือง ศิลปินสร้างงานบนพื้นโลก (Earth work) ก้าวเท้าออกจากคำจำกัดความ ของ ทัศนศิลป์แบบสมัยใหม่ที่ยึดถือความเป็นปัจเจก (Individual) การตีความโดยตัวประธาน (Objective) ยึดถือเสรีภาพแบบมนุษยนิยม (Humanism) สุดขีด เปลี่ยนเป็นมนุษยนิยมใหม่ (Neo humanism) คำนึงถึงบริบทของพื้นที่ (Social context) ในการสร้างสรรค์ มีปฏิสัมพันธ์ (Interactive) กับสภาพแวดล้อมรอบๆตัว บูรณาการสื่อ วัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลาย (Multi media) ไม่จำเป็นต้องยึดติดกับ นิทรรศการ (Exhibition) รูปแบบเก่า การติดตั้งชิ้นงานอย่างมีเสรีภาพที่แพร่จากจากการกำกับของ ภัณฑารักษ์ (Curator) ผู้เสพชมอาจมีส่วนร่วม (interactive) ในการสร้างสรรค์ศิลปะ ทั้งโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัว ศิลปินให้ความสำคัญกับกระบวนการสร้างสรรค์ (Process creation) มากกว่าหรือเท่ากับตัว ผลงานสำเร็จ (Product) ศิลปะไม่จำเป็นต้องติดตั้งถาวรหรือเก็บรักษาผลงานต้นแบบ (Original) ไว้ ในหอสะสม (Gallery) ศิลปะเกิดขึ้นท่ามกลางธรรมชาติ สายลมแสงแดด ย่อยสลายไปตามสภาพของ วัตถุที่ใช้ ถูกกลบเกลื่อนเลื่อนหายไปตามสภาวะแวดล้อมตามกาลเวลา ศิลปินเก็บกระบวนการสร้าง สรรคเป็นสื่อในการเผยแพร่ต่อสาธารณชน ด้วยภาพถ่าย วีดิโอหรือโสตทัศนูปกรณ์อื่นๆ แต่โสตทัศนูปกรณ์หาใช้ตัวผลงานศิลปะไม่ เป็นแต่เพียงสื่อกลาง (Medium) เป็นบันทึก (Recorder) เพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณชน ศิลปินที่สร้างศิลปะและพื้นที่ได้แก่ โรเบิร์ต สมิธสัน (Robert smithson, 1938-1973) เดนิส ออปเพนไฮม์ (Dennis oppenheim, 1938-) วอลเตอร์ เดอ มาเรีย (Walter de maria, 1935-) ริชาร์ด ลอง (Richard long, 1945-) แฮมิช ฟุลตัน (Hamish fulton, 1740-) เป็นต้น

ศิลปะที่เหล่าศิลปินเหล่านี้สร้างขึ้นอาจมีชื่อเรียกหลากหลายแตกต่างกันไปทั้ง Land art, Environmental art, Earth art, Natural Sculpter, แต่ศิลปะที่เรียกขานแตกต่างกันเหล่านี้

จัดอยู่ใน แนวคิดศิลปะหลังสมัยใหม่ (Post modern art) กระแสความคิดหลังสมัยใหม่นั้น อาจจะยังหาข้อสรุป ของคำจำกัดความที่แน่ชัดไม่ได้ แต่ก็เป็นการสะท้อนที่ท้าทายระบบคิดของมนุษยชาติ ในศตวรรษที่ 21 ทั้งในด้าน รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์และ ศิลปกรรมศาสตร์ จึงจำเป็นอย่าง ยิ่งที่เราต้องทำความเข้าใจ ในความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไม่ว่าเราจะชอบหรือไม่

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. ศึกษากระบวนการสร้างสรรค์งาน แลนด์อาร์ต
2. ศึกษาวิเคราะห์งาน แลนด์อาร์ต ของ ริชาร์ด ลอง ในประเด็น
 - 2.1 บริบทของพื้นที่
 - 2.2 สื่อ วัสดุ
 - 2.3 กลวิธีการติดตั้งสร้างสรรค์
3. ศึกษากระบวนการทัศน์เก่าที่ก่อให้เกิดวิกฤติโลกาภิวัตน์
4. ศึกษาโครงการที่ส่งผลกระทบกับแม่น้ำของ
5. ศึกษากระบวนการทัศน์ใหม่ตลอดจนกระแสแนวความคิดหลังสมัยใหม่

ความสำคัญของการวิจัย

1. ให้เข้าใจถึงการสร้างสรรค์งานแลนด์อาร์ต
2. แสดงให้เห็นถึงกระบวนการสร้างสรรค์ แลนด์อาร์ต ของ ริชาร์ด ลอง
3. ให้เข้าใจถึงกระบวนการทัศน์เก่า ที่ก่อให้เกิดวิกฤติโลกาภิวัตน์
4. ให้ทราบถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ของแม่น้ำของจากโครงการพัฒนา
5. ให้เข้าใจถึงกระบวนการทัศน์ใหม่ ตลอดจนแนวความคิดหลังสมัยใหม่
6. เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัย ในการสร้างสรรค์งานแลนด์อาร์ตของผู้วิจัย

ขอบเขตการศึกษา

1. ในงานวิจัยฉบับนี้จะศึกษางานศิลปะประเภท แลนด์อาร์ต
2. ในงานวิจัยฉบับนี้จะศึกษางาน แลนด์อาร์ต ของ ริชาร์ด ลอง ในประเด็น
 - 2.1 บริบทของพื้นที่
 - 2.2 สื่อ วัสดุ
 - 2.3 กลวิธีการติดตั้งสร้างสรรค์
3. ในงานวิจัยฉบับนี้จะศึกษางานแลนด์อาร์ตของ ริชาร์ด ลองช่วงปี คศ. 1962-1988

จำนวน 19 ผลงานดังต่อไปนี้

- 3.1 A line made by walking England 1967
- 3.2 England 1968
- 3.3 Circle in the Andes 1972
- 3.4 A line in Ireland 1974
- 3.5 A line in Himalayas 1975
- 3.6 A circle in Ireland 1975
- 3.7 Stone in Swizerland 1977
- 3.8 A circle in Alaska 1977
- 3.9 Circle in Africa Mulanje mountain Malawi 1978
- 3.10 A line in Japan mountain Fuji 1979
- 3.11 A line in Bolivia 1981
- 3.12 A line and track is in Bolivia 1981
- 3.13 A line in Scotland Culmor 1981
- 3.14 Camp site stone Sierra nevad Spain 1985
- 3.15 Walking a circle in Mist Scotland 1986
- 3.16 Sahara standing stone line 1988
- 3.17 Sahara circle 1988
- 3.18 Sahara line 1988

4. ศึกษากระบวนการทัศนศึกษา ที่ส่งผลต่อวิกฤติโลกาภิวัตน์ จากเอกสารหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ

5. ศึกษาโครงการที่ส่งผลวิกฤติแม่น้ำของ จากงานวิจัยท้องถิ่นกลุ่มรักษ์เชียงใหม่

6. ศึกษากระบวนการทัศนศึกษา ใหม่ ตลอดจนกระแสแนวความคิดหลังสมัยใหม่ จากหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ในงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากหนังสือ และบทความทางวิชาการ
2. ข้อมูลงาน แลนด์อาร์ต ได้ศึกษาข้อมูลจากหนังสือไทยและต่างประเทศ
3. ข้อมูล ริชาร์ด ลอง ได้ศึกษาจากหนังสือต่างประเทศและอินเทอร์เน็ต ส่วนรูปภาพประกอบได้จากอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีชื่อเว็บไซต์ ดังนี้

3.1 http://www.sculpter.uk.com/richard_long.html

3.2 <http://www.richardlong.org/sculptures/sculptures.html>

4. ในส่วนการพัฒนาสร้างสรรค์ ผู้วิจัยจะสร้างสรรค์งาน แลนด์อาร์ตในบริบทแม่น้ำของ โดยเริ่มต้นที่สามเหลี่ยมทองคำ อ.เชียงแสน จ.เชียงราย ไปสิ้นสุดที่น้ำตกคอนพะเพ็งแขวงจำปาสัก ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ระยะทาง 1,800 กิโลเมตร

นิยามศัพท์เฉพาะ

แลนด์อาร์ต	ศิลปะที่เกิดขึ้นภายนอกอาคารเป็นสำคัญ การสร้างสรรค์นั้นโดยใช้วัสดุธรรมชาติหรือวัสดุสำเร็จ มีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม ไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงนิเวศวิทยา อาจมีสภาพทั้งถาวรหรือชั่วคราว
นิเวศศิลป์	ศิลปะที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของศิลปิน โดยอาศัยพื้นที่ภายนอกอาคารเป็นสำคัญ โดยการสร้างสรรค์จัดวางวัสดุธรรมชาติ หรือวัสดุสำเร็จ ตลอดจนการสร้างร่องรอยให้ปรากฏเป็นสัญลักษณ์เพื่อสื่อความหมาย และมีปฏิสัมพันธ์กับสภาวะแวดล้อมคำนึงถึงนิเวศน์วงจรเป็นสำคัญ ผลงานจะยังคง อยู่ในธรรมชาติ หรืออาจถูกกลบกลบหายไปตามการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติ หรือกิจกรรมของมนุษย์ในสังคมที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ที่ศิลปินได้สร้างสรรค์ผลงาน
ภูมิทัศน์วัฒนธรรม	พื้นที่ทางภูมิทัศน์ที่ถูกแทรกแซงโดยกิจกรรมของมนุษย์ จนเกิดเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อความหมาย กระตุ้นให้เกิดความรู้สึกร่วมของผู้คน ประชาชนจำนวนมาก เกิดกิจกรรมในพื้นที่ที่ถูกแทรกแซง ทั้งสอดคล้องและขัดแย้งต่อรูปร่าง รูปทรง หรือสัญลักษณ์ที่ได้ถูกสร้างขึ้น

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. ศึกษาข้อมูล แลนด์อาร์ต จากเอกสารหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ
2. ศึกษาและวิเคราะห์ผลงานแลนด์อาร์ตของริชาร์ดลองในประเด็น
 - 2.1 บริบทของพื้นที่
 - 2.2 สื่อ วัสดุ
 - 2.3 กลวิธีติดตั้ง สร้างสรรค์
3. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการทัศน์เก่า ที่ส่งผลต่อวิถีวิถีโลกาภิวัตน์ จากเอกสารบทความวิชาการ จากหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ
4. ศึกษาผลกระทบจากโครงการพัฒนา ที่ก่อวิถีวิถีในแม่น้ำของ จากงานวิจัยท้องถิ่น กลุ่มรักษ์เชียงของ

5. ศึกษากระบวนการทัศน์ใหม่ ตลอดจนกระแสความคิดหลังสมัยใหม่ จากเอกสารบทความวิชาการ จากหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ

6. นำผลการศึกษาวิจัยแลนด์อาร์ตของริชาร์ดลอง มาพัฒนาสร้างสรรค์งาน แลนด์อาร์ตตามแนวทางของผู้วิจัยต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

ในงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นดังต่อไปนี้

1. เอกสารเกี่ยวกับปรัชญา

- 1.1 ปรัชญาตะวันตกยุคแรก
 - 1.1.1 ปรัชญาสารานิยม
 - 1.1.2 ปรัชญาจิตนิยม

2. ปรัชญายุคสมัยใหม่

- 2.1 ปรัชญาลัทธิจักรกลนิยม
- 2.2 ปรัชญาลัทธิเหตุผลนิยม
- 2.3 ปรัชญาจิตนิยมเยอรมันแบบคานท์

3. เอกสารเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์

- 3.1 การปฏิวัติอุตสาหกรรม
- 3.2 สู่กระแสโลกาภิวัตน์
- 3.3 วิฤตติสังคมนิยมและการล่มสลายของสหภาพโซเวียต
- 3.4 วิฤตติทุนนิยมในประเทศโลกที่สาม
 - 3.4.1 วิฤตติเศรษฐกิจ
 - 3.4.2 วิฤตติสงครามการค้าการร้าย
 - 3.4.3 วิฤตติสุขภาพและประชากร
 - 3.4.4 วิฤตติวัฒนธรรม

4. เอกสารเกี่ยวกับวิฤตติธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- 4.1 วิฤตติน้ำใต้ดิน
- 4.2 สงครามน้ำครั้งใหม่

5. ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดจากโครงการพัฒนาลุ่มน้ำโขง

- 5.1 การคุกคามแม่น้ำโขงในยุคล่าอาณานิคม
- 5.2 การคุกคามแม่น้ำโขงในยุคโลกาภิวัตน์
 - 5.2.1 โครงการสร้างเขื่อนกั้นแม่น้ำโขงและแม่น้ำสาขาของแม่น้ำโขง
 - 5.2.2 โครงการระเบิดแก่งหินในแม่น้ำโขง

6. ข้อมูลเกี่ยวกับขบวนการต่อต้านโลกาภิวัตน์

7. เอกสารเกี่ยวกับกระบวนการทัศน์ใหม่ในกระแสโลกาภิวัตน์

- 7.1 ทฤษฎีความเสื่อมถอยของอารยธรรมตะวันตก
- 7.2 ลัทธิมาร์กใหม่
- 7.3 สู้ธรรมชาติ
- 7.4 ปรัชญาตะวันออก
 - 7.4.1 อหิงสาและสัตยาเคราะห์
 - 7.4.2 ปรัชญาสัทธาเต๋า
 - 7.4.3 ปรัชญาพุทธศาสนา
 - 7.4.4 จิต สมาธิ และศาสนา

8. เอกสารแนวความคิดหลังสมัยใหม่

- 8.1 กระแสแนวความคิดหลังสมัยใหม่ในด้านสังคมศาสตร์
- 8.2 กระแสแนวความคิดหลังสมัยใหม่ว่าด้วยวาทกรรม
- 8.3 กระแสแนวความคิดหลังสมัยใหม่ด้านวิทยาศาสตร์
- 8.4 กระแสแนวความคิดหลังสมัยใหม่ด้านศิลปะ

9. ข้อมูลเกี่ยวกับแลนด์อาร์ต

- 9.1 การสร้างงานแลนด์อาร์ตด้วยวัสดุธรรมชาติ
 - 9.1.1 ผืนดิน
 - 9.1.2 หิน
 - 9.1.3 ไม้
 - 9.1.4 หิมะและน้ำแข็ง
- 9.2 การสร้างงานแลนด์อาร์ตกับสภาวะแวดล้อมของพื้นที่
 - 9.2.1 ทะเลทราย

9.2.2 ป่าไม้

9.2.4 พื้นที่ทางอุตสาหกรรมและพื้นที่เสื่อมโทรม

9.2.5 พื้นที่ชุมชนเมือง

9.3 มิติทางสังคมของแลนด์อาร์ต

10. ข้อมูลเกี่ยวกับบริษัลดลอง

1. ปรัชญาตะวันตกยุคแรก

เนื่องจากอดีตมนุษย์ได้พัฒนาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีต่อเนื่องยาวนาน พร้อมๆ กับการตั้งคำถามการมีอยู่ของพระเจ้า คุณค่าของชีวิตอันแท้จริงความหมายของชีวิตและชีวิตหลังความตาย การต่อสู้ของปรัชญาคู่ขนานของ สสารนิยม (Materialism) และจิตนิยม (Idealism) เป็นไปอย่างเข้มข้นตลอดประวัติศาสตร์การสร้างอารยธรรมของมวลมนุษยชาติ

1.1 สสารนิยม

จุดเริ่มต้นของอภิปรัชญา (Metaphysica) เกิดขึ้นจากการตั้งคำถามเกี่ยวกับ “อะไรคือปฐมธาตุ (Arche) ของโลก” “โลกเกิดจากอะไร” ธาเลส (Thales, 642 bc.) ตอบว่า โลกเกิดจากการรวมตัวของสสารดั้งเดิมสุด (Prime matter) สสารนั้นจึงเป็นวัตถุดิบที่ก่อให้เกิดโลก มันมีอยู่ก่อนสิ่งอื่นทั้งหมดจึงเป็นปฐมธาตุ (First element) ของโลก ซึ่งจะต้องเป็นสิ่งที่มีอนุภาคเล็กที่สุดจนแบ่งย่อยออกไปอีกไม่ได้ อะไรคือปฐมธาตุที่ว่านี้ธาเลสบอกว่า “น้ำเป็นปฐมธาตุของโลก” (พระราชวรมณี.2542:36)

ธาเลสมีชีวิตอยู่ในราวศตวรรษที่ 6 ก่อนคริสตกาล เป็นทั้งนักปรัชญา รัฐบุรุษ นักคณิตศาสตร์ นักดาราศาสตร์และวิศวกร ธาเลสเป็นนักปรัชญาตะวันตกคนแรกที่เสนอแนวคิดแบบลดทอน (Reductionism) ทั้งนี้ธาเลสถือว่าสิ่งทั้งหลาย อาจลดทอนจนเหลือความจริงเพียงสิ่งเดียว ได้แก่ น้ำ ความสำคัญของธาเลสไม่ได้อยู่ที่ว่า น้ำเป็นปฐมธาตุจริงหรือไม่ แต่ความสำคัญอยู่ที่ตรงประเด็นที่เกี่ยวกับการตั้งคำถาม ถึงแก่นแท้ของโลก และวิธีคิดแสวงหาคำตอบ เมื่อตั้งคำถามว่าโลกมีกำเนิดอย่างไร ก็คิดหาคำตอบด้วยการสังเกตธรรมชาติรอบตัว และคิดวิเคราะห์หาเหตุผลสนับสนุน ธาเลสไม่อ้างตำนานหรือเทพนิยายของโฮเมอร์และเอเซียดมาสนับสนุนคำตอบของตนแต่อย่างไร (พระราชวรมณี.2542:40)

อนักซิแมนเดอร์ (Anaximander, 611 bc.) ผู้ศึกษาและเป็นลูกศิษย์ของธาเลส ไม่เห็นด้วยกับทัศนคติของธาเลส เพราะน้ำมีรูปแบบตายตัว กล่าวคือน้ำมีสภาพเป็นของเหลว และมีความเย็นเป็นลักษณะ จึงเป็นการยากที่จะเห็นคล้อยตามว่าน้ำสามารถแปรรูปเป็นดินหรือไฟ...ดังนั้นสิ่งที่จะเป็นปฐมธาตุควรมีความเป็นกลาง คือในตัวมันเองยังไม่เป็นอะไรเลยยังไม่เป็นดิน น้ำ ลม ไฟ ยังไม่สังกัดประเภทใดประเภทหนึ่ง เขาสรุปว่า ปฐมธาตุของโลกเป็นสสารไร้รูป (Formless material)

มันเป็นสิ่งที่มองไม่เห็นด้วยตาเปล่า แต่มันเป็นสิ่งที่ควรอยู่ในจินตนาการ และแผ่ซ่านไปไม่สิ้นสุด ดังนั้น นักชิมาเนอเดอร์จึงเรียกปฐมธาตุนี้ว่า อนันต์ (Infinite) (พระราชวรมุณี.2542:38-39)

อนักซิเมเนส (Anaximenes, 588 bc) เป็นลูกศิษย์ของอานักซิมาเนอเดอร์ ซึ่งอานักซิเมเนส ตอบคำถาม ปฐมธาตุของโลกว่า “อากาศต่างหากเป็นปฐมธาตุ” เพราะอากาศแพร่ขยายออกไปไม่มีที่สิ้นสุด มีพลังขับเคลื่อนในตัวเอง... เวลาอากาศเคลื่อนตัวออกจากกัน อากาศจะเกิดการขยายตัว (Rarefaction) ปริมาณของอากาศจะเจือจางลง หากเจือจางถึงขีดสุดอากาศจะกลายเป็นไฟ และลูกไฟที่ลอยอยู่บนท้องฟ้า ก็จะกลายเป็นดวงดาว ในทำนองกลับกัน ถ้าอากาศเคลื่อนเข้ารวมตัวกันหรือมีการกลั่นตัว (Condensation) ความเข้มข้นของอากาศมีมากอุณหภูมิของอากาศมีมาก อุณหภูมิในอากาศลดลงอากาศจะมีความเย็นมากขึ้น และจะจับตัวเป็นก้อนเมฆ ถ้ายังกลั่นตัวควบแน่นอากาศจะกลายเป็นน้ำ แล้วเป็นดินและเป็นหินได้ทีเดียว ดังนั้นไม่ว่าของแข็งหรือของเหลวและก๊าซล้วนมีต้นกำเนิดมาจากอากาศทั้งสิ้น เหตุนี้อากาศจึงเป็นปฐมธาตุของโลก (พระราชวรมุณี.2542:40)

จากแนวความคิดเกี่ยวกับกำเนิดปฐมธาตุของนักปรัชญาทั้งสามคนสามช่วงอายุ กล่าวได้ว่าเป็นการกำเนิดปรัชญา สสารนิยม (Materialism) และธาเลสก็ได้ชื่อว่าเป็น บิดาแห่งอภิปรัชญา ตะวันตกวลี Water is best ของธาเลสได้จุดคบเพลิงแห่งการแสวงหาความรู้ของนักปรัชญารุ่นต่อมา

ศตวรรษที่ 5 ก่อนคริสตกักราชได้มีนักคิดแนวสสารนิยมอยู่หลายคน เอ็มพิโดคลิส (Empedocles) เป็นคนสำคัญคนหนึ่ง เขาพัฒนาแนวคิดของนักปรัชญารุ่นแรกไปอีกก้าว เอ็มพิโดคลิสได้เสนอทฤษฎีปฐมธาตุนี้ไม่ได้มีอย่างเดียว แต่มีธาตุ 4 อย่าง คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ วัตถุต่างๆ ที่เราเห็นนั้นมีได้เป็นเนื้อเดียวกันทั้งหมดแต่ประกอบด้วยหน่วยความจริง 4 หน่วย ที่แตกต่างกัน สสารทั้ง 4 หน่วยมีมาแต่ดั้งเดิม ไม่สลาย...การสูญสิ้นของสรรพสิ่งทั้งปวง โดยความจริงแล้วในโลกนี้ไม่มีอะไรเกิดไม่มีอะไรดับ มีแต่การรวม และการแยกของสิ่งอันเป็นหน่วยเดิม นอกจากนั้นการรวมและการแยกตัวในลักษณะที่ต่างกัน ในอัตราส่วนที่ต่างกันทำให้เกิดความหลากหลายในโลก (วิทย์ ชีศวาทย์.2547:33)

หลักปรัชญาของเอ็มพิโดคลิสมีทัศนะคล้ายพระพุทธศาสนา คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ เป็นมหาภูตรูปคือส่วนประกอบพื้นฐาน (Primary element) ของสรรพสิ่งที่เป็นรูปธรรม (พระราชวรมุณี. 2542:79) อาจเป็นไปได้ว่ายุคสมัยของเอ็มพิโดคลิสมีชีวิตอยู่ร่วมสมัยพระพุทธเจ้า คือประมาณ พ.ศ. 48 – 108 อาจมีการติดต่อหรือถ่ายทอดแนวคิดเรื่องส่วนประกอบพื้นฐานของสรรพสิ่ง

เดโมคริตัส (Democritus, 460-360 bc.) ได้พัฒนาความคิดนี้ออกไปอีกขั้นเขาเชื่อว่าถ้าเราแยกสิ่งต่างๆ บรรดาที่มีอยู่ ออกเป็นหน่วยย่อย แล้วแยกองค์ประกอบนี้ย่อยลงไปอีกเรื่อยๆ ในที่สุดก็ถึงสิ่งๆ หนึ่ง ซึ่งจะไม่สามารถแยกต่อไปได้อีก หน่วยย่อยที่สุดนี้เดโมคริตัสเรียกว่า อะตอม (Atom) หมายถึงวัตถุขนาดเล็กที่สุด ไม่สามารถจะแยกย่อยได้อีกแล้ว (Uncuttable) ประมณ หรือ อะตอม จึงเป็นอนุภาคเล็กสุดของสสาร เล็กขนาดมองไม่เห็นด้วยตาเปล่า ประมณเป็นวัตถุดิบ

สำหรับสร้างโลกมันมีอยู่ก่อนหน้าการกำเนิดโลก เพราะปฐมธรรมร่วมกันสรรพสิ่งในโลกจึงเกิดขึ้น (พระราชนิพนธ์.2542:95)

1.2 จิตนิยม

ทัศนะของจิตนิยมนั้นส่วนใหญ่มักจะนึกถึงศาสนา แต่ใช้ว่าศาสนาทุกศาสนามีลักษณะเป็นจิตนิยมทั้งหมด ศาสนาที่มีทัศนะคติแบบจิตนิยมที่ชัดเจนได้แก่คริสตศาสนา เพราะนอกเหนือจากสิ่งที่มนุษย์เห็นหรือจับต้องได้ ยังมีความจริงอยู่นอกเหนือผัสสะของมนุษย์นั่นก็คือ พระผู้เป็นเจ้า ซึ่งไม่มีตัวตนแน่นอน แต่พระผู้เป็นเจ้ามีบทบาทในโลกมนุษย์ เพราะได้สร้างโลกและมนุษย์ตลอดจนสรรพสิ่งทั้งหลายตามพระประสงค์ของพระองค์ พระเจ้ายังเป็นจุดหมายของมนุษย์หลังความตายอีกด้วย

ในส่วนของนักปรัชญาที่ถือได้ว่าเป็นต้นแบบแห่งปรัชญาจิตนิยม (Idealism) ได้แก่เพลโต (Plato, 427-347 bc.) เห็นว่าเนื้อแท้ของจักรวาลมี 2 ประเภท คือ

1. สิ่งที่เป็นวัตถุทั้งหลายจับต้องได้มองเห็นได้เราเรียกสสารหรือมีลักษณะกายภาพ
2. สิ่งที่เป็นออสสาร คือไม่ใช่วัตถุจับต้องได้ เขาเรียกสิ่งนี้ว่า แบบ (Form) นายแดง นายดำ นายเขียว เป็น “สิ่ง” สามสิ่งที่มีอยู่ในโลก ร่างกายของเขาทั้งสามเป็นวัตถุกล่าวคือ มีลักษณะทางกายภาพเป็นวัตถุ หรือสสาร (Material) ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า แแดง ดำ เขียว เป็นวัตถุหรือสสารเป็นสิ่งที่อยู่ในโลก สิ่งสามสิ่ง มีลักษณะบางอย่างเหมือนกัน กล่าวคือเป็นคนเหมือนกัน แแดง ดำ เขียว มีลักษณะแตกต่างกัน แแดงสูง ดำเตี้ย ดำผิวขาว เขียวผิวเหลือง แแดงหัวล้าน ดำผมดก แต่ทั้งสามมีอะไรเหมือนกันอยู่หนึ่งอย่างคือ ความเป็นคน เพลโตเรียก “ความเป็นคน” หรือ “คน” ส”แบบ”คือมีลักษณะกลางที่สิ่งทั้งหลายมีร่วมกัน (วิทย์ วิทเวศย์.2547:18-19)

ทฤษฎีแห่งมโนคติ (Ideas) หรือแบบ (Form) ของเพลโต นับเป็นการค้นพบทางปรัชญาที่สำคัญยิ่ง ทฤษฎีนี้เสนอแก่นแท้หรือสสารัตถะของสรรพสิ่ง ต่างจากปฐมธาตุของปรัชญากรีกสมัยนั้นเพลโตเสนอว่าแก่นแท้หรือสสารัตถะของสรรพสิ่ง เป็นมโนคติ ที่ไม่กินที่ ไม่มีรูปร่าง คำสอนของเพลโตได้หักล้างปรัชญาของโซฟิสต์ ผู้สอนว่าไม่มีความรู้ที่แท้จริงอันเป็นฐานสากล เพราะว่าสิ่งที่เรารับรู้เป็นสสารที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ในข้อนี้เพลโตแย้งว่าความรู้แท้ที่สมบูรณ์มีอยู่เพราะสิ่งที่เรารับรู้ไม่ใช่สสารแต่เป็นมโนคติ เป็นอมตะและไม่เปลี่ยนแปลง (พระราชนิพนธ์.2542:149)

ทัศนะญาณวิทยาของเพลโตเห็นว่า ความรู้ระดับผัสสะหรือสัญชาตญาณไม่ใช่ความรู้ การรับรู้ระดับสัญชาตญาณเป็นเพียงทัศนะ... ความรู้ที่แท้จริงมาจากเหตุผล ความรู้หมายถึง การค้นพบมโนคติ (Ideas) แบบ ไม่ใช่สิ่งที่มนุษย์คิดขึ้น หรือจินตนาการ แต่มีความจริงของตัวเองเป็นอิสระจากความคิดมนุษย์ มีอยู่เป็นนิรันดร์ไม่มีจุดจบ มนุษย์เป็นเพียงผู้ผ่านมาและค้นพบ

2. ปรัชญายุคสมัยใหม่

หลังสิ้นสุดยุคมีเดียยุโรปได้ก้าวอย่างเข้าสู่ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance) ซึ่งถือกำเนิดขึ้นท่ามกลางความมีดমনของพวกเทวนิยมพร้อมความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ ทำให้กลุ่มนักคิดสสารนิยม (Materialism) ดูจะมีน้ำหนักและความน่าเชื่อถือมากขึ้น นับจากธาเลสเสนอแนวคิดที่ว่าน้ำ คือปฐมธาตุของโลกในศตวรรษที่ 6 ก่อนคริสตกักราช อีกประมาณ 200 ปีต่อมา เดโมคริตุส (Democritus, 460-360 bc.) ได้เสนอแนวความคิดว่าสรรพสิ่งทุกอย่างในโลกประกอบขึ้นจากหน่วยเล็กๆ ที่แบ่งแยกต่อไปไม่ได้เขาเรียกสิ่งนั้นว่า อะตอม (Atom) คศ.1590 กาลิเลโอ กาลิเลอี (Galileo galilei) ทดลองให้เห็นว่าถ้าหากไม่มีแรงเสียดทานวัตถุจะตกถึงพื้นด้วยอัตราเร่งเท่ากัน และวัตถุจะเคลื่อนที่ไปบนพื้นราบด้วยความเร็วคงที่ คศ.1665 ไอแซค นิวตัน (Isaac newton) ค้นพบแรงโน้มถ่วงและสเปกตรัมของแสงสี คศ. 1667 โอลี โรเมอร์ (Ole romer) คำนวณความเร็วแสงจากดวงจันทร์ คศ. 1678 คริสเตียนฮุยเกนส์ ได้เสนอว่าแสงมีลักษณะเป็นคลื่น คศ. 1803 จอห์น ดาลตัน (John dalton) เสนอธาตุแต่ละชนิดประกอบด้วยหน่วยย่อยสุดคือ อะตอม ซึ่งอะตอมของธาตุต่างชนิดจะมีน้ำหนักต่างกัน แต่ยังไม่มีการเคยเห็นอะตอม และวัดขนาดของอะตอมได้ (สวัณณ์ อัครไชยชาญ.2548: 93)

ในด้านจักรวาลวิทยา คริสเตียนยุโรปเชื่อมั่นในคติจักรวาลที่มีโลกและมนุษย์เป็นศูนย์กลางจักรวาล อริสโตเติล (Aristotle 340 bc.) ซึ่งเชื่อว่าโลกหยุดนิ่งอยู่กับที่ขณะดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดาวเคราะห์และดาวฤกษ์ต่างพากันโคจรรอบโลกเป็นวงกลม ความเชื่อนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดที่ว่า โลกคือศูนย์กลางของเอกภพ และการเคลื่อนไหวในลักษณะวงกลม เป็นสิ่งสมบูรณ์มากที่สุด (รอฮีม ปรามาท.2547: 19) มีดาวต่างๆ ที่โคจรรอบโลกเป็นวงกลมซ้อนเป็นชั้นๆ เริ่มจากดวงจันทร์ ดาวพุธ ดาวศุกร์ ดวงอาทิตย์ ดาวอังคาร ดาวพฤหัสบดี ดาวเสาร์ จากนั้นจึงเป็นดวงดาวต่างๆ เราเรียก ระบบนี้ว่าระบบปโตเลมี (Ptoleme, 2c) ตามชื่อนักดาราศาสตร์ชาวอียิปต์ (ธีรยุทธ บุญมี.2547 : 36)

ในปี คศ.1514 นิโคลาส โคเปอร์นิคัส (Nicholus copemicus) นักบวชโปลิชได้สร้างแบบจำลองขึ้นอีกรูปแบบหนึ่ง (ในช่วงแรกโคเปอร์นิคัสเผยแพร่แบบจำลองโดยไม่ระบุชื่อเขา บางทีอาจเป็นเพราะหวั่นเกรงจะถูกตราหน้าว่าเป็นคนนอกกรีต) เขาเสนอแนวคิดว่าดวงอาทิตย์หยุดนิ่งและเป็นศูนย์กลาง โดยมีโลกและดาวเคราะห์ต่างๆ โคจรรอบเป็นวงกลม เวลาผ่านไปเกือบร้อยปี จึงมีผู้สนใจพิจารณาแนวคิดเขาจริงจัง โดยนักดาราศาสตร์สองท่านได้แก่ โยฮันเนส เคปเลอร์ (Johannes copler) ชาวเยอรมัน และกาลิเลโอ กาลิเลอี (Galileo galilei) ชาวอิตาลี... คศ.1690 ทฤษฎีของ อริสโตเติล และปโตเลมีก็ถูกสั่นคลอน จากการเฝ้าสังเกตการณ์ท้องฟ้าอย่างค้ำคินผ่านกล้องโทรทรรศน์ซึ่งประดิษฐ์โดยกาลิเลโอ พบว่า ดาวพฤหัสบดีมีดาวบริวารขนาดเล็ก หรือดวงจันทร์โคจรรอบๆ ซึ่งหมายความว่าดาวทุกดวงบนท้องฟ้า ไม่ได้โคจรรอบศูนย์กลางที่เป็นโลก ตามที่อริสโตเติลและปโตเลมีเข้าใจ...ส่วนเคปเลอร์ ได้เริ่มปรับปรุงทฤษฎีของโคเปอร์นิคัส โดยระบุว่าวงโคจรของดาวเคราะห์ต่างๆ ไม่ได้เป็นวงกลม แต่เป็นรูปไข่หรือวงรี ซึ่งการคาดคะเนวงโคจรให้

ตำแหน่งตรงกับผลที่ได้สังเกตการณ์... คศ.1687 เซอร์ไอแซค นิวตัน (Sir Isaac Newton) ได้เขียนหนังสือชื่อ *Philosophiae naturalis principia mathematic* ถือเป็นผลงานสำคัญชิ้นหนึ่งของวงการฟิสิกส์ นิวตันไม่เพียงแต่อธิบายถึงการเคลื่อนที่ไปในอวกาศและเวลา แต่เขายังได้สร้างหลักการคำนวณ เพื่อวิเคราะห์การเคลื่อนที่เหล่านั้นด้วย นอกจากนี้เขายังเป็นผู้ประกาศหลักการเกี่ยวกับแรงโน้มถ่วงที่ว่า ดวงดาวแต่ละดวงในเอกภพ ล้วนมีแรงดึงดูดซึ่งกันและกัน และจะเพิ่มกำลังตามขนาดและระยะใกล้ระหว่างดาวแต่ละดวง แรงชนิดนี้เป็นแรงชนิดเดียวกันกับแรงที่ทำให้วัตถุตกลงยังพื้นโลก(รอฮีม ปรามาท.2547: 21-23)

ในด้านศาสนา ศตวรรษที่ 13 มีขบวนการที่เรียกว่า St. Francis หรือสำนักFranciscan St. francis เป็นขุนนางร่ำรวย แต่สละทรัพย์สินทั้งหมดแล้วจาริกขอพรไปเรื่อย ๆ เทศนาสั่งสอนให้คนศรัทธาในพระเจ้าอย่างแท้จริง ไม่ยึดติดกับยศ ทรัพย์ จึงมีชื่อเสียง กลายเป็นขบวนการศาสนาขนาดใหญ่ ในที่สุดตักกัณยอมรับให้เป็นนิกายในศาสนาคริสต์ ต่อมาเกิดขบถอีกสอง-สามครั้ง... ศาสนามีลักษณะเสื่อมอย่างมากเพราะการที่พระมีอำนาจติดอยู่ในลาภยศสรรเสริญที่สำคัญ อนุญาตให้ใช้เงินได้บาปได้...

ในที่สุดปี คศ.1517 มาติน ลูเธอร์ (Martin Lhuter.1485-1546) ซึ่งได้เสนอคำประท้วง 95 ข้อ เรียกว่า Ninety five thesis ตั้งคำถาม และเรียกร้องให้มีการปฏิรูปศาสนาเขาเรียกร้องให้ชาวคริสต์หันกลับมาศรัทธาต่อพระเจ้าโดยตรง อำนาจศาสนจักรถูกลดทอนลง...อย่างไรก็ตามพวกโปรแตสแตนท์ก็ทำรุนแรงต่อความเชื่อเก่า เช่น การเผาหนังสือศาสนา รูปเคารพ ในโบสถ์ของพวกคาทอลิก

ความขัดแย้งดังกล่าวขยายเป็นสงครามใน ปี คศ. 1540 เมื่อจักรวรรดิโรมันศักดิ์สิทธิ์พยายามปราบปรามพวกโปรแตสแตนท์ของเยอรมัน แต่ก็จบลงด้วยการประณัติประยอม ในปี คศ. 1555 ที่เรียกสัญญา Augsburg ต่อมาในช่วง คศ. 1562-1572 เกิดสงครามระหว่าง Calvin ฝรั่งเศสกับคาทอลิกและขยายเป็นสงคราม 30 ปี (คศ.1618-1648) กินพื้นที่ครอบคลุมทั่วยุโรป เมื่อสงครามจบลงอาณาเขตของจักรวรรดิโรมันก็ลดบทบาทของตนลงอย่างมากมาย (ธีรยุทธ บุญมี.2547 :30-33)

2.1 ลัทธิจักรกลนิยม

จากผลสำเร็จของวิทยาศาสตร์ ทำให้แนวความคิดความเชื่อเรื่องแบบ (Form) ตามทฤษฎีมโนคติ (Idealism) ของเพลโต และความมั่นคงในพระเจ้าของคริสตศาสนาถูกสั่นคลอน โดยโคเปอร์นิคัสเสนอแนวคิดดวงอาทิตย์หยุดนิ่ง และเป็นศูนย์กลางของโลก การค้นพบแรงโน้มถ่วงของนิวตัน เกิดการมองโลกใหม่ โลกคือเครื่องจักร หรือจักรกลนิยม (Mechanism) โลกเคลื่อนไหวไปตามกฎเกณฑ์ที่แน่นอน การที่สิ่งๆ หนึ่งมีลักษณะเช่นนี้ในปัจจุบัน เกิดขึ้นเพราะถูกอดีตผลผลักดันให้เป็นอย่างนั้นและทำนองเดียวกันสภาพในปัจจุบันก็เป็นตัวผลักดันให้เกิดสภาพที่แน่นอนอันหนึ่งขึ้นในอนาคต การค้นพบของนิวตันทำให้ทฤษฎีจักรวาลได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย เขาพิสูจน์

ให้เห็นกฎของการเคลื่อนไหวแบบจักรกล สามารถอธิบายปรากฏการณ์ ได้ทุกปรากฏการณ์ ที่เกิดขึ้นในจักรวาล (วิทย์ วิศทเวทย์.2547:59)

สำหรับมนุษย์นั้นมีเพียงสสารหรือร่างกายเท่านั้น ทั้งนี้รวมตลอดถึงระบบประสาทและมันสมอง ซึ่งต้องถือว่าเป็นสสารหรือร่างกายเท่านั้นซึ่ง ฮอบส์ (Hobbes.1588-1679) คิดว่ามนุษย์เปรียบเหมือนหุ่นยนต์ที่เคลื่อนไหวได้เขากล่าวไว้ว่า “เมื่อชีวิตเป็นเพียงการเคลื่อนไหวของมือเท้าและอวัยวะอื่นๆ ทำไมเราไม่ยอมรับว่าหุ่นยนต์ทั้งหลายเคลื่อนไหวตัวมันเอง โดยล้อและสปริงก็มีชีวิตเหมือนกัน หัวใจคืออะไรถ้าไม่ใช่สปริง ระบบประสาทก็คือระบบสปริงข้อต่อต่างๆ คือลูกกลไกที่ทำให้ร่างกายเคลื่อนไหว” (วิทย์ วิศทเวทย์.2547: 88)

ฮอบส์ เห็นว่ามนุษย์นั้นโดยธรรมชาติเป็นปัจเจกชนที่เห็นแก่ตัว... วิธีแก้การเห็นแก่ตัวของมนุษย์ก็ต้องรับอำนาจรัฐ อำนาจไม่ใช่สิ่งที่พึงปรารถนา แต่สถาบันนี้เท่านั้นที่จะทำให้กลุ่มชนลงเกิดความกลัวละความเห็นแก่ตัว...รัฐต้องมีอำนาจมากต้องมีกองทัพ ต้องคุมการบริหาร ต้องคุมการเงิน การศึกษา การศาสนา ศิลธรรมจรรยา (ส. ศิวรักษ์.2546: 86)

เพราะฉะนั้นการอยู่รวมกันเป็นสังคมเป็นรัฐเป็นสิ่งดี ดังนั้นมนุษย์จึงมาทำสัญญาประชาคม (Social contract) เพื่อบอบอำนาจทั้งหมดของตนให้กับรัฐ หรือผู้ปกครอง ยกเว้นสิ่งเดียวคือสิทธิในชีวิตของตนซึ่งศักดิ์สิทธิ์ใครจะละเมิดมิได้ ฮอบส์จึงถูกเรียกว่าพวกกษัตริย์นิยมหรือพวกอำนาจนิยม (ธีรยุทธ บุญมี.2547:53)

2.2 ลัทธิเหตุผลนิยม

อาจกล่าวได้ว่าลัทธิเหตุผลนิยม (Rationalism) มีส่วนร่วมมากกว่าส่วนต่างกับลัทธิจิตนิยม นับตั้งแต่เพลโตเป็นต้นมารู้สึกว่า อะไรที่เรารู้ถ้าเราไม่แน่ใจว่ามันเป็นจริงแน่นอนตายตัวแล้วก็ไม่ น่าจะถือว่ามันเป็นความรู้ สมมุติว่าตั้งแต่เด็กจนโตท่านเห็นดวงอาทิตย์ขึ้นทางหลังบ้านซึ่งเป็นทิศ ตะวันออก ท่านจึงเชื่อว่าพระอาทิตย์จะต้องเป็นอย่างนี้ในอนาคตด้วย...แต่ท่านจะแน่ใจได้อย่างไรว่าพຽ່ງนี้มันจะขึ้นทางหลังบ้านท่านอีก ท่านต้องคอยจนถึงพຽ່ງนี้เสียก่อนท่านจึงจะแน่ใจ ดังนั้นความรู้ของท่านจึงเป็นแต่ความเชื่อ แม้ความเชื่อของท่าน จะได้รับการยืนยันต่อมา แต่ท่านจะแน่ใจได้ก็ต่อเมื่อเวลานั้นได้ผ่านไปแล้วเท่านั้น แต่กาลข้างหน้ายังอีกไกลในขณะที่มันยังมาไม่ถึง ท่านจึงยังไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่ามันเป็นอย่างนั้น ไม่ว่าท่านจะมีชีวิตอยู่ในวันใดก็ตาม...ชาวเหตุผลนิยม เชื่อว่าความรู้ที่ตายตัวเกิดจากเหตุผล เหตุผลในที่นี้หมายถึงการใช้ความคิดซึ่งแตกต่างจากการใช้ในส่วนประสาทสัมผัส ชาวเหตุผลนิยมเชื่อว่ามนุษย์มีความฉลาดพิเศษอย่างหนึ่งคือปัญญา กิจกรรมของตาคือการมอง กิจกรรมของหูคือการฟัง ส่วนกิจกรรมของปัญญาคือการคิดตามเหตุผล ตาและหูให้ความรู้ไม่แน่นอน แต่ปัญญาให้ความจริงอันสมบูรณ์ตายตัว ไลซ์นิซ (Leimiz.1646-1716) กล่าวว่า

ก็เพราะประเพณีที่ธรรมชาตินี้เอง ที่ทำให้เราเห็นความจริงของ มูลบทของ
คณิตศาสตร์เช่น สิ่งที่เราเห็นเมื่อเอาส่วนที่เท่ากันออก ส่วนที่เหลือย่อมเท่า
กัน... นี่เป็นความจริงที่เราได้โดยไม่ต้องอาศัยประสบการณ์ ด้วยพื้นฐาน
นี้เองที่เราสร้างเลขคณิต เลขาคณิตเมคานิกส์... วิชาเหล่านี้ประสาทสัมผัส
ก็เป็นของจำเป็น...แต่พลังของการพิสูจน์ขึ้นอยู่กับความคิดอันเป็นสิ่งเดียว
ที่ทำให้เราเข้าใจความจริงตายตัว (วิททย์ วิศทเวทย์.2547:126,129)

ชาวเหตุผลนิยมเชื่อว่าความรู้มีค่าในตัวเองมนุษย์แสวงหาความรู้เพราะความรู้เป็นสิ่ง
ประเสริฐของคน มิใช่เพราะต้องการใช้ความรู้ ไปสู่วิถีการแสวงหาความสุขสบาย การได้รับความ
สัมพันธ์แม่บทและการที่ปัญญาได้ตีความในสัจธรรมนั้น เป็นสิ่งมีค่าสูงสุดของคน มันช่วยให้เราเป็น
อิสระจากความวิตกกังวล ที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ที่มนุษย์มีกับโลกของวัตถุสปีโนซา
(Spiniza.1632-1677) ได้กล่าวไว้ว่า "ก่อนอื่นเราจะต้องหาทางพัฒนาและขัดเกลาปัญญาของเรา
เพื่อว่ามันจะได้หยั่งเห็นสัจธรรมอย่างถูกต้อง ยิ่งปัญญาได้รู้เห็นมากขึ้นเท่าใด เราจะยิ่งเข้าใจหลัง
และระเบียบแบบแผนของธรรมชาติมากขึ้นเท่าใด เราก็ก็นิ่งหลุดพ้นจากสิ่งไร้ประโยชน์มากขึ้น
เท่านั้น" (วิททย์ วิศทเวทย์.2547:141)

เดการ์ต (Rene decartes.1596-1650) เป็นนักปรัชญาสำคัญที่สุดคนหนึ่งของโลกโดยถือ
เป็นนักปรัชญาโมเดิร์นคนแรก เป็นผู้ให้กำเนิดปรัชญาลัทธิ ปัญญาเหตุผลนิยม (Rationalism) เขา
แบ่งมนุษย์ออกเป็นสองส่วน คือส่วนที่เป็นปัญญาเหตุผล ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรมอีกส่วนเป็น
ร่างกายหรือเป็นโลกทางวัตถุ ปัญญาเหตุผล (Reason) เป็นของสูงมีความสำคัญ เพราะมันทำให้
มนุษย์ตระหนักในการดำรงอยู่ของตน I think there for I am ซึ่งต่างไปจากโลกทางวัตถุที่ไม่มี
ความรู้สึกนึกคิด ไร้จิตใจ ไร้จุดมุ่งหมายเหมือนเครื่องจักร วิธีคิดเช่นนี้นำไปสู่ความคิดแบบจักรวาล
ที่เรียกว่าแบบนิวตัน (Newton) คือถือว่าจักรวาลเป็นเสมือนเครื่องจักร (แม้แต่ร่างกายคน ก็เหมือน
เครื่องจักรเช่นกัน) มีแต่ปัญญา (Reson) ของมนุษย์เท่านั้นที่มีฐานะพิเศษ (ธีรยุทธ บุญมี.
2547:56)

2.3 จิตนิยมเยอรมันแบบ คานท์

คานท์ (Immanuel kant. 1724-1804) เป็นนักปรัชญาคนสำคัญ คานท์เกิดที่เมืองเคอร์
นิกสแบร์กแคว้นปรัสเซีย ปีคศ.1724 ปรัชญาของคานท์ มีส่วนหลัก้าง วิพากษ์ทัศนะแบบเหตุผล
นิยมซึ่งเขาได้เขียนไว้ในหนังสือ ชื่อ วิพากษ์เหตุผลบริสุทธิ์ (Critiq of pure reason) เป็นบท
วิพากษ์แบบวิเคราะห์ คานท์มิได้มุ่งโจมตี "เหตุผลบริสุทธิ์"... แต่เขาชี้ให้เห็นขีดจำกัดของมัน เขา
ต้องการให้เห็นความสามารถของเหตุผลบริสุทธิ์แยกมันออกจากความรู้ที่ไม่บริสุทธิ์ ซึ่งเข้ามาในตัว
เราโดยผ่านทางอินทรีย์สัมผัสที่บิดเบือน ทั้งนี้เพราะเหตุผลบริสุทธิ์ คือความรู้ที่ไม่ได้ผ่านเข้ามา
ทางอินทรีย์สัมผัสแต่เป็นอิสระจากประสบการณ์ทางอินทรีย์สัมผัสของเรา เป็นความรู้ที่ก่อตัวเข้ามา
ตามธรรมชาติและเป็นโครงสร้างของจิต (วันเพ็ญ บงกชสถิต.2535: 235)

คานท์ได้ตอบทศนะของ เหตุผลนิยมใน Critique of pure reason เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ปัญญาเหตุผลของมนุษย์มีข้อจำกัดของมัน มันไม่สามารถหยั่งรู้ทุกอย่างได้ โดยเฉพาะสิ่งที่เป็นแก่นแท้ (Essences, noumena) หรือที่คานท์เรียก Thina in it self ได้ทั้งนี้ เพราะคานท์ ถือว่าความรู้ของมนุษย์ เกิดจากการผสมผสานระหว่าง องค์ความคิดของมนุษย์กับการสังเกตการณ์โลกวัตถุรอบตัวเขา เราไม่มีทางเอาความรู้นี้ไปใช้ศึกษาสิ่งที่อยู่พ้นไปจากโลกวัตถุ เช่นไปตอบคำถามว่า พระเจ้ามีอยู่หรือไม่ จักรวาลสิ้นสุดหรือไม่ มนุษย์มีเจตจำนงเสรี (Free will) หรือไม่

2. คานท์ถือว่าปัญญาของมนุษย์จะพิเศษที่มีลักษณะ Active มันไม่ได้รับรู้โลกภายนอกเฉยๆ แต่มันทำงานด้วยการจัดระเบียบให้โลกข้างนอกด้วย เช่น เรารู้ได้ว่าต้นไม้ต้นหนึ่งสูงกว่าอีกต้นหนึ่ง ทั้งที่ในธรรมชาติไม่มีอะไรบอกได้เลยว่า ต้นนี้สูงกว่าหรือเตี้ยกว่าอีกต้น แต่สมองเราสรุปไปเองว่าเป็นเช่นนั้น... ปรัชญาวิพากษ์ของคานท์ เปิดทางให้การวิพากษ์ความยึดมั่นถือมั่นของตะวันตกว่า ปัญญาเหตุผลของมนุษย์มีขีดจำกัดในการที่จะรับรู้โลก เข้าใจโลกและเปลี่ยนแปลงโลกจนเกิดสิ่งที่เรียกว่า Critical philosophy ขึ้น แต่คานท์ก็เปิดทางให้กระแสหนึ่ง ของแนวคิดศาสนาคริสต์ นั่นคือแนวคิดที่เรียกว่าจิตวิญญาณนิยม (Spiritualism) หรือกระแสปรัชญาที่เรียกว่า จิตนิยม (Idealism) และกระแสความคิดทางศิลปะแบบ Romanticism ขึ้น (ธีรยุทธ บุญมี.2547: 57,58)

3. เอกสารเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์

ปรัชญาและการแสวงหาความรู้ความจริงตามแนวคิดของตะวันตก ซึ่งได้สั่งสมสร้างอารยธรรมจนแผ่ขยายครอบคลุมอารยธรรมอื่นๆ ของโลก ส่งผลสันตะท่อนต่อโลกในฐานะชีวลัยหรือกายาที่มีชีวิตต่อโลกทัศน์ ต่อการจัดระเบียบทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง รวมไปถึงความสัมพันธ์ของปัจเจกบุคคล ครอบครัว และชุมชน อารยธรรมตะวันตกได้เจริญสูงสุดในศตวรรษที่ 20 นี้ แต่ขณะเดียวกันอารยธรรมตะวันตกได้แพร่ขยายความรุนแรงต่างๆ (ชัยอนันต์ สมุทวณิช. 2545: 7) ฉะนั้นจึงจำเป็นที่เราจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจต่อฐานคิดของตะวันตก ซึ่งก็คือทัศนะแม่บทในโลกสมัยใหม่ซึ่งเป็นรากฐานอันแข็งแกร่งส่งผลมาถึงยุคโลกาภิวัตน์ และผลกระทบจากฐานคิดแบบตะวันตกยังได้โหมกระพือวิกฤตอย่างรวดเร็วและไร้พรมแดน จึงมีกระแสความคิดใหม่ที่เสนอฐานความคิดเพื่อร่วมแก้ปัญหาของโลกในด้านต่างๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นการหันกลับมาถึงฐานความรู้ความคิดแบบตะวันออก การมองแบบองค์รวมและสมานฉันท์ การอยู่ร่วมกัน (Cohabitation) และวิวัฒน์ไปด้วยกัน (Co-evolution) การที่จะนำภูมิปัญญาตะวันออกหรือฐานความรู้ดั้งเดิมอันหลากหลายในอดีต เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดจากทัศนแม่บทเดิมนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะได้ศึกษาและทำความเข้าใจกับรากเหง้า และความเป็นมาของทัศนแม่บทเดิมอันเป็นต้นตอ

ของปัญหา เพื่อเป็นเปลวไฟส่องนำทางเมื่อถึงจุดวกกลับ (Turning point) เพื่อเราจะได้ไม่พลัดหลงไปสู่กับดักดั่งอดีตที่ผ่านมา

3.1 การปฏิวัติอุตสาหกรรม

ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเฉพาะในช่วงศตวรรษที่ 15 เป็นต้นมาได้ทำให้ระบบการผลิตของยุโรปเปลี่ยนแปลงไป พร้อมทั้งการแสวงหาความมั่งคั่งจากดินแดนอื่นในระบบการปล้นสดมภ์ชิงทรัพย์และการค้าแรงงานทาสจากอาณานิคมโพ้นทะเลระบบกษัตริย์และนายทุนมุ่งชิงความได้เปรียบเชิงการค้า เพื่อสะสมความมั่งคั่งจากดินแดนอื่น ขณะเดียวกันกลุ่มกษัตริย์และนายทุนมีอำนาจมากขึ้นสามารถนำชนชั้นของตนหลุดพ้นอำนาจกษัตริย์ได้มากขึ้น ส่วนประเทศอาณานิคมตะวันตกต้องถูกทำลายลงในทุก ๆ ด้าน

ผลสำเร็จจากการประดิษฐ์เครื่องจักรไอน้ำโดย เจมส์วัตต์ในปี คศ.1763 ถือได้ว่าเป็นการเปิดจรรระบบการผลิตจากเกษตรกรรมสู่ การผลิตแบบอุตสาหกรรม หรือการปฏิวัติอุตสาหกรรม ทอผ้าขึ้นในอังกฤษและเป็นเหตุให้อังกฤษ เป็นผู้นำการปฏิวัติอุตสาหกรรม

การปฏิวัติอุตสาหกรรมขยายตัว เนื่องจากความต้องการขยายเส้นทางรถไฟ ในอังกฤษ ปี 1825 จากนั้นขยายตัวอย่างรวดเร็วทศวรรษ 1840 ไปสู่ยุโรปและอเมริกาซึ่งตามมาด้วยอุตสาหกรรมถลุงเหล็กเพื่อใช้ในกิจกรรมรถไฟ (ธีรยุทธ บุญมี.2547: 68)

หลังการปฏิวัติอุตสาหกรรมในทศวรรษ 1760 ก่อเกิดการปฏิวัติประชาธิปไตยของชนชั้นนายทุนในฝรั่งเศสในปี 1789 การปฏิวัติทั้งสองได้นำไปสู่ การเกิดขึ้นของคลื่นพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ครั้งใหม่ ความเหนือกว่าในด้านการปฏิวัติเทคโนโลยีและการผลิตอุตสาหกรรมรวมทั้งด้านความเข้มแข็งทางการทหาร โดยเฉพาะกองทัพเรือ ทำให้อังกฤษสถาปนาตัวเองเป็นจักรวรรดิโลกการล่าอาณานิคมได้ก้าวสู่จุดสูงสุด ลาตินอเมริกาทั้งหมด ได้กลายเป็นอาณานิคมหรือกึ่งอาณานิคมแอฟริกาทั้งหมดยกเว้น เอธิโอเปีย ตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษและฝรั่งเศส อินเดียทั้งหมดได้ตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษ จีนถูกรุกราน และดินแดนบางส่วนถูกยึดครองโดยชาติยุโรป ส่วนใหญ่ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อยู่ภายใต้การยึดครองของฝรั่งเศสและอังกฤษ เป็นการสถาปนาระบบทุนครอบโลก

ศตวรรษที่ 19 ทุนเข้าสู่ยุควิกฤติ คศ. 1873 สัญญาณเริ่มแรกแห่งวิกฤติทุนโลก อังกฤษสูญเสียความเป็นผู้นำทางเทคโนโลยี ปี 1914 – 1945 ความสูงสุดของทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมก็สิ้นสุดลง และวิกฤติก็นำไปสู่สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง (เริ่ม 1914) และการถดถอยทางด้านการเศรษฐกิจ 1893-1895 ตามด้วยการปฏิวัติรัสเซีย 1917 และสงครามโลกครั้งที่สอง (สิ้นสุด 1945) และสงครามปลดปล่อยประชาชนของประเทศเมืองขึ้นทั้งหลาย อเมริกาได้เป็นศูนย์กลางใหม่ของระบบโลกาภิวัตน์... หลังสงครามโลกครั้งที่สอง (สงครามในการช่วงชิงความเป็นเจ้าเหนือระบบโลก) อเมริกาได้วางระเบียบโลกใหม่หรือที่เรียกกันว่า Pax americana ซึ่งมีหลักการพื้นฐาน 6 ประการด้วยกัน

1. อเมริกาของเศรษฐกิจการเมืองและวัฒนธรรมโลก เงินดอลลาร์ได้เข้าแทนที่เงินปอนด์ และนิวยอร์กได้กลายเป็นศูนย์กลางเงินตราระหว่างประเทศ ก่อเกิดพัฒนาการใหม่ในรูปของบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่ เทคโนโลยีใหม่ได้เริ่มพัฒนาขึ้นเพื่อสนองตอบความต้องการขยายทุนและการลงทุนแบบผูกขาดของบริษัทข้ามชาติระดับโลก
2. เกิดการฟื้นฟูเศรษฐกิจโลกใหม่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ภายใต้การนำของอเมริกา นั่นคือการฟื้นฟูยุโรปตะวันตกรวมทั้งเยอรมันและญี่ปุ่นด้วยความช่วยเหลือของอเมริกา
3. อเมริกาได้สร้างเครือข่ายระบบความมั่นคงขึ้นทั่วโลก วิธีการก็คือการสร้างระบบฐานทัพขึ้นทั่วโลก ประสานกับการสร้างรัฐทหารขึ้นในประเทศโลกที่สามและการเชื่อมรัฐทหารนี้เข้ากับจักรวรรดิมหาอำนาจอเมริกาโดยมีเป้าหมายเพื่อปิดล้อมการขยายตัวของกลุ่มประเทศสังคมนิยมและสกัดกั้นสงครามปลดปล่อยในประเทศโลกที่สามทั้งหลาย
4. การสร้างศูนย์กลางอารยธรรมทุนนิยมในประเทศศูนย์กลางทุนนิยมการเกิดขึ้นของรัฐสวัสดิการ และระบอบการเลือกตั้งและประชาธิปไตย ของบนชั้นนายทุนขึ้นในประเทศทุนศูนย์กลาง ถือว่าเป็นยุคทองของนโยบาย Key Nesian policies เป็นยุคของ Mass production และ Mass consumption
5. สงครามระหว่างเจ้ามหาอำนาจสิ้นสุดลง สิ่งที่เรียกว่าสงครามเย็นระหว่างโลกทุนนิยมกับค่ายสังคมนิยมได้เข้ามาแทนระเบียบโลกใหม่ วางอยู่บนพื้นฐานของการรักษาไว้ซึ่งดุลอำนาจระหว่างอเมริกาและรัสเซีย ความมั่นคงของระบบทุนนิยมถูกสร้างด้วยอำนาจอาวุธนิวเคลียร์ ช่วงระยะนี้ได้เกิดการแข่งขันกันในการสะสมและพัฒนาอาวุธขนาดใหญ่
6. เพื่อที่จะสกัดกั้นกระแสสังคมนิยม นโยบายที่ว่าด้วยความทันสมัยการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจได้กลายเป็นนโยบายใหม่ของระบบทุนนิยมโลก ที่นำเสนอต่อประเทศอาณานิคมเก่าทั้งปวงลัทธิล่าเมืองขึ้นแบบเก่าสิ้นสุดลง และถูกแทนที่ด้วยนโยบายเศรษฐกิจใหม่ที่เน้นการพัฒนาทุนนิยม รัฐจักรวรรดิอเมริกา, World bank, IMF, และ MNC. ได้เข้าไปมีส่วนโดยตรงต่อการกำหนดและนำเสนอแผนพัฒนาในประเทศโลกที่สาม ให้สอดคล้องผลประโยชน์และขบวนการในการสะสมและขยายทุนของประเทศศูนย์กลาง (ยุค ศรีอารยะ.2539: 10-14)

จากการวางระเบียบโลกของศูนย์กลางอำนาจใหม่ ก่อให้เกิดการเผชิญหน้าอีกทั้งความขัดแย้งในโลกยุคสมัยใหม่อย่างรุนแรง ทั้งวิกฤติด้านธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และวิกฤติวัฒนธรรมท้องถิ่น เศรษฐกิจการเมือง สงครามก่อการร้าย วิกฤติเหล่านี้นำไปสู่การตรวจสอบ สอบทานองค์ความรู้แบบตะวันตก หรือแนวความคิดแบบสมัยใหม่ (Modernism) วัฒนธรรมและกระบวนทัศน์ (Paradigm) แบบตะวันตกนิยม ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งได้โหมกระหน่ำโจมตี จนเกิดสภาวะไร้ระเบียบ (Chaos) ไปทั่วโลก

3.2 สู่กระแสโลกาภิวัตน์

โลกศตวรรษที่ 18 ยุคแห่งการรู้แจ้ง (Enlightenment age) ได้นำพามนุษยชาติสู่กระบวนการผลิตแบบใหม่ การปฏิวัติวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผลักดันให้เกิดการปฏิวัตรบบการผลิต จากการใช้แรงงานคนในภาคเกษตร สู่การผลิตในระบบอุตสาหกรรม แบบ มวลผลิต (Mass product) ที่เน้นความสามารถเฉพาะด้านในระบบสายพาน (Assembly line) ผู้คนหลั่งไหลเข้าสู่เมืองใหญ่ เปลี่ยนสภาพจากชาวนาในชนบท เป็นกรรมกรในเมือง พร้อมกันนั้นได้เกิดการปฏิวัติทางการเมืองที่สำคัญคือ การปฏิวัติฝรั่งเศส การก่อเกิดขึ้นของรัฐจักรวรรดินิยม (Imperial state) และการล่าอาณานิคมทางการเมือง พร้อมๆกับการปฏิวัติวัฒนธรรม นั่นคือเชื่อในเรื่องสูงสุดของวัฒนธรรมตะวันตกวิทยาศาสตร์ความเชื่อเรื่องการแสวงหากำไรและลัทธิการค้าเสรี (ยุค ศรีอาริยะ. 2539: 45)

เศรษฐศาสตร์การเมืองสำนักทุนนิยม เริ่มเป็นที่รู้จักกันทั่วไปครั้งแรก ในศตวรรษ ที่ 18 เมื่อ อัดัม สมิท (Adam smith) นักปรัชญาชาวสก็อต พิมพ์เผยแพร่งานชิ้นสำคัญ An inquiry in the nature and causes of the wealth of nation ในปี คศ. 1776... มีแนวคิดพอสรุปได้ 3 ประการ คือ

1. แนวความคิดเกี่ยวกับการแบ่งงานกันทำ เพื่อให้เกิดทักษะและเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต

2. แนวความคิดเกี่ยวกับความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ ซึ่งเน้นให้ผู้ผลิต

ใช้ความได้เปรียบที่มีอยู่เพื่อลดต้นทุนการผลิต ทำให้แข่งขันในตลาด ได้ดีขึ้น

และความคิดนี้ได้พัฒนาไปเป็น ทฤษฎีว่าด้วยการขยายตลาด การ สะสมทุนและการค้าเสรี

ระหว่างประเทศในเวลาต่อมา

3. ความเชื่อในเรื่องการค้าและการแข่งขันเสรี โดยปล่อยให้ปัจเจกบุคคล

แต่ละคนต่อสู้แข่งขันในตลาดเพื่อแสวงหาและปกป้องผลประโยชน์ส่วนตัว กับผลประโยชน์สังคม

แต่เชื่อว่าการแข่งขันของปัจเจกบุคคลในสังคม ในที่สุดจะทำให้สังคมส่วนรวมเจริญก้าวหน้า

ทั้งนี้เพราะมีกลไกตลาดทำหน้าที่ "มือควบคุมที่มองไม่เห็น" คอยปรับระบบเศรษฐกิจให้อยู่ในภาวะดุลยภาพ

ตลอดเวลา โดยรัฐบาลไม่ควรเข้าไปก้าวก่ายแทรกแซง (ไชยรัตน์ เจริญสิน โอบาร. 2544: 228-230)

ปลายศตวรรษที่ 19 ถึงต้นศตวรรษที่ 20 ระบบอุตสาหกรรมทำให้ต้องมีการจัดสรรระบบการทำงาน ด้วยการแบ่งซอยการแยกย่อยอย่างละเอียด สมิท ได้พัฒนาทฤษฎีการแบ่งการงาน (Division of labor) และการจำแนกความชำนาญ เฉพาะด้าน (Specialization of

skill) ช่วงปลายศตวรรษที่ 18 แต่เรื่องนี้ปรากฏผลสำเร็จในทางปฏิบัติในยุคนี้ โดย เฮนรี ฟอร์ด (Henry ford) และ เฟรดดิก ดับเบิลยู เทเลอร์ (Fredrice w. talor) นำไปใช้ใน อเมริกา (พระธรรมปิฎก, 2540. ยุวียง ศรีบุญเรือง. 2546: 7)

หลังการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งแรกในทศวรรษ 1760 ต่อเมื่อเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ ปี 1873... วิกฤตินี้นำไปสู่ สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ตามมาด้วยวิกฤติเศรษฐกิจครั้งใหญ่หลัง สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง การปฏิวัติรัสเซีย 1917... นำไปสู่การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่สอง คือการปฏิวัติด้านเครื่องยนต์และระบบมอเตอร์ไฟฟ้า (ยุค ศรีอาริยะ. 2539: 12) หลังที่มี การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่สอง โดยใช้ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ก็ตอบสนองต่อการผลิตในเชิงอุตสาหกรรมของมหาอำนาจตะวันตก จนถึงสงครามโลกครั้งที่สอง ความจำเป็นในเรื่องสงคราม ทำให้ประเทศทั้งหลาย หุ่่มเทเงินทองให้การค้นคว้า วิทยาศาสตร์ เพื่อพัฒนาเทคโนโลยีและการทหาร ก่อให้เกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ สาม ซึ่งหลักๆได้เกิด “จุลปรมณู”... และในที่สุดแล้วสหรัฐก็ได้ชิงความเป็นผู้นำทำให้สหรัฐ

ชนะสงคราม ผลจากการนี้ก่อให้เกิด ยุคปรมณู (ทวีวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์. 2545: 29)

ความสัมพันธ์ของการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อใช้ในการสงครามทั้งสองครั้ง เรียกได้ว่าเป็นสงครามของนักเคมีและนักฟิสิกส์ สงครามโลกครั้งที่หนึ่งถูกครอบงำโดยอุตสาหกรรมเคมี การวิจัยมุ่งเน้นผลิตรระเบิดแก๊ซพิษ โดยได้รับการสนับสนุนจาก อุตสาหกรรมโลหะ แก้ว และย้อมสี สงครามโลกครั้งที่สองนักฟิสิกส์มีบทบาทมากคิดค้นประดิษฐ์ เรดาร์ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และระเบิดปรมาณู ผลพวงที่ได้ก่อให้เกิดนวัตกรรมขั้นนำทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน อาทิ คอมพิวเตอร์ และในยุคนี้ยังตอกย้ำว่า มนุษย์สร้าง สิ่งแวดล้อมเป็นของตัวเองได้ ดังการวิจัยอวกาศ การพิชิตดวงจันทร์ และความสามารถของมนุษย์ที่สามารถพิชิตธรรมชาติ (ยุวียง ศรีบุญเรือง. 2546: 8)

การพัฒนาจรวดของเยอรมัน ในสงครามโลกครั้งที่สองได้ถูกพัฒนาต่อมาโดย สหภาพโซเวียตและอเมริกา และในที่สุดสหภาพโซเวียตก็ประสบความสำเร็จ ในการใช้เทคโนโลยีจรวด นำเอามนุษย์หรือยานอวกาศขึ้นไปโคจรรอบโลกสำเร็จ โดยส่งดาวเทียมสปุทนิค ขึ้นสู่อวกาศครั้งแรกในปี 1957 และในปี 1961 ยูริ กาการิน ก็ได้เป็นมนุษย์คนแรกที่พิชิตอวกาศ ถือเป็นการเปิดยุคอวกาศ เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เกิดขึ้น เมื่อเยอรมันส่งฝูงบินรบ ถล่มกรุงลอนดอนเมืองใหญ่ของอังกฤษ อังกฤษจึงต้องพัฒนาเทคโนโลยีในการตรวจจับ เทหา วัตถุที่บินเหนือท้องฟ้าของอังกฤษ ซึ่งต่อมากลายเป็นเรดาร์ เป็นที่มาของเทคโนโลยีใยแก้วนำแสง(Fiber optics) ซึ่งเป็นระบบคอมพิวเตอร์ในปัจจุบัน เพราะฉะนั้น การปฏิวัติ อุตสาหกรรมครั้งที่สาม โลกเข้าสู่ยุคอวกาศ ยุคปรมณู ยุคคอมพิวเตอร์ ในเวลาไล่เลี่ยกับเทคโนโลยี ทั้งสามนี้ก่อให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า โลกาภิวัตน์ (ทวีวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์. 2545: 32)

หลังสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลงใน วันที่ 2 กันยายน ปี 1945 เมื่อญี่ปุ่นลงนาม ยอมแพ้บนเรือรบ Missouri โลกได้แบ่งออกเป็นสองขั้ว สหรัฐอเมริกาผู้นำฝ่ายโลกเสรีและ สหภาพโซเวียตผู้นำประเทศสังคมนิยม เกิดการแข่งขันในทุกๆด้านการคานอำนาจด้าน

การทหารและยุทธศาสตร์ การสะสมอาวุธนิวเคลียร์นำพาโลกเข้าสู่สงครามเย็น (Cold war) โดยเฉพาะความหวาดกลัวของฝ่ายโลกเสรีที่มีต่อสหภาพโซเวียตในการแพร่ขยายของลัทธิคอมมิวนิสต์และการเข้าควบคุมยุโรปตะวันออก...ค.ศ.1947 สหรัฐได้ประกาศหลักการ ทรูแมน (Truman doctrine) มุ่งล้อมจำกัดการขยายอำนาจของโซเวียต แล้วต่อมาก็เสนอแผนการมาร์แชลล์ (Marshallplan) เพื่อช่วยให้ยุโรปฟื้นตัวทางเศรษฐกิจ...ยุโรปได้รับความช่วยเหลือจากแผนการมาร์แชลล์อยู่ใต้อิทธิพลของสหรัฐ ส่วนยุโรปตะวันออกมีระบอบปกครองคอมมิวนิสต์ภายใต้อาณัติโซเวียต (พระธรรมปิฎก. 2542:117) อเมริกาได้เข้าแทนที่อังกฤษและเยอรมัน ในฐานะเจ้าโลกทางยุทธศาสตร์ซึ่งตั้งอยู่บนฐานเศรษฐกิจทางอุตสาหกรรมของอเมริกาแทบจะโดยสิ้นเชิง เป็นเศรษฐกิจที่ถูกขับเคลื่อนโดยบรรดา บริษัทการผลิตและการธนาคารที่ใหญ่ที่สุดและมีกำลังการผลิตที่ใหญ่ที่สุด (วิภาดา กิตติโกวิท. 2547: 40)

3.3 วิถีทัศน์สังคมนิยมและการล่มสลายของสหภาพโซเวียต

นับจากทศวรรษ 1960 ระบบโลกทั้งระบบเผชิญกับภาวะการอึดตัวของระบบอุตสาหกรรมซึ่งขยายตัวอย่างรวดเร็ว หลังสงครามโลกครั้งที่สอง นอกจากนี้สงครามระหว่างค่ายทุนนิยมและสังคมนิยม ได้ช่วยเร่งขยายภาวะวิกฤติครั้งนี้ ระบบสังคมนิยมและทุนนิยมจึง จมลงสู่วิกฤติที่หนักหน่วง วิกฤติได้สะท้อนออก ในรูปวิกฤติเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม (ยุค ศรีอาริยะ.2547:40) อุตสาหกรรมของโลกได้เริ่มเปลี่ยนแปลง จากการผลิตสินค้าหนักแบบดั้งเดิมมาเป็นสินค้าคุณภาพ ความรู้ อุตสาหกรรมตามความต้องการของผู้บริโภค เช่น คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์ รถยนต์ เครื่องบินพาณิชย์ ยารักษาโรค เครื่องมือสื่อสาร ซึ่งทั้งหมดนั้นโซเวียตไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้ และได้นำเข้าโซเวียตสู่วิกฤติที่หนักหน่วง ประกอบกับกองทัพโซเวียต มีขนาดใหญ่โต เพื่อต่อต้านการรุกรานจากประเทศทุนนิยม และเพื่อขยายอิทธิพลเข้าไปในกิจกรรมระดับต่างๆของโลก จนต้องใช้ต้นทุนทางด้านสังคมและเศรษฐกิจระดับสูง ขณะเดียวกัน เรื่องความถูกต้องชอบธรรมทางการเมืองของระบบโซเวียตเกิดมีปฏิกริยากับวิกฤติการณ์ ผลผลิตเศรษฐกิจและการจัดหาบริการ สังคมซ้ำเติมด้วยวิกฤติความสัมพันธ์ทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม ทั้งหมดทำให้เกิดเป็นสภาพการทำลายที่สะสมจนทนทานไว้มองอยู่ สถานการณ์ของโซเวียตทรุดหนัก จากการผิดพลาดในการใช้ประโยชน์และการสูญเปล่า พร้อมกับอุบัติเหตุร้ายแรงที่โรงไฟฟ้าพลังงานนิวเคลียร์ในเมืองเชอร์โนบิล และความรู้สึกไม่เชื่อถือต่อพลังงานนิวเคลียร์ของประชาชน

หลายทศวรรษที่ผ่านมา ความขัดแย้งด้านเชื้อชาติของโซเวียต ถูกควบคุมไว้โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจรัฐ ประกอบกับการโฆษณาชวนเชื่อ ที่ว่าประชาชนชาวโซเวียตจะต้องยืนหยัดรวมตัวกันต่อต้านลัทธิฟาสซิสต์และทุนนิยม มีส่วนช่วยให้ความแตกแยกทางเชื้อชาติสงบราบคาบไปได้ แต่เมื่อการคุกคามจากเยอรมันนี้หมดไป... การกล่าวถึงนโยบายกลาสโนสท์และเปเรสตรอยกาทั่วไปในมอสโก และการฟื้นฟูเสรีภาพของในยุโรปตะวันออก หลัง

การพังทลายของกำแพงเบอร์ลินในปี 1989 ล้วนมีผลสะท้อน นำนมาสู่การพังทลายของสหภาพโซเวียตในที่สุด ในปี 1991(สุรเชษฐ์ บัวชาติ. 2540: 333)

ผลกระทบโดยตรงจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียต ก็คือรัฐบาลอื่นๆซึ่งเคยพึ่งพิงความยิ่งใหญ่ของโซเวียต กับต้องมายืนด้วยลำแข้งของตัวเอง คิวบาซึ่งเคยเป็นเหมือนประเทศวีรบุรุษยืนหยัดโดยลำพังชูกำปั้นเผชิญหน้ากับสหรัฐเป็นสัญลักษณ์อันเร้าใจสำหรับนักปฏิวัติทั่วทั้งลาตินอเมริกา ความเสื่อมโทรมของคิวบาสองโซเวียตไม่เพียงแต่ทำลายมาลาภาพลงด้วยตัวมันเองเท่านั้น แต่ยังเห็นได้ชัดว่าสถานภาพวีรบุรุษในอดีตเกิดขึ้นได้เพียงความช่วยเหลืออย่างมาก จากยูโรแครต ในทำนองเดียวกันในปี 1990 เกาหลีเหนือสร้างความประหลาดใจ ให้กับพวกหัวรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่นักศึกษาเกาหลีใต้ ด้วยความอดอยากขาดแคลน ของประชาชนเกาหลีเหนือ อันเนื่องมาจากการไม่ได้รับความช่วยเหลือจากโซเวียตรัสเซียอีกต่อไป... สารัตถะของระเบียบโลกใหม่ นับเป็นครั้งแรกตั้งแต่ปี 1917 ในโลกซึ่งสิทธิในทรัพย์สินและตลาดเสรี ถูกถือว่าเป็นหลักการพื้นฐาน คุณลักษณะอันไม่พึงประสงค์ของระบบตลาด...ได้รับการยอมรับว่าเป็นความจริงของชีวิต...ฤดูร้อนอันเรืองรองของ ปี 1997 นับเป็นครั้งแรก ในรอบแปดสิบปีที่ทุนนิยมครองโลกโดยปราศจากการท้าทาย (ศิริพงษ์ วิทยวิโรจน์. 2548: 29-30)

การรวมประเทศเยอรมันนี้ตะวันตกกับเยอรมันตะวันออก และหลังการล่มสลายของอาณาจักรโซเวียตรัสเซีย จีนได้หันมาปรับเปลี่ยนนโยบาย สู่การปฏิรูประบบเศรษฐกิจตลาดและกลไก ทุนนิยมโลกก็ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญขึ้น นั่นก็หมายความว่าจากสงครามลัทธิ จากการแบ่งโลกเป็นค่ายอุดมการณ์ทางการเมือง เป็นความร่วมมือต่อสู้แข่งขันกันในเศรษฐกิจ แบบมีเครือข่ายและขยายเป็นระบบทุนนิยมโลกขึ้น (อำนาจ เย็นสบาย. 2543:78)

ชัยชนะที่ยิ่งใหญ่ของระบบทุนนี้ เป็นผลโดยตรง จากการล่มสลายของระบบสังคมนิยม และอีกส่วนหนึ่งจากการปฏิวัติทางด้านอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นที่มาของระบบสารสนเทศและระบบเงินไร้พรมแดน...ขั้นตอนการผูกขาดระดับโลกคือขั้นตอนพิเศษอันหนึ่งของพัฒนาการระบบทุน กล่าวคือเป็นขั้นตอนที่ระบบทุนกำลังทำลายตัวเองกระบวนการครอบงำโลกจะนำไปสู่วิกฤติและการสิ้นสุดของทุนระดับชาติ และทุนย่อยที่เฟื่องเติบโตขึ้นในจุดต่างๆของโลก นอกจากนี้การเกิดขึ้นของระบบทุนไร้พรมแดน จะนำไปสู่การแตกแยกในเชิงผลประโยชน์ระหว่างผลประโยชน์ระหว่างประเทศ กับผลประโยชน์ของบริษัทข้ามชาติ ดังนั้นความหมายของGlobalizationที่แท้ก็คือการครอบงำโลกหรือสถาปนาระบบผูกขาดครอบงำของระบบทุนผูกขาดระดับโลกนั่นเอง นี่คือนัยสูงสุดของการพัฒนาระบบผูกขาด (ยุค ศรีอา รียะ. 2539: 35)

3.4 วิกฤตทุนนิยมในประเทศโลกที่สาม

โลกที่สามนั้นเดิมที่มุ่งหมายให้เป็นเหรียญตราของความภาคภูมิใจเอวาร์ทรานเนห์รู ไซมันในความหมายของประเทศซึ่งคงความเป็นเอกราชเป็นมิตรกับทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็น ตะวันตกหรือสหภาพโซเวียต ทว่าไม่นานเจตจำนงค์ทางการเมืองก็ถูกบดบังด้วยความเป็นจริง ทางเศรษฐกิจ “โลกที่สาม” กลายความหมายเป็นความล้าหลัง ยากจน ด้อยพัฒนากิน ความหมายไปถึง “ความสิ้นหวัง” (ศิริพงษ์ วิทธีโรจน์.2548:41) วิกฤติและผลกระทบจาก Globalization ที่มีต่อประเทศโลกที่สาม ทั้งวิกฤติเศรษฐกิจประชาชาติ วิกฤติสงครามและการก่อ การร้าย วิกฤติสุขภาพและอาหาร วิกฤติวัฒนธรรม วิกฤติธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

3.4.1 วิกฤติเศรษฐกิจ

ประเทศโลกที่สามหรือประเทศกำลังพัฒนา ส่วนใหญ่เป็นผู้ส่งออกวัตถุดิบและนำเข้า โรงงานการผลิต การผลิตซึ่งเล็กและไร้ประสิทธิภาพตอบสนองตลาดภายในประเทศ ได้ รับการปกป้องจากการกำหนดโควตานำเข้า แต่ภาคการผลิตเหล่านี้สร้างงานเพียงเล็กน้อย ในขณะที่แรงกดดันด้านประชากร ผลักดันให้ชาวนาผู้สิ้นหวัง ต้องเพาะปลูกบนผืนดินที่จำกัด หรือไม่ก็หาทางดำเนินชีวิตด้วยหนทางอื่นเท่าที่เป็นไปได้ เช่นใช้ชีวิตอยู่กองภูเขาขยะซึ่ง พบได้ใกล้ตัวเมืองทั่วไป (ศิริพงษ์ วิทธีโรจน์. 2548: 41)

การปฏิวัติระบบการติดต่อสื่อสารและระบบคอมพิวเตอร์ มีส่วนโดยตรงทำให้เกิด รอยแยกระหว่างทุนข้ามชาติกับรัฐ และผู้ขายแรงงาน...ทุนข้ามชาติไม่เพียงแต่ทิ้งภาระให้ กับรัฐ ในการแก้ปัญหาคนว่างงานและปัญหาเศรษฐกิจเท่านั้น ปัจจุบันทุนข้ามชาติได้พบวิธี ใหม่ในการสะสมทุนโดย วิธีแสวงหาประโยชน์โดยตรงจากรัฐ รัฐถูกผลักดันให้ดำเนินการ อภิมหาโครงการขนาดใหญ่ มากมายที่ใช้เงินนับหมื่นนับแสนล้านบาทโครงการเหล่านี้ถูกเสนอ ขึ้นโดยแอบอ้างเรื่องความมั่นคงแห่งชาติ และผลประโยชน์ของคนทั้งประเทศเช่น การสร้าง เขื่อน...ในประเทศเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ ทุนข้ามชาติได้กลายเป็นกาฝากเกาะกินผล ประโยชน์แห่งชาติ และรัฐกลายเป็นรัฐที่มีหนี้สินมากมาย

การฟุ้งเฟื่องการลงทุนของทุนข้ามชาตินั้น ทุนข้ามชาติจะไปลงทุนในประเทศโลกที่สาม ตราบที่ประเทศเหล่านี้ยังมีทรัพยากรที่มีค่าและแรงงานราคาถูกแต่เมื่อทรัพยากรหมด หรือ มีวิกฤติภายใน ทุนข้ามชาติก็จะเปลี่ยนย้ายไปลงทุนที่อื่น ความสามารถเคลื่อนย้ายทุน ทำให้รวดเร็วนำไปสู่การแปลกแยกของทุนข้ามชาติ จากจุดวิกฤติทุนจะเคลื่อนทั้งจุดวิกฤติ ไปสู่จุดที่ทำกำไรสูงสุดเท่านั้น ยิ่งทำให้จุดที่เกิดวิกฤติเผชิญภาวะวิกฤติที่รุนแรงยิ่งขึ้นทำให้เกิด พัฒนาการที่ไม่สม่ำเสมออย่างยิ่งในระบบโลก ตัวอย่างในลาตินอเมริกาและแอฟริกาเวลา เกิดวิกฤติขึ้นทุนข้ามชาติก็จะถอนทุน ทุนภายในที่สามารถข้ามชาติได้ ก็ทิ้งชาติทั้ง ประชาชนของตัวเองเอาทุนไปลงทุนที่อื่น...ปัจจุบันการลงทุนในประเทศโลกที่สามก็ไม่ได้ หมายความว่าลงทุนในด้านอุตสาหกรรม แต่กลับไปหากำไรจากตลาดหุ้นและตลาดเงินแทน... ทำให้เกิดพลังอำนาจใหม่ที่มีอิทธิพลครอบเหนือกเศรษฐกิจชาติ ทำให้ประเทศโลกที่สาม

ทั้งหลายต้องขึ้นกับนักปั้นเงินและ นักปั้นหุ่นระดับโลก และทำให้เศรษฐกิจที่ย่ำแย่อยู่แล้ว ในประเทศโลกที่สาม ต้องไปขึ้นกับความไม่แน่นอนของตลาดหุ้นและตลาดเงิน (ยุค ศรีอาริยะ. 2545: 111)

บริษัทข้ามชาติ Transnational corps - TNCs เป็นตัวจักรสำคัญในการขับเคลื่อน เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่โลกาภิวัตน์ บริษัทข้ามชาติเหล่านี้เป็นอาณาจักรที่ใหญ่กว่า เศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ ประโยชน์โภชนาผลจากธุรกรรม ทางเศรษฐกิจทุกด้าน ส่วนใหญ่ตกอยู่กับบริษัทข้ามชาติเหล่านี้...นับครั้งสุดท้ายประเทศในโลกมี 191 ประเทศ ถ้าลบ GDP ของประเทศอเมริกา ญี่ปุ่น เยอรมันนี ฝรั่งเศส อิตาลี อังกฤษ บราซิล แคนาดา และจีนออกไป GDP รวมของ 182 ประเทศ คือ 6.9 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ แต่ยอดรวมของ 200 บริษัทยักษ์ใหญ่มีมูลค่า 7.1 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ 200 บริษัทยักษ์ใหญ่ มีขนาดใหญ่ กว่าเศรษฐกิจของ 80 เปอร์เซนต์ของประชากรโลก รายได้และทรัพย์สิน ที่มีมูลค่าทั้งหมด ของโลก ส่วนใหญ่ตกอยู่กับผู้ร่ำรวย ตามข้อมูลของสหประชาชาติพบว่า 85 เปอร์เซนต์ของ GDP โลก อยู่ในมือคน 20 เปอร์เซนต์ของโลก...ในช่วงไม่กี่ปีมานี้ 200บริษัทยักษ์ใหญ่ได้ กลายเป็นผู้ทำลายงานไม่ใช่สร้างงาน บริษัทเหล่านี้ว่าจ้างพนักงานรวมกันเพียง 18.8 ล้าน คน หรือน้อยกว่า 0.22 เปอร์เซนต์ของประชากรโลก ประชากรโลกมีจำนวนกว่า 5.6 พันล้าน คน ในจำนวนนี้มีเพียง 2.6 พันล้านคน ถือเป็นการกำลังแรงงานรวม ดังนั้น 200บริษัทยักษ์ จ้างงานคนเพียง 0.75 เปอร์เซนต์ของแรงงานโลก (ทองแถม นาถจำนง. 2544: 75)

3.4.2 วิฤติสงครามและการก่อการร้าย

แซมมวล พี ฮันติงตัน (SAMUEL P HUNTINGTON) ศาสตราจารย์ทางด้าน รัฐศาสตร์ชาวอเมริกัน แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ได้เสนอแนวคิดที่น่าสยองกลัว เรื่องการ ประทัดประหารหรือการทำลายล้างกันระหว่างอารยธรรม (The clash of civilization) ของโลก ยุคหลังสงครามเย็น กล่าวคือฮันติงตันเห็นว่า มีความขัดแย้งชุดใหม่เกิดขึ้นในโลกยุคหลัง สงครามเย็น ไม่ใช่ความขัดแย้งด้านเศรษฐกิจ หรือการเมืองอีกต่อไป เพราะหมดยุคการต่อสู้ ทางอุดมการณ์ แต่เป็นความขัดแย้งทางด้านวัฒนธรรม ระหว่างอารยธรรมต่างๆโดยเฉพาะ อย่างยิ่งอารยธรรมจีนและอิสลามกับอารยธรรมตะวันตก (The west versus the rest) โดย อารยธรรมอื่นๆ ได้พยายามร่วมมือโค่นล้มความเป็นเจ้าของอารยธรรมตะวันตกลงฉะนั้น อารยธรรมตะวันตก จึงจำเป็นต้องริบหาวิธีการสยบอารยธรรมอื่นๆ ลงเสียก่อนที่จะสายเกินไป เพื่อคงความเหนือกว่าของอารยธรรมตะวันตกต่อไป ดังตัวอย่างการทำสงครามล้างเผ่าพันธุ์ (Ethnic cleansing) ในบอสเนียซึ่งเริ่มต้น เมษายน 1992...ถึงแม้จะเป็นปัญหาความขัดแย้ง ระหว่างมุสลิม ซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ที่สุดและมีอำนาจเศรษฐกิจกับพวกเซิร์บ (Serbs) ซึ่งคุม อำนาจทางทหารและพวกโครแอต(Croats) (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. 2544: 197-203) หรือกรณี 11 กันยายน 2001 ที่โจมตีสหรัฐอเมริกา ซึ่งอัลกออิดะมุ่งเน้นโจมตีศูนย์กลางโลกทุนนิยม สัญลักษณ์ของความรุ่งเรืองแห่งลัทธิทุนนิยม ตึกแฝดเวิลด์เทรดเซ็นเตอร์ นำมาซึ่ง

สงครามที่อัฟกานิสถานและ โคนส์ลัมขัดดัมฮุสเซ็นของอิรัก จนเกิดสงครามก่อการร้ายบานปลายขยายออกไปทั่วทุกมุมโลก ไม่ว่าเหตุการณ์โจมตีเกาะบาห์ลีทำอินโดนีเซียการระเบิดรถไฟใต้ดินที่เกาะอังกฤษ ระเบิดขบวนรถไฟที่สเปน หรือแม้กระทั่งเหตุการณ์ก่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย

3.4.3 วิถีสุขภาพและประชากร

การพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และความเจริญทางด้านการแพทย์ทำให้อัตราการเสียชีวิตของมนุษย์จากโรคน้อยลง ส่งผลให้อัตราการเกิดของประชากรเพิ่มสูงขึ้นในทุกภูมิภาค ส่งผลกระทบกับสภาพแวดล้อมกับการใช้ทรัพยากรบนโลกที่มีอยู่จำกัด มีการคาดคะเนว่าในปี 2025 ประชากรทั้งหมดของจีน จะเพิ่มขึ้นจาก 1.13 พันล้าน เป็นราว 1.15 พันล้านคน และประชากรอินเดียจาก 853 ล้านคน จะเพิ่มขึ้นเป็น 2 พันล้านคน ซึ่งเป็นตัวเลขสูงสุดเท่าที่มีบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์ และผลของการขยายตัวของประชากรทำให้เกิดการแสวงหาที่อยู่อาศัย ตลอดจนการประกอบอาชีพเพื่อความอยู่รอดหนุ่มสาวมีแนวโน้ม ทิ้งชนบทอพยพโยกย้ายเข้าสู่เขตเมืองในทุกภูมิภาค และเขตเมืองขยายขึ้นทุกภูมิภาคโดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนา จะทำให้ปัญหาต่างๆที่เกี่ยวข้องกับความหนาแน่นของประชากรทวีความรุนแรง ผลก็คือทำให้เกิดความทุกข์ยากแสนเข็ญแก่มนุษยจำนวนมหาศาล ที่เพิ่งเกิดในขณะนี้หรือกำลังจะเกิดต่อไปในไม่ช้า ทว่ามีปัจจัยผันแปรประการหนึ่งและเป็นปัจจัย อันน่าเศร้าซึ่งอาจกระทบอย่างสำคัญ ต่อการฉายภาพอนาคตด้วยตัวเลขและสถิตินี้ นั่นคือ โรคเอดส์

ปัญหาโรคเอดส์ที่ประเมินว่าจะส่งผลกระทบ ต่อจำนวนประชากร คืออาจผ่านไป 8-9 ปีก่อนที่ผู้ติดเชื้อเอดส์จะเกิดอาการของโรคซึ่ง เมื่อเกิดอาการขึ้นแล้ว อัตราการเสียชีวิต จะเท่ากับ 100% (สุรเช บัวชาติ. 2540: 31) สำหรับประเทศไทย โรคเอดส์สะท้อนถึงปัญหาวัฒนธรรมได้ดีที่สุด วัฒนธรรมใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เป็นวัฒนธรรมที่ประสานกับเศรษฐกิจ กิจบริการและธุรกิจทางเพศ เดียวนี้มีการขายตัวคือวัฒนธรรมประจำชาติไทยของคนภาคเหนือและภาคอีสาน... กรุงเทพฯกลายเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของโลก และศูนย์ระบายนามโสเภณีจึงเป็นกระโถนสำหรับรองรับเชื้อโรคทั้งหลายที่มาจากทั่วสารทิศทั้งจากคนไทยและคนต่างประเทศ และเป็นศูนย์กลางของการแพร่ระบาดของโรค (ยุค ศรีอารีย์. 2539:219-220) นอกจากนี้ประเทศโลกที่สามต้องเผชิญ การแพร่ระบาดของยาเสพติดและอบายมุขต่างๆ ที่มาในนามของการส่งเสริมการท่องเที่ยวในโลกยุคโลกาภิวัตน์ การแพร่ระบาดของไข้หวัดนก ที่ทำให้มีคนเสียชีวิตจำนวนมากในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก็ยังไม่มีที่ท่าจะยุติ อาจหายไปในระยะเวลาหนึ่ง แต่ไม่นานก็กลับมาระบาดอีก เกิดความวิตกกังวลในการติดต่อของเชื้อจากคนสู่คน ซึ่งนั่นหมายถึงหายนะภัยครั้งใหญ่ของมวลมนุษยชาติ

3.4.4 วิถีวัฒนธรรม

ในช่วง 2-3 ทศวรรษที่ผ่านมาเทคโนโลยีและสถาบันต่างๆในด้านสื่อได้กลายเป็นศูนย์กลางของโลกทางการเมืองและเศรษฐกิจ ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจ

ของสังคมและการเมือง ทั้งในระดับประเทศและระดับโลก ไม่เพียงเท่านั้น สื่อยังสามารถ รื้อถอนวัฒนธรรมเก่าและมีพลังอำนาจ ในการนำเสนอแบบวัฒนธรรมหนึ่งขึ้นครอบเหนื วัฒนธรรมอีกแบบหนึ่ง...ใครมีอำนาจควบคุมเหนือระบบข่าวสารและการบันเทิง ก็จะมีอำนาจ เหนือจิตวิญญาณ กำหนดเหนือทิศทางสังคม และแบบชีวิตรวัฒนธรรมผู้คนในสังคมได้ สื่อโลกหรือสื่อไร้พรมแดนกำเนิดขึ้นมา พร้อมความพยายาม ที่จะครอบงำทางวัฒนธรรมของ บรรดาประเทศยุโรปตะวันตก... ความเป็นตะวันตกจึงได้รับความยอมรับ ว่าคือแม่แบบทาง อารยธรรมที่ทั้งโลกต้องเดินตาม ความเชื่อนี้ถูกผลิตซ้ำแล้วซ้ำอีก ไม่ว่าจะเป็นวิธีการแยก โลกออกเป็นส่วนที่เรียกว่าประเทศพัฒนา ประเทศกำลังพัฒนาและประเทศด้อยพัฒนา หรือ แม้แต่ถูกผลิตซ้ำผ่านรายการโทรทัศน์ และเรื่องราวในภาพยนตร์ วัฒนธรรมโลกได้ก่อเกิด (Global standard)หรือแบนด์เนมของสินค้าระดับโลก ที่ทุกคนต้องซื้อหามาไว้เป็นของส่วน ตัวเช่น โค้ก เป๊ปซี่ แม็คโดโนลด์ ไอบีเอ็ม โซนี่ และอื่นๆคือแบนด์เนมที่ทุกคนต้องรู้จัก ดังนั้น โอกาสแข่งขันในตลาดของสินค้าทุนในประเทศเริ่มลดลงไป นี่หมายถึงความตายของทุนระ ดับชาติ ทุนระดับกลางและทุนระดับย่อย เวลาเดียวกับช่องว่าง ระหว่างประเทศร่ำรวยกับ ประเทศยากจนก็ขยายกว้างขึ้น การขาดทุนการค้าของประเทศยากจน ก็ขยายตัวออกไปไม่ สิ้นสุด (ยุค ศรีอารียะ. 2546: 93)

การกระตุ้นโดยลัทธิบริโภคนิยมผ่านสื่อ ทำให้กลุ่มคนจำนวนมากแข่งขันกันด้านวัตถุ ให้ความสำคัญกับรสนิยมทันสมัยแต่ไม่พัฒนา วัฒนธรรมท้องถิ่นถูกละเลยและถูกมอง อย่างเหยียดหยามมนุษย์เห็นแก่ตัวมากขึ้น ทำอย่างไรก็ได้เพื่อให้ได้มาซึ่งค่านิยมที่ดูเหมือน ตะวันตกหรือญี่ปุ่น เช่น การชมกีฬาฟุตบอล การดื่มโค้ก ทุ่งลิวาย ฟังเพลงเจป๊อป แต่งตัว ประหลาดเป็นต้น อิทธิพลเหล่านี้เป็นอีกสาเหตุใหญ่ ในการบ่อนทำลายวัฒนธรรมอันดีงาม ของประเทศโลกที่สาม เช่นธุรกิจมีดของมาเฟียข้ามชาติเช่น มาเฟียฮ่องกง มาเฟียอิตาลี มาเฟียเยอรมัน มาเฟียอเมริกัน มาเฟียรัสเซีย ยาгуซ่าญี่ปุ่น ผนวกกับกลุ่มอิทธิพลท้องถิ่นและ เจ้าหน้าที่รัฐบาลบางส่วนที่เอื้อให้ทุนคาสโนครอบงำกิจการผิดกฎหมายทั้งหลาย กลายเป็นการ คำข้ามโลก การค้าโสเภณี การค้าอาวุธ การค้าของเถื่อน กำลังเป็นกิจกรรมที่ทำรายได้ดีที่ สุดในโลก (ยุค ศรีอารียะ. 2549: 194)

4. วิกฤติธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

หลังการปฏิวัติอุตสาหกรรม ทำให้เกิดการขยายตัวของเศรษฐกิจสูงสุด ในประวัติ ศาสตร์ของมนุษยชาติ เกิดผู้ต้องทุกข์ทนจำนวนมากมายับไม่ถ้วน ทั้งด้านวัตถุและสังคม โดยมีการขยายตัวเป็นทวีคูณ ทำให้ประชากรที่อาศัยอยู่ในสลับของโลกจึงเพิ่มขึ้นในอัตราสูง กว่าอัตราการเพิ่มของประชากรโลก และทำไมแม้ว่าจะมีนวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า อย่างไม่น่าเชื่อ แต่โลกในปัจจุบันกำลังเผชิญกับการคุกคามที่เกิดจากน้ำมือมนุษย์ เช่นมีสง ครามเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ขาดอาหาร โรคระบาด และปรากฏการณ์ต่างๆเช่นเดียวกับที่

เคยเกิดขึ้นในยุคมีด การเปลี่ยนแปลงชั้นบรรยากาศ เป็นการคุกคามเสถียรภาพของชีวิต การทำลายชั้นโอโซนเกิดขึ้นในอัตราเร่ง จะเปลี่ยนวันซึ่งมีแสงแดด เป็นวันซึ่งเป็นอันตรายต่อชีวิตทั้งน้ำจืดและน้ำทะเลเป็นพิษ พื้นดินกำลังเสื่อมลง อากาศในหลายๆแหล่งกำลังเป็นอันตรายต่อการหายใจ อาหารที่เราบริโภคล้วนปนเปื้อนสารเคมีมีพิษและดั่งที่มีมอริช สตรอง

(Maurice Strong) แห่งสำนักงานสิ่งแวดล้อม องค์การสหประชาชาติกล่าวว่า

เรากำลังอยู่ในสภาพที่อยู่ใต้การคุกคามของโรงไฟฟ้า ที่มีศักยภาพเทียบเท่าเชอร์โนบีล 40 แห่งที่พร้อมที่จะระเบิดรออยู่ ทั้งหมดกล่าวเฉพาะเท่าที่มีอยู่ในอดีตสหภาพโซเวียตและยุโรปตะวันออกเท่านั้น...ทำไมยุคสมัยที่พวกเราได้รับบรรจุวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าสูงจึงได้กลายมาเป็นสภาวะอันตรายต่อสรรพชีวิตในโลก (วิวัฒน์ คติธรรมมานิตย์. 2529:149-150)

มกราคม ปี 2001 คณะทำงานติดตามสภาวะอากาศ องค์การสหประชาชาติหรือ IPCC ที่ประกอบด้วยนักวิทยาศาสตร์ระดับโลกกว่า 2,500 คน ที่ประชุมกันที่นครเซี่ยงไฮ้ ระบุว่า ความร้อนโลกหรือสภาพโลกร้อน ที่เกิดจากสภาพเรือนกระจก โดยเฉพาะจากก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่ได้จากการเผาไหม้จากถ่านหิน (รวม 600 ล้านตัน) และได้จากโรงงานอุตสาหกรรม... รวมกับการตัดไม้ทำลายป่า ล้วนให้ปริมาณก๊าซคาร์บอนสู่ชั้นบรรยากาศที่เป็นสาเหตุสำคัญที่สุด ของการเกิดสภาพโลกร้อนได้ใกล้เคียงกันคือ ประมาณว่าทั้งสามรายการให้ก๊าซเรือนกระจกมากกว่าร้อยละ 25% ทาง IPCC จึงปรับตัวเลขของอุณหภูมิโลกในช่วงปลายศตวรรษ(ศต. 20) ให้สูงขึ้นมาอีกหนึ่งองศา คือ 4.7 องศาเซลเซียส ที่คาดการณ์ไว้ในปี 1995 มาเป็น 5.8 องศา และนั่นเป็นสภาพโลกธรรมชาติที่จะมาถึงพร้อมๆกับการล่มสลายอย่างใหญ่หลวงเกินคาด IPCC ยังได้คาดการณ์เอาไว้ด้วยว่าประเทศจีนจะเป็นประเทศแรกและเป็นประเทศที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงที่สุดทางสังคม และเศรษฐกิจ... (ประสาน ต่างใจ. 2545: 11)

เมื่ออากาศร้อนทำให้มวลน้ำที่ร้อนขยายตัวและด้วยอากาศร้อนน้ำแข็งที่อยู่ตามที่สูงๆก็ละลายตัวเป็นน้ำระดับน้ำที่สูงขึ้น ทำให้แนวโซดหินประกายต้องจมลงได้น้ำลึกขึ้น เป็นการทำลายกำแพงที่คอยขวางกั้นคลื่นลม หรือพายุรุนแรงที่มากระทบฝั่งดังนั้นบริเวณชายฝั่งต่างๆของภูมิภาคเขตร้อน และเขตอบตองเผชิญอันตรายมากขึ้น บริเวณป่าชายเลนก็เสียหายถูกทำลายไปเรื่อยๆ ในขณะที่เดียวกันตะกอนดิน และโคลนก็ถมทับหญ้าทะเลให้หายใจไม่ออก ต้องสูญหายไปอีก ซึ่งแน่นอนนั่นหมายถึงการสูญเสียพันธุ์ปลาจำนวนมากไปพร้อมๆกัน...ระบบนิเวศน์ทุกระบบล้วนเชื่อมสัมพันธ์กันทางเคมีที่ปรับเปลี่ยนไปตลอดเวลา กับโมเลกุลของก๊าซ ในชั้นบรรยากาศของโลก ทุกวันนี้เราพบโมเลกุลของก๊าซที่ตามปกติจะมีอยู่น้อยหรือไม่ค่อยได้พบในชั้นบรรยากาศ (Traced gases) กับมีปริมาณที่เพิ่มขึ้น เช่น ซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ไนโตรเจนออกไซด์ และคาร์บอนไดออกไซด์แต่ที่แปลกไปคือทุกวันนี้มีก๊าซ

ใหม่ๆปรากฏขึ้น เมื่อไม่นานมานี้เองเช่น CFC อันเป็นก๊าซทำลายชั้นโอโซน ก๊าซทั้งหมดที่กล่าวมามีศักยภาพ ที่อาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับสภาพธรรมชาติ ได้อย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะสามสภาพการณ์ที่สำคัญนั้นคือ เรื่องฝนกรด ไนโตรเจนจากมลภาวะและ ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์

การเพิ่มไนโตรเจนลงสู่ดินโดยความไม่ใช้ด้วยการใช้ปุ๋ยและปลูกพืชสามารถเปลี่ยนสภาพของไนโตรเจน ในขณะที่การเผาป่าและทำลายป่าชายเลนทำให้ไนโตรเจนที่เปลี่ยนไปแล้วหรือไนโตรเจนที่อยู่ในสภาพสารประกอบ ถูกปล่อยออกมามากเกินไป... คาดว่ามีการเพิ่มปริมาณของไนโตรเจนที่เปลี่ยนสภาพนี้ เข้าไปในดินทุกปีไม่น้อยกว่า 140 ล้านตัน นั้นหมายความว่ากระบวนการพัฒนาของมนุษย์เอง ได้เพิ่มปริมาณเป็นสองเท่า มากจนเป็นพิษ ทำปฏิกิริยากับฝนกรด หรือสภาวะผิวดินอื่นๆ... ไนโตรเจนทำให้รากอ่อนของต้นไม้ไม่สามารถเจริญเติบโตตามปกติได้...ซึ่งทำให้ต้นไม้ไม่สามารถทนกับความแห้งแล้ง และอ่อนแอเปราะบาง ป่าไม้อยู่ในสภาพเสี่ยงอันตรายอย่างยิ่ง (ประสาน ต่างใจ. 2545)

4.1 วิฤติการณ์น้ำใต้ดิน

จากการที่เกษตรกรทั่วโลกพัฒนาระบบการผลิต ที่มุ่งสู่การเพิ่มผลผลิตต่อไร่ การใช้ทรัพยากรอย่างไม่จำกัด และการเกษตรเพื่อแปรรูปในระบบอุตสาหกรรม ที่เน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติทุกประเภทเพื่อผลกำไรสูงสุด ส่งผลต่อทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่จำกัด

ในหลายพื้นที่ชาวไร่ชาวนาได้สูบน้ำใต้ดินไปใช้ เกินกว่าที่ธรรมชาติจะนำกลับคืนมาได้ทัน ทำให้ระดับน้ำใต้ดินลดลง... เมื่อสูบบอกไปมีปริมาณมากกว่าธรรมชาติจะเติมกลับมา ในหลายทศวรรษมานี้ ปริมาณการเพิ่มของบ่อน้ำบาดาลเป็นกราฟที่พุ่งทยานขึ้นสู่น้ำใต้ดินจากแหล่งเล็กแหล่งน้อย ตลอดจนถึงแหล่งใหญ่ ถูกนำมาใช้ในการเกษตรชลประทาน เกือบหมดสิ้น ปัญหานี้เป็นไปอย่างกว้างขวางในจีนตอนกลางและตอนเหนือ อินเดีย ภาคตะวันตกเฉียงเหนือ และภาคใต้บางส่วนของปากีสถาน ในพื้นที่ส่วนใหญ่ของสหรัฐฯ ภาคตะวันตก ประเทศทางตะวันออกกลางและคาบสมุทรอารเบีย

ในประเทศอินเดีย สถานการณ์วิฤติมาก จนกระทั่งเมื่อเดือนกันยายน ค.ศ.1996 ศาลสูงถึงกลับต้องออกคำสั่งให้ศูนย์วิจัยระดับชาติ เข้ามาสืบสวนหาสาเหตุของการลดระดับของน้ำใต้ดิน สถาบันวิจัยสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (NEER) ค้นพบว่าการใช้น้ำใต้ดินเกินเลย เป็นไปอย่างกว้างขวางภายในประเทศ และระดับน้ำในพื้นที่การเกษตรที่สำคัญ กำลังลดต่ำลงในอัตราที่น่าตระหนก...รัฐเคาร์ฐในอินเดียในขณะนี้ กำลังมีปัญหการขาดแคลนน้ำอย่างใหญ่หลวงมากกว่า 100,000 ล้านลูกบาศก์เมตร การขาดแคลนน้ำเพิ่มขึ้นตลอดเวลา การนำน้ำใต้ดินมาใช้จ่ายเกินเลยในรัฐฟากตะวันตก ทำให้เกลือรุกล้ำเข้ามา แทนที่น้ำจืดที่หาดหาย นายเดวิด ชกเกลอ เลขาธิการสถาบันการจัดการน้ำนานาชาติในศรีลังกา คาดการณ์ว่าปริมาณผลผลิตธัญพืชในอินเดียจะลดลงหนึ่งในสี่ อันเนื่องมาจากปริมาณของน้ำใต้ดินที่ลดลงนี้...ประเทศอื่นๆก็ประสบปัญหาคล้ายคลึงกันในปากีสถานรัฐปัญจาบซึ่งเป็น

อยู่ข้างล่างของประเทศเวลานี้ มีการสูบน้ำมาใช้ มากกว่าปริมาณที่ธรรมชาติจะทดแทนได้ถึง 27% ในบังกลาเทศมีการใช้น้ำใต้ดินถึงครึ่งหนึ่ง ของปริมาณที่ธรรมชาติจะทดแทนได้... สำหรับประเทศจีนนั้นแก้ปัญหาเหล่านี้ โดยการให้พื้นที่บางส่วนหยุดทำการเกษตรเปลี่ยนพืช ที่ปลูก ไปปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อย จัดการชลประทานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น...การคาดการณ์ การขาดแคลนน้ำในปี ค.ศ. 2505 สำหรับที่ราบแม่น้ำเหลืองและแม่น้ำไฮ จะเป็นปริมาณ เทียบเท่าปริมาณน้ำที่ใช้ปลูกธัญญาหาร 55 ล้านตัน หรือ 14% ของการบริโภคภายใน ประเทศและมากกว่า เศษหนึ่งส่วนสี่ของการส่งออกธัญญาหารของโลก ในสหรัฐเกษตรกรได้สูบน้ำเกินเลยในหลายพื้นที่ อันเป็นแหล่งผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ รัฐแคลิฟอร์เนียใช้น้ำใต้ดินเกินในปริมาณ 1,600 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี ซึ่งเท่ากับ 15% ของปริมาณการใช้น้ำใต้ดินของรัฐนั้น สองในสามของการใช้น้ำดังกล่าว เกิดขึ้นที่เซ็นทรัลวาเลย์ ที่ผลิตผักและผลไม้ และครึ่งหนึ่งของการบริโภคทั่วประเทศ ปัญหาการหมดไปของน้ำใต้ดินที่ใหญ่ที่สุดอยู่ใน เขตโอกัลลาลา ซึ่งเป็นแหล่งน้ำใต้ดินที่ใหญ่ที่สุด ครอบคลุมอาณาเขตสิบแปดรัฐก่อนที่จะมี การสูบน้ำใช้อย่างหนักนี้ มีปริมาณน้ำเท่ากับปริมาณแม่น้ำโคโลราโดสะสม 200 ปี ทุกวันนี้ โอกัลลาลาให้น้ำแก่พื้นดินชลประทานประมาณหนึ่งในห้าของสหรัฐ โดยเฉพาะทางตอนใต้ สายน้ำใต้ดินนี้ได้รับน้ำฝนกลับมาทดแทนน้อยมาก ด้วยเหตุนี้เครื่องสูบน้ำจึงสูบน้ำขึ้น ไปใช้จนหมดสิ้นทุกวัน ในอัตราการใช้ปริมาณน้ำในแม่น้ำโคโลราโดไหลทั้ง 18 สายในหนึ่งปี และสองในสาม ของการหมดเปลืองนี้ เกิดขึ้นในที่ราบสูงเท็กซัส (ประสาน ต่างใจ. 2545: 94-97)

4.2 สงครามน้ำครั้งใหม่

บรรดาเมืองและโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆที่เติบโตอย่างรวดเร็ว กำลังเพ่งมองไป ยังเกษตรชลประทานว่า เป็นแหล่งน้ำใหญ่สุดท้ายที่มีอยู่ มาร์ค โรสเกรนท์ และ คลอเดีย รินเกลอ แห่งสถาบันวิจัยนโยบายอาหารนานาชาติ ในวอชิงตันดี.ซี. ได้คาดการณ์ว่า ความ ต้องการใช้น้ำในบ้านเรือน และอุตสาหกรรมของประเทศกำลังพัฒนา ในระหว่าง ค.ศ. 1995 ถึง 2020 จะเพิ่มขึ้นอีก 590,000 ล้านลูกบาศก์เมตร ซึ่งเทียบกับน้ำในลำน้ำไนล์ถึง 7 สาย ต่อปี พวกเขาทำนายว่า ส่วนแบ่งการใช้น้ำของกิจกรรมที่กล่าวถึงนี้ จะเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่า คือจาก 13% เป็น 27% ของการใช้น้ำทั้งหมดปริมาณน้ำที่ต้องการเพิ่มมากขึ้นของบ้านเรือน และอุตสาหกรรมนี้บางแห่งได้มาจากน้ำของเกษตรชลประทาน สิ่งที่เราไม่รู้คือ ปริมาณน้ำที่ โยกย้ายมาจากภาคเกษตร เป็นไปอย่างสมัครใจของเกษตรกรหรือไม่ และการโยกย้ายนี้จะมีผลกระทบต่อปริมาณการผลิตอย่างไร... เราโยกย้ายน้ำในปริมาณครึ่งหนึ่งของความต้องการที่เพิ่มขึ้นทั้งหมดที่ต้องใช้ในปี ค.ศ. 2020 ในการเติบโตของเมืองและอุตสาหกรรมโดยมี ข้อสมมุติฐานที่ว่า จะพัฒนาประสิทธิภาพ ของระบบชลประทานน้อยมาก การผลิตอาหารจะ

ลดลง 300 ล้านตัน หรือหนึ่งในหกของผลผลิตรวมของโลก โรสเกรนและรินเกลอได้สรุปว่า วิธีที่จะผันน้ำจากเกษตรสู่เมืองนั้น จะเป็นตัวกำหนดความสามารถของโลกว่าจะมีอาหารพอเลี้ยงปากเลี้ยงท้องตัวเองหรือไม่

ในประเทศจีนจำนวนเมืองได้ทะยานสูงขึ้นจาก 130 เมืองในปีค.ศ. 1949 เป็น 600 เมืองในปัจจุบันและใน 600 เมืองนี้ ครึ่งหนึ่งเริ่มขาดแคลนน้ำแล้วมีแรงกดดันมากขึ้นเรื่อยๆ ในการนำน้ำจากภาคการเกษตรกรรม มาใช้เพื่อบรรเทาความขาดแคลนน้ำในเมือง... ช่องว่างระหว่างความต้องการน้ำและน้ำที่มีอยู่ คาดว่าที่ยังถိบตัวห่างขึ้นไปอีก ในสองหรือสามทศวรรษข้างหน้า ซึ่งสหประชาชาติคาดการณ์ว่า ในปีค.ศ. 2025 ประชากรมากกว่าครึ่งของจีนจะอยู่อาศัยในเมือง จากเดิมคือ หนึ่งในสามอันเป็นตัวเลขปัจจุบัน ในประเทศจีนก็เป็นเช่นเดียวกับที่อื่น ทั้งการเมืองเศรษฐกิจ จะเป็นตัวขับเคลื่อน เรื่องการจัดสรรการใช้น้ำใหม่ น้ำหนึ่งลูกบาศก์เมตรในโรงงานอุตสาหกรรมของจีน จะทำให้คนมีงานทำมากกว่า สามารถสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจมากกว่าถึง 70 เท่าตัว จากปริมาณน้ำที่เท่ากันที่ใช้ในภาคเกษตร และเมื่ออุปทานหรือปริมาณน้ำที่มีแจกจ่าย เริ่มมีปัญหา น้ำย่อมควรยกย้ายไปสู่ที่ให้คุณค่ามากกว่า... เกษตรกรในอินเดียก็ประสบปัญหาที่เพิ่มสูงขึ้น ของการแย่งกันใช้น้ำ คาดว่าจากปีค.ศ. 1995 ถึง 2025 อินเดียจะมีประชากรเพิ่มขึ้นอีก 340 ล้านคน ซึ่งเป็นจำนวนประชากรมากกว่าของสหรัฐอเมริกา และแคนาดา รวมกัน มีรายงานการโยกย้ายการใช้น้ำเพื่อตอบสนองการใช้น้ำมากขึ้น เกษตรกรจำนวนมากต้องทิ้งไร่นา เปลี่ยนมาหารายได้จากการขายน้ำใต้ดินให้กับเมือง และผู้ใช้น้ำในการทำอุตสาหกรรม

ชาวอินโดนีเซียบางส่วนของเกาะชวา ต้องสูญเสียแหล่งน้ำไปให้โรงงานสิ่งทอ แม้ว่ากฎหมายของอินโดนีเซีย จะให้ความสำคัญกับเกษตรกรรม มาเป็นอันดับต้นๆก็ตาม ผลการศึกษาโรงงานทำเครื่องหนังในชวาตะวันตกในเขตชลประทานระบุว่า โรงงานมักจะทำให้น้ำมากกว่าที่ได้รับอนุญาต และมักจะสูบน้ำจากคลองชลประทานนำไปใช้โดยตรงทำให้มีน้ำเหลือน้อยสำหรับภาคเกษตรกรรม บางโรงงานถึงกับซื้อหรือเช่าที่ดินภาคเกษตร เพื่อจะได้สิทธิใช้น้ำ...นักวิจัย กันจา กูร์เนีย เทเทน อเวียนโตและไบรอน บรูณส์ กล่าวว่า “เกษตรกรจำนวนมากต้องทนทุกข์เพราะสูญเสียการผลิต และการไม่มีแหล่งน้ำที่มั่นคง รู้สึกอับจนหนทางและไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากจะขายที่ดินของเขาไปในเขตที่มีการเติบโตของเมืองอย่างรวดเร็วพร้อมกับการขาดแคลนน้ำดังเช่น ที่เกิดในตะวันตกของสหรัฐอเมริกา การแย่งชิงระหว่างเมืองกับภาคเกษตรกรรมย่อมร้อนแรงขึ้น เมืองต่างๆก็ซื้อน้ำ ซื้อสิทธิในการใช้น้ำ หรือผิวดินที่พ่วงมากับสิทธิในการใช้น้ำลักษณะเช่นนี้เกิดขึ้นในอริโซนา แคลิฟอร์เนีย โคโลราโด และที่อื่นๆอีก...

การโยกย้ายน้ำนี้ บ่อยครั้งจะกระทบประชาชน ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการซื้อขาย ซึ่งทำให้การประเมินหาราคาต้นทุน และผลประโยชน์ที่แท้จริง เป็นไปได้ยากแต่ต้นทุนในส่วนบุคคลที่สาม ที่ไม่มีที่ทางอยู่บนโต๊ะเจรจาต่อรองราคานี้ อาจเป็นต้นทุนที่มากโขอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อการซื้อขายนั้น ทำให้ที่ดินในบริเวณนั้น ต้องหยุดกิจกรรมเกษตร

กรรมและต้นทุนนี้ยังสั่งสมได้อีก เช่นมีผลต่อการจ้างงานมีผลต่อฐานภาษีความมั่นคงคุ้มค่าต่อเศรษฐกิจชุมชน และสิ่งแวดล้อม เพราะแรงงานในพื้นที่เกษตรที่ยากจนอาจต้องทำงานแม้ว่าระบบซื้อขายน้ำจะทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น แต่ในสภาพโดยรวมความเสมอภาคทางสังคมกับเสื่อมทรามลงอีก ไม่ต้องสงสัยเลยว่า บรรดาเมืองทั้งหลายที่ขาดน้ำ จะต้องพยายามลักน้ำจากภาคเกษตรกรรม ในเวลาเดียวกันนี้ แรงกดดันได้มีเพิ่มมากขึ้นในพื้นที่บางส่วนของออสเตรเลีย เอเชียกลาง สหรัฐฯและที่อื่นๆ ซึ่งต่างก็ต้องการถ่ายเทน้ำมาจากการใช้งานของมนุษย์ โดยเฉพาะจากภาคเกษตรชลประทาน เพื่อผันน้ำกลับคืนสู่สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ มีพลเมือง นักวิทยาศาสตร์ นักการเมือง ที่ห่วงใยในการสูญเสียปลาในแม่น้ำทะเลสาบและแหล่งชุมทรัพย์ทางระบบนิเวศอื่นๆ พวกเขาเหล่านี้ต้องการปรับคุณภาพของอำนาจการจัดการน้ำเสียใหม่ (ประสาน ต่างใจ. 2545: 101-105)

5. ปัญหาที่เกิดจากโครงการพัฒนาลุ่มน้ำของ

แม่น้ำของเป็นแม่น้ำสายใหญ่ของโลก มีความยาวประมาณ 4,909 กิโลเมตร ยาวเป็นอันดับ 10 ของโลก มีต้นน้ำอยู่บนภูเขาจีฟูส่วนหนึ่งของเทือกเขาหิมาลัย บนที่ราบสูงทิเบตเขตจังหวัดหยูชุนมณฑลชิงไห่ประเทศจีน โดยมีแม่น้ำจาคุและแม่น้ำอาคุ ไหลมารวมกัน มีชื่อเรียกเป็นภาษาไทลื้อ ซึ่งเป็นชนชาติที่อาศัยอยู่อย่างหนาแน่น ในดินแดนสิบสองปันนา เรียกแม่น้ำของว่า“แม่น้ำล้านช้าง” คนจีนทั่วไปเรียก “แม่น้ำหลานซาง” มีความหมายว่าแม่น้ำที่ไหลเชี่ยวกราก ไหลผ่าน 6 ประเทศคือ จีน พม่า ลาว ไทย กัมพูชาและเวียดนาม ก่อนออกสู่ทะเลจีนใต้ (กลุ่มรักษ์เชียงของ. 2546: 9) ส่วนคนในตระกูลภาษา ไท-ลาว เรียกแม่น้ำ ของว่า “แม่ของ” ในกัมพูชาเรียก “ตนเลทม” ในเวียดนามเรียกว่า “เกาลอง” หรือแก้มังกร เป็นปากแม่น้ำน้ำมีแก๊สสาย... มีพื้นที่ 810,000 ตารางกิโลเมตร มีพันธุ์ปลาที่สำรวจพบ 1,245 ชนิด มีความหลากหลายของชนิดพันธุ์ปลาเป็นอันดับสามของโลก รองจากแม่น้ำอะเมซอนในทวีปอเมริกาใต้ และแม่น้ำแซร์ในทวีปแอฟริกา มีพื้นที่ชุ่มน้ำ 795,000 ตารางกิโลเมตร ประชากรไม่ต่ำกว่า 100 ล้านคน (กลุ่มรักษ์เชียงของ. 2548: 95)

แม่น้ำของส่วนที่ผ่านประเทศไทยเป็นส่วนของแม่น้ำของตอนล่างซึ่งไหลผ่านเชียงแสน เชียงของและเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ระยะทาง 84 กิโลเมตรก่อนเข้าสู่ประเทศลาว และไหลเป็นพรมแดนไทย-ลาวเริ่มจากจังหวัดเลย หนองคาย นครพนม มุกดาหาร อำนาจเจริญ และอุบลราชธานี ประมาณ 892 กิโลเมตร รวมความยาวที่ไหลผ่านประเทศไทย 976 กิโลเมตร (กลุ่มรักษ์เชียงของ. 2546: 13)

5.1 การคุกคามลุ่มน้ำของในยุคล่าอาณานิคม

ดินแดนแม่น้ำของเริ่มเป็นที่รู้จักกันไปทั่วโลก ในยุคล่าอาณานิคมหรือยุคการปล้นสดมภ์ทรัพยากรอันมีค่าแล้วจึงยึดแผ่นดิน การสำรวจแม่น้ำของเมื่อพ.ศ. 2401-2404 ขององรี มูโอต์ นักธรรมชาติวิทยาชาวฝรั่งเศส เป็นใบเบิกทางของการล่าอาณานิคม เป็นจุด

เริ่มต้นของการเข้ามายึดครองประเทศในแถบลุ่มน้ำของ ฝรั่งเศสเข้ายึดครองเขมรในปี พศ. 2410 และบุกยึดครองประเทศเวียดนามอย่างเบ็ดเสร็จในปี พศ. 2426 พร้อมกับการขยาย อิทธิพล บุกยึดประเทศลาวในเวลาต่อมา ในปี พศ. 2436 และมีเป้าหมายต่อมาคือประเทศสยาม แม้สยามไม่สูญเสียเอกราชทั้งประเทศ แต่ก็สูญเสียแผ่นดินแคว้นสิบสองจุไทยในปีพศ. 2431 ดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำของ พศ. 2436 และในปี พศ. 2446 ทั้งปัญหาไม่เป็นธรรมเรื่อง การปักปันพรมแดนไทย-ลาว ในแนวแม่น้ำของ ที่ไม่ได้ถือครองน้ำลึกของแม่น้ำเป็นแนวเขต แต่ถือครองน้ำที่ติดฝั่งไทยเป็นเกณฑ์

5.2 การคุกคามลุ่มน้ำของในยุคโลกาภิวัตน์

การพัฒนาลุ่มน้ำของในยุคแรกนั้นมีความสัมพันธ์กับการเมืองในภูมิภาคอินโดจีน ซึ่งมีความขัดแย้งระหว่างอุดมการณ์ทางการเมือง แบบทุนนิยมของผู้นำโลกเสรีอย่างสหรัฐอเมริกาและลัทธิสังคมนิยมที่กำลังแพร่ขยายไปทั่วโลก ประเทศไทยในช่วงเวลานั้นเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญในการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคนี้ เพราะประเทศเพื่อนบ้านต่างมีระบอบการปกครองแบบสังคมนิยมและคอมมิวนิสต์เกือบทั้งสิ้น แม่น้ำของเป็นแม่น้ำสายหลักในภูมิภาคอินโดจีน จึงกลายเป็นพื้นที่ที่มีแผนการก่อสร้างสาธารณูปโภค ที่แฝงไว้ด้วยข้อตกลงทางการเมืองและการทหาร ภายใต้ความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจ จากรัฐบาลสหรัฐอเมริกา เช่นการสร้างเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้าเพื่อใช้ในฐานทัพ การสร้างถนนเพื่อเป็นถนนสายยุทธศาสตร์

ในระยะแรกมีการจัดตั้งคณะกรรมการแม่น้ำของ (Mekong committee) ในปีพศ. 2500 มีประเทศสมาชิกในลุ่มน้ำของตอนล่างคือ ไทย ลาว กัมพูชา และเวียดนาม โดยมีสหรัฐเป็นผู้มีอิทธิพลอยู่เบื้องหลัง เพื่อวางแผนการพัฒนาภายใต้วัตถุประสงค์ส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณ ประสานงานให้คำแนะนำ และควบคุมแผนการสำรวจเพื่อการพัฒนาแหล่งน้ำและพลังงานโครงสร้างพื้นฐาน เส้นทางคมนาคม ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่น อาทิเนื้อไม้ สมุนไพร ชากสัตว์ป่า ทองคำ ฯลฯ ถูกทำลายลงอย่างรวดเร็ว

ปีพศ. 2513-2520 เกิดสงครามอินโดจีนเนื่องจากความขัดแย้งและความแตกต่างของลัทธิการเมือง ทำให้กัมพูชา ลาว เวียดนาม ถอนตัวออกจากการเป็นสมาชิก แต่ก็ยังมีคณะกรรมการประสานงานชั่วคราว ในช่วงสงครามเย็นปีพศ. 2518-2532 การทำงานของคณะกรรมการต้องหยุดชะงักลง ในช่วงท้ายของสงครามเย็นประเทศพัฒนาแล้วอย่างเนเธอร์แลนด์ สวีเดน สวิตเซอร์แลนด์ได้เข้ามาช่วยเหลือด้านการเงิน ภายใต้แผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การสร้างเขื่อนแม่น้ำของและแม่น้ำสาขาและบทบาทของธนาคารพัฒนาเอเชียที่ลุกล้ำเข้ามาในลุ่มน้ำของแทนคณะกรรมการประสานงานชั่วคราว ในฐานะผู้สนับสนุนการพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำ

หลังสิ้นสุดสงครามเย็นประเทศจีนภายใต้การนำของเติ้งเสี่ยวผิง ได้เปิดความสัมพันธ์ด้านการค้ากับประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นำไปสู่โครงการพัฒนาลุ่มน้ำของของ

ประเทศต่างๆในภูมิภาค รวมทั้งได้รับความช่วยเหลือด้านการเงิน จากแหล่งเงินทุนต่างประเทศ... ปีพ.ศ. 2534 เกิดการรวมตัวของ 6 ประเทศ ภายใต้แผนความร่วมมือทางเศรษฐกิจอนุภาคลุ่มน้ำของ (Great mekong subregion. (GMS)) โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและมนุษย์ การสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจ โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ทางรถยนต์ ทางรถไฟ ตลอดจนการพัฒนาเส้นทางเดินเรือในแม่น้ำของ รวมไปถึงการกลับมาของความร่วมมือระหว่างประเทศในภูมิภาค ลุ่มน้ำของตอนล่างในแม่น้ำโขงใหม่ ภายใต้ชื่อคณะกรรมการแม่น้ำของ (Mekong river commission. (MRC)) นอกจากนี้ยังมีแผนความร่วมมือสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจระหว่าง ไทย จีน พม่า ลาวที่ทำให้เห็นว่าการพัฒนาลุ่มน้ำของเป็นการตอบสนองเพื่อเศรษฐกิจอุตสาหกรรม แต่เพียงด้านเดียว และหลังจากจีนได้เข้าไปเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) ในปีพ.ศ. 2545 การขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมของคอมมิวนิสต์จีน ยังผลให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ในลุ่มน้ำของตอนบนเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะการสร้างเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าตอบสนองต่อความต้องการด้านพลังงานของเขตอุตสาหกรรมในจีนรวมทั้งเพื่อเพิ่มการค้าและตัวเลขทางเศรษฐกิจด้วยการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน (FTA) ในตุลาคม พ.ศ. 2546 และกำลังผลักดันการค้าเสรีอาเซียน-จีนอยู่อย่างจริงจังอีกด้วย (กลุ่มรักษ์เชียงใหม่ของ. 2548: 97-99)

5.2.1 โครงการสร้างเขื่อนกั้นแม่น้ำของและแม่น้ำสาขาของแม่น้ำของ

เขื่อนขนาดใหญ่มากกว่า 100 เขื่อนถูกกำหนดขึ้นในแม่น้ำของและแม่น้ำสาขา แม่น้ำของ โดยได้รับการสนับสนุนและผลักดันจากสถาบันหลักคือธนาคารพัฒนาเอเชีย ธนาคารโลกและคณะกรรมการแม่น้ำของทั้งสามสถาบันมีเป้าหมายชัดเจนในการจัดการควบคุมแม่น้ำของในเชิงพาณิชย์ โครงการหลักที่สร้างผลกระทบอย่างมากต่อลุ่มน้ำของทั้ง หดคือการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ 15 เขื่อนกั้นแม่น้ำของตอนบนหรือแม่น้ำหลานชางในประเทศจีนภายใต้โครงการหลานชาง-เจียงซึ่งเป็นโครงการสร้างเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าในมณฑลยูนนานประเทศจีน และจีนกำลังจะกลายเป็นผู้ควบคุมแม่น้ำของ แม่น้ำนานาชาติแต่เพียงผู้เดียว (กลุ่มรักษ์เชียงใหม่ของ. 2546: 19)

สองเขื่อนที่สร้างเสร็จไปแล้วคือ เขื่อนไฟฟ้าพลังงานน้ำมั่ววาน สร้างเสร็จ พ.ศ.2539 และเขื่อนพลังงานน้ำดาเซาซาน สร้างเสร็จในปี พ.ศ. 2546 เขื่อนแห่งที่สามที่กำลังก่อสร้างอยู่ขณะนี้คือ เขื่อนพลังงานน้ำเซียวหวาน จะกลายเป็นเขื่อนที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก สันเขื่อนสูงถึง 248 เมตร คาดว่าจะแล้วเสร็จใน ปีพ.ศ. 2555 นอกจากนั้นจีนกำลังสร้างเขื่อนจิงหงในสิบสองปันนา โดยมีนักธุรกิจไทยไปร่วมลงทุน ซึ่งมีสัญญาจะส่งไฟฟ้ามาขายในประเทศไทย (กลุ่มรักษ์เชียงใหม่ของ .2548 :100)

ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีโครงการมากมายในการสร้างเขื่อนในลุ่มน้ำของ ซึ่งได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่ จากธนาคารโลก ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย และองค์กรข้ามชาติ อาทิการผลักดันให้มีการสร้างเขื่อนเซคามัน 1 กันแม่น้ำเซคามัน ซึ่งเป็น 1 ใน 6 ของแม่น้ำสาขาของแม่น้ำเซกง อันเป็นแม่น้ำสาขาที่ใหญ่ที่สุดของแม่น้ำของ เขื่อนเซคามัน 1 เป็นเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้า เพื่อขายให้ประเทศไทย อีกโครงการที่สำคัญคือโครงการเขื่อนน้ำเทิน 2 ซึ่งสร้างกันแม่น้ำเทินแม่น้ำสาขาใหญ่เป็นอันดับ 4 ของแม่น้ำของโครงการนี้อยู่ในแขวงคำม่วนตอนกลางของสปป.ลาว และห่างออกไปอีก 50 กิโลเมตร เป็นเขื่อนน้ำเทิน 2 เขื่อนพลังงานไฟฟ้า ที่จะขายให้ไทย และจะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์

ในประเทศกัมพูชา ก็กำลังผลักดันโครงการสร้างเขื่อนแซมเบอร์ (Sambor) กันแม่น้ำของเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าสันเขื่อนสูง 35 เมตรผลิตกระแสไฟฟ้าได้ 3,300 เมกกะวัตต์... โครงการนี้จะทำให้มีคนไร้ที่อยู่อาศัยถึง 60'000 คน ปลายแม่น้ำของก่อนไหลออกสู่ทะเลจีนใต้ที่ประเทศเวียดนามมีแผนก่อสร้างเขื่อนมากมาย อาทิเขื่อนเปลียกกอง เพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า สร้างกันแม่น้ำคาโปโค แม่น้ำสาขาของแม่น้ำเซซานซึ่งเป็นแม่น้ำสาขาของแม่น้ำของ สันเขื่อนสูง 65 เมตร... เขื่อนเซซาน 3 และเขื่อนเซซาน 4 อีกสองแห่ง ที่สร้างกันแม่น้ำเซซาน เป้าหมายเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า มีที่ตั้งห่างกันเพียง 50 กิโลเมตร เซซาน 3 ได้รับสนับสนุนเงินกู้ จากธนาคารพัฒนาเอเชีย และมีแผนสร้างให้เสร็จในปีพ.ศ. 2550 นอกจากนี้ยังมีแผนจะสร้างเขื่อนทุ่งคอนดำ กันแม่น้ำทุ่งโคโป แม่น้ำสาขาของแม่น้ำเซซาน ทั้งสามเขื่อนมีเป้าหมายผลิตกระแสไฟฟ้า เพื่อรองรับอุตสาหกรรม และขายกระแสไฟฟ้าให้ประเทศเพื่อนบ้าน

สำหรับประเทศไทย โครงการคุกคามแม่น้ำของมีมาตลอดกว่าทศวรรษ เขื่อนปากมูลและเขื่อนราษีไศลซึ่งสร้างกันแม่น้ำมูลแม่น้ำสาขาของแม่น้ำของที่ส่งผลกระทบมากมาย มหาศาลต่อธรรมชาติและชุมชน และยังมีโครงการสร้างเขื่อนห้วยกันแม่น้ำมูล ในจังหวัดศรีสะเกษ และโครงการเขื่อนโป่งขุนเพชรจังหวัดชัยภูมิ กันลำน้ำเซียงทาแม่น้ำสาขาของแม่น้ำชีก่อนไหลสู่แม่น้ำโขง โครงการเขื่อนลำโดงใหญ่กันแม่น้ำลำโดมใหญ่ ซึ่งเป็นแม่น้ำสาขาของแม่น้ำของในบริเวณจังหวัดเขียงราย มีโครงการผันน้ำกก อิง น่าน โดยสร้างเขื่อนสร้างอุโมงค์เพื่อผันน้ำไปเก็บที่เขื่อนสิริกิติ์ โครงการนี้จะปิดตายลุ่มน้ำอิงทั้งระบบ ซึ่งเป็นแม่น้ำสาขาของแม่น้ำของ (กลุ่มรักษ์เชียงของ .2546 :21-23)

5.2.2 โครงการระเบิดแก่งหินในแม่น้ำของ

คอนผีหลงหรือคอนผีหลวงคือหนึ่งเกาะแก่ง ที่อยู่ในเป้าหมายการระเบิดออก เพื่อการเดินเรือพาณิชย์ขนาดใหญ่ ของโครงการปรับปรุงล่องน้ำ เพื่อการเดินเรือพาณิชย์ในแม่น้ำหลานซาง-แม่น้ำของโดยความร่วมมือของสี่ประเทศ จีน พม่า ลาว ไทย เป็นแผนร่วมมือทางเศรษฐกิจอนุภาคลุ่มน้ำของ ภายใต้การสนับสนุนการเงินหลักจากประเทศจีน จำนวน

200 ล้านหยวน เพื่อเปิดเส้นทางเดินเรือจากซื่อเหมามณฑลยูนนาน ลงมาสู่น้ำของตอนล่าง ผ่าน พม่า ลาว ไทย และไปยังหลวงพระบางของลาวระยะทาง 886.1 กิโลเมตร สัปดาห์แรกเมื่อปีพ.ศ. 2536 ผู้แทนจีนมีความเห็นควรปรับปรุงเส้นทางเดินเรือ ให้สามารถขนส่งสินค้าได้ไม่ต่ำกว่า 100 ตัน ต้องระเบิดเอาเกาะแก่งและดอนออกไป โครงการนี้เริ่มสำรวจความเหมาะสมเบื้องต้นในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2543 ได้ข้อสรุปว่า มีความจำเป็นเร่งด่วนในการระเบิดเกาะแก่ง และมีการศึกษาด้านเทคนิคและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมระหว่างเดือนเมษายน-มิถุนายน พ.ศ. 2544 ใช้เวลาเก็บข้อมูลภาคสนามเพียงรายงาน การศึกษาผลกระทบที่ไม่มีมาตรฐาน... และระเบิดรอบแรกเมื่อเดือนมีนาคม-เมษายน โดย ทีมวิศวกรจีนได้ระเบิดแก่งหินกลางแม่น้ำของบริเวณรอยต่อพม่า-ลาว และระเบิดรอบสอง ในเขตกัวหล่ย์ของจีน ถึงเชิงกอกของลาวช่วงปลายมกราคมพ.ศ. 2547 ส่งผลให้ระดับน้ำผันผวนอย่างหนัก ระดับน้ำขึ้น น้ำลง ต่างกันในวันเดียวกว่าหนึ่งเมตร ในเขตรอยต่อแม่น้ำของไทย-ลาว แก่งคอนผีหลงยังไม่ถูกระเบิดเพราะติดปัญหาเรื่องความมั่นคงชายแดน ในการกำหนดเขตแดนยังไม่แล้วเสร็จอยู่เขตอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายตรงข้ามเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สปป. ลาว... และเมื่อวันที่ 11 เมษายน 2547 คณะเจ้าหน้าที่ร่วมสี่ประเทศได้ประกาศปิดโครงการไว้แค่ 80 เปอร์เซ็นต์โดยเหลืออีก 20 เปอร์เซ็นต์ที่เหลือ ตั้งแต่คอนผีหลงของไทยไปจนถึงหลวงพระบางของลาว ให้ขึ้นอยู่กับรัฐบาลไทยและลาว ในการตกลงเจรจากันว่าจะสานต่อโครงการต่ออีกหรือไม่ และทางจีนยินดีสนับสนุน และเป็นครั้งแรกที่ทางการจีนยอมรับว่าเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่อระดับน้ำขึ้นน้ำลง ที่เกิดจากการสร้างเขื่อนและระเบิดแก่ง รวมทั้งปัญหาแม่น้ำของแห้งขอด ทางเจ้าหน้าที่จีนกล่าวว่าจะไม่เกิดขึ้นอีก อย่างไรก็ตามหลังการแถลงข่าวปิดโครงการ เพื่อลดกระแสความห่วงใยต่อวิกฤติแม่น้ำของ ที่เป็นข่าวดังไปทั่วโลก ทางเจ้าหน้าที่ไทยโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบต่อโครงการยังยืนยันจะดำเนินโครงการนี้ต่อ รวมทั้งมีการเดินทางไปประชุมที่ประเทศจีน เพื่อผลักดันโครงการนี้ โดยอ้างเรื่องการขนส่งสินค้าที่มีต้นทุนต่ำ (กลุ่มรักษ์ เชียงของ.)

6. ขบวนการต่อต้านโลกาภิวัตน์

การขยายปีกของบรรษัทยักษ์ภายใต้โลกาภิวัตน์ก่อให้เกิดการผูกขาดของกลุ่มทุนข้ามชาติร่วมมือกับนายทุนท้องถิ่น ตลอดจนการมีอิทธิพลเหนือการเมืองเศรษฐกิจ สื่อสารมวลชนหรือกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ซึ่งเป็นการกั้นประชาชนคนธรรมดา ออกจากระบบแห่งอำนาจ ตัดขาดจากการมีส่วนร่วมของประชาชน การเรียกร้องถึงการเมืองรูปแบบใหม่ ซึ่งประชาชนมีบทบาทในรูปแบบของขบวนการเคลื่อนไหว ของประชาชนแบบต่างๆ มากกว่าการเมืองแบบรัฐประชาชาติที่มุ่งเน้นการช่วงชิงอำนาจรัฐ (State power) ดังอดีต เช่นการปฏิวัติรุนแรงของชนชั้นแรงงานแบบมาร์กซิสต์ในอดีต หรือของชนชั้นกลางทั้งเก่าและใหม่

ตามแนวคิดแบบเสรีนิยม หรือการรัฐประหารของเผด็จการทหารฝ่ายขวา ล้วนนำมาซึ่งวัฏจักรของการเมืองรูปแบบเก่า ที่มีรัฐประชาชาติเป็นศูนย์กลาง เป็นเพียงการเปลี่ยนมือของอำนาจ จากการกดขี่ของคนกลุ่มหนึ่งไปสู่การใช้อำนาจกดขี่ปราบปรามประชาชนของคนอีกกลุ่มหนึ่งเท่านั้น แต่กลไกกดขี่และความรุนแรงนั้นคือรัฐ และกลไกรัฐยังอยู่เหมือนเดิม การเมืองรูปแบบใหม่ควรเป็นการเมือง ที่ไม่สนใจทั้งรัฐชาติและพรรคการเมือง ในฐานะที่เป็นตัวแสดงหลักและการเมืองรูปแบบเก่า (The non-state and non party polittice) ไม่สนใจตั้งพรรคการเมือง และลงสมัครรับเลือกตั้ง แต่พยายามมองหาวิธีการสร้างอำนาจแบบใหม่ที่อยู่นอกขอบการเมืองแบบเก่าให้ได้ ดังที่มิเชลฟูโก (Michel foucault) กล่าวคือ “อำนาจมิได้กระจุกตัวหรือผูกขาดอยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่งเป็นการเฉพาะ เช่นที่หรือพรรคการเมือง ทางการเมืองเก่า แต่อำนาจกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปในสังคม”

การเมืองรูปแบบใหม่ ให้ความสำคัญกับปัญหากว้างไกลครอบคลุมหลากหลาย เช่น คุณภาพชีวิต ในรูปแบบการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและเรื่องสันติภาพ... การเมืองแบบใหม่สนใจการเมืองในบริบทที่กว้างไกล กว่าพรมแดนของรัฐประชาชาติและอำนาจอธิปไตย เป็นการเมืองที่มีโลกทัศน์ในระดับโลก (The global perspective) (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. 2544: 151-153)

วิกฤติอารยธรรมรอบด้านของระบบทุน ได้สร้างพลังประชาชนในรูปแบบใหม่ การก่อเกิดของประวัติศาสตร์หน้าใหม่ของประชาชนได้พัฒนาขึ้นมาอีกครั้งรูปแบบของภาคประชาชน แปรสภาพจากพลังขนาดใหญ่ในแบบปฏิวัติในอดีต กลายสภาพในเชิงอนุรักษ์เชิงปฏิรูประบบ และเชิงสังคมสงเคราะห์ และได้ผลให้เกิดการจัดตั้งขบวนการประชาชน แบบใหม่ที่มีลักษณะกระจายตัวแบบหลากหลาย เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าหรือวิกฤติมาก มายที่เกิดขึ้น เราเรียกการเคลื่อนไหวใหม่นี้ว่า การเคลื่อนไหวในปัญหาสังคม (Social move ments) การเคลื่อนไหวใหม่นี้คือที่มาของบรรดากลุ่มที่เรียกว่า NGO ที่มีอยู่ทั่วโลกหลายล้านองค์กร ประเมินว่ามีในสหรัฐประมาณล้านกลุ่ม ในรัสเซียประมาณ 65,000กลุ่ม และมีในบรรดาประเทศด้อยพัฒนาอีกมากมายนับล้านๆกลุ่ม และขยายตัวขึ้นทุกวัน...

ในหนังสือชื่อ Global village or global pillage เขียนโดย Jermy brecher และ Tim gostello ชี้ให้เห็นว่าโลกาภิวัตน์ไม่ได้นำมาสู่การสร้างอารยธรรมโลกใหม่ ที่เรียกว่าหมู่บ้านโลกดังที่เข้าใจ แต่สิ่งที่เกิดขึ้นจริงคือการปล้นโลก (ประชาชน) และทรัพยากรโลกครั้งใหม่จากกลุ่มทุนไร้พรมแดน...และจะเกิดโลกาภิวัตน์ 2กระแสที่ต่อต้านกันเองคือโลกาภิวัตน์จากเบื้องบน และโลกาภิวัตน์จากเบื้องล่าง โลกาภิวัตน์จากเบื้องล่างจะก่อตัวขึ้นเพื่อต่อต้านกระแสโลกาภิวัตน์จากเบื้องบน และเกิดการรวมตัวกันของกลุ่มพลังเล็กๆมากมายจากภาคประชาชนทั่วโลก (ยุค ศรีอาริยะ. 2546: 207-208) ความขัดแย้งกันอาจไม่ใช้การปะทะทางอารยธรรมดังที่ แซมมวล พี ฮันติงตัน (Sammuel p. huntington) กล่าวไว้ในหนังสือ The clasth of civilization ก็เป็นไปได้ การขัดแย้งที่อยู่ในระบบโลกาภิวัตน์เดียวกันแต่คนละกระแส

ต่างก็อาศัยช่องทางของสื่อสารสนเทศ อิเลคทรอนิกส์ ในการชิงพื้นที่การรับรู้ของ ประชาชนดังที่ เบนจามิน อาร์ บาเบอร์ (Benjamin r. barber) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ Jihad vs mcworld.

การต่อสู้ของญิฮาดต่อแมคเวิลด์นั้นไม่ใช่การปะทะทางอารยธรรม หากคือ การแสดงออกอย่างวิภาษของความตึงเครียด ที่ก่อเกิดขึ้นจากอารยธรรมเชิงเดี่ยว มั่นโพลีขึ้นมาในฉากของชาติพันธุ์ดั้งเดิมและในการแบ่งแยกทาง ศาสนา ซึ่งโดยแท้จริงแล้วจำนวนมากในนั้น ก็ถูกสร้างขึ้นโดยแมคเวิลด์กับ อุตสาหกรรมภาคสาร์เบ้นเทิง (Infotainment) และนวัตกรรมทางเทคโนโลยีของมัน ลองนึกภาพบินลาเดนที่ปราศจากสื่อสมัยใหม่ เขาก็เป็นเพียงหนู ทะเลทรายที่ไม่มีใครรู้จัก... สิ่งที่เราเผชิญอยู่นี้ ไม่ใช่สงครามระหว่างอารย ธรรมหากแต่เป็นสงครามในอารยธรรม เป็นการต่อสู้ที่แสดงให้เห็นถึงความ ไม่แน่ใจในความถูก ผิด ที่อยู่ภายในแต่ละวัฒนธรรม (วิภาดา กิตติโกวิท. 2547: 26)

ขบวนการทางสังคมใหม่หรือ Globalization from below มีรากเกินกว่ากรอบ ของประเทศ เนื่องจากจุดกำเนิดของขบวนการเหล่านี้ ตะหนักชัดว่าสภาวะวิกฤติที่มีขอบ เขตทั่วโลก และหากประชาชนทั่วโลกไม่ร่วมมือกัน ปัญหาเหล่านี้ก็แก้ไขไม่ได้ ตัวอย่างเช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งก่อให้เกิดขบวนการสิ่งแวดล้อมที่มีขอบเขตทั่วโลก ถือเป็นปัญหาระดับโลก หรือแม้แต่วิกฤติที่เกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์...ฐานอุดมการณ์ยุคใหม่จึงกว้างไกล กว่าโดยเริ่มจากคำว่าThink earthและความเชื่อใหม่ว่าทุกคนคือประชากรโลกแม้แรกขบวน การประชาชนและ NGO ไม่มีมิติทางการเมืองร่วมกัน แต่กระแสโลกาภิวัตน์และวิกฤติจาก กระแสดังกล่าว ได้ผลักดันให้องค์กรที่เคยมีแต่มิติทางสังคมที่แยกย่อย เริ่มเข้ามาสนใจมิติทาง เศรษฐกิจการเมือง

การรวมตัวกันของประชาชน ที่ต่อต้านการประชุม WTO ที่ซีแอตเติล (1999) จึงกลายเป็นการเปิดฉากสงครามรุกรบครั้งใหม่ ของกระแสโลกาภิวัตน์ภาคประชาชน กลุ่มพลังประชาชนต่างๆทั่วโลกเช่นกลุ่มแรงงาน กลุ่มสิ่งแวดล้อม กลุ่มสิทธิมนุษยชน และNGO จากทั่วโลกไม่น้อยกว่า 5,000 กลุ่ม ได้ผนึกพลังเข้าด้วยกันเพื่อประท้วง WTO ตัวแทนกลุ่ม พลังประชาชนจากประเทศไทยได้เข้าร่วมด้วย การประชุม WTO ยุติลง และการจลาจลครั้ง ใหญ่ก็ปรากฏขึ้น การต่อสู้ครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าคำโฆษณาเก่าๆ ที่บรรดาชนชั้นนำและ บรรดาชนชั้นนำธุรกิจระดับโลกเที่ยวพูดและประกาศว่า โลกาภิวัตน์คือคลื่นแห่งอารยธรรม ใหม่ ใช้ไม่ได้ผลอีกต่อไป เพราะแน่ชัดว่าไม่ว่าโลกาภิวัตน์ได้ก้าวไปที่ใดวิกฤติฟองสบู่ หายเหวของประเทศไทยและประชาชนก็เกิดขึ้นที่นั่น...การผนึกพลังประชาชนครั้งใหม่เป็นการผนึกพลัง ครั้งใหม่ที่มีลักษณะพิเศษ แตกต่างจากอดีต บางคนเรียกว่านี่คือพลังประ ชาชนแบบไร้ พรหมแดน ไม่คำนึงถึงเชื้อชาติชนชาติชั้นชน ไม่คำนึงถึงผิวพรรณและวัฒนธรรมที่แตกต่าง

ทุกคนตะโกนประณามตลาดเสรี

ทุกคนเรียกร้องให้ควบคุมกระแสเงินตราไร้พรมแดน

ทุกคนเรียกร้องให้ปลดหนี้สินประเทศโลกที่สาม

ทุกคนเรียกร้องให้รักษาสິงแวดล้อม

ทุกคนเรียกร้องร่วมกัน ให้ยุติสงคราม และต่อสู้เพื่อสันติภาพของโลก... ประวัติศาสตร์หน้าใหม่ ของการต่อสู้ของประชาชนโลก ปรากฏความหมายอย่างเป็นจริง ประวัติศาสตร์ของประชาชนโลกเริ่มแล้ว และคงไม่ยุติลงง่าย ๆ ตราบใดที่กระแสโลกาภิวัตน์ยังเคลื่อนตัวเข้าครอบครองโลก จากนั้นไปที่ไหนมีการประชุม WTO และ World bank ของ IMF ผู้คนนับแสนจากทั่วโลกก็จะรวมตัวกัน และเคลื่อนตัวไปชุมนุมต่อต้านที่นั่น (ยุค ศรีอาริยะ. 2546: 210-212)

หลัง 11 กันยายน นักวิจารณ์บางคนเอาผู้ประท้วงที่ต่อต้านกระแสโลกาภิวัตน์ไปรวมเป็นพวกเดียวกันกับผู้ก่อการร้าย กล่าวหาว่า พวกเขาเป็นผู้ทำลายความมั่นคงของระเบียบโลก ที่ขาดความรับผิดชอบ...ถึงแม้วัตถุประสงค์ของผู้ประท้วง ไม่ใช่ญัตติหากแต่คือการเรียกร้องให้ได้มาซึ่งประชาธิปไตยเท่านั้น ความเดือดร้อนของพวกเขาไม่ได้เกี่ยวข้องกับระเบียบโลก แต่เกี่ยวข้องกับความเป็นระเบียบของโลก (วิภาดา กิตติโกวิท. 2547: 27)

ชาว NGO (Non government organization) ส่วนใหญ่จะสะท้อนความคิด Post modern ในความเชื่อที่ว่าขบวนการ NGO ไม่มีสิทธิทางการเมืองที่ชัดเจนและเป็นเอกภาพ แต่ในความเป็นจริง นักเคลื่อนไหว NGO ส่วนใหญ่ใช้สิทธิทางการเมือง ที่ชัดเจนและเป็นเอกภาพสื่ออย่างเชื่อมโยงกันนั้นคือ ความเชื่อเรื่อง

1. ประชาสังคม
2. ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่
3. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชาวบ้านคนจนจากเบื้องล่าง
แทนการปลุกกระดมทางการเมือง
4. การใช้แนว Post modern ผสมกับอนาธิปไตย

ทุกวันนี้แนวคิดแบบประชาสังคม และกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ มีความสำคัญอย่างยิ่งในหมู่ NGO ทั้งในไทยและต่างประเทศ... แนวคิดประชาสังคมที่เน้นบทบาทชนชั้นกลาง ถือได้ว่าเป็นแนวคิดในการสร้างประชาธิปไตย โดยกลุ่มอภิสิทธิจาก เบื้องบน แต่ NGO มองต่างออกไปว่า คนส่วนล่างในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่มีบทบาทสำคัญกว่าชนชั้นกลางในการสร้างประชาสังคม...เน้นความสำคัญประเด็นวัฒนธรรม วิถีชีวิตความหลากหลายควบคู่ไปกับหลักเชิง Post modern ที่เห็นว่าการเคลื่อนไหว ในยุคนี้ เชิดชูความกระจัดกระจายและไร้ระเบียบในการจัดตั้ง พูดัง ๆ มีการปฏิเสธการตั้งพรรคการเมืองทางชนชั้น (ใจ อึ้งภากรณ์. 2547: 63-64)

หลังเหตุการณ์ 11 กันยายน 2001 สหรัฐอเมริกาศูนย์กลางทุนนิยมได้ทำสงครามเพื่อสกัดกั้นการก่อการร้าย โดยโจมตีอัฟกานิสถาน ตามมาด้วยสงครามโค่นล้มซัดดัม ฮุส เซ็น

แห่งอิรักซึ่งมีนัยยะแอบแฝงของการควบคุมอาณาจักรน้ำมันโลกการประท้วงต่อต้านสงครามของจักรวรรดิอเมริกากับอังกฤษในประเทศอิรักที่เกิดขึ้นในวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2003 เป็นการประท้วงสากลที่ใหญ่ที่สุด ในประวัติศาสตร์มนุษย์ การประท้วงครั้งนี้ไม่ใช่การต่อสู้ในกรอบแคบๆ ที่จำกัดในประเด็นสันติภาพเท่านั้น แต่เป็นการต่อสู้เชื่อมโยงกับความไม่พอใจของมวลชนทั่วโลก ที่มีต่อระบบทุนนิยม และผลของนโยบายเสรีนิยม เราเริ่มเห็นปรากฏการณ์ใหม่ ที่เมื่อเกิดการกบฏต่อองค์การ การค้าโลก WTO ที่ Seattle ในปี 1999 และหลังจากนั้น ก็มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง ในขบวนการประท้วง G8, IMF, ADB, APEC ฯลฯ และการกบฏต่อนโยบายเสรีนิยม ในหลายประเทศของลาตินอเมริกาเช่นอาเจนตินาและโบลิเวีย ในขณะเดียวกันขบวนการประท้วงพยายามเสนอทางออกใหม่โดยจัดเวทีสมัชชาสังคมโลก (World social forum (W.S.F)) เพื่อเป็นพื้นที่ในการถกเถียงกันของภาคประชาชนสากล จุดรวมสำคัญของการรื้อฟื้นการต่อสู้ครั้งนี้คือวิกฤติแห่งศรัทธาในระบบทุนนิยมและกลไกตลาด (ใจ อึ้งภากรณ์, นุ่มนวล ยัพราช. 2547: 251-252)

7. กระบวนทัศน์ใหม่ในกระแสโลกาภิวัตน์

ทุนนิยมได้พัฒนามาจนถึงจุดสูงสุดซึ่ง Ernest mandel เรียกระยะประวัติศาสตร์นี้ว่า Late capitalism ซึ่งหลังจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียต และการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจของจีน ประเทศดัดแปลงนิยมทั้งหลาย ทำให้ดูเหมือนว่า เป็นยุคสูงสุดทางพัฒนาการของมนุษยชาติ ดังที่ในปี 1992 Francis fukuyama ได้เขียนผลงาน The end of history and the last man เป็นงานที่พยากรณ์ ประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ ว่าก้าวสู่จุดสูงสุดของอารยธรรมแล้ว แต่แนวโน้มที่ปรากฏ สภาวะ Chaos ที่เกิดขึ้นทั่วทุกมุมโลก กำลังเปลี่ยนผ่าน (Turning point) สู่หายนะ เมื่อระบบภูมิปัญญาและวิกฤติของระบบพัฒนาไปในทางที่จะเกิดวิกฤติเพิ่มมากขึ้นจึงเกิดการตั้งคำถามต่อระบบภูมิปัญญาเดิม จากระบบทุนนิยมระบบทุนข้ามชาติและโลกาภิวัตน์

หลังการพังทลายของกำแพงเบอร์ลินในปี 1989 สถานการณ์โลกเปลี่ยนไปนั่นคือทุนนิยมก้าวสู่ขั้นผูกขาด มีการรวมศูนย์ของทุน และส่งออกทุนไปในดินแดนอื่นๆ ทั่วโลกนับเป็นการสร้างนโยบายพื้นฐานของจักรวรรดินิยมรูปแบบใหม่ ตลอดจนการครอบงำของทุนข้ามชาติ ที่มีต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น จนถึงทำลายความเป็นท้องถิ่นลง หายนะของธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ที่เกิดจากการพัฒนา และการผลิตในระบบอุตสาหกรรมสมัยใหม่ ได้คุกคามมนุษยชาติจากสภาวะโลกร้อน ฝนกรด สภาวะเรือนกระจก ฯลฯ นอกจากนี้การพัฒนาทางวิทยาศาสตร์ ตามแนวความเชื่อบนฐานวิทยาศาสตร์เก่า ซึ่งสุดขีด ตรงข้ามกับการพัฒนา ด้านจิตใจ ทำให้มนุษย์กลายเป็นเครื่องจักรของการผลิต มีชีวิตอยู่ภายใต้ทุนคาสโนและวัฒนธรรมเริงสำราญแบบฮอลลีวูด

ความเชื่อมั่นในทุนนิยมและระบอบประชาธิปไตยตะวันตกและการค้าเสรี ว่าเป็น สังคมระบบสุดท้ายในประวัติศาสตร์มนุษย์ และเป็นรูปแบบการปกครองระบอบสุดท้ายของ มนุษย์ สังคมทุนนิยมเป็นสังคมที่สมบูรณ์ที่สุด ในประวัติศาสตร์มนุษยชาติ ดังทฤษฎีของ ฟรานซิส ฟูกูยามา (Francis fukuyama, 1952-) แห่งมหาวิทยาลัย จอห์น ฮอปกินส์ ทาง ด้านการเมืองระหว่างประเทศชั้นสูงช่วง 1989 ขณะกำเเพงเบอร์ลินกำลังพังทลาย ฟูกูยามา ได้เสนอทฤษฎีในบทความชื่อ ที่สุดแห่งประวัติศาสตร์ ในวารสารชื่อผลประโยชน์แห่งชาติ (Nation interest) เป็นวารสารฝ่ายขวา เขาชี้ให้เห็นว่าการสิ้นสุดของสงครามเย็น ก่อให้เกิด ความก้าวหน้าครั้งใหญ่ของมนุษย์ ดังข้อความที่อ้าง “สิ่งที่เราประสบไม่ใช่แค่การสิ้นสุด ของสงครามเย็น หรือการเปลี่ยนผ่านไป ของยุคหนึ่งในประวัติศาสตร์หลังสงครามโลก แต่ หากเป็นการสิ้นสุดประวัติศาสตร์เอง เป็นปลายทางของวิวัฒนาการ ของอุดมการณ์ของ มนุษย์ และการที่เสรีประชาธิปไตยของตะวันตกที่ครอบงำไปทั่วโลก ได้กลายเป็นรูปแบบ การปกครองมนุษย์”... ในปี 1992 เขาได้นำแก่นเรื่องดังกล่าวไปขยายเพิ่มข้อเสนอใหม่ ใน หนังสือ ที่สุดแห่งประวัติศาสตร์และมนุษย์รุ่นสุดท้าย (The end of history and the last man) ฟูกูยามา ยังเป็นแกนความคิดว่าใหม่ในสหรัฐฯ เขาได้เป็นแกนนำใน “โครงการเพื่อ การสร้างศตวรรษของสหรัฐฯ” (Project for the new american century) และเคยลงนามใน จดหมาย เสนอให้ประธานาธิบดี บิล คลินตัน โค้นล้มประธานาธิบดี ชัค ดัมพ์ แห่งอิรัก

นอกจากฟูกูยามา แล้วยังมีศาสตราจารย์ด้านรัฐศาสตร์ ผู้มีแนวคิดอนุรักษนิยม (Conservative) สนใจทางด้านการทหาร และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ชาวสหรัฐฯ แซมมวล พี ฮันติงตัน (Samuel p. huntington, 1927-) ผู้เขียนบทความและหนังสือชื่อ การปะทะทางอารยธรรม (The clash of civilization : Remarking of world order) ขึ้นในปี 1993 และพิมพ์เป็นหนังสือในปี 1996 เขามีทัศนะที่ว่า “ประวัติศาสตร์หรืออารยธรรมตะวันตกเป็นสิ่งที่เหมาะสมหรือก้าวหน้าที่สุด ดังนั้นจึงต้องรักษาประวัติศาสตร์หรืออารยธรรม นี้ไว้ หากไม่แล้วโลกจะกลับเข้าสู่ความป่าเถื่อน” และฮันติงตันกล่าวเตือนตะวันตกว่า จะต้อง เสริมความเข้มแข็งภายใน ละทิ้งแนวคิดประชาธิปไตยเป็นสิ่งสากลที่ต้องเผยแพร่ และการแทรกแซงประเทศอื่นมากเกินไป ฮันติงตันเขียนว่า “ตะวันตกพิชิตโลกได้ ไม่ใช่ความ เหนือกว่าทางความคิด หรือค่านิยม หรือศาสนา แต่โดยความเหนือกว่าโดยการใช้อำนาจ แห่งความรุนแรง ชาวตะวันตกมักลืมนึกถึงข้อเท็จจริงนี้ และผู้ที่ไม่ใช่ชาวตะวันตกจะไม่เคยลืมน” (อนุช อาภาภิรมณ์. 2547)

จากทัศนะดังกล่าว ที่เชื่อมั่นในอารยธรรมตะวันตกว่าเหนือกว่าอารยธรรมอื่นทำให้ การดำเนินนโยบายที่มีต่อประเทศอื่น ที่ไม่ใช่ตะวันตก แฝงไว้ด้วยการเอาเปรียบ โดยเฉพาะจากทุนข้ามชาติที่มาจากประเทศตะวันตก หรือแม้แต่ประเทศตะวันออกที่พัฒนา แล้ว ทำให้รัฐบาลในประเทศกำลังพัฒนาจำนวนมากต้องอ่อนแอลง จนไม่สามารถสนอง บริการสาธารณะและการสร้างความมั่นคงทางสังคม การดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เข้มแข็ง และหลายประเทศกลายเป็นดินแดนที่ พุ่มพักการก่อการร้าย

ประการเหล่านี้ได้กลายเป็นจุดผกผัน (Turning point) กลับไปสู่การแสวงหาภูมิปัญญาในอดีต เช่นการรื้อฟื้นลัทธิมาร์ก (Marxism) เพื่อเป็นฐานในการเคลื่อนไหวประชาสังคมที่มีขอบข่ายกว้างขวางกว่าการต่อสู้ระหว่างลัทธิในอดีต การหันกลับไปสู่ภูมิปัญญาท้องถิ่นอันมีคุณค่าในประเทศโลกที่สาม โดยเฉพาะกระแสในการหันกลับไปศึกษาปรัชญาของโลกตะวันออก หรือการรื้อฟื้นแนวความคิดของนักคิดตะวันตกนอกคอกที่ถูกแนวคิดกระแสหลักขณะนั้นบดบัง ทั้งนี้ก็เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21

7.1 ทฤษฎีความเสื่อมถอยของอารยธรรมตะวันตก

อย่างไรก็ตามยังมีนักคิด ที่ได้เสนอโต้แย้งแนวคิดที่ว่า ตะวันตกเป็นต้นแบบประชาธิปไตยที่เป็นระบอบการปกครองที่ดีที่สุดและอารยธรรมตะวันตกได้พัฒนาขึ้นเพื่อปลดปล่อยมนุษยชาติในภูมิภาคอื่น ให้พ้นจากความป่าเถื่อน ดังเช่น

ออสวอลด์ สเปงเลอร์ (Oswald spengler. 1880-1936) ชาวเยอรมันเขาเขียนประวัติศาสตร์โลกด้วยมุมมองใหม่ มองวัฒนธรรมและอารยธรรมซึ่งมีลักษณะคล้าย สิ่งมีชีวิตได้ เกิด-ตั้งอยู่-ดับไป (Birth-Live-Death) คล้ายหลักอนิจจังในคติพุทธศาสนา เขาได้รับอิทธิพลจากนักปรัชญาเยอรมัน ผู้โจมตีและต้องการเปลี่ยนโน้มน้าวมของมนุษย์ใหม่ อย่างนิทเช่ (Fredrich nietzsche, 1844-1900) ผู้ที่รังเกียจทั้งประชาธิปไตยแบบทุนนิยมและ สังคมนิยม ต้องการสร้างอารยธรรมใหม่ของมนุษย์ที่เข้มแข็งในปี 1931 สเปงเลอร์ได้เขียน “มนุษย์กับเทคโนโลยี” เพื่อเตือนชาวตะวันตกให้หันมาหาเทคโนโลยีที่ชาวตะวันตก เป็นผู้สร้างความคิดที่สำคัญของสเปงเลอร์ สรุปได้ดังนี้

1. ประวัติศาสตร์ไม่ได้ดำเนินแบบเชิงเส้น (Linear) หากดำเนินไปแบบวัฏจักร (Cyclical) สเปงเลอร์เสนอแนวคิด ประวัติศาสตร์เชิงเส้นแบบตะวันตก ที่ก้าวจากล่างสู่ระดับสูงแท้จริงแล้วประวัติศาสตร์นั้นเดินแบบวัฏจักร นั่นคือเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป อารยธรรมที่สำคัญมีความแตกต่างกัน มีลักษณะเฉพาะของตน ทั้งด้านศาสนา ศิลปะ วิทยาศาสตร์ และการเมืองไม่มีอารยธรรมที่เป็นสากล อารยธรรมตะวันตกก็เป็นอารยธรรมหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะ ไม่ได้เป็นอารยธรรมที่เป็นตัวแทนของมนุษย์ ในทัศนะของสเปงเลอร์ อารยธรรมตะวันตกเฟื่องเริ่มต้นขึ้นประมาณ คศ. 1000 สเปงเลอร์เห็นประชาธิปไตยเป็นเพียงเครื่องมือทุนนิยมมันไม่ใช่สิ่งสากลสำหรับมนุษยชาติ หากเกิดขึ้นในช่วงประวัติศาสตร์ ในช่วงเวลาหนึ่งที่แน่นอน

2. การเคลื่อนไหวของประวัติศาสตร์อยู่โลกที่สำคัญอยู่ที่วัฒนธรรมระดับสูง 8 แห่งด้วยกัน

- 2.1. วัฒนธรรมบาบิโลน
- 2.2. วัฒนธรรมอียิปต์
- 2.3. วัฒนธรรมอินเดีย
- 2.4. วัฒนธรรมจีน
- 2.5. อารยธรรมเม็กซิโกหรืออารยธรรมมายา-แอซเท็ก
- 2.6. อารยธรรมอารเบียหรือกลุ่มมุสลิมซึ่งกำลังต่อสู้กับตะวันตก

2.7. อารยธรรมคราสสิกของกรีกและโรมัน

2.8. อารยธรรมตะวันตกปัจจุบัน

วัฒนธรรมชั้นสูงเหล่านี้ แม้จะมีความแตกต่างกัน แต่ก็มีวัฏจักรเหมือนสิ่งมีชีวิต

คล้ายคลึงกัน โดยมีอายุเฉลี่ยราว 1 พันปี แล้วก็เสื่อมถอย อารยธรรมตะวันตกเริ่มต้นที่ คศ. 1000 ก็เสื่อมถอยใน คศ. 2000 หรือราวศตวรรษที่ 20-21 วัฒนธรรมหนึ่งที่มีลักษณะ เหมือนสิ่งมีชีวิต ย่อมผ่านขั้นตอน เกิด-ดำรงอยู่-ดับไป ซึ่งเป็นขั้นตอนที่วัฒนธรรมทั้งหลาย

วิวัฒนาการสู่ความเป็นอารยธรรม ก่อนที่จะดับสูญ (อานูช อาภาภิรม. 2547)

การศึกษาถึงความเสื่อมสลายของอารยธรรม ที่น่าสนใจอีกชิ้นหนึ่งที่ชื่อ A study of history ในปี 1972 ของอาโนลด์ ทอยน์บี (Toynbee) กล่าวว่า การถือกำเนิดของอารยธรรมหนึ่งใดนั้น จะต้องมีการเปลี่ยนผ่านจากสภาพหยุดนิ่งตายตัว ไปสู่การกระทำที่มีพลังเคลื่อนไหวยืดหยุ่น การเปลี่ยนผ่านนี้อาจเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เกิดจากการรับอิทธิพลของบางอารยธรรม ซึ่งดำรงอยู่ก่อนแล้ว หรืออาจเกิดจากการแตกสลาย ของอารยธรรมเดิมของคนรุ่นก่อนก็ได้ ทอยน์บีเห็นว่าแบบอย่างพื้นฐานของการกำเนิดอารยธรรมนั้น เป็นไปในลักษณะ กระแทก กระทำต่อกันและกัน ซึ่งเขาเรียกว่า “การทำทลายและตอบโต้” การทำทลายจากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ หรือทางสังคม จะช่วยให้เกิดการ ตอบโต้อย่างสร้างสรรค์ในสังคมนั้น หรือจากกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในสังคม ซึ่งจะชักนำสังคมนั้นเข้าสู่ขบวนการสร้างสรรค์อารยธรรม

อารยธรรมจะเติบโตต่อไป トラบที่ผลสำเร็จจากการตอบโต้ และทำทลายในตอนแรก ก่อให้เกิดแรงผลักดันทางอารยธรรม ที่จะดันสังคมให้ก้าวเลยภาวะสมดุล เข้าสู่ภาวะเกินดุลอันจะกลายเป็นตัวปัจจัยทำทลายอย่างใหม่ การทำทลายและตอบโต้จะเกิดซ้ำอีกในทำนอง เดียวกันนั้นเรื่อย ๆ ...หลังจากรุ่งเรืองถึงจุดสูงสุดแล้วอารยธรรมต่าง ๆ ก็มักจะสูญเสียพลังทางวัฒนธรรมลงเรื่อย ๆ และเสื่อมสลายลงในที่สุด ทอยน์บีเห็นว่าเหตุสำคัญที่ทำให้วัฒนธรรมพังทลายลงก็คือการได้สูญเสียพลังความยืดหยุ่นไป เมื่อโครงสร้างทางสังคมและแบบลักษณะทางสังคม และแบบลักษณะทางพฤติกรรมกลายเป็นของตายตัว จนไม่สามารถปรับตัวให้รับมือได้กับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปสังคมนั้นก็ไม่สามารถที่จะสร้างสรรค์ขบวนการวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมได้ นั้นย่อมหมายถึงจุดพังทลายและจุดจบของอารยธรรมสายนั้น ในขณะที่อารยธรรมที่กำลังเติบโต จะแสดงพลังความยืดหยุ่น สามารถปรับตัวได้หลากหลายคล่องแคล่ว อารยธรรมที่กำลังจะตายจะแสดงออกที่การยึดถือรูปแบบที่ตายตัวและขาดพลังสร้างสรรค์ที่จะค้นคิดวิธีการใหม่ๆ ขึ้นมาแก้ปัญหาการขาดความยืดหยุ่นของสังคมที่กำลังพังทลายลง จะเกิดพร้อมกับ การสูญเสียความสมานฉันท์ในหมู่สมาชิก ซึ่งย่อมนำไปสู่ความบาดหมางและพิพาทของสังคมในที่สุด (พระประชา, และคนอื่นๆ .2546 :1) ฟริตจ็อบ คาปรา (Fritjof Capra) ได้กล่าวถึงสัญญาณการเสื่อมถอยทางอารยธรรมในหนังสือ Turning point ในปี 1981 ความว่า

จากการศึกษาช่วงการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในสังคมต่างๆ ซึ่งให้เห็นว่าก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะมีสัญลักษณ์ทางสังคมที่เป็นแบบฉบับเฉพาะหลายประการที่สำแดงให้เราเห็นก่อน และสัญลักษณ์หลาย อย่างดังกล่าว ก็เป็นสิ่งที่เดี่ยวที่อาการป่วยไข้ทางสังคมที่กำลังเป็นอยู่ท่ามกลางวิกฤติการณ์ของยุคเรา เราจะสังเกตเห็นอาการเหล่านี้ของสังคมปัจจุบันชัดในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นความรู้สึกแปลกแยกและความป่วยไข้ทางจิตที่เพิ่มมากขึ้น อาชญากรรมอันรุนแรง และความแตกสลาย ทางสังคมรวมทั้งความสนใจในลัทธินิยมทางศาสนา ในเวลาของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่สำคัญๆ ในประวัติศาสตร์ สัญลักษณ์บ่งชี้เหล่านี้มักจะเกิดขึ้นล่วงหน้าหนึ่งถึงสามศตวรรษ ก่อนที่การเปลี่ยนแปลงสำคัญจะมา ถึงความถี่และความเข้มข้นของอาการเหล่านี้ จะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เมื่อการเปลี่ยนแปลงใกล้เข้ามา และจะลดลงอีกครั้งเมื่อการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นแล้ว (พระประชา,และคนอื่นๆ. 2546: 11)

7.2 ลัทธิมาร์กใหม่

แนวคิดมาร์กใหม่ (Neo Marxism) ได้ปรับแก่นแกนของลัทธิ ได้แก่เรื่องเศรษฐกิจหรือการผลิต ซึ่งมาร์กถือว่าเป็นโครงสร้างพื้นฐาน ของรูปการณ์จิตสำนึกทางสังคมให้สอดคล้องกับยุคสมัย มีลักษณะยืดหยุ่น เชื่อมโยงไปถึงประเด็นใหม่อย่างเช่น เรื่องทางเชื้อชาติ เพศภาวะ และสิ่งแวดล้อมปัจจุบัน Neo Marxism ได้หันมาสนใจด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหากระบวนการ ปัญหาทางด้านจิตวิญญาณ ด้านวัฒนธรรมมากขึ้น ตัวอย่างเช่น ทริอสกี และสากัลที่สี่ ได้ผันมาวิพากษ์ระบบราชการ George lukaacs ในงานเรื่อง History and class consciousness ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของจิตวิญญาณ และบทบาททางการปฏิบัติ วัฒนธรรมปรัชญาเอ็กซิสต์ของซาร์ต ได้เปิดโลกในแง่มุมของปัจเจกบุคคลใน อัตตวิสัย Henri lefeure ได้หันมาวิพากษ์ลัทธิบริโภคนิยม และเสนอแนวคิดว่าการ ปฏิวัติต้องไม่กระทำเพื่อยึดอำนาจรัฐ และการเปลี่ยนระบบกรรมสิทธิแต่หากต้องปฏิวัติ วัฒนธรรมใหม่ ด้วย Wallerstein พยายามนำเสนอการเข้าถึงระบบโลกแบบส่วนทั้งหมดซึ่งครอบคลุมไปถึงระบบวัฒนธรรม และระบบครอบครัว Andre gorz และ Rene dumont ได้พยายามมุ่งความสนใจสู่การศึกษาสิ่งแวดล้อมโดยตรง (ยุค ศรีอาริยะ. 2539: 56)

หลังความเสื่อมศรัทธาในแนวคิดมาร์กซิสต์ในทศวรรษที่ 80 แนวคิดเรื่องขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ และประชาสังคม มีความสำคัญมากขึ้นจนกลายเป็นกระแสหลักทางวิชาการในหมู่อดีตฝ่ายซ้าย นักวิชาการและนักกิจกรรม NGO ที่พยายามต่อสู้ต่อไปเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยและความเป็นธรรมในสังคม ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม แบบใหม่ ถูกนิยามว่าต่างจากขบวนการแบบเก่า เพราะเป็น “ขบวนการก้าวหน้าที่จำกัดตัว เอง” โดยทั้งแนวคิดเดิมในการปฏิวัติยึดอำนาจ และหันมาหาหนทางในการปฏิรูปปรับปรุง สภาพสังคมภายในกรอบที่ดำรงอยู่ พร้อมๆ กันนั้นขบวนการเหล่านี้มองปัญหาในแง่ของการจัดการตนเองในภาคประชาชน แทนที่จะมุ่งแต่ในเรื่องการเรียกร้องจากรัฐ (Cohen & arato. 1997: 493)นอกจากนี้มีความเชื่อว่า ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ จะใช้เครื่องมือเครื่องมือทางเทคโนโลยีใหม่ เช่นแฟกซ์ อินเทอร์เน็ต หรืออีเมล ในการต่อสู้ แทน

การประท้วงตามท้องถนน หรือการนัดหยุดงาน และหลายคนเสนอด้วยว่าสิ่งที่ใหม่เกี่ยวกับ ขบวนการเหล่านี้เช่น ขบวนการเพื่อสิ่งแวดล้อม ขบวนการเพื่อสิทธิเสรีภาพของคนพื้น เมือง ขบวนการสิทธิสตรี คือเนื้อหาของการต่อสู้กลายเป็นเรื่องสิทธิปัจเจกหรือสิทธิทางวัฒนธรรม มากกว่าข้อเรียกร้องทางเศรษฐกิจแบบส่วนร่วม (Touraine. 2001: 478) แนวคิดแบบนี้ ควบคู่ไปกับแนวคิดที่เชื่อว่า ขบวนการแบบเก่าที่อิงชนชั้นและสิทธิสังคมนิยม เป็น เรื่องหมดยุคหลังการสิ้นสุดของสงครามเย็น และการล่มสลายขององค์กรฝ่ายซ้าย (Keane. 1998: 16, Leonard. 1997: 154, Touraine. 2001: 47) ดังนั้นประชาสังคมเป็นพื้นที่ที่มีการ คานอำนาจกันอย่างสันติระหว่างขบวนการอิสระต่างๆของรัฐ เพื่อไม่ให้รัฐตกอยู่ภายใต้ อิทธิพลของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง (ใจ อึ๊งภากร. 2547: 55-56)

7.3 สู่ธรรมชาติ

ไอน์สไตน์กล่าวว่า ถ้ามนุษยชาติจะอยู่รอดได้เราต้องมีวิธีคิดใหม่ (We shall require a substantially new manner of thinking if mankind is to survive) นั่นคือเราต้องปรับ กระบวนทัศน์ (Paradigm) เพื่อวิถีแห่งความสมดุล อยู่ร่วมกับธรรมชาติและมนุษยชาติได้ อย่างสันติสุขและเป็นธรรม โดยเฉพาะภูมิปัญญาตะวันออก เป็นภูมิปัญญาที่มีวิถีอยู่ร่วมกับ ธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นพุทธ เต๋า เซน หรือการใช้ชีวิตในวิถีตะวันออก

ในท่ามกลางการแสวงหาทางออก มีผู้แนะนำว่าเราน่าจะหันไปหาวัฒนธรรม เพื่อ จะพบทางออกบ้าง ในขณะที่เทคโนโลยีถูกประณามว่า เป็นตัวการนำพามนุษย์มาถึง ณ จุด ด้วย อากาศร้อนระอุตัน กระแทกกระทั้นแยกย่อย วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตทั้งมวลอันประ กอบด้วยความเชื่อและพฤติกรรม อันมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม อย่างบูรณาการอันแน่น นาน และมีนามธรรมอันลึกซึ้ง กว่าเพียงเรื่องวัตถุและพลังงานวิทยาศาสตร์เข้าไปเกี่ยวข้อง ด้วยเท่านั้น (ประเวศ วะสี. 2536: 215) ในปี 1992 นักวิทยาศาสตร์ระดับนำของโลกรวมทั้ง ทุกคนที่ได้รางวัลโนเบลที่ยังมีชีวิตอยู่ในขณะนั้นที่เรียกกลุ่มตัวเองว่ากลุ่มนักวิทยาศาสตร์ อาวุโส 1,600 คน ได้ร่วมลงชื่อประกาศเตือนชาวโลกไว้ดังนี้

เรานักวิทยาศาสตร์อาวุโสของ ชุมชนนักวิทยาศาสตร์โลกผู้ลงนามข้างล่าง ขอประกาศเตือนมนุษยชาติ ถึงสิ่งเลวร้ายที่รอคอยเราอยู่ข้างหน้าว่าเราจะ ต้องปฏิวัติคตินาวาของโลก และเปลี่ยนวิธีคิดของเราเสียใหม่ ทั้งหมด ให้ได้หากว่าเราต้องการหลีกเลี่ยงความทุกข์ทรมาน อย่างสุดแสนสาหัส และเราต้องการหลีกเลี่ยงความพินาศอย่างยับเยิน ต่อบ้านของเรานดาวเคราะห์ โลกแห่งนี้” (ประสาน ต่างใจ.2545:7)

นักวิทยาศาสตร์อาวุโสเหล่านี้ เรียกร้องให้เกิดการอนุรักษ์ธรรมชาติอย่างเร่งด่วน ก่อนหายนะจะนำพามนุษย์เข้าสู่ยุคสุดท้ายของอารยธรรมจนนั้นการพิทักษ์ธรรมชาติ จึงเป็น หนทางที่จะรักษาอารยธรรมของมนุษย์ไว้ได้ ในศาสนาฮินดู และศาสนาคริสต์ ผู้พิทักษ์คือผู้คุ้มครอง

ดูแล สิ่งที่เขาหรือเธอไม่ได้เป็นเจ้าของผู้ดูแลมีความรับผิดชอบต่อพระเจ้า ผู้ทรงเป็นเจ้าของหรือผู้ให้สรรพสิ่งทั้งหลาย แนวความคิดของคาร์ลบาร์ธ นักเทววิทยาโปรเตสแตนต์ในศต.ที่ 20 ที่ว่า “ชีวิตทั้งมวลคือสิ่งที่ขอยืมมา”...สิ่งที่ขอยืมมาต้องส่งคืนไปในสภาพที่ดีเกือบจะเท่าตอนที่ได้มาการพิทักษ์สามารถอธิบายได้ว่า ชีวิตเป็นของขวัญจากพระเจ้า เป็นเจ้า...มนุษย์คือผู้ช่วยของพระเจ้า ที่รับผิดชอบกระทำสิ่งต่างๆ การใช้ประโยชน์จาก ธรรมชาติตามพระประสงค์ของพระเจ้าหรือมนุษย์เป็นตัวแทนของพระเจ้า...สัมพันธภาพเป็นแก่นแท้ของธรรมชาติ มนุษย์และพันธกิจชีวิตของเขา ที่กล่าวมานั้นเป็นไปในยุคที่มนุษย์อยู่กับสิ่งมีชีวิตอื่น และธรรมชาติในด้านต่างๆ เช่นเกี่ยวกับการอยู่กับพระเจ้า มนุษย์ตอบสนองต่อสิ่งมีชีวิตอื่นๆ และรับผิดชอบต่อสิ่งเหล่านั้น (เจมส์ เอ็ม กุสตาฟสัน. 2536: 248)

ส่วนบิล แม็คคิบเบน นักเขียนแนวธรรมชาติวิทยาชาวอเมริกัน ได้กล่าวถึงการพิทักษ์ธรรมชาติของกลุ่มอนุรักษ์ ในงานสัมภาษณ์ มนุษย์กับธรรมชาติ เมื่อปีพ.ศ. 2533 ดังนี้

ถ้าพูดอย่างกว้างๆแล้ว มีนักอนุรักษ์อยู่สองกลุ่มด้วยกัน กลุ่มแรก คือ “นักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกลุ่มปฏิรูป” ซึ่งมีความคิดว่ามนุษย์จำเป็นต้องปรับปรุงพฤติกรรมบางอย่างเล็กน้อย กลุ่มที่สองคือ “กลุ่มนิเวศวิทยามิตลิก” ซึ่งเชื่อว่ามนุษย์จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงความคิดอย่างจริงจัง เกี่ยวกับฐานะของมนุษย์ในโลกนี้ นักอนุรักษ์กลุ่มปฏิรูปดั้งเดิม... เน้นอยู่เสมอว่าการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายอื่นๆของมนุษย์ ยกตัวอย่าง เช่น สภาพสิ่งแวดล้อมที่สะอาด ย่อมส่งเสริมเศรษฐกิจ เนื่องจากความสามารถในการผลิตจะไม่ถูกบั่นทอนด้วยสุขภาพที่ทรุดโทรม กลุ่มนี้ปฏิบัติ งานในขอบเขตโครงสร้างทางสังคม เช่นภายใต้กฎหมายและศาล นอกจากนี้ ยังร่วมงานกับวงการธุรกิจและอุตสาหกรรมอีกด้วย ส่วนใหญ่เชื่อ ในจรรยาบรรณด้านการจัดการธรรมชาติของโลก โดยมนุษย์จะกลายเป็นผู้จัดการทรัพยากรของโลกที่ดียิ่งขึ้น นักอนุรักษ์กลุ่มนี้ยังติดกับความคิดที่ว่ามนุษย์ เป็นแกนกลางของจักรวาล ซึ่งชาวตะวันตกส่วนใหญ่ก็มีความคิดเช่นเดียวกันนี้ กลุ่มนี้เชื่อว่าความเจริญและความพอใจของมนุษย์คือจุดหมายสูงสุด เนื่องจากสภาพสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม เป็นอุปสรรค สำหรับจุดมุ่งหมายเหล่านี้กลุ่มนี้จึงทำการรณรงค์อย่างเป็นผลสำเร็จ และมีโชคช่วย ความสำเร็จนี้ก็คงดำเนินต่อไป ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งคือ กลุ่มนักนิเวศวิทยาระดับลึก เป็นกลุ่มที่มีขนาดเล็กกว่ากลุ่มแรกมาก และเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลน้อยกว่า ด้วย กลุ่มนี้เป็นกลุ่มทางปรัชญามากกว่าที่จะเป็นกลุ่มสร้างความกดดันอย่างมีระบบ การดำเนินงานที่มีผลกระทบต่อเหตุการณ์ต่างๆก็ปรากฏอยู่ เพียงเล็กน้อย แต่กลับเป็นกลุ่มที่น่าสนใจมากกว่า...ใครจะเห็นด้วยหรือไม่ เห็นด้วยกับความคิดเกี่ยวกับโลกของพวกเขาก็ได้ พวกเขาไม่ได้มีความคิดอย่างแท้จริงและถูกต้องอย่างที่สุด เหมือนกับนักอนุรักษ์กลุ่มหลัก พวกเขา มีความคิดเจาะลงไปถึงคำถามที่อยู่ลึกที่สุด เกี่ยวกับความหมายของความ เป็นมนุษย์...โดยพื้นฐานแล้วนักอนุรักษ์กลุ่มนี้ต้องการให้มนุษย์มีชีวิตอยู่ใน โลกอย่างอ่อนน้อมถ่อมตน (บิล แม็คคิบเบน .2536 :307-308)

นักปราชญ์ชาวอินเดียที่พูดถึงธรรมชาติอีกท่านคือ กฤษณมูรติ ซึ่งได้แสดงความ
คิดเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ที่ถูกต้องกับธรรมชาติ ที่เมืองปูนา อินเดีย 16 ตุลาคม 1948

ฉันไม่รู้ว่าคุณค้นพบความสัมพันธ์กับธรรมชาติหรือไม่ หาได้มีความสัมพันธ์
“ที่ถูกต้อง” หรือไม่ มีแต่เพียงเข้าใจในความสัมพันธ์ เพราะความสัมพันธ์ที่ถูกต้อง
ต้องเพียงหมายถึงแสดงถึงการยอมรับในสูตรสำเร็จ เช่นเดียวกับความคิดที่
ถูกต้องนั่นเอง ความคิดที่ถูกต้อง (Right thought) และการคิดที่ถูกต้อง (Right thinking)
เป็นสองสิ่งที่แตกต่างกัน ความคิดที่ถูกต้องเป็นเพียงการเรียนรู้ แบบในสิ่งที่ถูกต้องสิ่งที่น่านับถือ
ในขณะที่การคิดที่ถูกต้อง เป็นการเคลื่อนไหว
มันเป็นผลจากความเข้าใจและความเข้าใจเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง
ในทำนองเดียวกันก็มีความแตกต่าง ระหว่างความสัมพันธ์ที่ถูกต้อง กับความเข้าใจ
ความสัมพันธ์ของเรากับธรรมชาติ... พวกเราส่วนใหญ่ไม่ได้
ตระหนักถึงความสัมพันธ์นั้น... เรายังปฏิบัติต่อโลกและผลิตผลของโลกในวิถี ทางเดียวกัน
เราไม่มีความรักต่อโลก มีแต่การตัดตัวเองออกจากโลก ถ้าคนๆ
หนึ่งมีความรักที่แท้จริงต่อโลก ก็จะมีจิตประหยัดในการใช้สิ่งต่างๆ จากโลกนั้นคือ
ถ้าเรามีความตั้งใจที่จะเข้าใจความสัมพันธ์ของเรากับโลก... เราไม่เคย
นั่งลงเพื่อดูดวงดาวดวงจันทร์หรือต้นไม้เลย เรายุ่งเกินไปกับกิจกรรมทางสัง
คมและการเมือง เห็นได้ชัดกิจกรรมเหล่านี้ เป็นหนทางหนีจากตัวตนของเรา
และกราบไหวบูชาธรรมชาติก็ เป็นทางหนีจากตัวตนของเราด้วย เรากำลัง
ใช้ธรรมชาติอย่างหนักหน่วง ถ้าไม่ใช้ทางหนีก็เพื่อผลประโยชน์ เราไม่เคย
หยุดอย่างแท้จริง เพื่อที่จะรักโลกและสรรพสิ่งในโลก เราไม่เคยยืนติดกับท้อง
ทุ่งที่อุดมสมบูรณ์ ถึงเราจะใช้ประโยชน์จากมัน เพื่อเป็นอาหารและเครื่องนุ่งห่ม
เราไม่ชอบพรวนดินด้วยมือของเรา เรารู้สึกอายที่จะลงมือลงแรงด้วยมือ
เรามีสิ่งที่พิเศษเกิดขึ้น เมื่อคุณทำงานอยู่กับผืนดิน ด้วยหยาดเหงื่อของคุณเอง
แต่งานนี้มีเพียงชนชั้นล่างเท่านั้นที่จะทำ แต่เราเป็นคนชั้นสูงที่มีความสำ
คัญมากเกินกว่าที่จะลงแรงด้วยตัวเอง ดังนั้นเราจึงสูญเสียความสัมพันธ์ของเรา
กับธรรมชาติไป... ความละเอียดอ่อนมิได้เกิดขึ้น เมื่อเราแขวน รูปภาพ
เพียงสองสามรูป หรือวาดภาพต้นไม้หรือแซมดอกไม้สองสามดอกบนผืนผืนของคุณ
ความละเอียดอ่อนจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อ กรอบการมองแบบผลประโยชน์ถูก วางลง
นั้นมิได้หมายความว่า คุณไม่สามารถใช้สอยจากผืนดิน หากแต่คุณใช้
ผืนดินตามความจำเป็นเท่านั้น ผืนดินอยู่ที่นี่เพื่อรอความรัก เพื่อที่จะได้รับ
ความใส่ใจ มิใช่เพื่อถูกตัดแบ่งออกเป็นของคุณ หรือของฉัน การปลูกต้นไม้ไว้
ในบริเวณที่พักอาศัย และยังเรียกต้นไม้ต้นนี้ว่า “ของฉัน” ก็นับเป็นสิ่งที่โง่มาก
มีเพียงเมื่อผู้นั้นเป็นอิสระจากการครอบครอง จึงอาจเกิดความรู้สึกอันละเอียดอ่อนขึ้นมาได้
มิใช่เพียงแค่กับธรรมชาติเท่านั้น ทว่ายังอ่อนไหวกับเพื่อนมนุษย์
และความท้าทายอันมีสิ้นสุดของชีวิต (เนริญชรา. 2540: 3-6)

และบันทึกของกฤษฎณมูรติ ในวันที่ 5 เมษายน 1975 ได้แสดงทัศนะไว้ดังนี้

ถ้าคุณสูญเสียสัมผัสต่อธรรมชาติ คุณก็ย่อมสูญเสียสายสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ หากปราศจากความสัมพันธ์กับธรรมชาติ เมื่อนั้นคุณจะเป็นผู้ฆ่า และแล้วคุณก็จะฆ่าลูก แมว น้ำปลา วาฬ ปลาโลมา และมนุษย์ ไม่ว่าเพื่อผลประโยชน์ เพื่อเกมกีฬา เพื่ออาหารหรือเพื่อความรู้ ดังนั้นธรรมชาติจึงหวาดกลัวคุณ และเพิกถอนความงดงามของมันกลับไป คุณอาจจะไปเดินทางไกลในป่าหรือตั้งค่ายพักแรมในสถานที่อันงดงาม ทว่าเมื่อคุณเป็นผู้ฆ่าเสียแล้ว จึงได้สูญเสียสายสัมพันธ์กับธรรมชาติไป บางทีคุณอาจไม่มีความสัมพันธ์กับสิ่งใดเลยก็เป็นได้ ไม่เท่ากับภรรยาของคุณหรือสามีของคุณ คุณนุ้ยวายเป็นไปด้วยเรื่องการได้มาและเสียไป ด้วยความคิดส่วนตัวของคุณ ด้วยความสุขและ ความเจ็บปวด คุณแยกตัวอยู่ในความมืดมน และในการหลีกหนีนั้น ยิ่งนำไป สู่ความมืดดำยิ่งขึ้น ความสนใจของคุณอยู่ที่การเอาตัวรอดเฉพาะหน้า เต็มไป ด้วยความมั่งง่ายและรุนแรง และผู้คนนับพัน ต้องตายลงด้วยความหิวโหยหรือถูกฆ่าตายอย่างทารุณ เพราะความไม่รับผิดชอบของคุณ คุณมอบการปกครองโลกไว้ในน้ำมือของคนปลิ้นปล้อน นักการเมืองที่ฉ้อฉล ปัญญาชนและผู้ เชี่ยวชาญ เพราะว่าคุณไม่มีความซื่อสัตย์ คุณจึงสร้างสังคมที่ไร้ศีลธรรมหลอกลวง สังคมที่มีรากฐานอยู่บนความเห็นส่วนตัว และแล้วคุณก็หนีจากสิ่งเหล่านี้ ซึ่งคุณเพียงคนเดียวเท่านั้นที่ต้องรับผิดชอบ คุณหนีไปเที่ยวทะเลเที่ยวป่าหรือ ถูบป็นไปเพื่อกีฬาล่าสัตว์ คุณอาจรู้สิ่งเหล่านี้แต่ความรู้มิได้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงในตัวคุณ เมื่อคุณรู้สึกได้ถึงความเป็นทั้งหมด เมื่อนั้นคุณจะสัมพันธ์กับ จักรวาล (เนริฐุชรา. 2540: 130-131)

นักธรรมชาตินิยมชาวอเมริกันอีกท่านหนึ่งที่มีแนวคิดสวนทางกับโลกตะวันตกอย่างมากคือ เฮนรี เดวิด ธอโร (Henry David Thoreau 1817 – 1862) ผู้ที่ชื่อได้ว่าเป็นกบฏต่อแนวคิดทุนนิยมอย่างสุดขีด โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดสำนักการศึกษาอันสำคัญของแนวคิดทุนนิยมมักจะถูกเขาวิพากษ์วิจารณ์อยู่เสมอ แม้ว่าธอโรจะจบการศึกษาจากฮาร์วาร์ดก็ตาม เมื่อธอโรสำเร็จการศึกษาเขาได้ย้ายไปอาศัยอยู่ที่บ้านอีเมอร์สัน ซึ่งเป็นนักปราชญ์คนสำคัญชาวอเมริกันในศตวรรษที่19 เขาได้มีโอกาสศึกษาหนังสือที่หลากหลายภายในห้องสมุดของอีเมอร์สัน โดยเฉพาะตำราปรัชญาและศาสนาจากตะวันออกไม่ว่าจะเป็นคัมภีร์พระเวท ภควัทคีตา พุทธ เต๋า ขงจื้อ อิสลาม ธอโรจึงมีความคิดที่ผสมผสานระหว่างจิตวิญญาณทั้งโลกตะวันตกและตะวันออก รวมทั้งปรัชญาชาวอินเดียจนแต่งท้องถื่นที่เขาอาศัยอยู่ด้วย เขาได้กล่าวชื่นชมปรัชญาชาวอินเดียจนแต่งไว้ว่า “ความสว่างไสวแห่งปรัชญาของเขาคล้ายมีดมีวเคลือบคลุม ก็ด้วยระยะทางอันแสนไกล ดุจดังแสงกระพริบสลัวดุจดังดวงดาวอันไกลโพ้น ซึ่งงดงามเปี่ยมมนต์ลึกลับกว่าแสงเทียนอันวูบวาบเจิดจ้าอยู่เพียงชั่วครู่” แต่ตรงกันข้ามธอโรกลับวิจารณ์คนเผ่าพันธุ์เดียวกับเขาว่า “พวกคนชาวใต้เข้า

มาสู่ดินแดนนี้ ชาวซีตตั้งรุ่งอรุณ มาพร้อมความคิดกองพะเนิน...คนพวกนี้พากันซื้อรองเท้า และตะกร้าจากชาวอินเดียนแดง ครั้นแล้วก็ซื้อผืนดินที่ชาวอินเดียนใช้ล่าสัตว์ และแล้วก็ไม่สนใจว่าบรรพบุรุษของใครจะฝังอยู่ในดินแดนแห่งนี้บ้าง และไถคราดกระดูกของบรรพชนอินเดียนเซลดิกโบราณ...ซึ่งอินเดียนแดงพากันเรียกพวกนี้ว่า Yangeese มิใช่ Angle-ish หรือ English ซึ่งที่สุดก็รู้จักกันในนามพวกแยงกี้ (Yangeese)” ในปี 1845ธอโรได้หลีกหนีสังคมไปสร้างกระท่อมและอาศัยอยู่ที่บึงวอลเดน (Walden)ยังชีพด้วยการเกษตรอย่างเรียบง่ายเป็นเวลาสองปีสองเดือน และที่นี่เขาได้เขียนงานชิ้นสำคัญที่ชื่อวอลเดนถึงความตอนหนึ่งว่า

ฉันไปสู่ไพร่พฤษเพราะปรารถนาที่จะอยู่อย่างสุขุม ที่จะเผชิญแต่ข้อเท็จจริงอันเป็นแก่นสารของชีวิตเท่านั้น และดูว่าสามารถจะเรียนรู้ในสิ่งที่มันสอนให้ได้หรือไม่ เพื่อที่ว่าเวลาตายฉันจะได้ไม่พบตัวเองยังไม่ได้มีชีวิตอยู่เลย ฉันไม่ปรารถนาจะใช้ชีวิตที่ไม่ใช่ชีวิต การมีชีวิตอยู่นั้นเป็นที่รักยิ่ง ทั้งมิได้ปรารถนาจะฝึกฝนการปลีกตัวมาอยู่ลำพัง เว้นแต่ว่ามันเป็นสิ่งจำเป็น ฉันต้องการอยู่อย่างลึกล้ำและดูดดื่มเอาไขกระดูกทั้งสันทั้งมวลแห่งชีวิต อยู่อย่างบึกบึนเยื้องขาสปาร์ตาน อย่างชนิดที่จะตีสิ่งที่ไม่ใช่ชีวิตกระเจิดกระเจิงไปสิ้น ที่จะถากให้กว้างและตัดให้เหี้ยน ต่อนชีวิตเข้ามุ่มและลดมันลงสู่ปัจจัยที่ต่ำสุดของมัน และถ้าหากพิสูจน์แล้วมันต่ำต้อยล้าเคี้ยว ก็ทำไม่เอาความต่ำต้อยล้าเคี้ยวทั้งมวลของมัน มาแล้วตีพิมพ์ความนั้นให้โลกรับรู้ หรือหากว่ามันเลอเลิศเมื่อได้รู้จักประสบการณ์แล้ว ฉันก็สามารถจะพูดถึงมันอย่างจริงจังได้ ในการทัศนจักรครั้งต่อไป สำหรับคนส่วนใหญ่ ฉันรู้สึกต่างรู้สึกไม่แน่ใจกับชีวิต ว่ามันจะเป็นของปีศาจหรือพระเป็นเจ้ากันแน่ และดูเหมือนว่าจะสรุปว่ามันเป็นจุดลงเอยหลักของมนุษย์ ณ ที่นี้จะสัญญาพระเป็นเจ้าและเหตุการณ์อยู่กับพระองค์ชั่ววันรันดร์(สุริยฉัตร ชัยมงคล .154-155 :2544)

จะเห็นได้ว่าธอโรนั้นลึกซึ้งกับธรรมชาติอย่างยิ่ง และเขาก็เป็นแรงบันดาลใจในแนวทางการต่อสู้แบบอหิงสาให้แก่คานธี ในการต่อสู้เรียกร้องเอกราชจากอังกฤษ อีเมอร์สันนักคิดชาวอเมริกัน ผู้ซึ่งเป็นทั้งอาจารย์และผู้อุปการะต่อธอโรได้กล่าวถึงเขาไว้ว่า

บันทึกหนุ่มที่เพิ่งจบมาสด ๆ ร้อน ๆ ในมหาวิทยาลัย ในขณะที่เพื่อน ๆ พากันเลือกอาชีพ... ตัวธอโรเองก็คงต้องครุ่นคิดอย่างหนักหน่วงเช่นกัน และก็คงต้องอาศัยความเด็ดเดี่ยวไม่น้อย ที่จะปฏิเสธวิถีชีวิตตามแบบแผนทั้งมวลที่ผู้คนเคยชิน เพื่อรักษาเสรีภาพอันโดดเด่นของตัวเองไว้ จนถึงขั้นทำให้ครอบครัวและมิตรสหายพากันผิดหวัง และที่ยิ่งยากไปกว่านั้นก็คือ การที่ธอโรมีความมั่นคงต่อความเชื่อของตัวเอง มั่นคงในการดำรงรักษาอิสระภาพของตนไว้ และถือเอาสิ่งนี้เป็นหลักการที่สำคัญ

คณียิ่งสำหรับมนุษย์คนอื่น ๆ ด้วย ทว่าธอโรไม่เคยระย่อเลย เขาเป็นกบฏโดยกำเนิด ความไม่ยอมสละความกระหายใคร่รู้ในปรัชญา และการงานของตนเพื่อแลกกับวิชาชีพ หรือการยังชีพอันคับแคบใดๆ ด้วยว่าธอโรมุ่งเฝ้านหาในสิ่งที่ลึกซึ้งกว้างไกลกว่านั้น ซึ่งก็คือศิลปะแห่งการมีชีวิตอย่างมีความสุข...ธอโรเลือกที่จะร่ำรวยโดยการลดทอนความต้องการของตัวเองให้เหลือน้อย และพยายามหามาจุนเจือด้วยลำแข้งของตัวเอง เขาใช้ทางรถไฟเพื่อเดินทางไปยังสถานที่ที่ตนต้องการ จดจั่งว่า ยานพาหนะชนิดนี้ไม่ได้มีความหมายใดๆเลยสำหรับเขา เขาเดินเท้าไปเป็นระยะทางนับร้อยๆไมล์ หลีกเลี่ยงการพักในโรงแรม แต่หาเช่าห้องค้างคืนตามบ้านชาวนาและชาวประมง เพราะวาระค่าถูกกว่าและถูกอภัยกว่า เพราะว่าที่นั่นเขาจะได้พบคนชนิดที่ตนอยากจะพบ และได้ข้อมูลตามที่ต้องการจะรู้ (สรียฉัตร ชัยมงคล. 26-28: 2544)

การหันกลับมาสร้างความสมานฉันท์กับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม กำลังได้รับการกล่าว ขานถึง และแพร่ขยายออกไปสู่ศาสตร์ต่าง ๆ แพทย์แผนโบราณที่พึ่งพิงสมุนไพร พืชสมุนไพร หรือแม้กระทั่งทฤษฎีใหม่ที่ว่าด้วยระบบการผลิตเชิงเกษตรกรรมแบบพอเพียง พึ่งพิงธรรมชาติของในหลวงรัชกาลที่ 9 ดังที่ ดร.ชัยอนันต์ สมุทรวณิช ได้กล่าวถึงในทฤษฎีใหม่:มิติที่ยิ่งใหญ่ทางความคิด ดังนี้

แม้ว่าทฤษฎีใหม่ ที่ดูเหมือนจะเป็นพระราชดำริ ที่เกี่ยวข้องโดยตรง กับวิถีชีวิตเกษตรกร แต่แนวพระราชดำริที่เป็นสัจธรรมหลัก ครอบคลุมถึงการอยู่ร่วมกัน ของวิถีชีวิตทางการผลิตของส่วนต่างๆ ที่มีลักษณะแตกต่างหลากหลาย สามารถอยู่ด้วยกันได้ สามารถพึ่งพิงอิงกันได้ ระบบคิดนี้มีอยู่ในพุทธปรัชญา แต่ยังไม่มีการจัดระบบ และเสนอวิธีการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม การที่ทฤษฎีนี้จะเรียกว่าทฤษฎีใหม่ได้นั้น นอกจากจะต้องเป็นทฤษฎีในความหมายนี้แล้ว ยังต้องเป็นระบบคิดที่ไม่เคยมีผู้คิดมาก่อน หรือเป็นระบบคิดที่แตกต่าง หรือก้าวล่วงพ้นเขตแดนความคิด หรือวิธีการคิดที่เคยมีมาและเป็นอยู่ ด้วยแนวคิดที่ก้าวพ้นเขตแดนความคิดแบบตะวันตกซึ่งมีอิทธิพลต่อทฤษฎี และวิธีปฏิบัติทางการพัฒนา คือ ความคิดตะวันตก มีลักษณะเป็นเอกนิยม (Unitary, Singularity, Uniformity) และทวินิยม (Duality, Binary, Either/or, Polarity) แต่พระราชดำริทฤษฎีใหม่มีลักษณะเป็นพหุนิยม (Plurality, Multiplicity, Multiple) ทั้งในแง่การคิด (Thinking) และการกระทำ (Doing) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีระบบความคิดที่ สร้างสรรค์ พระอัจฉริยภาพและพระสติปัญญาที่มีความลุ่มลึกและไร้ขอบเขต เหมือนระบบคิด ของปรัชญาเซนเช่น พระราชดำรัสต่ออดีตรัฐมนตรีว่า“ทราบไม่ว่าบางครั้งวิธีปลูกป่าที่ดีที่สุดคือปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูกป่า”เป็นต้น (ชัยอนันต์ สมุทรวณิช. 2541: 9-10)

7.4 ปรัชญาตะวันออก

ศาสนาและปรัชญาตะวันออก ก็เป็นกระแสหนึ่งที่ได้มีการกล่าวถึง ในแง่มุมที่ให้ความสมดุลกับธรรมชาติ และส่งเสริมให้โลกเกิดสันติสุขในสภาวะของสงครามก่อการร้าย และการปะทะทางอารยธรรมอยู่ขณะนี้ การหันกลับไปตรวจสอบอารยธรรมตะวันตก พร้อม ทั้งการหันกลับไปศึกษาอารยธรรมตะวันออก ได้เกิดกระบวนทัศน์ (Paradigm) ใหม่ ดังที่ คาลจุง นักจิตวิทยาได้กล่าวไว้ว่าครั้งศตวรรษแล้ว “ตะวันตกชนะตะวันออกได้โดยเสน่หานุภาพและกลไกวัตถุ หากตะวันออก ที่ตกอยู่ภายใต้การปกครองของตะวันตกนั้น กลับแพร่คุณธรรมและศาสนธรรม คืบคลานเข้าทางหลังบ้าน จนจักมีอิทธิพลเหนือชาวตะวันตก ยุ่งๆขึ้นทุกที” (สุลักษณ์ ศิวรักษ์. 2548: 16) ดังที่รพินทรนาถ ฐากูร ได้กล่าวว่า “ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของตะวันตกต้องได้รับการขัดเกลาจากจิตวิญญาณตะวันออก”

7.4.1 อหิงสาและสัตยาเคราะห์

การที่โลกเห็นความเสื่อมถอยของอารยธรรมและฐานคิดของตะวันตกนั้นนับได้ว่า ท่าน มหาตมะ คานธี เป็นชาวเอเชียร่วมสมัยคนแรก ที่ชี้ให้เห็นพิษภัยของอารยธรรมตะวันตก หากให้เห็นคุณค่าดั้งเดิม ของวัฒนธรรมและคุณธรรมเอเชีย ไม่แต่โดยความคิดและคำพูดเท่านั้น หากโดยกระทำอันมีผลสัมฤทธิ์จนตลอดทั้งชมพูทวีป แม้ชนชั้นปกครองในเวลานั้น จะไม่เห็นคุณค่าอันใดที่ลึกซึ้ง นอกเหนืออิทธิพลทางการเมืองในระยะนั้น โดยที่บัดนี้ผลทางการเมืองกับประเทศอินเดียอาจจะเป็นศูนย์ แต่อหิงสธรรมและสัตยาเคราะห์ ที่ท่านนำมาประพฤติปฏิบัติ มีอิทธิพลออกไปทั่วโลกตะวันตกเลยทีเดียว (สุลักษณ์ ศิวรักษ์.2548:17)

มหาตมะ คานธี ได้กล่าวถึงการต่อสู้ด้วยหลักอหิงสาไว้ว่า

ผู้เลื่อมใสบูชาอหิงสาจะยอมรับสูตร“ดีที่สุดสำหรับคนจำนวนมากที่สุด” ไม่ใช่เขาจะต้องพยายามเพื่อ “ดีที่สุดสำหรับคนทั้งหมด” และจะต้องยอมตายเพื่อ อุดมการณ์นี้ เขาจะต้อง “ยินดีที่จะตายเพื่อคนอื่นจะได้มีชีวิตอยู่” เขาจะต้องยอมรับใช้คนอื่นโดยตัวเองยอมตาย ดีที่สุดสำหรับคนทั้งหมดยอมหมายถึงดีที่สุดสำหรับคนจำนวนมากที่สุดอยู่ในตัว ด้วยเหตุนี้ผู้เลื่อมใสบูชา อหิงสากับผู้ถือสูตรดีที่สุดสำหรับคนจำนวนมากที่สุด จึงสามารถร่วมมือปฏิบัติงานได้ในหลายกรณี แต่สักวันหนึ่งเขาจะต้องแยกทาง และจะต้องปฏิบัติการในทำนองตรงกันข้าม ทั้งนี้ผู้ถือสูตร ดีที่สุดสำหรับคนจำนวนมากที่สุดนั้น ไม่มีวัน จะเสียสละตัวเขาเอง แต่ผู้เลื่อมใสบูชาอหิงสาจะยอมให้แม้แต่ชีวิตของเขาเอง ท่านอาจจะแย้งว่าการกบฏที่ไม่ใช้กำลังเป็นไปไม่ได้และในประวัติศาสตร์ ไม่เคยมีการขบถที่ไม่ใช้กำลัง ข้าพเจ้าขอตอบว่า เป็นความทเยอทะยานของ ข้าพเจ้าที่จะแสดงการขบถที่ไม่ใช้กำลังให้เห็นเป็นตัวอย่าง ข้าพเจ้ามีความฝันว่าอินเดียจะต้องได้รับเอกราชและเสรีภาพโดยไม่ใช้กำลัง ข้าพเจ้าขออย่างโดยนับจำนวนครั้งไม่ถ้วนว่า “ข้าพเจ้าจะไม่ยอมสละอหิงสาเพื่อเสรีภาพของ อินเดีย”

ข้าพเจ้ากับอหิงสาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันโดยเด็ดขาด ข้าพเจ้าพร้อม ที่จะเด็ดชีวิตตัวเองมากกว่าที่จะยอมถูกบังคับให้ละทิ้งอหิงสา ในที่นี้ข้าพเจ้า ไม่ได้เอ่ยถึงสัจจะ เพราะสัจจะนั้นจะแสดงออกโดยไม่ประพฤติปฏิบัติอหิงสาไม่ได้ (กรุณา กุศลาสัย. 2540: 145-146)

มหาตม คานธี ยังได้พูดถึงสัตยาเคราะห์ไว้ว่า

ทันทีที่ข้าพเจ้าเป็นนักต่อสู้แบบสัตยาเคราะห์ ข้าพเจ้าก็หมดความเป็นผู้อยู่ในอำนาจของผู้อื่น แต่ข้าพเจ้าไม่หมดความเป็นพลเมืองดี พลเมืองดีประพฤติปฏิบัติตนตามกฎหมายด้วยใจสมัคร ไม่ใช่ด้วยถูกบังคับ หรือด้วยความกลัวว่าจะได้รับโทษทัณฑ์ เพราะไม่ประพฤติปฏิบัติตามกฎหมาย แต่พลเมืองดีจะทำลายกฎหมายในเมื่อเขาเห็นว่ากฎหมายนั้นไม่เป็นธรรมและยินดีจะรับโทษทัณฑ์ อันพึงจะได้รับ การกระทำเช่นนี้จะช่วยให้เขาพ้นความเจ็บปวด และเสื่อมเสีย อันเกิดจากการต้องโทษ การต่อสู้แ่งอย่างเบ็ดเสร็จ คือการกบฏโดยปราศจากการใช้กำลัง ผู้ต่อสู้แ่งอย่างแท้จริงจะไม่นำพาต่ออำนาจรัฐ เขาคือกบฏที่ไม่ยอมรับนับถือกฎหมายทุกฉบับของรัฐที่ไม่ชอบด้วยศีลธรรม (กรุณา กุศลาสัย. 2540 :226)

7.4.2 ปรัชญาลัทธิเต๋า

ปรัชญาตะวันออกมีลักษณะประนีประนอม ลดความขัดแย้งลงให้เหลือน้อยที่สุดโดยสันติวิธี ในยามเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงสังคม นอกจากหลักอหิงสา และสัตยาเคราะห์ของ มหาตม คานธี แล้วหลักปรัชญาจีนพื้นฐานคิดแบบอี่จี้ ก็มีลักษณะประนีประนอมมองโลกทั้งสองด้าน มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ตั้งอยู่บนความคิดเกี่ยวกับการแกว่งต่อเนื่อง แบบวัฏจักร แต่ว่าครอบคลุมความคิดที่กว้างขวางกว่าเกี่ยวกับหยิน-หยางอันเป็นสองขั้วของต้นแบบที่ก่อให้เกิดจังหวะพื้นฐานของจักรวาล

นักปรัชญาจีนมองความเป็นจริง ว่าเป็นกระแสความเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง โดยเรียกสาระสุดท้ายของความเป็นจริงนี้ว่า “เต๋า” สรรพสิ่งมีพลังเคลื่อนไหวภายในตัวเอง ลักษณะหลักของเต๋าก็คือ ธรรมชาติการเคลื่อนไหวเป็นวัฏจักรไม่หยุดยั้ง พัฒนาการทั้งหมดในธรรมชาติแสดงออกในรูปของวัฏจักรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นโลกที่เป็นวัตถุ หรือในอาณาจักรของจิตใจและสังคมชาวจีนได้หาโครงสร้างที่แน่นอน ให้แก่คติเรื่องวัฏจักร โดยเสนอความคิดด้านคู่ตรงกันข้ามหยิน-หยาง มาจำกัดขอบเขตวัฏจักรแห่งการเปลี่ยนแปลง “เมื่อหยางขึ้นถึงจุดสูงสุด ก็จะเปิดทางให้แก่หยิน เมื่อหยินขึ้นถึงจุดสูงสุด ก็จะเปิดทางให้กับหยาง”ปรากฏการณ์ทั้งหมดของเต๋า เกิดจากความสัมพันธ์แบบพลวัตรของคู่ตรงกันข้ามทั้งสอง โดยใช้ภาพพจน์ของสิ่งตรงกันข้ามจากธรรมชาติ และจากชีวิตมาอธิบายประเด็นสำคัญและยากต่อการเข้าใจสำหรับชาวตะวันตกก็คือ คู่ตรงกันข้ามนี้มีใช้ของสองสิ่ง แต่เป็นสองขั้วสุดของสิ่งเดียวกัน

ไม่มีอะไรที่เป็นเพียงหยินหรือหยางปรากฏการณ์ธรรมชาติทั้งหมด เป็นการแสดงออกของการเคลื่อนที่ไปมาของสิ่งต่างๆ ระหว่างสิ่งต่างๆ ระหว่างขั้วทั้งสองนี้ การเปลี่ยนแปลงทั้งหมดเกิดขึ้นซ้ำๆและต่อเนื่องไม่ขาดสาย ระเบียบตามธรรมชาติก็คือ ภาวะสมดุลย์ที่พลวัตระหว่างหยินกับหยาง

แมนเฟรด พอร์เคท ได้ศึกษาแพทย์แผนจีนอย่างโปร่ง โดยเขาได้ตีความว่าหยินตรงกับสิ่งทั้งหมด ที่มีลักษณะลดทอนลง เป็นฝ่ายรับและอนุรักษ์ ขณะที่หยางหมายถึงทั้งหมดที่มีลักษณะขยายออก ก้าวรุกออก เรียกร้องต้องการ รวมทั้งคู่อื่นๆต่อไปนี้ด้วยเป็นต้น

หยิน	หยาง
ดิน	ฟ้า
พระจันทร์	พระอาทิตย์
กลางคืน	กลางวัน
ฤดูหนาว	ฤดูร้อน
ความเย็น	ความอบอุ่น
เนื้อใน	ผิวนอก

ในวัฒนธรรมจีน หยิน-หยาง ไม่ได้ผูกติดคุณค่าทางจริยธรรม ในตัวมันเองสิ่งที่ดีไม่ใช่หยินหรือหยาง แต่เป็นภาวะสมดุลที่เป็นพลวัตระหว่างทั้งสองสิ่ง สิ่งที่เราหรือว่าเป็นโทษก็คือสิ่งที่ไม่สมดุล (พระประชา, และคนอื่นๆ. 2546: 24-25)

ดร. เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ ยังให้ทัศนะต่อปรัชญาเต๋าดังนี้

เต๋าคือรากที่มาแห่งธรรมชาติ เป็นที่มาของทุกอย่าง ดำรงอยู่ในทุกสิ่งทุกอย่าง การดำรงอยู่ของเต๋ามิใช่เป็นฐานความจริงในรูปปริมาตร แต่มีอยู่ทุกหนทุกแห่ง เชื่อมต่อทุกมิติของชีวิตของจักรวาลให้เป็นหนึ่งเดียว เต๋ามิใช่สิ่งที่มีตัวตนสัมผัสได้หรือตัวตนในรูปพระเจ้า ...อาจคล้ายคำกล่าวของพระพุทธเจ้าว่า ความจริงแท้พื้นฐานนั้นกว้างใหญ่เกินกว่าจักรวาล และเล็กจนมองไม่เห็น (ยุค ศรีอารียะ . 2545: 153)

7.4.3 ปรัชญาพุทธศาสนา

ด้านปรัชญาศาสนาพุทธนั้น เป็นศาสนาที่ไม่มีประวัติแห่งการกำจัดบีบคั้นเช่นฆาหรือสงคราม ศาสนาพุทธใน Encyclopædia britannica, 1997 (ในคำ Matyr) กล่าวว่า

พุทธศาสนา...โดดเด่นเรื่อง ไม่มีประวัติแห่งการบีบคั้นจำกัด (Persecution) หรือ การขัดแย้งรุนแรง กับลัทธิศาสนาอื่นๆ... สารานุกรมใหญ่ชุดเดียวกัน (ในคำ Pacifism) กล่าวว่า “ขบวนการไม่สันติ(สันตินิยม)ที่แพร่แรก เท่าที่รู้มาจากพุทธศาสนา ซึ่งพระศาสดากำหนดให้สาวกทั้งหลายของพระองค์งด

วันโดยสิ้นเชิง จากการทำร้ายไม่ว่าด้วยประการใดๆ ต่อเพื่อนสัตว์โลก
 ในอินเดีย มหาราชอโศกผู้ได้แรงดลใจจากพุทธศาสนา ในศตวรรษ ที่ 3 ก่อน
 คริสตศักราช ได้ละเลิกสงครามอย่างเด็ดขาด" (พระธรรมปิฎก. 2542: 160-161)

ปรัชญาศาสนาพุทธโดยพื้นฐานเป็นปฏิบัตินิยมที่ยอมรับการดำรงอยู่ของวัตถุและจิต แต่ไม่สุดโต่งแบบลัทธิจารวาก ซึ่งศาสนาพุทธเรียกว่าโลกายัต คือการดึงดูตไปสู่ทางโลก คือการดื่มกินและรื่นเริงสำราญ ศาสนาพุทธมีส่วนที่อาจจัดเป็นจิตนิยม หรืออุดมคติ นั่นคือภาวะนิพพานคือการหลุดพ้นไปจากสังสารวัฏ หรือการเวียนว่ายตายเกิดอยู่กับทุกข์ กิเลสตัณหาต่างๆ ภาวะนิพพานนี้เป็นเป้าหมายหรือความสุขสูงสุดของมนุษย์ ซึ่งจะทำให้ได้โดยมรรค 8...ปรัชญาพุทธศาสนาไม่สรุปชัดเจนว่านิพพานนี้เป็นภาวะ คือการมีอยู่หรือ เป็น ภาวะ คือการไม่มีอยู่การดับสูญ...แต่ถ้าพิจารณาจากการคำอธิบายของพระพุทธเจ้าที่แบ่งความรู้ในโลกเป็น 2 ระดับ ระดับแรกเป็นสมมติสัจจะ คือกล่าวอธิบายด้วยภาษา ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์สมมติขึ้นมาใช้ กับอีกระดับหนึ่งคือปรมาตสัจจะ คือเป็นความรู้ที่ไม่อาจ บรรยายได้ด้วยภาษาพูดถึงกัน โดยปกตินิพพานซึ่งมีฐานะเป็นอภิภาวะ คือสิ่งที่หลุดพ้นไปจากภาวะ ปกติ คล้ายกับอาตมันหรือพระเจ้าแห่งปัญญาหรือ The oneของกรีก กล่าวคือเป็นสิ่งที่สมบูรณ์ที่ปราศจากคุณลักษณะ (นิรคุณะ) ปราศจากคุณวิเศษ (นิรวิเศษะ)และไม่อาจใช้ภาษาพูดบรรยายได้ (อนิรวจนียะ) เวลาที่ศาสดาต่างๆ ต้องอธิบายภาวะสมบูรณ์นี้ ว่ามีลักษณะต่างๆ กันไป ก็เพื่อสื่อสารสร้างความเข้าใจกับคนทั่วไปเท่านั้น โดยสรุปปรัชญาพุทธศาสนามีลักษณะปรัชญาชีวิตที่เน้นความเข้าใจชีวิตและการปฏิบัติเพื่อพ้นทุกข์ ปรัชญาพุทธแม้จะให้ฐานะนิพพานเป็นแนวจิตอุดมคตินิยม (Idealism) แต่ก็ยังเป็นเพียงจุดหมาย ปลายทาง ไม่ใช่ลักษณะให้อำนาจฐานภาพแบบองค์เอกะแบบ Atman หรือ Reason หรือ The one ซึ่งมีบทบาทฐานะสูงในระบบคิดฮินดูและกรีก (ธีรยุทธ บุญมี. 2546:46-47)

7.4.4 จิต สมาธิ และศาสนา

ภาวะที่มนุษย์ หันมาเรียกร้องและให้ความสนใจ ในเรื่องศาสนาและจิตวิญญาณ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับสมาธิและการเข้าฌาน หรือแม้กระทั่งโหราศาสตร์ เกิดกระบวนการทัศน์ใหม่ที่ให้ความสำคัญด้านจิตใจ (Mide)ศรีอรพินโธ (Sriarobindo)มหาปราชญ์ชาวอินเดีย ใช้หลักวิทยาศาสตร์ บวกกับข้อมูลที่บังชี้ วิวัฒนาการของนามและรูป ที่ได้จากการปฏิบัติสมาธิอย่างยาวนานหลายสิบปี ระบุว่าวิวัฒนาการของชีวิตและจิตวิญญาณ ล้วนมาจากแสงมนุษย์ (ในรูปกายและระดับจิตที่มี) เป็นเพียงช่วงระหว่างของขบวนการวิวัฒนาการ(Mamis transitional bieing...isevolution is not final)มันมีขั้นตอนต่อไป จากนั้นไปมนุษย์จะวิวัฒนาการผ่านรูปกายและจิตใจ ตามที่มีอยู่สู่สภาวะเหนือมนุษย์ (Super man) ในอนาคตข้างหน้า (ประสาน ต่างใจ. 2545: 175) ส่วนในทัศนะการทำสมาธิ ของพระพุทธศาสนานั้นพระพุทธทาสภิกขุได้กล่าวเรื่องนี้ไว้ว่า "จิตว่างประกอบด้วยสติปัญญา มันเป็นเรื่องความรู้จริงมีความ

เป็นอันเดียวกันกับธรรมชาติ ความรู้ที่จิตมันเป็นอันเดียวกับธรรมชาติ มันก็รู้ธรรมชาติ...
จิตว่างจริงจะมีปัญญาบริสุทธิ์ สติปัญญาบริสุทธิ์สะอาดจากตัว ภูของกู (พระพุทธานุสสิกะ. ? : 19)
มหาตมคานธีได้กล่าวถึงสภาวะจิตหรือในนามพระผู้เป็นเจ้านี้ว่า

สำหรับข้าพเจ้าแล้ว พระผู้เป็นเจ้าคือสัจจะความรักและความเมตตา พระผู้
เป็นเจ้า คือจริยธรรม ศีลธรรมและความไม่ขลาด ไม่กลัว พระผู้เป็นเจ้าเป็น
แหล่งแห่งแสงสว่างและ ชีวิต และเป็นทุกสิ่งทุกอย่าง ที่นอกเหนือไปจากที่
ได้กล่าวมานี้ พระผู้เป็นเจ้าเป็นมโนธรรม พระองค์ทรงเป็นแม่แต่ความไม่
เชื่อในพระผู้เป็นเจ้า ของคนที่ไม่เชื่อในพระผู้เป็นเจ้า พระองค์ทรงอยู่เหนือ
คำพูดและเหตุผล (กรุณา, และเรื่องอุไร กุศลาลัย. 2540: 100)

ส่วนกฤษฎณมูรติได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับศาสนา ที่กรุงวอชิงตันดี.ซี. ในเดือนเมษายน 1985
อย่างแตกต่างน่าสนใจดังนี้

มีการกล่าวกันว่าไม่มีสันติภาพบนโลกนี้หรอก จะมีก็แต่ในสรวงสวรรค์เท่านั้น มีการ พูด
ซ้ำๆเช่นนี้ในลักษณะต่างๆกันออกไป ทั้งในตะวันออกและตะวันตก
ชาวคริสเตียนได้ฆ่าคนมากกว่าใครๆในโลก เรากำลังเฝ้าสังเกตข้อเท็จจริง
สิ่งที่เกิดขึ้นจริงเหล่านี้ โดยไม่เข้าข้างใคร แล้วยังมีศาสนาต่างๆที่แตกต่างกัน หลายศาสนา
เช่นศาสนาพุทธไม่มีพระเจ้า ส่วนศาสนาฮินดูนั้นก็มีใครบางคนคำ
นวนได้ว่ามีพระเจ้าประมาณสามแสนองค์...ส่วนศาสนาคริสต์และอิสลามมีพระเจ้าองค์เดียว
ตามที่ยืนยันไว้ในคัมภีร์สองเล่มคือคัมภีร์ไบเบิลและคัมภีร์อัลกุรอาน
ดังนั้นศาสนานั้นแหละที่แบ่งแยกมนุษย์ เช่นเดียวกับความเป็นชาติ นิยม... ขบวนการผู้รักชาติ
คลั่งชาติ คลั่งศาสนานั้น แบ่งแยกมนุษย์ออกจากกัน พวกที่ยึดถือในหลักความเชื่อเดิมๆ
ทั้งในตะวันออกกลาง ที่นี้และในยุโรป... มนุษย์ดำรงอยู่ในความขัดแย้งเสมอ
มาเหมือนกับที่ทุกคนต่างประสบความทุกข์ ยากสาหัสมาทุกรูปแบบ
ผ่านความทุกข์โศกนาถภัยประการ ความสิ้นหวังความ เปล่าเปลี่ยวอ้างว้าง
และเราปรารถนาที่จะหลีกเลี่ยงไปจากสิ่ง เหล่านี้ทั้งหมด ดัง
นั้นเราเฝ้าสังเกตปรากฏการณ์ที่ไม่ธรรมดาที่ร่วมกันว่า หลายๆพันปีมานี้มนุษย์
ยังคงป่าเถื่อนโหดร้าย อารมณ์ หยาบช้า และยังคงเต็มไปด้วยวิตกกังวลและ
ความเกลียดชังอยู่ได้อย่างไร อีกทั้งความรุนแรงในโลกนี้ ก็กำลังขยายตัวมากยิ่งขึ้น
ฉะนั้นเราจึงถามว่าสันติภาพจะเกิดบนโลกนี้ได้ไหม เพราะหากปราศจากศาน ติภายในตน
ภายในจิตใจตนเอง เป็นเบื้องต้น มองก็มิอาจจะแบ่งปันได้มนุษย์
ก็ไม่สามารถมีชีวิตอยู่อย่างสมบูรณ์เป็นทั้งหมดอย่างบริบูรณ์ได้ (ชัยมงคล,และ จิราพรณ.
2547: 7-8)

หนทางที่จะนำสันติภาพและความสงบสุข ให้กับมนุษยชาติและโลกใบนี้ได้นั้นจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนทัศนะ (Vision) และกระบวนทัศน์ (Paradigm) ใหม่ทางศาสนาที่ไม่ แบ่งเขาแบ่งเรา หรือมีอคติต่อศาสนาอื่นๆ ดังทัศนะของ มหาตม คานธี ได้กล่าวถึงศาสนา ไว้ว่า

คำว่าศาสนาในที่นั้นข้าพเจ้าไม่ได้หมายถึง ศาสนาตามรูปแบบประเพณีหรือวัตรปฏิบัติโดยทั่วไป ข้าพเจ้าหมายถึงศาสนา ซึ่งเป็นรากฐานของศาสนาทั้งหลาย ศาสนาซึ่งนำเรา เข้าประสพพบพระพักตร์กับพระองค์ ผู้ทรงสร้างเราขึ้นมา...ข้าพเจ้าไม่ได้หมายถึงศาสนาอันใด ซึ่งข้าพเจ้าให้ความสำคัญเหนือศาสนาอื่น ข้าพเจ้าหมายถึงศาสนาที่เหนือกว่าศาสนาอันใด ศาสนาที่เปลี่ยนจิตใจของคนได้ ศาสนาที่ผูกพันมนุษย์กับความจริงภายในได้อย่างไม่เขยื้อนเคลื่อนคลาย ศาสนาที่ให้ความบริสุทธิ์อยู่ตลอดเวลา ศาสนาที่กล่าวถึงนี้ได้แก่ธาตุมูลอันถาวรในธรรมชาติของมนุษย์ที่จะก้าวไปสู่ที่สูง ที่ไม่ยอมนิ่งเฉยจนกว่าจะพบตัวเอง พบพระบิดาผู้สร้างเขา และพบความสัมพันธ์อันแท้จริงระหว่างตัวเขากับพระผู้สร้างโลก (กรูณา, และเรื่องอุไร กุศลาสัย. 2540: 97)

8. กระแสแนวความคิดหลังสมัยใหม่

วิวัฒนาการของระบบสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ต่างกับวิวัฒนาการของสังคมมนุษย์ ตรงที่จุดของการเกิดทางแพรงในธรรมชาตินั้น ความบังเอิญมีบทบาทสูง ในการผลักดันสถานการณ์ที่ สับสนวุ่นวาย ให้เคลื่อนไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง

ส่วนสังคมมนุษย์นั้น เจื่อนไขทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีส่วนสำคัญเป็นกรอบในการกำหนดสถานการณ์ ถึงกระนั้นเหตุการณ์ไม่คาดฝัน อันเป็นความบังเอิญของสถานการณ์ ก็มีอิทธิพลมิใช่น้อยที่จะผลักดันเหตุการณ์ให้ไปในทิศทางที่คาดไม่ถึงได้ ปฏิบัติการเล็กๆ แต่เกิดขึ้นท่ามกลางความประจวบเหมาะของเหตุการณ์ และเจื่อนไขหลายๆ ด้านที่เกิดสุกงอมพอดี อย่างไรก็ตาม มนุษย์มีการเรียนรู้ประสบการณ์ส่วนบุคคลและประสบการณ์ของสังคม อันมาจากข้อมูลข่าวสารในปัจจุบัน และบทเรียนจากอดีตรวมทั้งการศึกษาเหตุการณ์ต่างๆ ในโลก อาจช่วยให้มีความรู้ ความสำนึกที่เพียงพอ จะป้องกันมิให้ความบังเอิญของเหตุการณ์ ผลักการเคลื่อนไหว ไปสู่ทิศทางแห่งอนาธิปไตยและความรุนแรง อันไม่พึงประสงค์ (ชัยวัฒน์ ธีระพันธ์. 2547: 103-104) จากข้อความข้างต้นคงพอจะทำให้เข้าใจถึงสภาวะ Chaos อันไม่แน่นอนของปัจจุบัน ซึ่งปัจจัยในการพลิกผัน เพียงปรากฏการณ์ผีเสื้อกระพือปีก (Butterfly effect) อาจเปลี่ยนแปลงเหตุการณ์ จากขาวเป็นดำ จากหน้ามือเป็นหลังมือในชั่วพริบตา นั้นแสดงให้เห็นถึงกระบวนทัศน์เก่า การมองโลกในกรอบตรรกะแบบเส้นตรง ตามหลักการวิทยาศาสตร์แบบนิวตัน เป็นสิ่งไม่แน่นอนและถูกสั่นคลอน โดย ฐานคิดหลักฟิสิกส์ใหม่ รวมทั้งกระบวนทัศน์ใหม่ การมองโลกแบบใหม่ โดยเฉพาะกระแสความคิดหลังสมัยใหม่ (Post modern) ได้ปรากฏและตื่นตัวในโลกตะวันตกอย่างชัดเจนตั้ง

แต่ทศวรรษที่ 80 ทั้งด้านสังคมศาสตร์ ภาษาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ กฎหมาย เศรษฐกิจ การเมือง สถาปัตยกรรมและศิลปะ

8.1 กระแสความคิดหลังสมัยใหม่ในด้านสังคมศาสตร์

ปี 1959 ซี. โรธ มิลล์ ถูกยกย่องให้เป็นนักสังคมวิทยาคนแรก ที่กล่าวถึงยุคหลังสมัยใหม่ สืบต่อจากเขานักสังคมศาสตร์หลายคน ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับภาวะทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยยะสำคัญจากยุคสมัยใหม่ อาทิ ลักษณะทางเศรษฐกิจ ที่ก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจแบบบริโภคนิยมมวลชน (Mass consumerism) ความเป็นยุคทุนนิยมตอนปลาย (Late capitalism) ลักษณะการผลิตเป็นแบบหลังอุตสาหกรรม (Post industrial) (Bell, 1976) ความเป็นสังคมข่าวสาร สังคมที่ประกอบขึ้นจากการ จำลอง (Simulation) ลักษณะความจริง (Hyper reality) การยุบตัว (Implosion) รวมถึงรูปแบบใหม่ทางเทคโนโลยีและวัฒนธรรม (Baudrillard quoted in Kellner, 1988: 242) เป็นยุคที่สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งสามารถตัดข้ามผ่านพื้นที่กายภาพ จนเข้ามาแทนที่ชุมชน อันทำให้แนวคิดเรื่องสังคมกลายเป็นภาพลวงตา เป็นยุคที่ปัจเจกชนสูญเสียอัตลักษณ์ของตนไป เนื่องจากสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว (จันทน์ เจริญศรี, 2545: 1-2)

หลักปรัชญาของนักคิดคนสำคัญ ซึ่งมีอิทธิพลต่อกระแสหลังสมัยใหม่คือ มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault, 1920:1984) ผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดผู้หนึ่ง ในการเคลื่อนไหวทางภูมิปัญญาและวิชาการที่เรียกกว้างๆ ในประเทศฝรั่งเศสว่า โครงสร้างนิยม (Le structuralisme) ได้สร้างความเปลี่ยนแปลง ต่อวงการสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ในระดับสากล... ฟูโกต์มักจะได้รับการโจษขานว่า เป็นนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญความเป็นชายขอบสังคม (La marginalité sociale)... หนังสือหลายเล่มของเขาครอบคลุมถึงเช่น เรื่องราวเกี่ยวกับคนจิตวิปลาส คนป่วย อาชญากร การจองจำ วิธีทางเพศ ฯลฯ ฟูโกต์มุ่งเผยให้เห็นกลไกการทำงานด้านที่เป็นกระแสหลักของสังคม แสดงให้เห็นว่าสังคมสมัยใหม่ ซึ่งอิงอยู่กับเหตุผลระเบียบวินัยและประโยชน์สุข ได้สถาปนาตัวตนขึ้นมา ด้วยอาศัยการกลบเกลื่อนสิ่งรบกวนตาอันมากมาย และปฏิบัติการดังกล่าวแล้วแต่เป็นปฏิบัติ การเชิงอำนาจ... สังคมสมัยใหม่ ทำให้เข้าใจว่าอิสระเสรีเป็นนายของตัวเอง หรือเรียกว่าอัตบุคคล (Le sujet) นั้นแท้จริงเป็นมายาภาพ ที่ประกอบสร้างขึ้นด้วย เครือข่ายของอำนาจทางสังคมและวาทกรรม... บุคคลเพียงสวมบทบาทในตำแหน่งแห่งที่ต่างๆ จากแง่มุมที่กล่าวมาฟูโกต์จึงได้ชื่อว่ามีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนวิชาการ ด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ให้ก้าวไปในแนวทางซึ่งเรียกอย่างลาลองว่าแนวหลังสมัยใหม่ (Le post modernisme) (นพพร ประชากุล, 2547: 3-5)

ฟูโกต์ศึกษาคุณลักษณะของอำนาจ (The nature of power) มากกว่าด้านนิติบัญญัติของอำนาจเช่น อำนาจอธิปไตย กลไกรัฐและอุดมการณ์ แต่ควรดูที่การใช้อำนาจ... ฟูโกต์ได้เสนอทฤษฎีที่ว่าด้วยอำนาจอธิปไตยและนิติการเมือง (The juridical political theory of sovereignty: 103) แสดงผ่านสถาบันกษัตริย์ในยุคฟิวดัลและเป็นฐานในการสร้างระบบ

ราชการและสร้างฐานอำนาจให้ระบบกษัตริย์ ในฐานะอธิปไตยยุคแรกเริ่ม และต่อมากลายเป็นฐานรากของกฎหมายโรมัน และระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาปัจจุบัน... เป้าหมายของอำนาจในปัจจุบันคือ เรือนร่าง/ร่างกายมนุษย์ และแสดงออกมาในรูปแบบควบคุมตรวจตราสอดส่อง (Surveillance) มากกว่าการกดขี่บังคับอย่างในอดีต จึงเป็นการสร้างเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยอำนาจยุคใหม่...ไม่ใช่อำนาจแบบสมบูรณาญาสิทธิราช แต่เป็นเรื่องการคิดคำนวณในการใช้อำนาจ เป็นอำนาจที่สังคมแบบทุนนิยมผลิต/สร้างขึ้นมา เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรม จึงไม่ใช่อำนาจในแบบของอำนาจอธิปไตย แต่เป็นอำนาจในการจัดระบบ ระเบียบ หรือวินัย (Disciplinary power) วิธีการปิดบังอำพรางอำนาจแบบใหม่ หรืออำนาจของวินัยในสังคมสมัยใหม่นั้นในความเห็นของฟูโกต์คือการสร้างวาทกรรม การสร้างระเบียบกฎหมายว่าด้วยสิทธิสาธารณะ (Public rights) (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. 2545: 275)

ฟูโกต์ได้กล่าวถึงอำนาจที่ปกปิดอำพรางภายใต้วาทกรรมที่ว่าด้วยระเบียบวินัยดังนี้

การควบคุมองค์ประกอบที่สื่อความหมายถึงพฤติกรรม หรืออภินัยของภาษา ของร่างกาย หันมาควบคุม ความคุ้มค่าของร่างกาย ประสิทธิภาพของการ เคลื่อนไหว
การจัดระบบภายในของการเคลื่อนไหวเป็นการบีบบังคับแรงกำลัง ของร่างกาย
มากกว่าหน่วยสืบความหมายต่างๆของมัน พิธีกรรมที่ทรงความ สำคัญอย่างแท้จริง
เพียงประการเดียว จึงได้แก่การ ฝึกฝน...การบังคับอย่างต่อเนื่องไม่หยุดหย่อน
โดยใส่ใจกับกระบวนการของกิจกรรม มากกว่าให้ความ สำคัญกับผลลัพธ์
มีการสร้างระเบียบที่จัดตารางให้กับเวลาพื้นที่และการเคลื่อนไหวที่หยาบที่สุด วิธีการเหล่านี้
ช่วยให้ควบคุมปฏิบัติการต่างๆ ของร่างกายได้ อย่างละเอียดละออ ทำให้มั่นใจได้ว่า
พลกำลังตกอยู่ภายใต้การบังคับอย่างต่อเนื่อง...ระเบียบวินัยมีความแตกต่างไปจากระบบ
ทาสในอดีต เพราะไม่ได้อิงอยู่ บนพื้นฐานของการเข้ายึดครอง
เป็นเจ้าของร่างกาย...ระเบียบวินัยมีความสง่างามมากกว่า ตรงที่ไม่ต้องใช้การควบคุม
ที่สิ้นเปลืองและรุนแรงเช่นทาส...ระบบดังกล่าว
เป็นการใช้อำนาจบังคับบัญชาอย่างต่อเนื่องครอบคลุม เหมารวม มิได้แยกซอย
เป็นอำนาจไร้อำนาจจำกัด ในรูปแบบของความประสงค์ ที่เรียกอีก นัยหนึ่ง “อำเภोज”
ของผู้เป็นนายแต่ผู้เดียว... ระเบียบวินัยจึงผลิตร่างกายที่ เชื่อฟัง และได้รับการฝึกฝน
หรืออีกนัยหนึ่ง“วาทะสอนง่าย”ระเบียบวินัยเพิ่ม พูนแรงกำลังของร่างกาย
(ในแง่ความคุ้มค่าของประโยชน์ใช้สอย) ระเบียบวินัย ได้แยกอำนาจออกจากร่างกาย
โดยในด้านหนึ่ง ก็ทำให้อำนาจนั้นกลายเป็น “ความสามารถ”หรือ “สมรรถภาพ”...
ระเบียบวินัยพลิกผันพลังงานหรือพลกำลังที่อาจเกิดขึ้นกับร่างกาย ให้กลายเป็นการสยบ
ยอมอย่างเคร่งครัด (นพพร ประชากุล. 2547: 7-9)

การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ และวิพากษ์ชุดความรู้หลังตะวันตก (Post westernism) จำเป็นต้องแสวงหาวิธีวิทยา (Meth odology)และญาณวิทยา (Epistemology) แบบใหม่ การตั้งคำถามต่ออภิธานาน

(Grand narative) ทั้งหมดไม่ว่าจะเป็น มาร์กซิสต์ เสรีนิยม หรือความเป็นคริสเตียนล้วนแล้วแต่ต้องการครอบงำทั้งสิ้น

นักคิดหลังสมัยใหม่พยายามทำลายการครอบครองความรู้แบบเบ็ดเสร็จ (Detotalization) แล้วเปิดโอกาสให้คนธรรมดา อยู่ในสถานะที่สามารถพูดถึงความรู้ของตนต่อโลก ทางสังคมได้ นอกจากนี้แนวคิดยุคหลังสมัยใหม่ยังให้ความสำคัญต่อประสบการณ์ และเน้นถึงความสำคัญ ของชีวิตประจำวัน ซึ่งในแง่หนึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) และแนวมโนษยวิธี (Ethnomethodology)...แนวคิดหลังสมัยใหม่ไม่ได้ต่อต้านการใช้ญาณวิทยาและวิธีวิทยาแบบดั้งเดิม แต่ต้องการให้มันเปิดกว้างต่อการวิจารณ์ (จันทน์ เจริญศรี. 2545: 92) ทิศทางการศึกษาของกลุ่มมนุษยวิทยา แนวหลังสมัยใหม่นั้น พยายามทะลุกรอบคิดของทฤษฎี โดยการปฏิเสธทฤษฎีที่ครอบคลุมในทางมนุษยวิทยาและความสมบูรณ์ในการเขียนชาติพันธุ์วรรณา ไม่เห็นด้วยกับการสร้าง “ความเป็นอื่น” ให้แก่ผู้ถูกศึกษา ไม่ให้ความสำคัญแก่ตัวนักมนุษยวิทยา ในฐานะผู้กำหนดความหมาย ของความรู้ทางชาติพันธุ์เพียงฝ่ายเดียว หันมาเน้นความสำคัญของกระบวนการ ใคร่ครวญหรือ ตรีกตรองสะท้อนความคิด (Reflexivity) ซึ่งจะช่วยเหลือหลอมความเข้าใจร่วมกันระหว่างมุมมองของนักมนุษยวิทยากับของผู้ถูกศึกษาในที่สุด โดยให้ความสำคัญแก่ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ขึ้น ทำให้งานทางมนุษยวิทยามีลักษณะเป็นวาทกรรม และช่วยเปิดพื้นที่ให้แก่ กระบวนการต่อสู้ทางวัฒนธรรมของคนชายขอบกลุ่มต่างๆ (อานันท์ กาญจนพันธ์. 2548: 55)

กล่าวโดยสรุป แนวคิดหลังสมัยใหม่ไม่เห็นด้วยกับการใช้วิธีวิทยา แบบหนึ่งแบบใดเพียงแบบเดียว ไม่ว่าจะเป็นเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพ และเสนอให้ใช้พหุวิธี (Multiple methodologies) และมองปัญหาจากทัศนภาพหลากหลาย (Multiple perspectives) แนวคิดแบบหลังสมัยใหม่ ดึงความสนใจของนักสังคมวิทยา กลับสู่ประเด็นทางสังคมที่ร่วมสมัย หรือกำลังเป็นที่สนใจของมวลชนอยู่ในเวลานั้น ดังปรากฏในผลงาน สตีเฟน ซีดแมน (Steven Seidman) ที่วิพากษ์วิจารณ์สังคมวิทยาว่าเป็นสาขาวิชาที่เติบโตอย่างรวดเร็วในอเมริกา ในศตวรรษที่กำลังจะผ่านไป แต่ทว่าผลจากการเติบโตนั้น ทำให้สังคมวิทยาแยกขาดจากสังคมมากขึ้นทุกที (Seidman. 1994: 407) เขาเรียกร้องนักสังคมวิทยาเลิกหมกมุ่นกับความทะเยอทะยาน ในการสร้างทฤษฎีที่มีศักยภาพในการอธิบายสังคมได้ทั้งระบบ แล้วหันมาสนใจประเด็นปัญหาร่วมสมัย ละการตัดสินด้วยเกณฑ์ทางญาณวิทยา แบบธรรมชาตินิยม แล้วหันมาใช้เกณฑ์เชิงปฏิบัตินิยมรวมถึงผลพวงทางศีลธรรมของมันแทน (Seidman. 1995 : 415) (จันทน์ เจริญศรี. 2545: 92)

8.2 กระแสแนวความคิดหลังสมัยใหม่ว่าด้วยวาทกรรม

วาทกรรม (Discourse) มิได้หมายถึงภาษาคำพูด หรือถ้อยแถลงอย่างมักนิยมเข้าใจกันเท่านั้น แต่ใช้ในความหมายแบบเดียวกับที่ มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault, 1926-1984) ในงานศึกษาของเขา นับตั้งแต่ปี 1970 เป็นต้นมา วาทกรรมในงานศึกษานี้ หมายถึง

ระบบและกระบวนการในการสร้าง/ผลิต (Constitus) เอกลักษณ์ (Identity) และความหมาย (Significance) ให้กับสรรพสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความจริง อำนาจหรือตัวตนของเราเอง นอกจากนี้วาทกรรมยังทำหน้าที่ตรึงสิ่งที่สร้างขึ้นให้ดำรงอยู่และเป็นที่ยอมรับของสังคม วงกว้าง(Valorize) หรือวาทกรรมหลัก(Dominant discourse) หรือที่ฟูโกต์เรียกว่าEpisteme ฟูโกต์เองไม่สู้จะเห็นด้วยกับการวิเคราะห์แบบที่เรียกว่า“วาทกรรมหลัก”ฟูโกต์มองเห็นความซับซ้อนของวาทกรรม ฟูโกต์มองว่าวาทกรรมคือ ชุดของส่วนเสี้ยว ที่ไม่มีความต่อเนื่องสัมพันธ์กันแต่ต้องอยู่รวมกัน และอยู่รวมกันไม่ใช่ในฐานะที่เป็นเอกภาพหรือมีความมั่นคงแต่ในฐานะที่เป็นชุดของวาทกรรม ที่มีความแตกต่างและหลากหลาย และต่างก็มียุทธศาสตร์เฉพาะตัวที่ไม่เหมือนกันในการมาอยู่ร่วมกัน(Foucault .1980 :100) ขณะเดียวกันวาทกรรมก็ทำหน้าที่เก็บกด/ปิดกั้นไม่ให้เอกลักษณ์และความหมายของบางอย่างเกิดขึ้น (Subjugate) หรือไม่ก็ทำให้เอกลักษณ์และความหมายบางอย่าง บางสิ่งที่ดำรงอยู่แล้วในสังคม เลื่อนหายไปได้พร้อมๆกันด้วย (Displance) วาทกรรมกับเรื่องอำนาจและความรุนแรงแยกกันไม่ออก ฟูโกต์ได้กล่าวอย่างชัดเจนในปาฐกถาที่น่าที่มีชื่อเสียง และถือเป็นงานหลักชิ้นหนึ่งที่สรุปรวบยอดความคิดของเขาเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 1970 ที่ College de France ว่า “เราจะต้องเข้าใจวาทกรรมในฐานะที่เป็นความรุนแรงที่กระทำต่อสรรพสิ่งหรือในแทบทุกกรณี ในฐานะที่เป็นการกระทำ/ภาคปฏิบัติของวาทกรรม ที่เราบังคับ/ยึดเยียดให้กับโลกความจริง และในภาคปฏิบัติการนี้เอง ที่วาทกรรมได้สร้างเหตุการณ์และกฎเกณฑ์ต่างๆ ขึ้นมาบังคับใช้กับสรรพ สิ่ง” (Foucault .1970 :67) (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร .2544 :90-95)

ในหนังสือ L'arche'ologie du savoir (โบราณคดีแห่งความรู้ The archeology of knowledge) ฟูโกต์เน้นย้ำ กรอบความรู้ในประเด็นใดประเด็นหนึ่ง ในยุคหนึ่งๆ เป็นเสมือนขอบฟ้าทางความคิด ที่ครอบผู้คนโดยทำหน้าที่กำกับว่าสิ่งใดบ้างที่พูดออกมาแล้วจะเป็นที่ยอมรับหรือไม่เป็นที่ยอมรับในสังคม บางครั้งข้อความที่คนกลุ่มต่างๆผลิตขึ้นมาอาจมีเนื้อหาขัดแย้งกัน แต่เมื่อวิเคราะห์ให้ถึงที่สุดแล้ววาทกรรม จะเห็นว่าแท้จริงก็อิงอยู่กับฐานคิดหรือกรอบความรู้เดียวกัน ยกตัวอย่าง“โสเภณี”องค์การสตรีแห่งหนึ่งประกาศว่าที่นี่ไม่ต้อนรับ โสเภณี ขณะที่องค์กรสตรีอีกแห่งกล่าวว่าที่นี่เราต้อนรับทุกคนแม้แต่โสเภณี ในแง่คำพูดเราอาจเห็นว่าองค์กรหลังมีความเป็นเสรีนิยมและเคารพสิทธิมนุษยชนมากกว่าองค์กรแรกทว่าการใช้คำว่า“แม้แต่”ก็แสดงถึงการยอมรับทุกอย่างที่ถือว่าไม่คู่ควร คำพูดทั้งสองที่ขัดแย้งกันในระดับพื้นผิว จึงแชร์วาทกรรมเดียวกันเกี่ยวกับโสเภณี เมื่อพิจารณาระดับลึกนั้นคือ “โสเภณีเป็นผู้หญิงไม่ดี” (นพพร ประชากุล .2547 :11-12)

ในทัศนะภาพแบบสังคมวิทยาแบบสมัยใหม่มีความเชื่อว่าประพันธกรสามารถสื่อสารสิ่งที่ตั้งใจสื่อออกมาได้ฉะนั้นประพันธกรจึงอาจเป็นผู้ที่ให้ความรู้กับผู้อ่าน ปลุกผู้อ่านให้ค้นพบแสงสว่างทางปัญญาหน้าที่ผู้อ่าน จึงเป็นผู้ค้นให้พบความหมายของประพันธกร ทัศนะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดสังคมวิทยาว่าด้วยความรู้ (Sociology of knowledge) ซึ่งให้ความสนใจกับภูมิหลังของผู้เขียน เพื่อที่จะสามารถเข้าใจเขาได้ถูกต้อง

แต่แนวคิดหลังสมัยใหม่ ต่อด้านประพันธกรด้วยเหตุผลเชิงอำนาจและการเมือง เห็นได้จากผลงานของ มิเชล ฟูโกต์ผู้แสดงให้เห็นผลงานของเขาว่าแนวคิดเรื่องประพันธกร ไม่ได้เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ถูกที่สร้างขึ้นในยุคสมัยใหม่และปรากฏครั้งแรกในวิทยาศาสตร์ อันมาจากแนวคิดปัจเจกชนนิยม เพื่อให้ประพันธกรหรือผู้กระทำทางสังคมตกอยู่ในฐานะที่ต้องรับผิดชอบ ต่อการกระทำของตนเองทำให้เป็นไปได้ที่จะมีการลงโทษ ซึ่งเป็นเครื่องมือควบคุมและรักษาความสงบเรียบร้อย (Foucault quoted in Iritzer, 593-602) ยิ่งไปกว่านั้น นักคิดแนวหลังสมัยใหม่ยังเห็นว่า ในความเป็นจริงแล้วผู้เขียนไม่สามารถจะตระหนักรู้ตลอดเวลาถึงนัยยะที่ปรากฏอยู่ในงานเขียนของเขา ดังปรากฏอยู่เสมอว่างานเขียนมักถูกตีความไปในลักษณะที่ไม่สอดคล้องกับเจตนาของผู้เขียนเลย และท้ายสุดแล้ว การอ้างเจตนารมณ์ของผู้เขียน ก็คือการพยายามสร้างความชอบธรรม ให้กับการตีความหมายของตน ดังนั้นในทัศนะของนักคิดแนวหลังสมัยใหม่ การอ่านประพันธกรจึงเป็นเครื่องมือของอำนาจ ในกลุ่มนักคิดหลังสมัยใหม่ที่มีจุดยืนประณิประณอม (Affirmative post modern) จะไม่ปฏิเสธประพันธกรโดยสิ้นเชิงแต่ลดอำนาจลง โดยถือว่าแม้จะมีการตีความหลากหลาย แต่การตีความหนึ่ง ๆ อาจถือว่าเป็นความจริงได้ต่อคนส่วนหนึ่งในช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้นด้วยแนวคิดดังกล่าว ได้ให้กำเนิดผู้ตีความแนวหลังสมัยใหม่ (Post modern interpreter) ซึ่งต่างจากผู้ตีความตัวบทในวรรณกรรมกล่าวคือผู้ตีความหลังสมัยใหม่ในสังคมศาสตร์มีบทบาทในฐานะผู้ประสานความเข้าใจ ระหว่างกลุ่มหรือชุมชนความรู้ (Community of knowledge) ต่างๆ ผ่านการตีความและอธิบาย (Bauman. 1988) (จันทน์ เจริญศรี. 2544: 33-34)

ในแนวคิดแบบหลังสมัยใหม่ตัวบท (Text) คือสารที่ประพันธกรต้องการสื่อตัวบทที่ดีต้องมีความกระชับรัดกุม ผู้อ่านต้องเข้าใจเจตนารมณ์ของผู้เขียน แนวคิดโครงสร้างนิยม (Constructuralism) เป็นสำนักคิดแรกที่ทำลายความเชื่อดังกล่าว โดยมองว่าตัวบทไม่ใช่สื่อสารระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน แต่เป็นรหัสทางวัฒนธรรมเชิงวาทกรรม

นักคิดหลังสมัยใหม่' ต่อยอดความคิดดังกล่าว โดยเสนอว่าไม่มีการตีความตัวบท (Text) ใดในที่สุด แต่การตีความสามารถได้ผลออกมาหลากหลายทั้งนี้เนื่องจากไม่มีตัวบทใดมีความเป็นวัตถุวิสัย ตัวบทมีความสำคัญในตัวไม่ขึ้นกับผู้สร้างมันตั้ง เดริดา (Derrida. 1976: 158) กล่าวว่า "ไม่มีอะไรอยู่นอกตัวบท" (จันทน์ เจริญศรี. 2544: 43) การปฏิเสธความแน่นอนตายตัวของตัวบทไม่ว่าเรื่องใด นอกจากนั้นการไม่ยอมให้ผู้เขียนมีความสำคัญเหนือผู้ตีความ ไม่ยอมรับกฎเกณฑ์การจัดประเภทวรรณกรรมที่ให้เอกสิทธิแก่หนังสือที่เป็นผลงานสำคัญเหนือหนังสือประเภทการ์ตูน ปฏิเสธความแน่นอนของภาษาปฏิเสธความสอดคล้องระหว่างภาษาและความจริง (Reality) และไม่ยอมรับว่า เราสามารถเข้าถึงความจริง (Truth) ที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงได้

ในด้านกฎหมายและการตีความสำนักกฎหมายธรรมชาติ (Natural law) อธิบายว่ากฎหมายเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและมีอยู่ตามธรรมชาติ กฎหมายธรรมชาติมีค่าสูงกว่ากฎหมาย

ที่มนุษย์บัญญัติขึ้นและใช้ได้ไม่จำกัดกาลละเทศะหากกฎหมายที่มนุษย์บัญญัติขึ้นขัดหรือแย้งกฎหมายธรรมชาติ ย่อมเป็นโมฆะหรือไม่มีค่าบังคับใดๆ

นับตั้งแต่ศตวรรษที่20 เป็นต้นมามีแนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายใหม่ๆเกิดขึ้นอีกเช่น ในยุโรป มีสำนักกฎหมายอิสระ (Free law movement) ที่ต่อต้านการใช้กฎหมายที่ยึดติด กับตัวบท (Text) อย่างเคร่งครัดและเสนอให้ศาลตัดสินคดีโดยถือความยุติธรรมเป็นใหญ่ไม่ต้องพะวงอยู่กับตัวบทมากนัก นอกจากนี้ในสหรัฐอเมริกา ก็ได้เกิดกระแสนิติศาสตร์เชิงวิพากษ์ (Critical legal studies) ที่ตรวจสอบความเป็นกลางของกฎหมาย และความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่แฝงอยู่ในทฤษฎีกฎหมายดั้งเดิม รวมทั้งแนวคิดแบบนิติสตรีศึกษา (Feminist legal theory) ที่ศึกษาว่ากฎหมายมีผลอย่างไรต่อผู้หญิง และมีส่วนทำให้ผู้หญิงตกอยู่ในสภาพที่เสียเปรียบอย่างไร ตลอดจนศึกษาหนทางแก้ไข (ดิเรก ควรสมาคม .2548 :28-29) กฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสหรัฐอเมริกา Post modernism ได้แก่การปฏิเสธความแน่นอนตายตัวของรัฐธรรมนูญ ตลอดจนปฏิเสธ ความชอบธรรมของกฎหมาย โดยถือว่ากฎหมายเป็นเครื่องมือแห่งอำนาจ (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2544. 11)

8.3 กระแสความคิดหลังสมัยใหม่ในด้านวิทยาศาสตร์

เรอเน เดส์คาร์ทส์ (Rene decartes. 1596-1650) ได้รับการยอมรับว่าเป็นบิดาของปรัชญาสมัยใหม่ เขาเป็นนักคณิตศาสตร์ผู้หลักแหลมและงานทางปรัชญาของเขาได้รับอิทธิพลอย่างลึกซึ้งจากความรู้ทางฟิสิกส์อย่างใหม่(สมัยนั้น)และดาราศาสตร์เขาไม่ยอมรับความรู้ใดๆที่สืบทอดกันมาแต่ดั้งเดิมแต่กลับสร้างระบบคิดขึ้นมาใหม่ทั้งระบบ เบอธร์ตันด์ รัสเซลล์ (Bertrand russell.1872-1970) กล่าวว่า “สิ่งนี้ไม่เคยเกิดขึ้น เลยนับจากยุคอริสโตเติลและนี่เป็นนิมิตหมายว่า ความมั่นใจในตัวเองอย่างใหม่ เป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์งานของเขาเต็มไปด้วยชีวิตชีวา ซึ่งไม่เคยปรากฏมาก่อนในงานปรัชญาเด่นๆตั้งแต่ยุคหลังเพลโตเป็นต้นมา (พระประชา, และคนอื่นๆ. 2546: 55) เดส์คาร์ทส์แบ่งมนุษย์เป็น สองส่วนคือส่วนที่เป็นปัญญาเหตุผลมีลักษณะนามธรรม อีกส่วนหนึ่งเป็นร่างกายหรือโลกทางวัตถุปัญญาเหตุผล (Reason) เป็นของสูงมีความสำคัญ เพราะมันเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์ตระหนักถึงการดำรงอยู่ของตน I think there for I am (ธีรยุทธ บุญมี. 2547: 56)

จินตภาพของเดส์คาร์ทส์ได้หยั่งรากลงในตัวเขาด้วยความเชื่อมั่นคงในความแน่นอนของความรู้ทางวิทยาศาสตร์ “วิทยาศาสตร์ทั้งหลายคือความแน่นอน เป็นความรู้ที่มีหลักฐานเราปฏิเสธความรู้ทุกชนิดที่เป็นเพียงความอาจจะเป็นไปได้”...ความเชื่อในความแน่นอนของวิทยาศาสตร์เป็นรากฐานปรัชญาแบบเดส์คาร์ทส์ และเป็นพื้นฐานของโลกทัศน์ที่เป็นผลมาจากปรัชญานี้ และตรงจุดนี้เอง ที่เดส์คาร์ทส์เริ่มต้นผิติดั้งแต่แรก ฟิสิกส์ใน ศตวรรษที่ 20 ได้แสดงให้เห็นอย่างหนักแน่นว่า ไม่มีสิ่งจะอันสมบูรณ์ในวิทยาศาสตร์สำหรับเดส์คาร์ทส์เอกภพทางวัตถุ คือเครื่องจักรวัตถุไม่มีจุดหมาย ไม่มีชีวิตหรือจิตวิญญาณธรรมชาติดำเนินไปตามกฎที่เป็นกลไก (พระประชา, และคนอื่นๆ. 2546: 56)

เซอร์ไอแซค นิวตัน (Sir Isaac Newton) ได้รวมการค้นพบของกาลิเลโอ เมื่อปี 1609 ในการสำรวจดวงดาวบนฟากฟ้าด้วยกล้องโทรทรรศน์ที่ประดิษฐ์ขึ้นในปี 1590 กาลิเลโอทดลองและแสดงให้เห็นว่า หากไม่มีแรงเสียดทาน วัตถุจะตกลงพื้นโลกด้วยอัตราเร่งเท่ากัน และการค้นพบของ โยฮันเนส เคปเลอร์ ซึ่งปรับปรุงทฤษฎีของ โคเปอร์นิคัส (Nicholas Copernicus) โดยระบุว่า วงโคจรของดาวเคราะห์ต่างๆ ไม่ได้เป็นวงกลมแต่เป็นรูปวงรีการรวมรายงานของกาลิเลโอและเคปเลอร์ ทำให้นิวตันสร้างกฎทั่วไปของการเคลื่อนที่ที่ครอบคลุมวัตถุทุกชนิดในระบบสุริยะจักรวาล ตั้งแต่ก้อนหินจนถึงดาวพระเคราะห์ นิวตันได้เขียนหนังสือชื่อ *Philosophiae naturalis principia mathematica* ในปี 1678 นิวตันไม่เพียงแสดงการเคลื่อนที่ไปในอวกาศและเวลา แต่เขาได้สร้างหลักการคำนวณเพื่อวิเคราะห์การเคลื่อนที่พร้อมประกาศหลักการแรงโน้มถ่วง ว่าดวงดาวแต่ละดวงในเอกภพล้วนมีแรงดึงดูดกันและกันแรงชนิดนี้เป็นแรงชนิดเดียวกันกับแรงที่ทำให้วัตถุตกลงมายังพื้นโลก (รอฮีม ปรามาท. 2547:22)

เอกภพของนิวตัน เป็นที่เกิดของปรากฏการณ์แห่งกายภาพทั้งหลาย เป็นอวกาศ สามมิติแบบเรขาคณิตของยูคลิด เป็นที่ว่างอันสมบูรณ์ (Absolute) เป็นภาชนะว่างเปล่าเป็นอิสระจากปรากฏการณ์ทั้งหลาย ที่เกิดขึ้นภายในที่ว่างนี้ “โดยธรรมชาติดั้งเดิมอวกาศเป็นสิ่งสมบูรณ์ ที่ไม่ขึ้นต่อปัจจัยภายนอกจะอยู่ในสภาพคงตัว และไม่เคลื่อนที่เช่นนี้ตลอดไป” ในทัศนะของเวลา (Time) นิวตันกล่าวว่า “โดยธรรมชาติของมัน เวลาในเชิงคณิตศาสตร์เป็นสิ่งที่จริงแท้สมบูรณ์ในตัวของมันเอง ไหลเลื่อนอย่างสม่ำเสมอ โดยไม่ขึ้นกับปัจจัยภายนอก” “ธาตุต่างๆในโลกแบบนิวตันเคลื่อนที่ไปในที่ว่าง (Space) และเวลา (Time) อันสมบูรณ์ (Absolute)” (พระประชา, และคนอื่นๆ. 2546: 67)

จากการค้นพบ และการสร้างแรงโน้มถ่วงของนิวตัน ช่วยเติมช่องว่างให้แนวคิดแบบจักรกลนิยมเป็นที่แพร่หลาย ซึ่งแนวคิดปรัชญาจักรกลนิยม (Mechanism) เชื่อว่าสรรพสิ่งเป็นไปตามกฎที่แน่นอน สรรพสิ่งย่อมเคลื่อนไหวตามกฎที่แน่นอนอันใดอันหนึ่งดังนั้นถ้าเรารู้กฎเกณฑ์ทั้งหมด ปรากฏการณ์ทั้งหมดก็ไม่ใช่อะไรใหม่สำหรับเรา แต่จะเป็นภาพที่เราเห็นได้ในปัจจุบัน ไม่มีอะไรเกิดขึ้นใหม่ ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง มีแต่การเคลื่อนไหวของอนุภาค เล็กๆ ที่กระทบกระทั่งกันแล้วก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และการดับของสรรพสิ่ง (วิทย์ วิศทเวศย์. 2547: 60)

ดร. เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ ได้ให้ข้อสรุปเกี่ยวกับกระบวนการทัศน์วิทยาศาสตร์เก่า ไว้ดังนี้

1. ฐานของธรรมชาติคือสภาพไร้ชีวิตแข็งตัน และประกอบด้วยหน่วยย่อยที่สุดเรียกว่าอะตอม การเรียงตัวของอะตอมในลักษณะอย่างไร ก็จะทำให้เกิดก่อรูปของสิ่งต่างๆที่แตกต่างกันจากความเชื่อพื้นฐานนี้ธรรมชาติจึงสามารถแบ่งแยกออกเป็นหน่วยๆหรือเป็นส่วนๆ ได้การประกอบเข้าของสิ่งต่างๆจึงดูราวจะคล้ายกับกลไกของเครื่องยนต์หรือเครื่องจักร

2. ธรรมชาติมีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนดำรงอยู่และผันแปรเปลี่ยนไปตามกฎเกณฑ์ เหล่านี้ ดังนั้นการเข้าใจธรรมชาติก็ต้องค้นหากฎเกณฑ์เหล่านั้นให้พบ
3. มนุษย์มีความสามารถที่จะเอาชนะและดัดแปลงธรรมชาติได้ หากสามารถ ค้นพบกฎเกณฑ์ทั้งหมดในโลกธรรมชาติ และนำเอากฎเกณฑ์เหล่านั้นมารับ ใช้มนุษย์
4. ด้วยระบบเหตุผลและการทดลองทางวิทยาศาสตร์ เพื่อการพิสูจน์ให้เห็นจริง ก็จะค้นพบกฎเกณฑ์เหล่านั้นได้ ผลผลิตของเหตุและผลและการทดลองทางวิทยาศาสตร์ ก็คือทฤษฎีต่างๆทั้งทางวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ทฤษฎีเหล่านี้ ก็คือกฎพื้นฐานที่เป็นจริง ซึ่งจะสามารถนำเอาไปใช้ที่ไหนก็ได้ (ยุค ศรีอาริยะ. 2545: 15-16)

ต้นศตวรรษที่ 20 อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ (Albert einstein) ได้ริเริ่มแนวคิดใหม่สอง ประการ ในบทความที่ตีพิมพ์ในปี 1905 เป็นการปฏิวัติแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ แนวคิด แรกของเขาก็คือ ทฤษฎีสัมพัทธภาพพิเศษ (Special theory of relativity) อีกแนวคิดหนึ่ง ก็คือ วิธีใหม่ในการแผ่รังสีแม่เหล็กไฟฟ้า ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นลักษณะสำคัญของทฤษฎี ควอนตัม ที่ว่าด้วยปรากฏการณ์ของอะตอมทฤษฎีควอนตัมที่สมบูรณ์ได้สำเร็จในอีก 20 ปีต่อมา อย่างไรก็ตามทฤษฎีสัมพัทธภาพ เป็นงานที่เสร็จสมบูรณ์โดย ไอน์สไตน์ เป็นส่วนใหญ่ ข้อเขียนทางวิทยาศาสตร์ของไอน์สไตน์ถือเป็นอนุสาวรีย์แห่งพุทธิปัญญา เป็นการเปิด ศักราชใหม่ของความคิดในศตวรรษที่ 21 ไอน์สไตน์มีความเชื่ออย่างแน่วแน่ในความผาน กลมกลืน เขาให้ความสนใจอย่างจริงจังในการค้นหารากฐานที่เป็นเอกภาพร่วมกันของวิชาฟิสิกส์ เขาเริ่มมุ่งสู่เป้าหมายนี้ ด้วยการสร้างกรอบโครงร่วมกันระหว่างพลศาสตร์ไฟฟ้าและ กลศาสตร์ ซึ่งเป็นสองทฤษฎีที่แยกจากกัน ในวิชาฟิสิกส์เดิมกรอบโครงนี้รู้จักกันในชื่อของ ทฤษฎีสัมพัทธภาพพิเศษ ซึ่งทำให้เกิดเอกภาพและความสมบูรณ์แก่โครงสร้างของฟิสิกส์ ดั้งเดิม แต่ในขณะเดียวกันมันได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงถึงขั้นรากฐานใน ความคิดแบบดั้งเดิมในอวกาศและกาล และได้บ่อนทำลายรากฐานส่วนหนึ่งของโลกทัศน์ แบบนิวตัน สิบปีต่อมาไอน์สไตน์ได้เสนอทฤษฎีสัมพัทธภาพทั่วไป (General theory of relativity) ซึ่งเป็นการขยายทฤษฎีสัมพัทธภาพพิเศษ ให้ครอบคลุมถึงความโน้มถ่วง ทฤษฎี นี้ได้สำเร็จลง ภายหลังจากที่ความคิดเกี่ยวกับอวกาศและกาล ได้รับการเปลี่ยนแปลงอย่าง ขนาดใหญ่แล้ว

จากการสำรวจเกี่ยวกับอะตอมและอนุภาคที่เล็กกว่าอะตอม ได้นำนักวิทยาศาสตร์ มาสัมผัสกับความจริงที่แปลกประหลาดและคาดไม่ถึง ซึ่งทำให้รากฐานของโลกทัศน์เดิมนั้น แตกสลาย และบังคับให้พวกเขาต้องคิดวิธีใหม่อย่างสิ้นเชิง สิ่งนี้ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนใน วงการวิทยาศาสตร์...ในศตวรรษที่ 20 นักฟิสิกส์ต้องเผชิญความท้าทายอย่างจริงจังเป็นครั้งแรกเกี่ยวกับความสามารถของเขาในการเข้าใจเอกภาพทุกครั้งที่เขาถามปัญหาเกี่ยวกับธรรมชาติ โดยการทดลองเกี่ยวกับ อะตอม ธรรมชาติจะตอบในลักษณะแปลกผัน ขัดแย้งในตัวเอง (Paradox)...นักวิทยาศาสตร์เริ่มตระหนักถึงความจำกัดของความคิดพื้นฐานภาษาที่ใช้ตลอด จนวิธีการคิดทั้งหมดว่าไม่เพียงพอที่จะอธิบายถึงปรากฏการณ์ของอะตอมได้ปัญหาของเขา

ไม่ใช่ในแง่ของพุทธิปัญญาเท่านั้น แต่รวมถึงอารมณ์และประสบการณ์ที่มีอยู่... นักฟิสิกส์เหล่านี้ใช้เวลาอย่างมาก กว่าที่จะยอมรับความจริงที่ว่า สภาพอันแผกผันขัดแย้งในตัวเองที่เขาเผชิญนั้นคือลักษณะที่เป็นแก่นแท้ของ วิชาฟิสิกส์เกี่ยวกับอะตอม... ในที่สุดเขาก็ค้นพบสูตรคณิตศาสตร์ที่เที่ยงตรงแน่นอนของทฤษฎีนี้ ทฤษฎีควอนตัมหรือกลศาสตร์แบบควอนตัมถูกคิดค้นกำหนดขึ้นในระหว่างสามศตวรรษแรกของศตวรรษที่ 20 แม้สูตรคณิตศาสตร์ของทฤษฎีควอนตัมจะเสร็จสมบูรณ์แล้ว แต่กรอบโครงทางความคิดของทฤษฎีนี้ก็ไม่ใช่สิ่งที่จะรับกันได้ง่าย ๆ เลยทีเดียว เพราะมันได้ทำลายทัศนคติเดิม เกี่ยวกับความเป็นจริงของนักฟิสิกส์ลงอย่างสิ้นเชิง... ไอน์สไตน์เองประสบกับความตะหนกใจแบบเดียวกัน

จากการเปลี่ยนแปลงด้านการรับรู้ของเราเกี่ยวกับความเป็นจริงซึ่งฟิสิกส์สมัยใหม่ได้ก่อให้เกิดขึ้นนั้น โลกทัศน์อย่างใหม่ก็ได้ปรากฏขึ้น... นักวิทยาศาสตร์สนใจอย่างลึกซึ้งต่อความเกี่ยวพันเชิงปรัชญาในวิชาฟิสิกส์สมัยใหม่ และมีความพยายามที่จะเปิดใจกว้างในการปรับปรุงทัศนะ ความเข้าใจต่อความเป็นจริงของธรรมชาติ

ตรงกันข้ามกับโลกทัศน์เชิงกลไกแบบเดส์คาร์ทส์ โลกทัศน์ที่ปรากฏขึ้นจากฟิสิกส์สมัยใหม่สามารถอธิบายโดยคำพูดได้ว่า มีลักษณะเป็นหน่วยชีวิตองค์รวมและสอดคล้องกับลักษณะทางนิเวศวิทยา (Ecological) อาจเรียกอีกอย่างว่าเป็นทัศนะที่มองทั้งระบบในความหมายของทฤษฎีกระบวนการระบบทั่วไป เอกภพไม่ได้ถูกมองเป็นเครื่องจักรอีกต่อไปไม่ได้ประกอบขึ้นด้วยจำนวนวัตถุ ที่มากมายมหาศาล แต่เกิดขึ้นจากองค์รวม ที่ไม่อาจแบ่งแยกขาดออกจากกัน และมีลักษณะเคลื่อนไหวโดยตัวมันเอง ซึ่งแต่ละส่วนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน และสามารถเข้าใจได้ก็แต่ในรูปของกระบวนการแห่งจักรวาล (พระประชา, และคนอื่น ๆ. 2546: 83-87)

จากการค้นพบความไม่แน่นอนตายตัว ในแบบหลักความเชื่อแบบนิวตันและการค้นพบหลักการทวิภาคศาสตร์ที่สำคัญ ของหลักความไม่แน่นอน (Uncertainty principle) ของนักวิทยาศาสตร์ชาวเยอรมัน ในปี 1926 เวอร์เนอร์ ไฮเซนเบิร์ก (Werner heisenberg) ในการทำนายถึงตำแหน่งและระดับความเร็วของอนุภาคในอนาคต... ปรากฏผลคือยิ่งวัดตำแหน่งอนุภาคได้แม่นยำมากขึ้น การวัดความเร็วยิ่งจะต้องมีความถูกต้องน้อยลงหรือในทางกลับกัน ถ้าเราต้องการวัดค่าความเร็วให้ถูกต้องแม่นยำ การวัดตำแหน่งจะต้องมีความถูกต้องน้อยลง ไฮเซนเบิร์กได้แสดงให้เห็นว่า ความไม่แน่นอนไม่จำกัดว่าจะใช้วิธีการใดในการวัดหรือการวัดอนุภาคชนิดใด หลักความไม่แน่นอนของไฮเซนเบิร์กเป็นเหมือนสัจธรรมพื้นฐานของโลกที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ (รอฮีม ปราสาท. 2547: 87)

การค้นพบหลักการทางวิทยาศาสตร์ที่เรียกว่าเอนโทรปี (Entropy) เป็นการวัดระดับความไม่เป็นระเบียบในระบบ ถ้าปล่อยทุกสิ่งทุกอย่างไว้เฉยๆ ระบบทุกอย่างมีแนวโน้มที่จะยุ่งเหยิงมากขึ้น เราอาจสร้างความเป็นระเบียบขึ้นมาจากความยุ่งเหยิงได้ แต่เราก็ต้องใช้ความพยายามและพลังงาน ซึ่งมันจะเป็นการลดความเป็นระเบียบของพลังงาน ที่เราได้ รับมา เท่ากับว่าระบบโดยรวมยังคงยุ่งเหยิงอยู่ (รอฮีม ปราสาท. 2547: 135)

นับจากเดโมคริตัส (Democritus) นักปรัชญากรีกที่เชื่อว่า สสารประกอบด้วยองค์ประกอบพื้นฐานที่เรียกว่าอะตอม (Atom) จนมาถึงกลางศตวรรษที่ 20 เชื่อว่าโปรตอนเป็นอนุภาคพื้นฐานที่เล็กที่สุดไม่อาจแบ่งแยกไปได้อีกแต่จากการทดลองของเมอร์เรย์ เจล-แมน (Murray Gell-Mann) ในปี 1969 โดยการยิงโปรตอนพุ่งยิงโปรตอนตัวอื่นๆหรืออิเล็กตรอนด้วยความเร็วสูง พบว่ายังมีอนุภาคเล็กจิ๋วที่ประกอบอยู่ภายในโปรตอน อนุภาคเหล่านี้ถูกตั้งชื่อว่า คาร์ก (Quark) ในปี 1969 ตอนแรกพบคาร์กเพียง 3 ตัว แต่ต่อมาในปี 1995 มีการค้นพบ คาร์กแล้ว 6 ตัว ขณะนี้เราทราบแล้วว่าอะตอมโปรตอนและนิวตรอนไม่ใช่องค์ประกอบพื้นฐานที่ไม่สามารถแบ่งแยกต่อไปได้ คำถามคือแล้วอะไรคือ อนุภาคพื้นฐานที่แท้จริง (รอฮีม ปรามาท. 2547: 100-101)

ก่อนศตวรรษที่ 20 ไม่มีการตั้งคำถามเกี่ยวกับ การขยายตัวหรือการหดตัวของ เอกภพ แต่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าเอกภพคงอยู่ชั่วนิรันดร์ จากความเชื่อนี้เพราะผู้คนมีแนวโน้มที่จะยอมรับว่าสัจธรรมมีความเป็นอมตะ และมนุษย์มีความรู้สึกมั่นคงที่จะคิดว่า แม้จะแก่ตายลงไปแล้ว แต่เอกภพยังคงอยู่และไม่เปลี่ยนแปลง แต่ความเชื่อนี้ถูกกลบฝังลงในปลายศตวรรษที่ 20 โดยเฉพาะการค้นพบของเอ็ดวิน ฮับเบิล (Edwin Hubble) จากการสังเกตฮับเบิลพบว่า ไม่ว่าจะมองไปยังจุดใดบนท้องฟ้า บรรดาแกแล็กซีที่อยู่ห่างไกลออกไป ล้วนแล้วแต่กำลังเคลื่อนตัวออกจากโลกหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือเอกภพกำลังขยายตัว จากนั้นปริศนาเกี่ยวกับจุดเริ่มต้นของเอกภพ ก็ก้าวเข้าสู่วงการศึกษาวិทยาศาสตร์ จากการค้นพบของฮับเบิลบ่งชี้ว่า ในอดีตมีปรากฏการณ์ที่เรียกว่าบิกแบง (Bigbang) เป็นช่วงที่เอกภพมีขนาดจิ๋วมากที่สุดและมีความหนาแน่นสูงไม่สิ้นสุด ขณะเดียวกันฮับเบิลระบุว่ากาแล็กซีที่เราอยู่ ไม่ใช่กาแล็กซีเดียวในเอกภพ ยังมีกาแล็กซีอื่นๆอีกมากมาย โดยมีห้วงอวกาศเว้าเว้าขั้วระหว่างกันในปี 1970 สตีเฟน ฮอว์กิง (Stephen Hawking) และ เพนโรส (Roger Penrose) รายงานว่าเอกภพจะต้องเริ่มต้นด้วยปรากฏการณ์บิกแบง (Bigbang) ที่มีสภาวะ Singularity (ภาวะความหนาแน่นของสสารและความโค้งงอ ของกาล-อวกาศ ณ จุดนั้นมีค่าเป็นอนันต์หรือ เป็นภาวะ Singularity) แม้ต่อมาฮอว์กิงพยายามแสดงผลให้นักฟิสิกส์ เชื่อว่าอันที่จริงไม่มีภาวะSingularityเกิดขึ้น ณ จุดกำเนิดเอกภพ นั้นแสดงให้เห็นถึงความไม่แน่นอนของหลักการวิทยาศาสตร์ ซึ่งขึ้นอยู่กับกาลและเทศะ (Time&space) อย่างไรก็ตาม ฮอว์กิงได้แสดงให้เห็นว่า ความรู้ความเข้าใจของมนุษย์เกี่ยวกับเอกภพ ที่ยืนยันมานับพันปี ได้เปลี่ยนแปลงไปมาก การค้นพบว่าเอกภพกำลังขยายตัวและตระหนักว่าโลกที่เราอาศัยอยู่เป็นเพียงดาวเคราะห์เล็กๆในเอกภพอันกว้างใหญ่ไพศาล เป็นเพียงการเริ่มต้นเท่านั้น (รอฮีม ปรามาท. 2547: 83)

จากการค้นพบฟิสิกส์ในกระบวนทัศน์ใหม่ ทำให้เกิดการตรวจสอบแนวคิดความเชื่อทศนะที่โลกตะวันตกเคยยึดถือมาหลายร้อยปีตั้งแต่ยุคการรู้แจ้ง (Enlightenment) จนถึงยุคอุตสาหกรรมและสมัยใหม่หลักการทางสังคมที่ยึดถือยืนอยู่บนฐานคิดแบบวิทยาศาสตร์เก่า กำลังถูกท้าทายด้วยหลักความไม่แน่นอน โดยเฉพาะการค้นพบหลักการฟิสิกส์

ที่ว่าด้วย สภาวะไร้ระเบียบหรือสภาวะ Chaos ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากผลงานของ Ilya Prigogin นักวิทยาศาสตร์ผู้ได้รับรางวัลโนเบลสาขาเคมีปี 1977 เขาได้เขียนคำนำใน หนังสือ Desing for destiny ของ Laszlo ว่าประเด็นสำคัญที่ Laszlo เขียนคือ มีพัฒนาการที่สำคัญสองอย่างบนโลกได้มาพบกันสิ่งแรกมนุษยชาติกำลังเผชิญกับห้วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่อย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์ และสิ่งที่สองวิทยาศาสตร์ก็มาถึงจุดแห่งการเปลี่ยนแปลง ด้วยกระบวนการทัศน์ใหม่ทางวิทยาศาสตร์ ก็มาถึงจุดแห่งการกวัดแกว่ง (Fluctuations) วิวัฒนาการ (Evolutions) และการแปรเปลี่ยน (Change) แทนที่จะให้ความสนใจเรื่องกฎเกณฑ์ที่ตายตัวแน่นอนเหมือนดังแต่ก่อน

ทฤษฎีไร้ระเบียบยังมีชื่อเรียกอย่างอื่นอีกหลายชื่อเช่น Theory of complex system หรือ Theory of nonlinear หรือ Theory of dynamic system ทฤษฎีไร้ระเบียบเป็นแบบจำลองความคิดโลกทัศน์แบบองค์รวมและเป็นวิวัฒนาการ Lan percival ศาสตราจารย์วิชา คณิตศาสตร์ประยุกต์ แห่งมหาวิทยาลัยลอนดอนเขียนบทความชื่อ Chaos: a science for the real world พูดถึงทฤษฎีไร้ระเบียบว่าทฤษฎีแห่งความไร้ระเบียบเหมือนกับแม่น้ำสายใหญ่ที่เกิดจากแควใหญ่น้อยไหลมาบรรจบกัน แหล่งที่มาของทฤษฎีไร้ระเบียบมาจากทุกสาขาวิชา คณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี วิศวกรรม แพทย์ ชีววิทยา ดาราศาสตร์ และอุตุนิยม ความไร้ระเบียบในความหมายวิทยาศาสตร์คือ สภาพและกระบวนการของระบบที่ไร้เสถียรภาพ (Unstable) อันมีความอ่อนไหวสูงยิ่งและเปราะบางเมื่อมีการกระทบเพียงเล็กน้อยในสาเหตุ เบื้องต้น (Initial condition) แต่เมื่อเกิดบ่อยๆซ้ำแล้วซ้ำเล่า เหตุเล็ก ๆ เพียง เบื้อง ต้น ทำให้เกิดพัฒนาของระบบที่ดำเนินไปอย่างไม่เป็นเส้นตรง เป็นเส้นคดเคี้ยวกวัดแกว่ง บางครั้งถึงกระโดดจับปล้น ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจึงทำนายให้ถูกต้องแม่นยำได้ยาก... ความบังเอิญมีบทบาทสูงในทฤษฎีไร้ระเบียบ แต่ทางวิทยาศาสตร์คลาสสิกไม่ให้ความสำคัญเรื่องจุกจิกเหล่านั้น ถือว่าความบังเอิญอยู่นอกกฎเกณฑ์...วิธีคิดเป็นเส้นตรงของตรรกะขัดแย้ง (Principle of strong causality) คือวิธีคิดตรรกะเหตุนี้ย่อมเท่ากับผล เหตุเล็กผลที่ติดตามมาย่อมเล็ก ถ้าเหตุใหญ่ผลที่ติดตามมาก็ใหญ่ตามสัดส่วน

ความคิดแบบย่อส่วนถูกท้าทาย เมื่อการทดลองใหม่ๆ นำไปสู่การค้นพบทฤษฎีพื้นฐานที่เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติกลางทศวรรษที่ 60 อาจารย์ด้าน Meteorology แห่ง สถาบัน M.I.T. ชื่อ Edward Lorenz ผู้พยายามสร้างโมเดลการพยากรณ์โดยใช้สมการง่ายๆ แสดงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างอุณหภูมิกับกระแสลม เขาป้อนข้อมูลที่มีจุดทศนิยม 6 หลักคือ 0.506127 เข้าเครื่องคอมพิวเตอร์ ซึ่งพิมพ์ผลออกมาทุกๆนาที่ ด้วยความเบื่อที่นั่งคอยผลลัพธ์นานๆเพราะคอมพิวเตอร์ยุคนั้นทำงานช้า Lorenz จึงตัดจุดทศนิยมออกไป 3 หลักให้ เหลือ 0.560 เขาเอาผลลัพธ์จากระยะหนึ่งมาเป็นจุดเริ่มต้นของการคำนวณ แล้ว สตาร์ทโปรแกรมใหม่ผลของการคำนวณระยะแรกเหมือนกับการทดลองเก่าๆที่เคยทำมา แต่หลังจากถูกไปชงกาแฟแล้วกลับมาดูตัวเลขใหม่ ปรากฏผลลัพธ์ต่างกันโดยสิ้นเชิงโมเดลดิน ฟ้า อากาศ ไปกันคนละทิศทาง เขาคิดว่าคอมพิวเตอร์ผิดพลาด จึงทดลองซ้ำอีกสามครั้งผลคำนวณยัง

คงยืนยันความแตกต่างดังครั้งแรกจนในที่สุดเขาก็ได้รู้ว่าความแตกต่างของโมเดลมาจากการลดตัวเลข 3 หลักหลังจุดทศนิยม ซึ่งเป็นเงื่อนไขเบื้องต้น (Initial conditions) ในการคำนวณเพราะความแตกต่างของตัวเลขหลังจุดทศนิยมเพียงน้อยนิดในเหตุเบื้องต้นคือ 1:1,000 เกิดเป็นผลลัพธ์ที่แตกต่างออกไป จากจุดเริ่มต้นจำนวนมหาศาล อย่างไม่น่าเชื่อ เปรียบเสมือนการไหวตัวของกระแสมหาสมุทร ที่มาจากการกระพือปีกของผีเสื้อ แต่กลับกลายเป็นสร้างผลกระทบใหญ่หลวงทางดินฟ้าอากาศได้ Lorenz จึงขนานนามว่า เป็นผลกระทบผีเสื้อ (Butterfly effect) ซึ่งกลายเป็นถ้อยคำที่โด่งดังไปทั่วโลกเขา กล่าวว่า “ในทางทฤษฎีด้านอุตุนิยมวิทยา (Meteorology) ผีเสื้อใหญ่ตัวหนึ่งกระพือปีกที่ฮ่องกงสามารถทำให้ดินฟ้าอากาศที่แคลิฟอร์เนียเปลี่ยนแปลงเป็นพายุได้เมื่อหนึ่งเดือนให้หลัง”(ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ .2547 :45)

จากการค้นพบทางวิทยาศาสตร์และฟิสิกส์ใหม่นี้ ได้นำมาสู่การปรับกระบวนทัศน์ในด้านสังคมวิทยา มนุษย์วิทยาและระบบโลกในทิศทางใหม่ที่สำคัญกับความหลากหลายและหันกลับมาศึกษาด้านจิตวิญญาณมากขึ้น โดยเฉพาะจากเอเชีย ดังที่ รพินทรนาถ ฐากูร ได้กล่าวไว้ว่า “ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของตะวันตกย่อมได้รับการขัดเกลาจากจิตวิญญาณตะวันออก”

8.4 กระแสความคิดหลังสมัยใหม่ด้านศิลปะ

กระแสความคิดหลังสมัยใหม่ปรากฏตัวชัดเจนในช่วงปลายทศวรรษ 1960เรื่อยมา ศิลปะหลังสมัยใหม่เป็นรูปแบบความคิดใหม่ ที่เกิดจากกิจกรรมของซีกโลกตะวันตก... การเปิดเสรีภาพทางความคิด และการเปลี่ยนแปลงของสังคมทำให้เกิดศิลปะที่มีรูปแบบหลากหลายมากมายไม่ว่าจะเป็น Performance art, Land art, installation ฯลฯ นักวิชาการให้คำจำกัดความว่า ศิลปะหลังสมัยใหม่คือศิลปะที่มีแนวความคิดใหม่เชื่อมั่น ในความคิดและเสรีภาพ (ศักดิ์สิทธิ์ กาญจนสิทธิ์. 2547: 24) สอดรับกับการเกิดขึ้นของปรัชญาที่ว่าด้วยเสรีภาพ ความรักและทางเลือกตั้ง Existentialism ที่พัฒนาเริ่มแรก จากชีวิตที่ปวดร้าวของชาวคริสเตียนโดย Soren Kierkegaard (1813-1855) และสานต่ออย่างทรงพลังในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองโดย ฌอง-ปอล ซาทร์ (Jean-Paul Sartre, 1905-1980) ช่วงเวลาที่ชาวตะวันตกกำลังอยู่ในสภาวะสับสนและสับสนหว้างจากสภาวะสงคราม การเป็นกระบอกเสียงปรัชญา Existentialism ของซาทร์ได้ปลุกเร้าให้คนหนุ่มสาวเชื่อมั่นในเสรีภาพแห่งตน (Autonomy) “มนุษย์ไม่ใช่อะไรอื่นนอกจากสิ่งที่เขาทำให้ตัวเองเป็น” ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ข้อแรกของ Existentialism ซาทร์ปลุกเร้าให้มนุษย์ รับผิดชอบต่อเสรีภาพ บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อวิธีการเลือก ดังที่เขากล่าวไว้ในปกป้องปรัชญา Existentialism จากการโจมตี

ในความหมายหนึ่งการเลือกเป็นไปได้ แต่สิ่งที่เป็นไปไม่ได้คือการไม่เลือก
ข้าพเจ้าเลือกได้เสมอ แต่สิ่งที่ ข้าพเจ้าควรทราบก็คือ ถ้าข้าพเจ้าไม่ได้เลือก
ข้าพเจ้าก็ยังเลือกอยู่ดี...และถ้าหากข้าพเจ้ายอมรับความรับผิดชอบในการ
เลือก ไม่ว่าจะในวิธีใดก็ตาม ซึ่งทั้งนี้การเอาตัวข้าพเจ้าเข้าไปเกี่ยวข้องกับ
ยอมเกี่ยวข้องกับมนุษยชาติทั้งหมดด้วย...มนุษย์อยู่ในสถานการณ์ที่กำหนด
ไว้ซึ่งเขาเกี่ยวข้องกับ โดยการเลือกของเขา เขาเกี่ยวข้องกับมนุษยชาติทั้ง
หมดและเขามีอาจจะเว้นการเลือก... (มนตรี อุมะวิชนี, 2548: 116)

เมื่อเรามีอิสระและเสรีภาพมากขึ้น เราย่อมสูญเสียบางสิ่งบางอย่างในอดีตไป เช่น
กันศิลปะหลังสมัยใหม่ อาจจะต่อต้านหรือไม่เห็นด้วยกับการที่ศิลปะต้องเป็นสิ่งถาวร (Durability)
ศิลปะอาจเกิดขึ้นชั่วคราว ศิลปะอาจไม่เกี่ยวข้องกับเวลา ศิลปินหลังสมัยใหม่มีแนวโน้ม
ที่จะผลักดันศิลปะให้พ้นกรอบของแบบแผน ประเพณีนิยม พิพธิภณท์ บ้านอาคาร ธุรกิจ...
ไม่จำเป็นต้องเป็นวัตถุที่ไปแขวน หรือติดตั้งเบื้องหน้าผู้คนจะต้องห้อมล้อมชื่นชม อย่างเป็น
กิจลักษณะ ศิลปะอาจอยู่ร่วมกับเราในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมในสังคม มากกว่า ที่จะแยกกัน
อยู่ดังที่ผ่านมา (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2544: 19) ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง มีสิ่งที่ โดดเด่นที่เกิด
ขึ้นหลายประการ โดยประการหนึ่งในหลายประการก็คือ ผลงานศิลปะร่วมสมัยกับแนวคิด
แบบหลังสมัยใหม่ ได้ให้ความสำคัญต่อเรื่องของพื้นที่ เรื่องธรรมชาติ เรื่อง สิ่งแวดล้อมและ
วิถีวัฒนธรรมอย่างมีนัยยะอย่างมีความเชื่อมโยงอย่างมีบริบท (Context) และมีลักษณะวาทกรรม
(Discourse) ซึ่งปรากฏการณ์เช่นนี้ ถือเป็นความเคลื่อนไหวของศิลปะที่ทำทลายผู้คน
ต้องการเรียนรู้ในสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ โดยในช่วงประมาณปี 1960 เป็นต้นมา ผลงานศิลปะได้
สะท้อนให้เห็นถึงมโนทัศน์ที่สัมพันธ์กับพื้นที่และผืนโลก (Earthwork and sitework) ที่ให้ความ
สนใจในเรื่องขนาดและพื้นที่นอกอาคาร ที่มีอิสระกว้างขวาง ในเรื่องของการหันกับไปสู่การ
ศึกษารากฐานเดิมทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นมาก่อน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอนุสาวรีย์หิน (Stone henge)
หรือปรัชญาการจัดสวนลัทธิเซน ของโลกตะวันออก (Jones arthure. 1992: 53) (อำนาจ เย็นสบาย.
2544: 35-36)

ศิลปะหลังสมัยใหม่ ในระบบกระแสดคิดแบบหลังสมัยใหม่ เป็นกระแสดความคิดใน
เชิงบูรณาการที่ผสมผสานรวชีวิต ความคิด ชีวิต ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศาสตร์และศิลป์เข้า
ไว้ด้วยกัน เป็นแบบความคิดแบบองค์รวม (Interdisciplinary) ที่ศิลปะหรือศาสตร์อื่นใดมิได้
แยกกันอยู่อย่างรัฐอิสระต่างเป็นส่วนหนึ่งของกันและกันพึ่งพาอาศัยกันต่างไปจากระบบคิด
แบบแยกส่วนหรือแบบสายพาน (Assembly line) ในระบบอุตสาหกรรม ที่แยกศาสตร์ใด
ศาสตร์มันต่างคนต่างคิด ต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างฉลาดและไม่ฉลาด (วิรุณ
ตั้งเจริญ.2542:47) ศิลปะหลังสมัยใหม่ปฏิเสธศูนย์กลาง (Center) ซึ่งก็คือการปฏิเสธอำนาจ
ที่ครอบงำเน้นชายขอบชอกมุม (Margins) เพื่อปลดปล่อยการครอบงำทางเวลา เทศะ อัต-
ลักษณ์ที่ยังหลงเหลืออยู่ (ธีรยุทธ บุญมี. 2547: 176) ยอมรับความหลากหลายของสังคม

ไม่ยอมรับการรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง และปฏิเสธ Super code แห่ง Communication งานศิลปะที่เป็น Post modern ได้รังสรรค์ความยุ่งยากซับซ้อน (Complexity) และความขัดแย้ง (Contradition) ให้อยู่ร่วมกันในเอกภาพเปิด (Open unity) มีสไตล์ต่างกัน (Heterogen) และภาษาที่โต้ตอบกันอย่างน่าตื่นเต้นเร้าใจ จึงไม่เป็นเรื่องแปลกใจอันใด ที่ขบวนการใหม่ทางสังคมในสหรัฐและเยอรมนีเช่น ขบวนการ New age ขบวนการสิทธิสตรี ขบวนการ รักร่วมเพศ ขบวนการต่อต้านโรงไฟฟ้าพลังนิวเคลียร์ และขบวนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผู้ผลักดัน Active democracy และการจัดตั้งตนเอง มีความสัมพันธ์ โยงใยทางความคิดกับ Post modern ในบางแง่มุมและถ้าจะขยายความเป็น Post modern ให้ครอบคลุมพื้นที่กว้าง ไกลออกไป โดยมีปฏิสัมพันธ์กับ Post industrial ก็พอจะกล่าวได้ว่า Post modern หันหลังให้กับระบบคุณค่าของสังคมอุตสาหกรรม สังคมทันสมัย เช่นการมองเห็นอันตรายที่เน้นการเจริญทางเศรษฐกิจอย่างเดียว หันมาสู่ความยั่งยืนทางสังคม จากการเอาวัดเอาเปรียบธรรมชาติ มาเป็นการอนุรักษ์ระบบนิเวศน์ การไม่ให้ความสำคัญ ของความใหญ่โตและปริมาณ หันมายกย่องสิ่งเล็กๆและมีคุณภาพหรือตรรกะแบบเหตุผลอย่างเดียวไม่เพียงพอต้องมีแรงบันดาลใจและความรู้สึกด้วย และที่ยิ่งไปกว่านั้นคือการมองเห็นความสำคัญของศาสนาขึ้น มาอีกครั้งหนึ่ง (ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์. 2547: 127)

หลักใหญ่ใจความของการเคลื่อนไหว ของศิลปะหลังสมัยใหม่อีกกรณีคือการเคลื่อนไหวไปกับขบวนการประชาชน ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์ที่ซีแอตเติลหรือการเดินขบวนต่อต้านสงครามของสหรัฐอเมริกาท่ออีรัก ศิลปะแห่งการประท้วงเหล่านี้ ได้แสดงบทบาทเป็นส่วนร่วมในขบวนการประชาชนใหม่

อย่างไรก็ตามเชื่อว่าศิลปะหลังสมัยใหม่ในขบวนการประชาชนปัจจุบัน จะเดินตามกรอบศิลปะเพื่อชีวิต (Art for life sake) ในยุคสงครามลัทธิการเมืองแบบเก่า ในแบบศิลปะเพื่อชีวิตได้กรอบของลัทธิสังคมนิยมสังคมนิยม (Socialist realism) หากแต่เป็นการใช้ศิลปะเพื่อเสรีภาพในการแสดงออกทางความคิดที่รับผิดชอบต่อโลกและมนุษยชาติอย่างไร้พรมแดน

9. ข้อมูลเกี่ยวกับแลนด์อาร์ต

การสร้างงานศิลปะในเชิงบูรณาการ ความคิด ความเชื่อ ชีวิต ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เป็นแนวคิดแบบองค์รวม (Interdisciplinary) ได้ถูกริเริ่มอย่างจริงจัง ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1960 โดยเฉพาะโรเบิร์ตสมิธสัน (Robert Smithson) ผู้บุกเบิกในการปรับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม (Transforming natural environment) ให้เป็นงานศิลปะ ผลงานที่โด่งดังของเขาคือ ผลงานที่ชื่อ เขื่อนขดกันหอย (Spiral jetty) ผลงานมีความยาว 1,500 ฟุต โดยการถมหินและดินเป็นขดกันหอยจากทะเล ในเกรทซอลท์เลค ยูทาห์ สร้างขึ้นในปี 1970 เพื่อกระตุ้นความคิดเกี่ยวกับสัญลักษณ์ขดกันหอยสากล ซึ่งมีความสัมพันธ์กับ ภาพสัญลักษณ์สมัยโบราณ การเติบโตตามธรรมชาติ และการเกิดใหม่ ซึ่งผู้ชื่นชมหรือผู้ดู ต้องปรับจินตภาพในสมอง (Mentally

trans from the image)ปรับเปลี่ยนการตอบสนองทางศิลปะสร้างแรงกระตุ้น ทางปัญญาความคิด (Intellectual stimulation) เข้ามาแทนที่การปิติจากการเห็น (Visual pleasure) ปรับไปสู่การรับรู้ด้วยปัญญา (Intellectual perception) (วิรุณ ตั้งเจริญ .2542 :37-39)

ดังนั้น Land art จึงเป็นชื่อเรียกการเคลื่อนไหวทางศิลปะ ที่มีปฏิสัมพันธ์กับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์(Landscape) ในสหรัฐอเมริกา ตั้งแต่ยุค 60 ผลงานประติมากรรมไม่ใช่เพียงถูกจัดวางในธรรมชาติเท่านั้น และที่ดีสำหรับธรรมชาติก็คือ วิธีการสร้างสรรค์ของศิลปินเสมือนเป็นส่วนหนึ่งในธรรมชาติ ส่วนหนึ่งของโลก ส่วนหนึ่งของก้อนหิน น้ำ หรือวัตถุธรรมชาติอื่นๆ การทำเครื่องหมาย รูปร่าง การสร้างสรรค์โดยการเปลี่ยน หรือปรับโครงสร้างพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ พวกเขาจะเปี่ยมไปด้วยจิตวิญญาณ (Spiritivity) ที่จะดูแลรักษารับผิดชอบต่อนิเวศวิทยา (Ecological responsibility) และหมายรวมถึงความรับผิดชอบต่อสังคม จอมปลอมอันน่าเบื่อหน่ายนี้ด้วย ผลงานส่วนใหญ่ถูกสร้างห่างไกลจากความเจริญเช่น หุบ เขา หรือทะเลทราย มนุษย์สามารถมองเห็นได้จากทางอากาศเท่านั้น การบันทึก VDO คือหนทางการนำเสนอเพียงวิธีการเดียว ที่จะคงสถานะที่เกิดขึ้น เพียงชั่วครู่ ชั่วคราว ในภูมิ ศาสตร์ (Kunsthalle Bielefeld .1990 :264)

แนวความคิดในการบัญญัติศัพท์ Land art รวมทั้งการเคลื่อนไหวอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ถึง Landscape ท้ายที่สุดคำนิยามนี้ก็ได้รับการยอมรับแม้จะมีบ้างบางส่วนที่ไม่เห็นด้วย แต่คำนิยามข้างต้นนี้ ได้ถูกบัญญัติลงในสูจิบัตรการแสดงงาน Concept Art, Minimal Art, Arte povera, Land art. พิมพ์โดย Kunsthalle Bielefeld แม้จะถูกวิจารย์อย่างหนักก็ตาม นักวิจารย์ศิลปะใช้คำว่า Land Art เป็นคำศัพท์เฉพาะ เรียกงานที่มีแนวทางทำนองนี้ โดยเริ่มต้นในปลายยุค 60 ในปัจจุบันการออกแบบ ดัดตั้งชิ้นงานตามความจริงใน Landscape จะถูกเรียกว่า Land Art แม้กระทั่งการใช้เรียกผลงานการออกแบบจัดสวนในความรู้สึกแบบโบราณดั้งเดิม

แต่กลับกัน Land Art กลายเป็นศัพท์เฉพาะที่ธรรมชาติสามัญในทวีปยุโรปในระนาบเดียวกับ Earthworks และ Earth Art เป็นคำที่ธรรมชาติสามัญมากกว่าในอเมริกา ถึงแม้ว่า Land Art จะไม่สามารถอธิบายรายละเอียดหรือแสดง Style ที่ชัดเจนก็ตาม (Wendewer Rolf .1981 :154)

ในเยอรมันใช้คำ Natur-Kunst (Nature Art) เพื่ออธิบายถึงทิศทางศิลปะที่เกี่ยวข้องกับนิเวศวิทยา (Ecologically) ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมโดยใช้วัสดุหลักจากธรรมชาติ สะท้อนให้เห็นถึงความห่วงใยต่อนิเวศวิทยาของยุโรปที่เติบโตในยุค 70 ผลงานมีลักษณะพิเศษ ไม่สอดคล้องกับความเคลื่อนไหวของศิลปะในสมัยนั้นผู้สร้างสรรค์ Nature Art ของยุโรปเหล่านี้ ปรากฏตัวขึ้นอย่างโดดเด่น ศิลปินชาวสหราชอาณาจักรที่ชื่อ David Nash, Andy Goldsworthy และ Nils-Udo ชาวเยอรมัน ในประเทศอังกฤษศิลปิน เหล่านี้ถูกรู้จักในนาม Environmental Artists คำศัพท์เฉพาะนี้เพื่เน้นลักษณะเฉพาะ ที่เกี่ยวกับนิเวศวิทยา นอกเหนือจากนั้น คงยังไม่สามารถอธิบายให้ชัดเจน เกี่ยวกับการ เปลี่ยนแปลงทางศิลปะในครั้งนี้

หากมองจากกรอบประวัติศาสตร์ศิลป์ Land Art ก็ไม่สามารถเรียกได้ว่าเป็นการคิดค้นสิ่งใหม่ (Inventor) เป็นเพียงศิลปะในบริบทของ Landscap ไม่ใช่แถวหน้าอย่างกลุ่ม Avant - Garde ซึ่งเป็นขบวนการศิลปะที่มีบทบาทอย่างมากในปลายยุค 60 ยุคที่สังคมเกิดความปั่นป่วนโกลาหล นับตั้งแต่ 1965 ไปจนถึง 1970 เป็นช่วง ที่ก่อให้เกิดศิลปะที่หลากหลาย พวกเขาเริ่มมีแนวความคิดที่เป็นปฏิกิริยาต่อ Pop Art ที่เริ่มเสื่อมความนิยมในปลายยุค 60 นอกจาก Land Art แล้วผลงานการเคลื่อนไหวทางศิลปะที่สำคัญยังมี Minimal Art และ Concept Art การทำความเข้าใจถึงเบื้องหลังอันซับซ้อนที่นำไปสู่ Minimal Art, Concept Art และ Land Art อันเป็นปัจจัยให้หันกลับไปศึกษาประวัติศาสตร์ศิลป์ Kevin Thomas นักประวัติศาสตร์ศิลป์ได้กล่าวว่า “การตีความโดยศึกษากลุ่มต่างๆ และแนวความคิดเกี่ยวกับศิลปะย้อนหลังไปไม่กี่ปี ดูเหมือนจะปรากฏผลมากมายที่เกี่ยวกับ Cubism, Expressionism, Dada, Surrealism และ Realism แต่กลับปฏิเสธจะพูดถึง Classical, Naturalistic, Illusionistic Art อันเป็นต้นคิดทางทฤษฎีตลอดจนกลวิธีด้านจิตรกรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานทางศิลปะสมัยใหม่ (Thomas, Karin .1994 :25) ศิลปินในศต.20 ไม่มีวิสัยทัศน์ที่ยาวไกลพอ แรงบันดาลใจของนักสร้างสรรค์เหล่านี้ เป็นเพียงความจริงที่ หลอกลวง มีความเข้าใจ ความรู้สึก จิตสำนึก และวิสัยทัศน์ต่อโลกใบนี้ อย่างล้าหลัง ดังนั้น พวกเขาต้องกลับมาวิเคราะห์ความจริง ที่เกี่ยวกับการดำรงอยู่ และประสบการณ์ในอดีต (Existence and experimentally) การแสวงหาสิ่งใหม่ ๆ ทศนิยมภาพแบบใหม่ รูปทรงแบบใหม่ เพื่อการสื่อสารระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

ในส่วนศิลปิน Minimal Art ได้ปรากฏตัวขึ้นในยุค 60 เช่นผลงานของ Sol Lewitt, Robert Morris, Carl Andre และ Donald Judd ศิลปินชั้นนำเหล่านี้ หันกลับไปสนใจโครงสร้างพื้นฐาน (Primary Structures) การปฏิเสธความฉูดฉาด (Gaudy) ของงาน Pop Art งานของ Minimal Art หันกลับมาสู่รูปทรงพื้นฐานของสิ่งก่อสร้าง สิ่งเหล่านี้เกิดจากความสัมพันธ์ของความแข็งแรงและพื้นที่ว่าง ผลงานแสดงให้เห็นถึง “กำแพงมีช่อง” (Barriers to sight) มากกว่าจะเป็นงานประติมากรรม เป็นวัตถุที่สมบูรณ์ตอบสนองต่ออารมณ์ในแบบ Abstract Expressionism การแพร่หลายของรูปทรงนี้ ได้กลายมาเป็นกระบอกเสียงของ ศิลปะ อาจกล่าวได้ว่า นี่คือนิยามศิลปะประจำภาคพื้นยุโรปหรือลัทธิ European Constructivism โดยการใช้รูปทรงพื้นฐานในแบบ Cubism (Braun, Heinz. 1974 :443) เช่นเดียวกัน Minimal Art, Land Art ได้เริ่มรับการยอมรับในปี 1967 ถูกกล่าวถึงในฐานะที่ต่อต้านความเท็จเทียมของศิลปะประดิษฐ์ (Artificiality) ความงามพลาสติก (Plastic aesthetics) และการค้ากำไรอย่างไร้ปราณี (Ruthless commercial) ศิลปิน Land Art ปฏิเสธหัตถศิลป์ กิจกรรมสร้างสรรค์ของศิลปิน อยู่เหนือการค้าขายในตลาดศิลปะ แตกต่างจากวัตถุประสงค์ของ Minimal Art งาน Land Art มีส่วนประกอบของเนื้อหาที่โรแมนติกและมีเจตจำนง (Intention) ศิลปิน สร้างเครื่องหมายเพื่อสนทนากับธรรมชาติ โดยเฉพาะการประกาศเจตจำนงของมนุษย์ (Manifestation of man is spirit) เพื่อการสร้างสรรค์ศิลปะกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอย่าง ทรงพลัง (Thomas, Karin .1994 :333)

ขณะที่ความสำคัญถูกปฏิเสธมากขึ้นเรื่อยๆ ต่อศิลปะวัตถุในแนวประเพณีนิยม Concept Art ปรากฏตัวขึ้นในปลายยุค 60 แม้การเคลื่อนไหวยังไม่ยาวนานพอ แต่ศิลปินเหล่านี้ใช้วัสดุ (Materialisation) ที่แท้จริง เพื่อเสนอแนวคิดที่เป็นตัวของตัวเอง ในอันที่จะถูกทำให้เป็นวัตถุในงานศิลปะ อย่างศิลปิน Josept Kosuth, Hans Haacke, Jan Dibbets, และ Douglas Hueble จำนวนทั้งหมดนี้คือศิลปินผู้บุกเบิก Concept Art ศิลปิน Kosuth มีโปรเจกต์ที่เรียกว่า One and three chairs นี่คือผลงานตัวอย่างที่ชัดเจนของเส้นทาง Concept Art อันแสดงความแตกต่างของคุณค่าทางนามธรรม Kosuth (1938 -) นำเก้าอี้ 3 ตัว (Reality) และภาพถ่ายเก้าอี้ (Sign) และพจนานุกรมที่อธิบายศัพท์คำว่า Chair (Designation) มารวมกัน สร้างสรรค์ผลงานอันแสดงให้เห็นความชัดเจนของมายาภาพ (Illustrates) ข้อจำกัดในการสื่อสารคุณค่าของวัตถุในการนำเสนอและภาษา แสดงถึงการตีความนำไปสู่คำถามว่า กระบวนการสื่อสารทางศิลปะที่มีคุณค่าอย่างแท้จริงคืออะไรกันแน่

Natur-Kunst (Nature Art) พัฒนาในเยอรมันในยุค 70 ศูนย์กลางทางศิลปะที่มีความสำคัญในเยอรมันคือ Galerie Falazik ในเมือง Neuenkirchen แคว้น Luneburg Heath สิ่งดึงดูดผู้คนอย่างมากคืองาน Aktion Heidebild ในปี 1972 เป็นโปรเจกต์ขนาดใหญ่ครั้งแรกที่เต็มไปด้วยความอ่อนโยน นอกเหนือจากตัวผลงาน ศิลปินตัดสินใจเลือกธรรมชาติในการสื่อความหมายต่อความโดดเด่นของธรรมชาติที่มีต่อศิลปะ (Cf. Thiel, Heinz. 1982: 24 -25) เป็นความจริงที่ว่ารูปทรง (Form) ในธรรมชาติได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นโดยเปรียบเทียบกับสิ่งอื่นๆ แล้ว ที่ความทรงจำเกี่ยวกับงานภายนอกอาคารของยุโรป เป็นไปได้ที่เมื่อเทียบแล้วว่าช่วงระยะเวลาสั้นๆของงาน Natur Art จะได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว สิ่งนี้เมื่อเปรียบเทียบกับความเคลื่อนไหวของศิลปะอื่นๆแล้ว Land Art จึงไม่มีอุปสรรคจนน่าห่วง เพราะผลงานที่มีลักษณะพิเศษและแนวโน้มที่สวยงามมีเสน่ห์

การอ้างถึงการสร้างสรรค์ศิลปะร่วมสมัย อันสมควรได้รับการกล่าวถึงจับตามองความสัมพันธ์ศิลปะใน Landscape ที่พัฒนาจนได้รับการยอมรับ ทั้งจากนักภูมิศาสตร์และภูมิสถาปัตย์ (Landscape Achitecture) ในฐานะตำนานส่วนบุคคลที่ไร้ข้อกังขาต่อบทพิสูจน์แนวความคิดอันเกี่ยวกับตำนานแห่งปัจเจก (Individual Mythology) ย้อนกลับไปในปี 1972 ในเทศกาลศิลปะ Documenta 5 ตำนานแห่งปัจเจกอาจสรุปได้ดังประโยค “การโต้ตอบของ Minimal Art ด้วยปรารถนาแสดงความชัดเจน ต่อการยืนยันอย่างแข็งขัน ต่อความเชื่อส่วนตัวที่ว่าผลงานศิลปะคือความคิดเห็นส่วนตัว สื่อสารสร้างสรรค์ไม่สามารถให้อะไรที่นอกเหนือจากนี้ การเปิดเผยรูปทรงทั้งหมด ลักษณะอันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ที่ศิลปินต้องการท้าทายต่อแบบแผนที่มีมาในอดีต” (Thomas, Karin .1994 :347) Joseph Beuys, Paul Thek, Christian Boltanski, Etienne Martin, และ Jame Lee Byars พวกเขาเป็นพวกแรกที่ต้องการแสดงการประท้วงต่อนิยายปรัมปราของเทศกาล Documenta 5. Richard Long, Nancy Graves และ Jaannis Kounellis ได้รับการพิจารณาจากผู้สนับสนุน ในการเข้าร่วมการสร้างตำนานแห่งปัจเจกเป็นครั้งแรก (Individual Mythology) จินตนาการจะเปิดเผยให้

เห็นความผิดปกติในจิตใต้สำนึก (Immersion in Subconscious dreams) และสร้างตำนานความคิดอันสุขุมด้วยสมาธิ (Thomas, Karin.1994:347 Land Artคือผลสะท้อนทางปรัชญาและตัวตนของศิลปิน เป็นบททดสอบที่สำคัญอันนำไปสู่การสร้างตำนานแห่งปัจเจกชน

นั่นคล้ายกับการเชื่อมสู่หลักฐานของความราบเรียบที่เกิดขึ้นบางช่วงเวลา Paul – Armand Gette, Anne และ Patrick Poirier, Nikolaus Lang, Rainer Wittenborn และ Charles Simonds นี่คือนักนำสารแถวหน้า Kevin mThomas บันทึกของเขาในอดีตเขียนไว้ว่า “การเคลื่อนไหวที่พิเศษภายใต้ตำนานแห่งปัจเจกชนอีกทั้งการสร้างร่องรอยและสัญลักษณ์ (Traces and symbols) ของวัฒนธรรมในอดีตและปัจจุบัน สู่การสร้างสรรคชั้นสูงที่สัมพันธ์กับสัญลักษณ์ที่แสดงออกทางอารมณ์ การประดิษฐ์ภาพถ่ายและการค้นคว้าวิทยาศาสตร์ภาคสนามทางโบราณคดี (Archaeology) ตลอดจนชาติพันธุ์วิทยา (Ethnology) การค้นคว้าวัสดุที่ทนทานปลอดภัย หากแต่คือการเป็นเจ้าของชีวิตใหม่ของพวกเขา จากเสียงสะท้อนของบรรดาปัจเจกศิลปิน (Cf. Metken. 1977: 22)

ในปี 1983 บทความที่ชื่อ Environmental Artist : Sources and Direction ของ The American journalist เขียนโดย Carol Hall ได้กล่าวถึงขอบเขตการพัฒนาของ Land Artist ส่วนประกอบในการสร้างผลงาน อีกทั้งการสร้างสรรคศิลปะในภูมิทัศน์ (Landscape) (Cf. Carol Hall. 1984: 8ff) ย้อนกลับไปเมื่อทศวรรษที่ 5 อันก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่าง หลากหลาย อีกทั้งการประกาศเจตจำนงค์เกี่ยวกับกระแสแนวคิด รูปแบบและทฤษฎีหลัง สมัยใหม่ (Postmodernism) ในบริบท (Context) ของ Land Art, Nature Art, และ Landscape Architecture

9.1 การสร้างสรรค์แลนด์อาร์ตด้วยวัสดุธรรมชาติ

สำหรับวัสดุอันเรียบง่ายอันเป็นแบบฉบับของงาน Land Art และ Nature Art โดยทั่วไปแล้วมักจะเป็นวัตถุดิบในธรรมชาติ (Natural Materials) อย่างไรก็ตามในเรื่องที่เกี่ยวกับศิลปะวัตถุดิบข้างต้นยังไม่สามารถเป็นที่เข้าใจด้วยความหมายง่ายๆ นี่คือการทำความเข้าใจของความหมาย ต่อการส่งผ่านสู่อีกความหมายอย่างปกติวิสัย ต่อประวัติศาสตร์และตำนานด้วยตัวมันเองวัสดุ(ธรรมชาติ)ได้กลายเป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อข้อเปรียบเทียบของสัญลักษณ์การสื่อความหมายของผลงาน

9.1.1 ผืนดิน

“เมื่อดิน(หรือโลก)นั้นไม่จำเป็นว่าจะต้องมองเห็นได้ด้วยตาเปล่าเสมอไปแต่สามารถอยู่ในความคิดได้ ด้วยพระเจ้าได้ทรงประทานแผ่นดินแก่เรา แต่เรากลับไม่เหลียวแลไปเสียได้” เป็นเวลากว่า 30 ปีแล้วที่ Walter de Maria (1935 –) ได้กล่าวถึง Land Art เขาประกาศถึงความสนใจอย่างเป็นพิเศษต่อวัสดุ อีกทั้งศิลปะที่ถูกกละเลอย่างไร้ค่าก่อนหน้านั้น เขาได้ค้นพบความเป็นเอกภาพ และความต้องการอันเฝ้าวนต่อพื้นโลกในการสื่อ ความหมาย ตัวอย่างผลงานที่มากด้วยคุณภาพ คืองานในปี 1968 ในบริบทของ Munich Earth room

เขาคมห้องขนาด 72 ตารางเมตร หรือ 775 ตารางฟุต ที่ Galerie Heiner Friedrich ใน Munich ด้วยดิน (soil) จำนวน 50คิวบิกเมตร ทั้งเสียงขณะถมดิน การรับรู้ได้ ถึงความชื้นสัมพัทธ์ในระดับสูง และ กลิ่น โอดิน ก็ ได้ แพร่ กระจาย ใน อากาศ จน ทั่ว ทั้ง หอง เสงงานล้วนถอยห่างจากความคาดหวังในการชมศิลปะในครั้งนี้ สาระสำคัญมากไปกว่านั้น ก็คือการพัฒนาผลงาน Land Art อย่างไรก็ตามผลงาน Earthwork ขนาดใหญ่ ด้วยการสร้าง สรรค์ผลงานภายนอกพิพิธภัณฑ์ (Museum) อันประกอบด้วยตัวอย่างผลงานที่ชื่อ Las Vegas Piece ปี1969 ของ Maria และผลงานของ Michael Heizer ชื่อ Double Negative ปี 1969 - 1970 คือชื่อที่ถูกตั้งให้แก่การทำงานที่ยิ่งใหญ่ของทั้งคู่ ในที่ราบสูงที่ใกล้กับ Overton รัฐ Nevada ที่อยู่ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของ Las Vegas ประมาณ 80 ไมล์ เเดนที่ราบสูงที่ห้อมล้อมด้วยหินเป็นกำแพงชัน อันเชื่อมต่อหุบเขาที่กว้างใหญ่ของแม่น้ำVirginia. Heizer (1944 -) ได้ใช้ระเบิดและรถตักดินในการตัดเนินดินเป็นสองส่วน พวกเขาปรับตำแหน่งให้เข้ากัน ไปทางแกนหุบเขาที่เกิดการกัดกร่อน ริมหุบเขามีแม่น้ำ สายใหญ่ ส่วนของที่ราบสูงถูกล้อมรอบด้วยหินหลังถูกแยกทั้งสองส่วนถูกตัดออกจากกัน ด้วยเส้นตรงที่ยาวเหยียด จากตะวันตกสู่ตะวันออกความยาวทั้งหมด 460 เมตร หรือ 1,500 ฟุต สัดส่วนความยาวทางด้านทิศตะวันออกคือ 75 เมตร หรือ 246 ฟุต ส่วนความยาวทางด้านทิศตะวันตกคือ 45 เมตร หรือ 148 ฟุต (Hoormann, anne .1991 :593) แต่ละเส้นมีความกว้าง 15 เมตร หรือ 50 ฟุต มีความลึก 12 เมตร หรือ 40 ฟุต ผลงานทั้งคู่นั้นสามารถมองเห็นได้ง่ายในระยะไกล

ผลงานแม้จะมีขนาดใหญ่แต่เมื่อเจอกับการทดสอบอย่างไม่ปราณีของการเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศที่ถูกกัดเซาะผุกร่อน ผลของการถูกกัดกร่อนและผุพังอันนี้ น่าจะเป็น ตัวบ่งชี้ที่สำคัญเกี่ยวกับสภาวะชั่วคราว (Transience) ของโปรเจ็ค Land Art แต่ถึงแม้ว่า พลังของการเปลี่ยนแปลงจากสภาพภูมิอากาศ จะกลบเกลื่อนร่องรอยการตัดอย่างสมบูรณ์ เมื่อถึงเวลานั้นร่องรอยที่เป็นเครื่องหมายรอยบากบนผืนโลก จะยังคงเห็นเพียงความ แตกต่างของสี และจะไม่เคยจางหายไปจากความทรงจำ Heizer ได้ขีดเส้นใต้ให้ประจักษ์ถึงคุณค่าที่ดำรงอยู่ของผืนดิน “ความทรงจำต่อโลก” (Memory of earth) สำนึกถึงบุญคุณอันทรง คุณค่ามาแต่ดึกดำบรรพ์

หากแต่ในความแตกต่างกันของหลายๆวัฒนธรรมความสัมพันธ์ของเราต่อโลก ยังคงอยู่ด้านตรงกันข้าม โลกที่สุดแสนพิเศษจะมีได้แต่ในตำนานและด้วยการร่ายเวทย์มนต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัฒนธรรมของเรา ที่เสนदनัยยะด้านเลวร้าย ที่สัมพันธ์กับสิ่งสกปรก โสโครกเป็นพื้นฐาน ถ้อยแถลงสำคัญที่ได้รับจากพจนานุกรมหลัก ที่บรรจุชีวิต ความตาย และการเกิดใหม่ (Falazik, Ruth.1985:5)

การใช้วิธีการรุนแรงในการแทรกแซงสร้างศิลปะอะไรละที่ไม่สามารถแตะต้อง ผ่นดินได้อย่างแท้จริง นี่คืคำถามต่อการวิจารย์อย่างรุนแรงของผู้คนมากมาย ทำอย่างไร จะสามารถเข้าใจความปรองดอง การยอมรับความพิเศษ ที่กำลังถูกสมมุติว่า ถึงเวลา ของสื่อ

(Land art) นี้แล้วหรือยัง ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ Kellein กล่าวถึงรอยมลทินนี้ว่า “Landscape ก็คล้ายเส้นแบ่งศิลปกรรมทางเพศของชนชั้นกลาง โดยใช้รถแทรกเตอร์เกลี่ย ดินช่วย... อย่างไรก็ตามการทำลายโครงสร้างต่อผิวหน้าของผืนโลกอย่างรุนแรงหากแต่เครื่องหมายความจริงอันนี้ คือหนทางที่พวกเราจะก้าวไปบนโลกใบนี้ตลอดไป ในมิติเดิมในหนทางเดียวชั่วกาลนาน จนกว่าจะถึงจุดหมาย...ในตอนนี้การเน้นย้ำด้านลบทั้งสองครั้งต่อการทำลายธรรมชาติ ระหว่างการผ่าแยกผืนดินออกจากกันเป็นสองซีก เหมือนอยู่ระหว่างสองโลกร่องดิน (Las Vegas Piece) ของ de Maria ในทะเลทราย Tura ที่ปรากฏเป็นแห่งแรก และขอให้เป็นแห่งสุดท้ายต่อเพื่อนมนุษย์ ต่อจากนี้ใครต้องการที่จะสร้างเครื่องหมายรอยบากใดๆ จะต้องไม่ย่ำยีโลกใบนี้” (Kellein, Thomas .1986 :400) นี่คือนวโน้มนำจากการโต้ตอบต่อการเคลื่อนไหวของ Earthworks ในอเมริกาที่พัฒนามาจากฝั่งยุโรป ช่วงสิ้นสุดยุค 70

ศิลปินแห่งราชอาณาจักร Richard Long (1945 –) แม้ในปัจจุบันก็ยังคงได้รับการกล่าวขานว่าเป็นผู้สร้างผลงานแนว Land Art ในทวีปยุโรป การสนใจอย่างเฉพาะเจาะจงที่ดึงดูดเขาให้เข้าไปจัดการภูมิทัศน์ (Landscape) อย่างระมัดระวังในช่วงปี 1968 “แทนที่ขอบเขตความรู้ใหม่ต่อทัศนคติแบบอเมริกันทั้ง Heizer และ Maria เขา (Richard Long) ทำหน้าที่คล้ายกับคนสวนในภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม เขาไม่ก่อความรำคาญสร้างทฤษฎีที่ลึ้มเหลวหรือขัดแย้งรุนแรง เพียงเพื่อความน่าตื่นตาดังนี้ เมื่อต้องสร้างงานที่มีปฏิสัมพันธ์กับพื้น โลก” (Kellein, Thomas .1986 :368) Richard Long เข้าใจต่อสาระสำคัญในการเดินทาง ภูมิภาคต่างๆ ที่ความจริงนี้ถูกทอดทิ้ง เขาตระหนักถึงประสบการณ์ที่เกิดขึ้นขณะเดิน ประสบการณ์ส่วนตัวอันเกิดจากการใกล้ชิดธรรมชาติ ผลสะท้อนอันมีสิ้นสุด และเทคนิคที่นำมาใช้ต่อการสร้างสรรค์ผลงานที่แสนจะโบราณนี้ คือการเตรียมพร้อมสำหรับการเดิน (walk) โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้ชวนนึกถึง Nazca Line in Peru อันน่าจะเกิดขึ้นเมื่อ 500 ปีก่อนคริสตกาลมากกว่าปัจจุบัน ด้วยการสื่อความหมายที่แสนจะธรรมดา การสร้างปฏิสัมพันธ์ (Intervention) ทางศิลปะของ Long โดยการทำเครื่องหมายลงใน Landscape อย่างบางเบาจนแทบมองไม่เห็น บางครั้งไม่มากไปกว่าการสร้างเรขาคณิตพื้นฐาน (Primitive Geometrical) ที่ประกอบด้วยรอยตีน (Footprints) บนพื้นหากแต่คือการสร้างงานด้วยการประทับตราที่เด่นชัดบนพื้นโลก บางครั้งเขาสร้างสรรค์รูปทรงโดยใช้หินและกิ่งไม้ การขีดเขียนลงบนผืนทรายและแผ่นน้ำ หากแต่คือการคงอยู่ใน Landscape เพียงแค่ช่วงเวลาหนึ่ง รูปทรงเรขาคณิตที่งดงามเหล่านี้กำลังสนทนากับธรรมชาติ “คุณสามารถพูดถึงงานของฉัน ว่าเป็นความสมดุลระหว่างรูปแบบของธรรมชาติและแบบแผนของมนุษยชาติ (Pattern of nature and Formalism of human) ความนึกคิดด้านนามธรรม (Abstrac) ก็คล้ายกับเส้น (Lines) และวงกลม (Circles) ที่ที่ลักษณะพิเศษในความเป็นมนุษย์ของฉันมาบรรจบกับธรรมชาติที่ทรงพลังและแบบแผนของโลก และนี่คือความจริงที่แสนอ่อนโยนอันเป็นหัวใจสำคัญต่องานของฉัน” (Long .1991 :250)

การใกล้ชิดผืนดินเพื่อให้เป็นวัตถุดิบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสนใจในแง่มุมต่างๆของนักบุกเบิก Land Art ชาวอเมริกันอย่าง Walter de Maria พื้นที่ของอเมริกามีความแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับภูมิประเทศของยุโรป โปรเจ็คอย่าง The Vertical Earth Kilometre คือตัวอย่างจริงในอดีตของ Documenta6 ปี 1977เป็นการทดสอบต่อความสนใจ โดยการทดลองท่ามกลางสาธารณะชนผลการทดสอบคือความโกรธของสาธารณะชน การโต้เถียงเรื่องบัญชีรายจ่ายเป็นผลที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับการทำงานในทะเลทรายทางตอนเหนือของอเมริกาที่พื้นผิวทั่วบริเวณถูกปกคลุมไปด้วยโปรเจ็คขนาดเล็ก ท่ามกลางความเดือดดาลของสาธารณะชน Walter de Maria เจาะร่องที่พื้นเส้นผ่าศูนย์กลาง 30 เซนติเมตร จำนวน 12 ร่อง ใจกลางย่าน Friedrichsplatz ในเมือง Kassel ด้วยความยาว 1,000 เมตร หรือ 3,300 ฟุต นี่คือการที่เกิดจากการทำงานศิลปะ และการแข่งขันด้วยผลงานของอเมริกัน ที่ต้องการสนทนากับเสียงอันดัง ผลงานอันมหัศจรรย์ต้องการเทคนิค อุปกรณ์ และทักษะความเชี่ยวชาญ

แม้ศิลปินจะใช้ความรอบคอบเลือกบริบทของชุมชนเมือง เพื่อเป็นเวทีจัดแสดง โปรเจ็คของเขา เป็นมิติที่อยู่เหนือการตอบสนองอย่างฉาบฉวยของประสบการณ์แต่ละบุคคล แต่อย่างไรก็ตามไม่สามารถหนีไปจากโลกที่เป็นจริงได้ แผ่นหินอย่างหนาและหนักขนาด 2x2 เมตร วางเรียงกันห่อหุ้มด้านบนและโดยรอบด้วยบรอนซ์ มีความยาว 1,000 เมตร หนัก 18 ตัน แผ่นหินเป็นเพียงสัญลักษณ์ที่มองเห็นลักษณะพิเศษ การเคลื่อนไหวและหยุดนิ่ง ทุกวันนี้ได้เป็นจุดดึงดูดผู้มาเยือนสถานที่นี้ ให้วนย้อนกลับไปยังมิติที่หลงเหลือหากแต่ไม่สามารถมองเห็นได้ โลกที่เราอาศัยอยู่นี้ ในตำนานการก่อกำเนิดโลก ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความก้าวหน้าคือการกลับฟื้นคืนสติและมีจิตสำนึก “จินตนาการของฉันต่อปฏิริยาของสาธารณะชน ต่อเครื่องหมายของความกังวล เพราะวิธีการสร้างสรรค์ ความคิดและความรู้สึกของพวกเรา ที่ทำลายประสบการณ์ของประชาชน บางทีอาจเป็นเพราะงานนี้ที่ทำให้ประชาชนตื่นตนก มีปฏิริยาขัดแย้งต่อวัตถุประสงค์ของชีวิตเรา ต่อการดำรงอยู่ของพวกเรา” (Friedrich .1977 :26)

9.1.2 หิน

สำหรับหินเมื่อหลายพันปีก่อนเป็นวัสดุสำคัญ รวมทั้งกระดูกและไม้ที่มีบทบาทต่อการทำงานของมนุษย์เสมอมา ก้อนหินขนาดพอประมาณทั้งก้อน ไม่มีร่องรอยการตัดถูกค้นพบในวัฒนธรรมก่อนประวัติศาสตร์ (Prehistoric Cultures) เป็นวัตถุสำหรับแสดงความเคารพทางศาสนา (Religious veneration) หินสลักชื่อผู้ตายหน้าหลุมศพ (Gravestones) จิตวิญญาณ (Spiritual) และเป็นตัวแทนของบรรพบุรุษ หรือแสดงอาณาเขตการประกอบพิธีกรรม (Ritual) การสักการะ (Worship) และอาจจะเป็นรูปทรง (Form) แรกๆของงานประติมากรรม (Sculpture) บางครั้งต้องใช้ความระเือยรอบคอบในการเลือกหินศักดิ์สิทธิ์ ที่จะจัด

วางสำหรับการตกแต่งสถานที่อย่างพอเพียงการวางหินศักดิ์สิทธิ์เพื่ออุทิศให้พระผู้เป็นเจ้า (Sacred) จะเต็มไปด้วยสัญลักษณ์นิยม (Symbolism) (Billeter, Erika.1981:21)

ศิลปินจำนวนมากทั้งในยุโรปและอเมริกาไม่นิยมที่จะทำงานด้วยก้อนหิน ถึงแม้ว่าสัญลักษณ์โบราณนี้จะปรากฏหลายสิ่งอย่างให้เห็น เสถียรภาพ (Stability) ความยั่งยืน (Endurance) ความเชื่อถือ (Reliability) ความอมตะ (Immortality) สถาวร (Permanence) ตราบชั่วนิรันดร์ (Eternal) นอกจากนี้ก้อนหินทุกก้อนมีสภาพขรุขระไม่มีความแน่นอน การสร้างงานใน Landscape ในอดีตที่ผ่านมาต้องคำนึงถึงสถานที่ (Location) ก้อนหินชิ้นหนึ่ง นอกจากรูปทรง (form) ความแข็งแกร่งแล้ว ยังต้องสอดคล้องสัมพันธ์กับตัวงานและสถานที่ที่ตั้ง และนี่ก็คงเป็นเหตุผลว่าทำไม Land Art และ Landscape จึงแตกต่างตรงข้ามกับการสร้างงานประติมากรรมอื่น ๆ ที่ไม่ใช้ก้อนหินในการทำงาน

กลวิธี (Techniques) การจัดเรียงหินเป็นแนวเส้นตรง การวางหินเป็นกอง การสร้างกำแพง (Wall) บทบาทของศิลปินสิ่งแวดล้อมของยุโรป (European environmental artists) มีมากกว่าที่ทำกันในอเมริกา ความแตกต่างตรงกันข้ามกับประติมากรรมแบบดั้งเดิม Nature Art จะเห็นได้เฉพาะในธรรมชาติ (Natural) การที่หินไม่ถูกนำมาสร้างงานทั้งที่เป็นสื่ออันพิเศษนี้ คือความแตกต่างอย่างมากในประวัติศาสตร์ศิลปะกระแสหลักของยุโรป ในกลวิธีการสร้างกำแพงด้วยหินฉนวนมีขอบเขตไม่แน่นอนการขึ้นรูปทรงซ้อนเป็นชั้นๆ เมื่อกำแพงถูกสร้างด้วยหินจะไม่มีวันสูญสลาย นี่คือรูปทรงพิเศษ แต่เมื่อวันเวลาผ่านไปสู่ความต้องการใหม่ๆ ความประทับใจนี้ค่อยๆ เลือนหายไป นี่คือชะตากรรมของการสร้างสรรค์ ดังการไถ่กลับของมนุษย์ในวัฒนธรรมเกษตรนี่คือตัวอย่างของการสร้างกำแพงด้วยหินฉนวนทางวัฒนธรรมประวัติศาสตร์ใน Landscape เสน่ห์ดึงดูดนี้ส่งผลให้เกิดการเผชิญหน้าระหว่างงานช่างฝีมือแบบดั้งเดิม (Traditional Craft) กับแบบแผนของศิลปะร่วมสมัย (Contemporary Art form) “กองไม้ที่ถูกโค่น กองหญ้าที่ถูกตัด กลุ่มก้อนหินขนาดใหญ่บนชายขอบของท้องทุ่ง ขัดต่อหนทางที่แสดงถึงความเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจ รูปทรงที่เด็ดเดี่ยวห่างไกลจากกิจกรรมความจำเป็นต่อประโยชน์ใช้สอยนี้ ไม่ใช่ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากกระบวนการออกแบบจากจิตสำนึก แต่เป็นพื้นฐานหลักการทางสุนทรียศาสตร์ (Aesthetic principles) (Thiel, Heinz loc.cit.:26) ยิ่งกว่านั้น รูปแบบทำนองนี้เป็นผลที่ได้จากการทำงาน หากแต่พื้นฐานทางเศรษฐกิจจะพิจารณาในแง่ประโยชน์ใช้สอย อันเป็นพื้นฐานหนึ่งทำนองเดียวกับหลักการทางสุนทรียศาสตร์” โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลงานของ Richard Long ได้สร้างความชัดเจนอันบอบบาง แสดงถึงความสำเร็จเมื่อศิลปินสร้างความแตกต่าง โดยใช้ความซับซ้อนของธรรมชาติแท้ๆ ตามความต้องการเขาจัดเตรียมวัตถุด้วยจิตสำนึก

ตัวอย่างผลงานศิลปินชาวสหราชอาณาจักร Andy Goldworthy (1956 –) ในปี 1988 และ 1999 ผลงานที่ชื่อ The Wall เขาได้วางความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างศิลปะและชีวิตประจำวัน รวมทั้งทัศนคติทุกๆ เวลา ในตอนหนึ่งเขาได้กล่าวเอาไว้ว่า “ฉันได้มอบ ชิ้นงานเล็กๆ ให้แก่ป่าไม้ใน Dumfriesshire ฉันเรียกที่แห่งนั้นว่าป่าหิน (Stonewood) เป็น

ส่วนที่ฉันมีพันธะสัญญาจะทำการสร้างกำแพง ฉันส่งมอบและรับกำแพงคืนมาในฐานะชาว นาและตัวฉันเอง” (Goldsworthy, Andy .1990) ผลงานของ Goldworthy ไม่ใช้การสร้าง กำแพงด้วยการช่างแบบดั้งเดิม แต่ประชาชนคนอื่นๆสามารถให้เทคนิคและความช่วยเหลือ แก่เขาดังนั้น Joe Smith คนก่อกำแพงหรือใครๆที่ได้ช่วยเหลือ Goldworthy สร้างกำแพง ขึ้นมา ได้ถูกจารึกถึงในฐานะ Artist publications ณ ช่วงเวลาที่ยิ่งใหญ่นั้น

9.1.3 ไม้

โดยเฉพาะอย่างยิ่งถูกนำไปใช้เป็นเชื้อเพลิง การสร้างอาคารที่อยู่อาศัยเป็นวัสดุ พื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ เป็นเครื่องหมายการเจริญเติบโตตามธรรมชาติ ขณะที่ ไม้เป็นวัสดุหลักๆในงานประติมากรรมที่จำเป็นอย่างยิ่งในทุกวันนี้ มีความแตกต่างอยู่สาม ประการ “ประการแรกเป็นที่นิยมนำมาทำกล่องไม้แกะสลัก อันน่าเชื่อว่าเป็นความรู้ด้าน เทคนิคที่เป็นพื้นฐานเก่าแก่ ประการที่สองนำไม้มาใช้ในการก่อสร้าง ในความหมายด้านรูปทรง (Form) คาน (Beams) แผ่นกระดาน (Planks) ประการที่สาม บูรณาการ (Integration) ต้นไม้ทั้งต้น รูปทรงธรรมชาติของมัน (Natural form as tree) ทั้งลำต้น (trunk) และกิ่งก้าน (Branch) (Ruth, Uwe .1991 :26) และนี่คือวัตถุดิบในสภาพแวดล้อมธรรมชาติ (Natural state) เป็นที่นิยมอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง Environmental Art ในยุโรปส่วนแนว La- ndscape Art ในอเมริกาเหนือ ใช้ไม้ในขอบเขตมหาศาลในการก่อสร้าง ในความหมายของการเลื่อย (Sawn) โ ล ง เ ต ย น (Planned) บ ำ ง ค ร ึ่ง ท ำ ส ี จ น ท ั่ว (painted) วั ต ถุ ดิ บ ฐ ร ร ม ช า ติ จ ำ นวนมากถูกกำจัดออกไปจากลักษณะพิเศษของรูปทรงที่โดดเด่นตามธรรมชาติ

ขณะที่ต้นไม้จำนวนมากถูกนำไปเป็นวัตถุดิบที่ยังมีชีวิต ศิลปินจำนวนหนึ่งที่สร้าง งานโดยอาศัยพืชพันธุ์อื่นๆเป็นวัตถุดิบ เช่นต้นหญ้าหรือสนามหญ้า พื้นผิว (Surface) ของ สนามหญ้าเป็นพื้นผิว (Texture) ของงาน ต้นพืชที่ยังมีชีวิตถูกนำมาใช้อย่างเอาใจใส่ แรง ผลักดันที่คาดไม่ถึง ในความกระตือรือร้นต่อการปรับเปลี่ยนสิ่งแวดล้อม เมื่อไหร่ก็ตามที่ พวกเขาทำเหมือนการตกแต่งสวนหลังบ้านแบบดั้งเดิม (Gradening tradition) คำถามเกี่ยวกับกระบวนการควบคุมธรรมชาติจะเปลี่ยนไป แต่ในปี 1968 Robert Smithson กลับกล่าวว่า “สิ่งหนึ่งที่สามารถบอกได้ว่าศิลปะเสื่อมทรามลง หากมันคล้ายคลึงการจัดสวน” (Could one say that art degenerates as it approaches gradening) (Smithson.1979:85-86) เมื่อศิลปะถูกวิจารณ์ หากแต่นั้นคือการไร้ความสามารถที่จะไปตามแนวทางสร้างสรรค์อัน คล้ายการจัดสวน และเห็นความเชื่อมโยงกันของผลงานเช่น Davis Nash ผลงานที่ ชื่อ Ash dome ในปี 1977 ต่อการคงอยู่ของเถาเถาและสวนศิลปะแบบดั้งเดิม การจัดสวน แบบดั้งเดิมเปรียบดัง “การดูแลรักษาเครื่องแต่งกายผมเผ้าให้เรียบร้อย”(Grooming) การ หากอธิบายไม่เกิดขึ้นบ่อนักต่อการใช้พืชพันธุ์ที่ยังมีชีวิตในงาน Nature Art และ Land Art หรือการเลือกศิลปะส่งผ่านทางเป็นสื่อกลาง หากแต่คือการพัฒนาผลักดันให้เป็นเจ้า ของพวกเขา

การใช้พืชที่ยังมีชีวิตเป็นข้อยกเว้นในงานของ Davis Nash (1945-) กฎเกณฑ์ในงานของเขาคือการใช้ต้นไม้ที่ตายตามธรรมชาติ ซึ่งเขามองวัสดุเปรียบดั่งสิ่งมีชีวิต “ฉันต้องการเข้าใกล้การดำรงอยู่ที่เรียบง่ายแล้วก็ทำงาน ฉันต้องการชีวิตและงานสะท้อนความสมดุลย์และต่อเนื่องของธรรมชาติ บทพิสูจน์ด้วยเวลาและพลังงานของต้นไม้ ต่อสภาวะที่ต้องตาย ฉันค้นพบตัวเองจากภาพร่างเครื่องขรีม กลายเป็นความสุขสันต์กับสายลมในธรรมชาติ ความเสื่อมถอยและการเกิดใหม่ การแตกหักและรวมตัวกันอีกครั้ง สัจจะที่หยุดนิ่งได้ฟื้นคืนชีพในการเติบโตครั้งใหม่ของต้นไม้ต้นเก่า (Beardsley, John.1989:47)

ศิลปินสิ่งแวดล้อม (Environmental Artist) จำนวนหนึ่งมองสภาวะชั่วคราวเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน トラバจนกระทั่งเป็นขอบเขตส่วนที่อดกลั้นต่อเจ้าของชีวิตกับขั้นตอนการย่อยสลายตามวัฏจักรธรรมชาติ (Circle of nature) ดังละครที่จำเป็นต้องเล่นตามบทบาทเมื่อกำลังสร้างงานกับธรรมชาติ ศิลปินจะถูกบังคับให้เข้าไปสู่การสนทนากับอิสระภาพการดำรงอยู่ด้วยวัตถุศิลปะ (Subject Matter) ของพวกเขา หรืออย่างน้อยที่สุดการมาสู่ข้อตกลงนี้เพื่อมัน ธรรมชาติได้กลายเป็นองค์ประกอบภายในของงานประติมากรรม พวกเขาได้แสดงออกถึงความสำคัญในมิติใหม่ที่จะเปิดเผยตัวงาน “ทั้งหมดนี้จะอธิบายถึงศิลปะร่วมสมัยอย่างไร ที่สามารถทำให้เห็นถึงการศึกษารวมทั้งทางทฤษฎีเกี่ยวกับธรรมชาติและความรู้” (Epistemological metaphor) เขียนโดย Umberto Eco มีข้อความตอนหนึ่งว่า “ความไม่ต่อเนื่องที่เรียกว่าประสบการณ์ นำไปสู่คำถามถึงความเป็นไปได้ของสิ่งเดียวกัน จินตนาการสรุปว่านี่คือประสบการณ์ทั้งหมดของเรา ศิลปะส่องทางให้แก่เรา ให้เห็นโลกที่เราอาศัยอยู่ สิ่งที่เราากำลังมองอยู่ ต้อนรับมันด้วยองค์รวมทั้งหมดของมัน ซึ่งจะนำเราไปสู่สติสัมปชัญญะเมื่อผลงานถูกเปิดเผยแล้วที่กักเอาไว้ มันเป็นงานหนักที่กำลังส่งมอบจินตนาการอันไม่ต่อเนื่อง ศิลปะจะไม่เล่าถึงตัวเอง ศิลปะก็คือศิลปะ บทบาทของมันคือผู้ไกลเกลี่ยระหว่างนามธรรมที่แท้จริงทางวิทยาศาสตร์ และสาระสำคัญของการมีชีวิตคือสติสัมปชัญญะของเรามันเกือบจะกลายเป็นสิ่งที่ดีที่สุด ที่อนุญาตให้เราเข้าใจความเชื่อใหม่ที่มีต่อโลกใบนี้” (Eco, Umberto.1989:90)

9.1.4 หิมะและน้ำแข็ง

Denis Oppenheim (1938-) ซึ่งเป็นคนบุกเบิกงาน Land Art ที่สำคัญอีกคนหนึ่ง ผลงานที่ชื่อ Time Pocket โดยใช้หิมะสร้างเส้น (Line) ในหิมะ เป็นเครื่องหมายบอกเวลาสากล ตรงแนวชายแดนระหว่างแคนาดาและสหรัฐ Andy Gordworthy สร้างแพชั่นอันเปาะบาง ประติมากรรมจากหิมะและน้ำแข็ง ซึ่งมันจะละลายภายในเวลาอันรวดเร็ว อันเป็นจุดเด่นน่าสนใจเฉพาะตัว บางครั้งได้สร้างความประหลาดใจโดยบังเอิญให้แก่ภูมิทัศน์ธรรมชาติ เป็นช่วงเวลาที่น่าประทับใจ บางครั้งไม่สามารถถ่ายภาพได้ทัน เนื่องจากวัตถุละลาย ไปเสียก่อน หากแต่นักบุกเบิก Land Art จะไม่มีเงื่อนไขใดๆ ที่จะปฏิเสธการมาถึงก่อนเวลา ของมัน ผลงานนั้นจะยังคงอยู่ในความทรงจำของแต่ละคน นี่คือเส้นแบ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ง่าย

อันตรงกันกับ Minimal Art, Concept Art “เมื่อตัวผลงานละลายหมดลง หากแต่จำนวนทั้งหมดยังอยู่...ไม่เพราะวัตถุมีอายุยืนยาว หากแต่ด้วยความเป็นผลงานศิลปะ ความหมายของมันในชั้นทฤษฎีภูมิ จะไม่เป็นเพียงอนุสรณ์สถานอันด้อยค่าที่ถูกเชิดชู จากวิธีการมองเห็น การเคลื่อนไหว การเปลี่ยนแปลงในตัวเองตลอดเวลา เป็นความแตกต่างอันมหัศจรรย์ อันเป็นมากกว่าการมองเห็นโลกเนกเช่นกาลเวลา” (Michael Baudson, Weinheim .1985 :224 - 225)

9.2 การสร้างงานแลนด์อาร์ตกับสภาวะแวดล้อมของพื้นที่

มากกว่าการแสดงให้เห็นภาพด้วยการระบายสีบนผืนผ้าใบความกล้าหาญของศิลปินที่จะเลือกเข้าไปสู่ภูมิทัศน์ (Landscape) ด้วยตัวเขาเอง การใช้วัสดุและการทำงานที่มีลักษณะที่พิเศษสุดนี้ พวกเขาไม่ได้พรรณาถึงทิวทัศน์แต่เผยเสนอจากตัวมันเอง ในหนังสือ *Earthwork and beyond* ของ John Beardsley เขียนไว้ว่า “ศิลปะของพวกเขาไม่ใช่ความเรียงง่ายของภูมิทัศน์ หากแต่คือตัวมันเองอย่างที่สุด” (Their art was not simply of the landscape, But in it as well) (Beardsley, J Loc.1980:7) ทั้งต่อตัวงานและความสัมพันธ์กับธรรมชาติ (Nature) สู้หัวใจหลักที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (Environment) ในทางตรงกันข้ามผู้บุกเบิก Land Art ถอยห่างจากเมือง สู่ความฝันที่ไม่รบกวนธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ศิลปินภูมิทัศน์ (Landscape Artist) กำลังทำงานในใจกลางของยุโรป จากทุก ๆ การเริ่มต้นการบังคับเข้าสู่ทสันทนาในถิ่นฐานที่แออัด ด้วยโครงสร้างที่มั่นคงของภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมชิ้นส่วนเล็กๆของ Landscape อันเป็นลักษณะพิเศษโดยทั่วไปของรูปทรงทางวัฒนธรรมกับการเป็นหนึ่งเดียวของ Landscape design ในทุก ๆ วันของกระบวนการทางสังคม ด้วยปัญหาเฉพาะของพวกเขา เมื่อกำลังทำสัญญากับศิลปะในพื้นที่สาธารณะ ผลผลิตของงานขนาดเล็กและมีขอบเขตการเคลื่อนไหวอย่างเสรี

9.2.1 ทะเลทราย

นักบุกเบิก Land Art ชาวอเมริกามองไปยังทะเลทรายอันกว้างใหญ่ของ Nevada, Utah, Arizona, และ New Mexico พื้นที่ที่ยังไม่ถูกทำลายการตริตรองถึงธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างจากความซับซ้อนของเมืองใหญ่ สภาวะแวดล้อมต่อชีวิตที่มีข้อจำกัดอันเป็นตัวแปรที่แสนเรียบง่าย Michael Heizer ได้กล่าวถึงบางสิ่งที่เขาเห็นในทะเลทรายว่า “นั่นไม่ใช่การข่มขืน หากคือความยินยอม คือศาสนสถาน...ศิลปินที่มีความซื่อตรงมายาวนานจะบรรจุมันไว้ในงานของพวกเขา” (that kind of unraped, peaceful, religious space ...artists have always tried to put in their work) (Wedewer, Rolf Loc. 1980:152) การรับรู้ถึงพื้นที่อันไม่สิ้นสุด คุณลักษณะที่รวมเป็นหนึ่งเดียวต่อประสบการณ์ ต่อความสัมพันธ์ที่สำคัญสูงสุด ท้องทะเลทรายที่สงบนิ่งอยู่ทุกเมื่อเชิ้อวัน กลายเป็นที่ชุมนุมอันร่ำร้อนของเหล่าศิลปินตั้งแต่ครั้งอดีต ใครต่อใครเช่น Charles Ross ใน New Mexico ผลงาน *Star Axis* หรือ Hannsjo Voth ใน Morocco ผลงาน *Himmelstreppe, Goldene Spirale* ที่ต้อง

การจะหนีไปให้พ้นจากข้อจำกัดของ “สลัมภูมิทัศน์วัฒนธรรม” (Densely populated cultural landscape) คุณลักษณะอันกว้างใหญ่ไพศาลของทะเลทราย แสดงให้เห็นตัวตน เปิดเผยสิ่งที่ธรรมชาติของทะเลทราย พื้นที่ที่กว้างใหญ่ไม่มีที่สิ้นสุด พื้นดินที่แห้งแล้ง ท้องฟ้าไร้เมฆ แสงแดดที่แผดเผา การคัดค้าน ความเงิบ ความสิ้นหวังอันน่าภิรมณ์ชมชอบ ศิลปินที่มีประสบการณ์ในภูมิทัศน์ ในดินแดนที่อ้างว้างดัง Oasis อันโดดเดี่ยวเช่น Andre, de Maria, Long และคนอื่นๆ สามารถเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับทะเลทรายได้เหมาะสมอย่างมาก จากแนวความคิดของเขาในการใช้ เส้นทาง (as way) แกนกลาง (Axis) พื้นที่ (Place) ภายใน (Inside) ภายนอก (outside) มากกว่าสร้างงานด้วยการใช้วัสดุ (Material) ที่เป็นมวลสาร (Mass) คุณค่าด้านลบ (Negative volume) จังหวะ (Rhythm) องค์ประกอบ (composition) (Schneckenburger, Manfred Loc. 1980 :23)

อย่างไรก็ตาม เป้าหมายในเรื่องพื้นที่ไม่ใช่เหตุผลที่สร้างความชัดเจนแก่ศิลปิน Land Art มากไปกว่าความยากลำบากและความยิ่งใหญ่ของธรรมชาติต่อผลงาน การแสดงออกอย่างบริสุทธิ์ต่อการสร้างสรรค์ที่ดีเยี่ยมของคุณลักษณะจำเพาะที่ผ่านมาพวกเขาได้สร้างเครื่องหมายตรงกลางพื้นดิน เพราะฉะนั้นโดยส่วนมากแล้ว ความขัดแย้งนี้จะนำไปสู่การเผชิญหน้ากับสิ่งแวดล้อม บางเวลาลักษณะพิเศษมีอำนาจที่นำไปสู่การเปิดเผยอัตตา (Itself) ในสภาพแวดล้อมธรรมชาติที่แปลกประหลาดนี้ ผลงาน Las Vegas Piece ของ Walter de Maria ในทะเลทราย TuLa รัฐ Nevada อาจจะแสดงให้เห็นโครงสร้างของเส้น (Structuring Line) เพียงแต่ผู้เสพชม (Visitor) รับรู้ถึงได้เมื่ออยู่ตำแหน่งที่เหมาะสมของร่องรอยด้านขวา อันเกิดจากรถแทรกเตอร์เกลี่ยดิน (Huber, Carlo loc .1980 :129) ในทางตรงข้ามผลงาน Himmelstreppe ของ Hannsjorg Voth ด้วยรูปร่างอันมหึมาของบันได รับรู้ถึงรูปร่างภายนอกจากตำแหน่งโดยรอบของรูปทรง แม้กระทั่งมองจากระยะไกล ผลงาน Complex One ของ Michael Heizer คือ อีกงานตัวอย่างของการสร้างเครื่องหมาย เป็นอนุสรณ์อันยิ่งใหญ่ เป็นสถานที่นิรนามบนแผ่นดิน ในส่วน Cristian Norberg-Schulz กล่าวว่า “นี่คือกระบวนการที่ดำรงอยู่ของจุดประสงค์การสร้างงาน” (Norberg-Schulz, C Loc .1980 :129)

Richard Long เดินในทะเลทราย Sahara ปี 1988 ในทะเลทราย Anatolia ปี 1989 และทะเลทรายในแถบ Texas ในปี 1990 Long แสวงหาความสงบ เขาค้นเจอกับพื้นที่และผืนดินกลางท้องทะเลทราย ไม่ว่าจะอย่างไรก็ตาม จุดประสงค์การสร้างสัญลักษณ์อันยิ่งใหญ่ แต่มากกว่านั้นคือการแสดงประสบการณ์ของมนุษย์ต่อธรรมชาติ เขาสร้างความเรียบง่าย (Simple) เข้าใจความเป็นสากล (Universally) มีทักษะ (Able) ในการเลือกสรรค์ สถานที่ใน Landscape เครื่องหมาย (Marks) ที่เขาสร้าง หลอมรวมและกลายเป็นความทรงจำในรอยบากของภูมิทัศน์ บนการเพ่งพินิจอย่างใกล้ชิดแสดงให้เห็นการตระหนักรู้ถึงความอ่อนไหว อันเป็นลักษณะพิเศษของสถานที่ Long ได้สารภาพว่า “ธรรมชาติได้สะท้อนตัวฉัน มากกว่าที่ฉันให้มัน” (Nature has more effect on me than I on it) (Long, Richard .1991 :12-16) นี่คือการที่จำเป็นต้องขีดเส้นใต้ในบันทึกนี้ หากเพราะนี่คือ Land Art ที่เชื่อม

สัมพันธ์กับธรรมชาติอันแตกต่าง คือที่มาของศิลปะธรรมชาติ (Land Art is relationship to nature differs from that of Nature Art)

9.2.2 ป่าไม้

ใจกลางของทวีปยุโรปโดยมากถูกปกคลุมไปด้วยป่าไม้ ในประวัติศาสตร์ยุคความศิวิไลซ์ได้มาถึงก่อนเวลาอันควร เกิดการต่อสู้ดินร่นครั้งใหญ่ จนได้ชื่อว่าป่ามืด (Dark forests) จากประโยชน์ใช้สอยของมันจึงเกิดการแผ้วถางแย่งชิง หลังจากนั้นป่าไม้ที่กว้างใหญ่ไพศาลถูกโค่นลง เพื่อทำให้เป็นพื้นที่สำหรับการเพาะปลูก ดินแดนที่แสนจะโรแมนติกถูกแทนที่ด้วยความโดดเดี่ยวของผืนป่า มากกว่าลักษณะดั้งเดิมตามธรรมชาติความหลากหลายที่ดูผิวเผินไม่มีที่สิ้นสุด อันเป็นลักษณะพิเศษคล้ายเขาวงกตบรรยากาศของแสงแห่งรุ่งอรุณอันลึกลับ ไม่เพียงแต่ให้แรงบันดาลใจและคำพรรณนาเท่านั้นป่าที่เงียบสงบเป็นความโรแมนติกเต็มไปด้วยจินตนาการ แต่ความจริงที่เราต้องเผชิญก็คือบริเวณโดยรอบถูกใช้สำหรับจุดมุ่งหมายทางเศรษฐกิจ

The Grizedale Forest Sculpture project คือสัจจะในผืนป่า Grizedale ทางตอนใต้ของ English Lake District ช่วงกลางยุค 70 เป็นผลงานที่มีขนาดกว้างใหญ่พอประมาณ โครงการนั้นต้องการยกฐานะพื้นที่ป่าไม้ ในรายละเอียดศิลปินธรรมชาติ (Nature Artists) ทั่วทุกมุมโลกไปใช้พื้นที่สภาพแวดล้อมของป่า ครอบคลุมพื้นที่ 35 ตารางกิโลเมตร หรือ 13.5 ตารางไมล์ รายละเอียดคือ โครงการประกอบด้วยผลงานประติมากรรมมากกว่า 100 ชิ้น บางชิ้นเป็นผลงานร่วมสมัย และบางชิ้นแสดงถึงความยิ่งใหญ่บนพื้นที่ที่ศิลปินได้เลือกสรรค์ แต่ละพื้นที่แสดงลักษณะพิเศษของศิลปินแต่ละคน การตีความตามความรู้สึกที่แสนจะโรแมนติกของผืนป่า

Andre Goldworthy กับผลงาน Seven Spires ปี 1984 ท่ามกลางป่าสนทึบ เขาเตรียมส่วนลำต้นของสนที่สูงเรียว 25 เมตร หรือ 82 ฟุต จากส่วนยอดสุด ท่ามกลางของต้นไม้อื่นที่ขึ้นอยู่หนาแน่นโดยรอบ ที่ดีกว่าประการหนึ่งคือ อย่างน้อยก็สามารถมองเห็นมันได้ เมื่อผู้เสพชม (Visiter) ได้ยืนอยู่กลางตำแหน่งของกลุ่ม Seven Spires พวกเขาอาจเกิดความสงสัยว่าตัวเองกำลังเข้าไปร่วมการชุมนุมลับ “ในการสร้างกรวยยอดแหลม (Spires) ฉันต้องการความรู้สึกที่เข้มข้น ฉันเข้าใจถึงป่าสน (Pine wood) ต่อความเจริญเติบโตที่จวนเจียนจะสิ้นหวัง ต่อพลังงานที่จะขับเคลื่อนให้สูงขึ้นไปกว่านี้ กรวยยอดแหลมถูกจัดสรรค์ไว้อย่างเหมาะสม ตามที่ปรากฏจุดที่ตั้งโบสถ์ (Churches) และในความพิเศษของสถาปัตยกรรมมหาวิหาร (Cathedral) นี้ ได้ใช้เส้นนำสายตาทะยานสู่ท้องฟ้า” เป็นองค์ประกอบที่แสนโรแมนติก จากการตีความที่ไม่อาจโต้แย้งต่อสิ่งที่ปรากฏดัง Michael Heizer ได้ให้ความเห็นไว้ “นี่คือความอ่อนโยนที่ไม่ใช่การชื่นใจ หากคือความยินยอม ต่อพื้นที่ทาง ศาสนกิจ” ผลงานของ Goldworthy ชื่อ Sidewiner ในปี 1985 สร้างความแตกต่าง เมื่อศิลปินใช้ลำต้นที่บิดเบี้ยว เขาได้เนรมิตบริเวณนั้นให้เหมือนงู (Snake) เลื้อยอยู่โดยรอบ ด้วย

ความยาวประมาณ 55 เมตร หรือ 180 ฟุต สัตว์ประหลาด (Monster) ที่ปรากฏให้เห็นนั้น ไม่มีลายตาหมากรุก (Unchecked) ตุ๊กต่ายหินก้อนกลมๆใหญ่ๆที่เปลี่ยนรูปร่าง (Boulder) มากกว่าที่จะเป็นต้นไม้ ซึ่งเข้าใจได้ว่า นี่เป็นการรุกรานอีกครั้งหนึ่งต่อความสงบของป่าสน “รูปทรงก็คล้ายร่างความคิดที่ตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม” (The form is shaped through a similar response to environment) “งูจะค่อยๆเลื้อยเมื่อต้องการเคลื่อนไหว ไปตามพื้นดิน บางครั้งก็ข้างล่างบางครั้งก็เลื้อยขึ้นข้างบน มันจะเลื้อยในพื้นที่อันวุ่นวายของมัน” เขียนโดย Goldworthy (Grant, bill และ Harris, Paul .1991:62)

หันกลับมาดูกรณีของนักเดินทาง (Expedition) Richard Longการเดินทางกลายเป็นกุญแจที่นำไปสู่ประสบการณ์ที่เข้มข้นต่อธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เป็นการแสดงบทบาทอันเด็ดเดี่ยวของการเดินป่า ซึ่งบางครั้งไม่สามารถถ่ายทอดออกมาได้ด้วยภาพถ่าย การพักผ่อนในท่วงท่าของการเดิน (Walk) จินตนาการที่อิสระและเสรี และการรับรู้ต่อธรรมชาติยามป่าพลัดใบ สัมพันธ์ต่อการผลัดเปลี่ยนที่สำคัญ การตระหนักถึงวิถีของสรรพสิ่ง ด้วยประสบการณ์ที่นี้ในพื้นที่ที่ถูกแทรกแซง (Intervention) ด้วยงานศิลปะต่อ Landscape มันไม่ใช่การเผชิญหน้า (Confront) กับสิ่งอื่น แต่คือความกลมเกลียว (Coexist) ด้วยลักษณะที่คล้ายคลึงกันการปะทะสังสรรค์ (Uncounter) กับธรรมชาติ ช่วยเติมเต็มประสบการณ์ที่แสนประทับใจ ตะหนักรู้ (Awareness) ได้ เมื่อเราได้สัมผัสสิ่งประทับใจในธรรมชาติรอบตัวเรา และพรสวรรค์ (Ability) ของเขา จะนำไปสู่การเพิ่มพูนประสบการณ์ (Experience) อันยิ่งใหญ่ ทุกๆร่องรอยของกิจกรรมเกี่ยวกับป่าให้เป็นการค้าจะถูกกลบ การแผ้วถางและการ โคนต้นไม้ ความคิดเหล่านี้จะถูกกำจัดออกไป ด้วยประสบการณ์อันหลากหลาย Landscape โดยตัวมันเองแล้วจะค่อยๆพัฒนาไปสู่งานประติมากรรม (Sculpter) หากแต่ด้วยความคิดนี้จะเป็นไปได้ด้วยการเดิน (Walk)

9.2.3 พื้นที่การเกษตร

การบุกรุกความบริสุทธิ์ของศิลปะใน Landscape หากแต่ด้วยความเข้มงวดในการตอบสนองความต้องการด้านการเกษตรอันไม่อาจหลีกเลี่ยง ได้นำมาซึ่งความตึงเครียด (Winter, Gundolf. Schreir, Chistoph .1989 :56) ใจความสำคัญข้างต้น ศิลปินจำนวนหนึ่งสร้างงานในพื้นที่โดยตรงของพื้นที่การเกษตร จากการเคลื่อนย้าย Gallery for Contemporary Art ของเมือง Bochum สู่หมู่บ้าน Neuenkirchen เมือง Luneburg Heath ปี 1966 Ruth Falazik ตะหนักได้ถึงผลของการประเมินที่ได้พบ การทำทนาย การเคลื่อนไหวเครื่องหมายของการชุมนุมของศิลปิน (Commencement) ต่อโครงการ เนื่องด้วยความสำเร็จจากการทำงานร่วมกัน (Interaction) ของศิลปะร่วมสมัยอันเป็นประโยชน์ต่อพื้นดิน

หมู่บ้าน Neuenkirchenรอบๆที่ดินเพาะปลูก (Farmland)ไม้ (Wood)ถูกนำมาล้อมรอบบริเวณพุ่มไม้เตี้ยๆ (heath) ผลงานส่วนมากถูกสร้างสรรค์ในพื้นที่ไม่ปกติ พื้นที่ที่ยังใช้ประโยชน์ของชุมชน ขอบเขตของนิทรรศการ (Exhibitions)และการประชุมสัมมนา

(Symposiums) ในหัวข้อ Art-landscape ซึ่ง Ruth Falasik หัวหน้าองค์กร Springhornhof art society องค์กรของเขาได้สะท้อนให้เห็นสิ่งดีๆ จำนวนมาก ที่ศิลปินได้มอบให้เป็นประติมากรรมท้องถิ่น (The traditional sculpters) รายละเอียดเล็กน้อยในหมู่บ้านได้รับการเอาใจใส่จากโครงการ ที่ละเล็กทีละน้อย รวมกันเข้าจนเติบโตใหญ่ในกระบวนการ (Process) การแลกเปลี่ยน (Reciprocal) เชื่อมสัมพันธ์ (Relationship) กันและกัน ระหว่างศิลปะและภูมิ-ทัศน์ (Art and Landscape) ในการประชุมเสวนาของศิลปินปีละครั้งในปี 1977 ในบริบท (context) นิทรรศการ “Material from the landscape – Art in the landscape” Ruth Falazik ได้บันทึกไว้ว่า “บทสนทนาจากการเจาะจงวัสดุที่มาจากธรรมชาติสิ่งแวดล้อมนั้น หมายถึงว่าการสร้างงานที่บูรณาการทุกสิ่งอย่างของชุมชนชนบท นี่คือเครื่องหมายของการเริ่มต้นของอะไรก็ตาม ที่เนื่องจากการช่วยเหลืออย่างแท้จริงและสม่ำเสมอ กล่าวคือที่ผ่านมาศิลปะได้นำไปสู่การอธิบายอย่างครบถ้วนต่อ Landscape

ผลงาน Beobachtete Veränderung (Observed Change) ถูกสร้างในปี 1977 โดย Hawoli (1935 –) โปรเจ็คส่วนมากของเขาละเอียดลออต่อสถานที่ ไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ (Woodland) หรือกลางทุ่งนา (Fields met) ผลงานของเขาตั้งอยู่ริมทางเดินดูคล้ายการกอง สุมของไม้ซุง (Timber) ยาว และนั่นคือสิ่งที่ปรากฏแก่สายตา เป็นคล้ายบางสิ่งที่ไม่โดดเด่น เป็นรูปแบบพื้นๆ รูปทรงที่พบเห็นได้ทั่วไปแถบชนบท อย่างไรก็ตามที่หัวมุมราวป่าบางสิ่ง ที่เจียบสงบเหนือความคาดหมายได้เกิดขึ้นแล้ว กองไม้ได้ถูกเรียงไปตามลักษณะธรรมชาติ ของป่า ลำต้นสนได้ถูกตัด (Angle) คดเคี้ยวตามเส้นทาง ในกระบวนการที่ต้องใช้เวลาและทักษะ ศิลปินได้ตั้งจุดต้นซุงจนกระทั่งมันได้เลื้อยขนานไปกับแนวป่า

การเข้าไปแทรกแซง (Interventions) ของศิลปิน Stanley James Herd ในท้องทุ่งหญ้าอันกว้างใหญ่ไพศาลของ Kansas อันห่างไกลมากกว่าธรรมดา ที่เรียกว่าพรมแดนใหม่ (New frontier) การที่ American Land Art ได้ใกล้ชิดรับรู้สัมผัสและมีส่วนร่วม กับ European Nature Art แรงบันดาลใจที่ได้จาก Nazca Line (สัญลักษณ์โบราณในเปรู) และทัศนียภาพที่ดียเยี่ยมของทุ่งหญ้า จากมุมมองทางอากาศ Herd มาจากครอบครัวชาวนา การไถคราดและการเพาะปลูกเป็นภาพที่แสนยิ่งใหญ่ ส่วนใหญ่เป็นภาพชีวิตที่เจียบสงบ ในทุ่งหญ้าที่กว้างใหญ่ไพศาลไม่มีที่สิ้นสุด Herd ใช้ Tractor และคันไถ (Plough) เสมือนพู่กัน (Brush) และท้องทุ่งดั่งผืนผ้าใบ (Canvas) ที่ว่างเปล่า ชีวิตที่เจียบสงบแบบดั้งเดิมของ ภาพวาดอันโด่งดัง ของบุคคลผู้ยิ่งใหญ่ในเอกสารประวัติศาสตร์ชาวอินเดียน (Indians) เขาได้รับการชื่นชมจากชนพื้นเมืองที่อาศัยอยู่ในอเมริกาเหนือ ภาพ portrait นี้สามารถมองเห็นได้จากทางอากาศ ผู้โดยสารบนเครื่องบินจะมองเห็นได้จากความสูง 500 เมตร หรือ 1,600 ฟุต อย่างไรก็ตามเมื่อมองจากพื้นดินจะไม่สามารถเข้าใจในรูปร่างสัณฐานได้อย่างแท้จริง

9.2.4 พื้นที่ทางอุตสาหกรรมและพื้นที่เสื่อมโทรม

ในทางตรงกันข้าม Nature Artist ชอบการทำงานในสถานที่ขาดหรือเกินมากกว่าสถานที่ที่สมบูรณ์ (Intact) การทำลาย (Devastated) ภูมิทัศน์ของสังคมอุตสาหกรรม เช่น การขุดแร่ถ่านหิน เหมืองแร่ การระเบิดหิน ผลงานที่สร้างตามสถานที่เหล่านี้เมื่อนับจำนวนแล้วมีจำนวนไม่น้อยกว่าการสร้างศิลปะในภูมิทัศน์อื่นๆ นับตั้งแต่แรกเริ่มที่ปรากฏ Land Art

ความน่าหลงใหลได้เริ่มต้นอีกครั้ง ช่องว่างทางสิ่งแวดล้อมสำหรับลำดับของเหตุผลทางศิลปะ ความเสียหาย (Disrupted) ของภูมิทัศน์คือต้นทุนที่สูงของมนุษย์ที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ เผยให้เห็นถึงขีดความสามารถทางเทคโนโลยีที่มีต่ออารยธรรม (Civilisation) บนเส้นทางที่เต็มไปด้วยซากปรักหักพัง ท่ามกลางถ้อยคำพรรณนาที่แสนโรแมนติค

Robert Smithson (1938–1973) หนึ่งใน Land Artists อันดับต้นๆ ความทรงจำ ที่ท้าทาย หากแต่ด้วยบทสนทนาอันหลอกลวงของศิลปะด้วยการทำลายภูมิทัศน์ ในระยะแรกเขาให้ความสนใจต่อสุนทรียศาสตร์ (Aesthetic) และประสบการณ์พื้นฐานของมนุษย์ ต่อการทำลายธรรมชาติ (Fundamental experiences of human and natural destruction) และยิ่งไปกว่านั้นเขาเรียกร้องขอประสบการณ์แห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงของเปลือกโลก (Catastrophic) คล้ายกับประสบการณ์สูงสุดที่ธรรมชาติได้รับ ในปี 1970 Smithson ค้นพบสถานที่สำหรับโครงการ หากแต่นั้นได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของ Land Art บนชายฝั่งตะวันออกเฉียงเหนือของ Great Salt Lake รัฐ Utah ใกล้กับจุดที่แนวแผ่นดินใหญ่ของตะวันออกและตะวันตกมาบรรจบกัน ชายฝั่งทางเหนือของ Great Salke Lake หากแต่คือการเอาเปรียบทั้งด้านเศรษฐกิจ (Economic) จุดประสงค์ด้านการทหาร เขาเป็นหนี้ต่อการหมดสิ้นไปของดินโคลน ผลึกเกลือ โซดหินและน้ำ ตลอดจนการตายของนก ขยะพลาสติก สนิมจากเครื่องจักร Spiral Jetty สะท้อนโครงสร้างต่างๆ เหล่านี้ รถแทรกเตอร์เกลี่ยดินและรถบรรทุกขนโคลน เกลือแกงและก้อนหิน ถูกนำไปถมยังทะเลเพื่อสร้างขดกันหอยทวนเข็มนาฬิกา Smithson เห็นว่ามันเหมือนนิทานเกี่ยวกับความตายของเครื่องจักรกับอีฟ ต่อความวิบัติของธรรมชาติ เขาเข้าใจว่าสัญลักษณ์ขดกันหอยทวนเข็มนาฬิกา (The anti-clockwise spiral symbolised) คือการทำลายโครงสร้าง (Destruction) การแตกดับ (Entropy) และจุดจบของอารยธรรม (Civilisation) โลกที่แสนอบอุ่นนี้ (Smithson, Robert .1979 :196)

ในส่วนประกอบของการขนย้ายวัสดุ 6,650 ตัน ตามความต้องการสร้างรูปร่าง (Shaped) ขดกันหอยความยาว 450 เมตร หรือ 1,500 ฟุต ความกว้าง 4.5 เมตร หรือ 15 ฟุต smithson ได้พูดถึงมันว่า “จากแนวชายฝั่ง ไปจนถึงจุดในสุดของขดกันหอย แล้วก้าวเท้ากลับย้อนรอยเดิมสู่ชายฝั่ง เสมือนดังการเริ่มต้นของพิธีกรรมอีกครั้ง ทักษะอันนำไปสู่ประสบการณ์ที่อ่อนโยนของการเกิดใหม่” (Rebirth) (Lippard, Lucy R .1977 :87)

ในปี 1979 King County Art Commission ได้ใช้เค้าโครง (proposal) ของ Smithson เป็นพื้นฐานโปรเจกต์ Earthwork: Land Reclamation as Sculpture โครงการได้จัดขึ้นรอบๆ

Seattle ของ Washington ประกอบด้วยศิลปินแปดคน Robert Morris, Herbert Bayer, Lan Boxtor, Lawrence Hanson, Richard Fleischner, Mary Miss, Dennis Oppenheim และ Beverly Peper ทั้งหมดถูกเชิญไปออกแบบสร้างงานจากพื้นที่หลุมกรวด (Gravel) สีหลุม (pits) บริเวณทะเลทรายรอบ ๆ สนามบิน ส่วนใหญ่แล้วจะปฏิเสธที่ไม่ใช้พื้นที่สนามบินทหารและบริเวณหุบเขาที่จะถูกกัดกร่อนอย่างหนัก อันตรงกันข้ามกับ Smithsonian ซึ่งเป็นมากกว่าการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ของศิลปิน แท้จริงแล้วคือการทำลายล้างพื้นที่ภูมิทัศน์ เขาเล่นกับสิ่งหนัก ๆ ซึ่งเหมาะสมแล้วหรือกับสถานะของอันริยะ การออกแบบจาก Robert Morris เขาเปลี่ยนหลุมกรวดให้เป็นอัมฟิเธียเตอร์ (Amphitheatre) ด้วยโปรเจ็ค Mill Creek Canyon Earthwork (1979–1982) ส่วน Herbert Bayer (1900–1985) พื้นฟูลำธารที่ถูกกัดเซาะ การก่อสร้างเพื่อใช้ประโยชน์สองประการ ทั้งป้องกันกระแสน้ำเชี่ยวและการกักเก็บน้ำ ใช้ในสวนสาธารณะ การชวนกันไปฟื้นฟูเมือง Kent ที่อยู่ชานเมืองของ Seattle แต่ไม่ว่าจะอย่างไรแม้ผลงานศิลปะจะได้รับการต้อนรับ ภูมิทัศน์ที่รกร้างได้รับการเอาใจใส่ ผู้เชี่ยวชาญด้าน Landscape designer จำนวนไม่น้อยที่ไม่พอใจต่อการเข้าไปสร้างสิ่งรบกวนของพวกศิลปิน การคืนสภาพด้วยเครื่องสำอางเขียว (Green cosmetic treatment) สิ่งที่ภูมิสถาปัตย์ (Natural architecture) เจออยู่บ่อย ๆ คือ ข้อกล่าวหาการทำเพื่อแสวงหาชื่อเสียง และมักก็กักตักเอาเองว่านิเวศศิลป์ (Ecological Art) กำลังเกิดขึ้น Robert Morris ได้ยกคำถามเกี่ยวกับปัญหาจริยธรรมขึ้นมาหาเหตุผล “สิ่งเล็กน้อยเหล่านี้ในอนาคตจะถูกขุดขึ้นมาพูดถึงอีก การขุดเซาะภูมิทัศน์เหล่านี้ข้อกล่าวหานี้ก็จะมีวันหมดพลังลง หากแต่ศิลปินจะล่อหลอมมันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ต่อการทำลายล้างอันน่าประทับใจ และต่อสิ่งใหม่ๆทางศิลปะ” (Morris, Robert .1979 :16)

โครงการที่ทรงอิทธิพลอีกชิ้นหนึ่งในยุค 80 ชื่อ Effigy Tumuli Sculptures ของ Michael Heizer สร้างระหว่างปี 1983 และ 1988 ใกล้กับ Ottawa รัฐ Illinois งานประติมากรรมหักกลุ่ม รูปทรงนามธรรมของกบ ปลา เสือ เต่า งู และล่องน้ำยาว บนเนื้อที่ราว 80 เฮกเตอร์ หากแต่เป็นพื้นที่การทำเหมืองในยุค 30 พื้นที่ที่ไม่บริสุทธิ์จากการทำลายอย่างหนัก หนองของอุตสาหกรรมในอดีต ที่มีมลพิษเสียงดังจากการทำเหมือง ครอบคลุมพื้นที่เป็นบริเวณกว้าง งบประมาณหนึ่งล้านดอลลาร์ถูกนำมาใช้ในงานศิลปะครั้งนี้ ผลงานที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของประติมากรรมดินเผา (Earthen sculptures) ความยาว 700 เมตร หรือ 2,300 ฟุต สูง 5 เมตร หรือ 16 ฟุต ขณะที่วิธีการก่อสร้างแบบนามธรรม รูปทรงเรขาคณิต หวนให้นึกถึงผลงานอีกชิ้นของ Heizer ผลงานที่ชื่อ Complex One รูปแบบผลงานแสดงความชัดเจน แสดงถึงวัฒนธรรมอินเดียน (Indians) หรือใครบางคนที่อยู่ทางตอนกลางตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเนินดินที่ฝังศพ หากแต่ทั้งหมดถูกสร้างด้วยรูปร่างของสัตว์ซึ่งแตกต่างจาก Morris แท้จริงแล้ว Heizer ได้ปฏิเสธการเป็นเครื่องสำอาง (Cosmetic) ของศิลปะลดมลภาวะทางเสียง (Reclamation Art) และสิ่งสำคัญคือความสัมพันธ์ถึงการเริ่มต้นที่ชาวสะอาด ต่อผลงานศิลปะบริสุทธิ์ของเขาเอง อันคล้ายๆกับ Smithsonian เขา

สร้างงานโดยใช้ระดับความแตกต่างของความหมาย ตามความต้องการเพื่อตอบสนองต่อการทำลายล้างภูมิทัศน์ (The devastated landscape) เขาต่อต้านการฟื้นฟูความเท็จเทียมของภูมิทัศน์วัฒนธรรม (Cultural landscape) ด้วยรูปทรงที่บริสุทธิ์ทางนามธรรมของธรรมชาติ เขาตอบโต้ทำลายด้วยสัดส่วนที่มองเห็นได้ถึงการสร้างภาพที่มหึมา ด้วยบทพรรณนาถึงสิ่งมีชีวิตที่มองเห็นได้ หากแต่นี้คือการหวนกลับไปสู่ยุคเริ่มต้นของอาณานิคม

ส่วนในฟากยุโรปที่ดูเหมือนจะมีกฎที่เข้มงวดมากกว่าในอเมริกา The European Biennial ซึ่งเกิดขึ้นทุกสองปีของผลงานประเภท Land art, Object Art และ Multimedia ที่ซึ่งเป็นหนแรกในการสร้างงานในพื้นที่เหมือนแร่ ที่เลิกการผลิตไปเป็นเวลานาน ใกล้ๆกับ Cottbus ประเทศเยอรมันในปี 1991 เป็นอีกสิ่งเล็กๆน้อยของการเริ่มต้นในเยอรมัน อันแสดงถึงมุมมองการตีความ (interpretation) ใหม่ ต่อคำว่าทำลาย (Devastated) ภูมิทัศน์ ด้วยนำเอาภูมิทัศน์ศิลป์ (Landscape Art) มาเป็นตัวช่วย ส่วนที่ Bitterfeld ของเยอรมันตะวันออก นั้น การเริ่มต้นค้นหาสิ่งใหม่จากวิสัยทัศน์ (Vision) ได้ก่อให้เกิดนิคมสวนอุตสาหกรรม (Industrial Garden Realm) ที่คล้ายๆกับ Worlitz Garden Realm ในปี 1970 ของ Prince Leopold Frederick Franz von Anhalt Dessau ในช่วงปี 1991, 1993 และ 1995 โปรเจ็ค ที่มีสองปีต่อครั้งในเมือง Cottbus ศิลปินจากนานาชาติตระหนักถึงความหลากหลาย (Variety) การเปิดกว้างทั้งต่อผลงานที่เกิดขึ้นชั่วคราว (Temporary) และผลงานที่ถาวร (Permanent) จำนวนมากตลอดสัปดาห์ ในบางกรณีนั้นได้รับความร่วมมือช่วยเหลือจากคนงานเหมือง

ในความแตกต่างของผลงานนักบุกเบิก Land Art ชาวอเมริกัน ผลงานจำนวนมากแสดงความรู้สึกที่มีอคติต่อความสงบนิ่งของวัตถุแข็งๆ เขาเหล่านั้นแสดงความแปลกประหลาดของตัวตน Landscape อันเป็นนิสัยประจำชาติ การปฏิบัติอย่างกระตือรือร้น และเบื้องหลังที่แสนโรแมนติค มันคือการบรรลุถึงความเป็นไปได้ต่อบทสนทนาอันน่าตื่นเต้นระหว่างผลงานและการแบกภาระที่หนักเกินไปของ Landscape เมื่อศิลปินเข้าสู่การเผชิญหน้าโดยตรงกับเหมืองแร่ขนาดใหญ่ อันซึ่งเสนอให้ใช้พื้นที่ครอบคลุมบริเวณประมาณ 3,000 เฮกเตอร์ ด้วยโปรเจ็คทางขึ้นบันได (Stairway) ขนาดมหึมา Treppe nach oben (1993) ของศิลปินฝรั่งเศส Gilles Bruni (1959 -) และ Marc Babarit (1958 -) การเสี่ยงภัยริมหน้าผาเหมืองแร่และความหลงใหลต่อวิธีการควบคุมการกัดกร่อน การก่อสร้างที่ต้องใช้แรงงานจำนวนมาก ขันบรรไดที่ทำจากมือ ซึ่งลาดเอียงลงมามากกว่า 100 เมตร หรือ 330 ฟุต ขึ้นต่อชั้น ซึ่งทุกคนมีสิทธิ์ในการใช้มัน ซึ่งเป็นที่นิยมในการเดินขึ้นเหมืองขึ้นบันไดเชื่อมต่อกับป่าละเมาะเล็กๆด้วยไม้ ที่ที่เท้าเข้าไปตามแนวชั้นบันไดที่พาดผ่านเนินถ่านหินที่เกิดจากการระเบิดบนไหล่เขาลาดเอียง ของกรรมกรที่ทำงานในเหมือง ดังทางที่นำพาพวกเขาได้ก้าวเดินไปข้างหน้า สู่วัสดุอันโหดร้าย (Energy – consuming) ของอนาคต นี่คือการกระบวนการที่ได้จากพืชแล้วเปลี่ยนไปสู่เชื้อเพลิงฟอสซิล (Fossil fuel) นี่คือนัยของความหมายที่วางซ่อนอยู่กับผลงานชั่วคราว ความแสนจะเรียบง่ายในรูปแบบทำนองนี้

มันได้เปลี่ยนวิธีการแทรกแซง สู่การสะกดคำอันแปลกประหลาด “ภูมิทัศน์วัฒนธรรม” (Cultural Landscape) ซึ่งก็คือรูปแบบการสร้างสรรค์ในความหมายของการใช้เทคนิคที่ ใหญ่โตมหึมา

9.2.5 พื้นที่ของชุมชนเมือง

ก่อนหน้านี้ Land Artists จะหันกลับเข้ามาหาบริบทของเมืองอย่างเฉพาะเจาะจง พวกเขาต้องการสร้างงานที่แสดงความจริงของพื้นที่ที่รกร้าง ที่ไม่มีขอบเขตชัดเจน ซึ่งแตกต่างจากสิ่งที่พวกเขาตระหนักได้ถึงขนาดงานเล็กๆ ของโปรเจกต์ในพื้นที่ว่างชุมชนเมือง พวกเขาขีดเส้นได้อย่างมุ่งมั่นต่อการทำลายการแทรกแซงการเข้าถึงศิลปะ พร้อมๆกับคนอื่นๆ Walter de Maria ได้ใช้ Munich Earth Room ทำลายต่อมาตรฐานที่ผู้คนคาดหวัง ล้วนถอยห่างไกลจากผู้เสพชม (Visitors) ในปี 1986 ส่วน Michael Heizer ในทางปฏิบัติเขาเลือกการเข้าใกล้การเผชิญหน้า ไม่ว่าจะเป็นใครก็ตามที่เข้ามาชมงานใน Galerie Heiner Friedrich ใน Munich ปี 1969 แล้วได้เห็นหมายกำหนดการ (Scheduled) นิทรรศการ ต่างผิดหวังในสิ่งที่พวกเขาคาดหวังไว้กับวัตถุที่จัดแสดงในห้องนิทรรศการ แต่กลับแทนที่ด้วยการเผชิญหน้ากับ Heizer ด้วยทัศนคติด้านลบต่อประติมากรรมนอกชายคา (Outside sculpture) Munich Depression ที่ได้สร้างไว้บริเวณย่าน Peralch, Heizer ยั่วผู้เข้าชมงานด้วยความหมายที่สามารถเข้าใจได้ เครื่องหมายวงกลม (Circular) ที่เป็นหลุมรูปกรวย (Conical Hole) ที่พื้น เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 30 เมตร หรือ 100 ฟุต และลึก 4.50 เมตร หรือ 15 ฟุต หากแต่ได้ถ่มคืนในภายหลัง หลังจากปีนั้นไม่นาน De Maria ก็ได้สร้างผลงาน Vertical Earth Kilometre ซึ่งเขาตระหนักถึงบริบทของงาน Documenta6 ใน Kassel เขาได้สร้างงานทำนองเดียวกันที่ส่งผลกระทบต่อผู้เสพงานศิลปะ จากมุมมองถึงสัจจะของมันที่ซ่อนเร้นอยู่ ดังนั้นจึงตรงกันข้ามต่อสังกัดความคิด (Conception) ของผู้เข้าร่วมชมงาน ศิลปะ

ผลงานประติมากรรมหลักของ Richard Serra ในแนวทางของ Minimalist แต่มีขนาดที่ใหญ่โตมาก การสื่อความหมายอยู่เนื่องๆที่มีต่อการวิจารย์สถาปัตยกรรมและเมือง ใหญ่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ตรงกับเจตจำนงที่บริสุทธิ์ของ Michael Heizer สู่การพัฒนา “ทางเลือกที่นำไปสู่ผังเมืองอันสมบูรณ์” (Alternatives to the absolute city system) นี่คือการสรุปรวบยอดต่อการวิจารย์ของเขา ตัวอย่างความยิ่งใหญ่ของเขา Complex one, Complex Two ในเมือง Nevada เป็นมายาภาพที่ไร้ผลที่ไล่ตามความหมายเชิงสถาปัตยกรรม ลำดับขั้นตอน (Procedures) ขนาด (Scale) และคงอยู่ชั่วคราว (Occasionally) เหมือนกันกับวัสดุของงาน สถาปัตยกรรม และที่ดีเหมือนกันคือ ความเหมือนด้วยภาษาของรูปทรง (Forms) อย่างไรก็ตาม Heizer ก็เหมือนกับนักบุกเบิก LandArt คนอื่นๆคือหลีกเลี่ยงที่จะเผชิญหน้าโดยตรง กับแบบแผนของเมือง (Urban System) หากแต่ค้นหาติดต่อสื่อสารกับธรรมชาติดั้งเดิม การตัดสินใจจัดงานของ John Beardley ภายใต้หัวข้อ Beyond Earthwork :The New Urban Landscape คือมรดกของการเคลื่อนไหวของ Land Art ในการประกาศเจตจำนงต่อ ตัวตนในบริบทของเมือง

ศิลปินจำนวนหนึ่งเลือกทำงานเฉพาะในบริบทการแสวงหาของศิลปะกับพื้นดิน ในความแตกต่างจากผู้บุกเบิกอื่นๆ เช่น Michael Heizer และ Walter de Marria สื่อสารโดยตรงกับพื้นที่รอบๆ เมือง ในสภาวะแวดล้อมของพื้นที่เชื่อมสัมพันธ์กับศิลปะ อย่างไรก็ตาม จุดมุ่งหมายของพวกเขาไม่เหมือนกันกับ Land Artists คนอื่นๆ

Christo (1935 -) คือหนึ่งของศิลปินยอดเยี่ยม เป็นที่รู้จักว่าโปรเจกต์ของเขานิยมเลือกที่ทำงานเกี่ยวข้องกับ Land art โปรเจกต์ของเขาเชื่อมสัมพันธ์กับ Landscape เช่นผลงาน Wrapped Coast (1969) Valley Curtain (1972) Running Fence (1976) Surrounded Island (1983) และ The Umbrellas (1991) เขาได้สร้างสาระสำคัญ (Significant) ให้ได้รับความชื่นชมต่อศิลปะใน Landscape อย่างไรก็ตาม ในแง่ประวัติศาสตร์ศิลป์ น่าจะเป็นไปได้ว่าเขาได้เห็นผู้สนับสนุนสุนทรียศาสตร์ใหม่ และสถานการณ์ที่ซับซ้อน เวทีของเขาเกิดขึ้นตามจริงของพื้นที่สิ่งแวดล้อม Christo เข้าใจบริบทของเมือง อย่างผลงานในปี 1995 ชื่อ Wrapped Reichstag ใน Berlin มันไม่ได้สื่อถึงพื้นฐานจักรวาลหรือเหตุผลของแบบแผน (Formal reasons) แต่เพื่อเหตุผลทางสังคม (Social reasons) ที่ประกอบด้วยความต้องการของประชาชนในอันที่เขาต้องการสื่อถึงศิลปะสาธารณะตะวันออก (Orientated public art) โปรเจกต์ในเมืองของเขาไม่ได้สร้างวัตถุใหม่ ที่มากกว่านั้นเขาส่งโดยใช้รูปทรงภายนอก (Existing forms) ซึ่งเขาทำให้มันเลือนรางลงชั่วคราว และโยกย้ายมันออกจากบริบทเดิม ด้วยการห่อหุ้ม (Wrapping) มัน จุดประสงค์ของ Christo คือทำให้มองเห็น (Visible) ในสิ่งที่ไม่สามารถมองเห็นได้ (Unseen) เส้นที่ในโปรเจกต์ของเขาคือ ปรับแต่งเพียงเล็กน้อย ตามความจริงอันใกล้เคียงกับ Land Art หากแต่มากกว่าต้นแบบตามความรู้สึกทั่วไป “โลกแห่งความแปรเปลี่ยน” (Changeability of the world) หากแต่มันได้เกิดขึ้นแล้ว

ช่วงกลางยุค 60 Alan Sonfist (1946 -) ผลงานของเขามีความสัมพันธ์กับความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ของสาธารณะชน ในอันที่ตระหนักถึงประเด็นสิ่งแวดล้อม เขาไม่เห็นด้วยกับศิลปินที่สร้างงานด้วยจุดประสงค์เพียงการสร้างวัตถุทางการตลาด (Marketable objects) หากแต่แบบแผนแบบดั้งเดิม บทบาทที่ได้หยั่งรากลึกลงในสังคม ศิลปินเริ่มเข้าไปสู่การสนทนากับสังคม ภายใต้ความต้องการสร้างประสบการณ์แห่งสุนทรียศาสตร์ ที่สามารถเข้าไปอยู่ร่วมกับชุมชน (In order to make the experience of aesthetics accessible to the community) เขาทำงานนอกแบบแผนสิ่งที่เขาเรียกว่า Time Landscapes การกลับไปสู่บริเวณที่สำคัญของเมืองด้วยเงื่อนไขธรรมชาติต้องมาก่อน เขาลงมือวางแผนผังต้นไม้พื้นเมืองในพื้นที่ก่อนที่จะถึงปี 1978 ในปีถัดมาเขาค้นคว้าข้อมูลและเจรจากับผู้แทนของสาธารณะชน เมือง New York และต้นไม้ต้นแรกได้ถูกปลูกโดย Sonfist ด้วยความร่วมมือจากผู้พักอาศัยในท้องถิ่นและ Manhattan schools บนพื้นที่ 14x61 เมตร หรือ 45x200 ฟุต สำหรับ Time Landscape

การตอบสนองของผู้อยู่อาศัยในเมืองสวนสาธารณะเล็กๆ ที่พิเศษขณะทำงาน ศิลปะเป็นทัศนคติที่ดีอย่างมาก ยิ่งไปกว่านั้นบัญชีค่าใช้จ่ายพวกเขาก็มีส่วนร่วมด้วย การ

สื่อความหมายที่เสนอจะธรรมดา Sonfist ประสบความสำเร็จในการสร้างเมือง ที่ผู้อาศัยตระหนักถึงธรรมชาติเป็นพื้นฐานของการดำรงอยู่ของพวกเขา ในอดีตนั้นพวกเขามักจะมองไม่เห็นความแตกต่างระหว่างผลกระทบ (Impact) จากโครงการ และการเข้าไปมีส่วนร่วม (Convention) การออกแบบทางนิเวศวิทยา (Ecological) สำหรับสวนสาธารณะของเมือง และพื้นที่สีเขียว อย่างไรก็ตามกลางยุค 60 โปรเจ็คเล็กๆของ sonfist คือการปฏิวัติ (Revolution) และน่าจะเห็นสมควรว่า เขาคือผู้ที่นำเสนอ Environment Art ในบริบทของเมือง ก่อนใครๆไม่ว่าจะอย่างไรเค้าโครงผลงานของ Sofist ได้ปรากฏเมื่อเร็วๆนี้ ซึ่งระบุปี 1991 ที่ตระหนักถึงเรื่องราวของ Time Landscapes ขึ้นไปทางตอนเหนือของ La Defense ใน Paris เป็นดั่งกำแพงธรรมชาติ (Walled nature) และเขตสงวนวัฒนธรรมอันแสนสงบอย่าง พอเพียงในวันที่มีบริบทต่อการเห็นมันไม่ว่าจะอย่างไรเห็นด้วยหรือไม่ก็ตาม

Wheatfield, Battery Park City – A Confrontation โปรเจ็คสำหรับศิลปินชาวอังกฤษ กาเลียน Agnes Denes (1938 –) ใน Manhattan ในปี 1982 เมื่อพิจารณาอย่างถี่ถ้วนถึงผลสำเร็จของโปรเจ็คร่วมสมัย ในการรักษานิเวศวิทยา (Ecological) และสังคม (Social) ที่คล้ายๆกับ Alan Sofist ศิลปินที่นำขยะ (Refuse) และเศษเล็กเศษน้อย (Rubble) บนบริเวณที่มีการทำลายพื้นดินใกล้ๆกับ World Trade Center เคลื่อนย้ายออกไป และถมพื้นที่เพียงไม่กี่เซนติเมตรด้วยดิน (Soil) หล่อนแสดงให้เห็นถึงครึ่งหนึ่งของบริเวณเต็มไปด้วยข้าวสาลี (Wheatfield) ซึ่งพื้นที่ควบคุมนี้ประมาณ 1.6 เฮกเตอร์ ทุ่งข้าวสาลี (Wheatfield) ในใจกลางของเมืองส่อเลียงด้วยน้ำอยู่สี่เดือน ตามการคำนวณวงจรชีวิตตามธรรมชาติของมันจนถึงเดือนสิงหาคม จากนั้นเครื่องจักรสำหรับตัดและนวดข้าว (Combine) และผู้เก็บเกี่ยว (Harvester) ได้ไปเก็บเกี่ยวอยู่พื้นที่ต่ำกว่าอาคารและตึกสูงเสียดฟ้าของ Manhattan เพื่อย่อเวลาศิลปินได้เปลี่ยนพื้นที่ด้านในของเมือง โดยปกติจะทำการสำรวจก่อนที่จะพิจารณาถึงวัตถุ การหันกลับไปสู่สิ่งที่มีคุณค่า พื้นดินอันอุดมสมบูรณ์คือองค์ประกอบสำคัญที่สามารถให้ผลิตผลคลังอาหารเช่น ฟางข้าวซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์อาหารสัตว์สำหรับม้าของตำรวจ New York บางส่วนของท้องทุ่งได้บริจาคให้ International Art แสดงถึงการสิ้นสุดของโลกแห่งความหิวโหย (End of World Hunger) นิทรรศการครั้งนี้เพื่อช่วยเหลือ Minnesota Museum of Art

9.3 มิติทางสังคมของแลนด์อาร์ต

ยุค 60 สหรัฐได้เป็นแผ่นดินเกิดที่ Land Art ปรากฏขึ้น ยุคที่ประเทศถูกเขย่าด้วยปัญหาร้ายแรง ทั้งภายในบ้านตัวเองและในต่างประเทศ รุมเร้าด้วยพวกกระหายเลือด (Boody) การแข่งขัน (Race) การจลาจล (Riots) การคัดค้านต่อต้านสงคราม (Anti - War) ครั้งใหญ่ นักศึกษาปฏิวัติ (Student revolts) และความก้าวหน้า ปัญหาร้ายแรงด้านพลังงาน (Energy) และสิ่งแวดล้อมหลักๆถูกทำลายในยุค 70 ได้เริ่มท้าทายชาวอเมริกันอย่างจริงจัง ต่อความเชื่อในทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่มีวันหมดสิ้น ถึงแม้ว่าภาพแรกของโลกจาก

การถ่ายทอดสัญญาณจากอวกาศสู่ครัวเรือนได้จบลง แต่สำหรับโลกแล้วมันคือช่วงเวลา เริ่มต้นจิตวิญญาณ (Spirit) ของสังคมที่มั่งคั่งด้วยชื่อเสียงในแบบ Pop Art ภาษาที่จุดจาดมองเห็นได้ของมัน ให้ความสำคัญกับวัตถุ สำหรับชีวิตสมัยใหม่ของการทำงานศิลปะใน ทุกวันนี้ นั่นคือเหตุผลที่ยกมาสำหรับการหนีสังคม

นั่นคือเบื้องหลังความยิ่งใหญ่ที่ผ่านพ้นไปอย่างรวดเร็ว การอพยพของผู้คนจำนวนมากอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน นำไปสู่พื้นที่ของ American Art ในฤดูใบไม้ผลิปี 1968 ได้ส่งผลกระทบต่องานศิลปะ ยิ่งไปกว่านั้นคือต่อความรู้สึกของฟากยุโรป ในการแสดงออกอย่างเร้าร้อน (Vehement) สะท้อนลักษณะประจำชาติที่แสดงออกผ่านศิลปะ หรือที่ปรากฏอยู่ทั่วไปของค่านิยมทางสังคม ศิลปินหนุ่มกลุ่มหัวก้าวหน้า (Avant - garde) เคลื่อนย้ายออกจากเมือง สู่ความสงบสันติ (Peaceful) และผืนทะเลทราย (Desert) อันห่างไกลของ Nevada หากแต่ในความเป็นจริงก่อนหน้าปีเดียวกันได้ถูกใช้เป็นสถานที่ทดลอง Nuclear, Land Art ไม่ต้องการการคงอยู่ที่ยาวนานไม่ต้องการสิทธิการครอบครอง การเป็นเจ้าของต่อความเป็นวัตถุ อย่างไรก็ตามความต้องการความปลอดภัยต่อการคงอยู่ ของวัสดุทำยที่ สุดจะเป็นตัวบังคับให้ศิลปินเข้าไปหาการจัดการจาก Gallerie ในความเป็นจริงนิทรรศการนั้นถูกจัดแสดงโดย Gallerie เพียงแต่เรียกชื่อของการเคลื่อนไหวใหม่นี้ในนาม Earthwork

มันไม่ใช่บ่อยเลยสำหรับการกล่าวหา ซึ่งเป็นราคาของความขัดแย้งที่ต้องจ่ายของอเมริกันหัวก้าวหน้า ที่ได้หนีไปสู่แรงดึงดูดของทะเลทรายอันแตกต่าง และอ่อนไหวต่อการวิพากษ์วิจารณ์ ต่อการตีความ บ้างพูดถึงการหนีที่สะท้อนถึงความจริงของทะเลสาบ ต่อการควบคุมเหนือธรรมชาติ เสรีภาพ (Freedom) เฉพาะตัวของธรรมชาติถูกคุกคาม จากการเคลื่อนไหวที่เกี่ยวข้องกับความอุดมสมบูรณ์ของโลกและอื่นๆอีก ต่อการละทิ้งสังคม ต่อการกระทำนี้ต้ององค์ประกอบของสังคม ที่นิยามต่อความห่างเหินครั้งใหม่ว่า คือการหนีความจริงแจ่มชัดกับตัวผลงานเอง และเป็นเพียงแค่ความพยายามจะเก็บรักษาคำตอบของพวกเขา เขาตลอดอายุขัย ผ่านเทคนิคการถ่ายสำเนา (Reproducibility) ศิลปะ

Land Art ได้ตอบต่อข้อจำกัดโดยการลงมือกระทำ แสดงให้ประจักษ์อย่างชัดตรงต่อประโยชน์ที่โลกได้รับ ด้วยสัญลักษณ์โบราณ (Archaic symbolism) และการรื้อฟื้นตำนาน (Revival myths) นี่ไม่ใช่ทางออกที่อันตราย ปรากฏการณ์ที่ไม่ต้องการความเข้าใจ ไม่ต้องการคำอธิบายถึงวิถีทางที่ซับซ้อน (Complex ways) ในการเป็นเจ้าของชีวิตเจ้าของโลกใบนี้ อย่างมีปฏิสัมพันธ์ (interact) อันยืนยง สะท้อนการวิพากษ์วิจารณ์ต่อเมืองใหญ่ หากแต่การกระทำอันมากมายนี้เพื่อบินหนีมัน ที่ผ่านมาเราได้สร้างตัวตนของเราเอง ด้วยทัศนคติ (Attitude) นี้ (Cf. Wedewer .1974 :72) แนวความคิดที่ไร้เหตุผลต่อโลก ได้นำไปสู่การลุกฮือขึ้นทำในสิ่งที่ไร้เหตุผล (Irrational) ด้วยบทสรุปแห่งหายนะ (Fatal) อย่างไรก็ตามนี่คือเส้นทางที่อันตรายน้อยที่สุดของศิลปินในยุโรป ที่กำลังสร้างงานตามแนววิถีของ Land Art movement ดังผลงานแห่งการประท้วงของ Hannsjorg Voth การกระตุ้นความสนใจอย่าง

มากมายด้วยปัจจัยสำคัญ นำไปถึงการเข้าถึงความห่างไกลที่มากด้วยคำสนทนา จากจิตสำนึกของความซับซ้อนทางประวัติศาสตร์และอิทธิพลด้านสังคมวิทยา (Sociological influences) บนโครงสร้างของภูมิทัศน์วัฒนธรรม (Cultural landscape) สิ่งที่ยังหลงเหลืออยู่ที่พูดถึงการ บินหนีของ Land Art ที่จำเป็นต้องสร้างมันขึ้นมา เพื่อให้ผู้จะได้เดินทางตามแนวทำนบที่ ห้อมล้อมเมือง การผจญภัยทั้งข้างในและภายนอก ตามเจตจำนงของประสบการณ์การสร้างงาน ถึงแม้มันจะไม่สอดคล้องและอันตรายก็ตาม หากแต่คือก้าวแรกที่จะนำไปสู่การ หวนกลับไปสู่บทสนทนากับสังคม ซึ่งได้เผยให้เห็นเส้นขอบฟ้าใหม่ และเพื่อที่จะพัฒนาอนาคต ในอนาคตข้างหน้า (Dixon Hunt, John และ Bann, Stephen .1991 :11-35)

10. ข้อมูลเกี่ยวกับ ริชาร์ด ลอง

ริชาร์ด ลอง (Richard Long) เกิดวันที่ 2 มิถุนายน 1945 ในเมือง Bristol ประเทศ อังกฤษ ในปี 1962-1965 ได้รับความศึกษาที่ West of England College of Art ในเมือง Bristol ปี 1964 Long ได้สร้างงาน Earthwork พร้อมๆ ไปด้วยทดลองหาวิธีการในการสร้าง สรรค์ผลงานของเขาในช่วงต้นปี 1967 เขาได้เริ่มต้นสร้างผลงานศิลปะที่เกิดขึ้นจากการเดิน และเป็นช่วงที่ Long ได้ศึกษาต่อที่ St. Martin's School of Art ใน London ภายใต้การดูแล ของ Anthony Caro และ Phillip King ที่นั่นเขาได้พบกับ Hamish Fulton ซึ่งได้กลายเป็น เพื่อนสนิทในเวลาต่อมา

ในปี 1968 เขาได้แสดงเดี่ยวครั้งแรกที่ Galerie Konrad Fischer ใน Dusseldorf ในปีต่อมาก็ได้แสดงงานใน Paris, Milan, และ New York ต่อมาในปี 1969 Long ได้แสดง งานที่เรียบง่ายในรูปแบบของ Minimalist และ Conceptual works ที่เมือง Kunsthalle Bern หลังจากปี 1969 เป็นต้นมาเขาได้เริ่มทำงานที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทั่วโลก และรวบรวม งานที่เกิดขึ้นจากบันทึกการเดินทางของเขาไม่ว่าจะเป็น สิ่งพิมพ์ แผนที่ หรือรูปถ่าย จาก การที่ลองได้แสดงงานมากขึ้น ทำให้เขาต้องสร้างผลงานที่เกิดขึ้นขณะเดินทาง และงานที่ ต้องแสดงใน Gallery ปี 1970 ที่ Dwan Gallery, New York เขาได้สร้างรูปลอยด้วยโคลน โดยการเดินเป็นวงกลม ด้วยรองเท้าบู๊ทที่เปลี่ยนโคลนที่ติดตามจากดินอังกฤษ ปี 1971 เขา ได้รับรางวัล Guggenheim International Award โดยได้แสดงผลงานใน Solomon R. Guggenheim Museum, New York ปี 1972 แสดงงานที่พิพิธภัณฑ์ศิลปะสมัยใหม่ New York ปี 1982 ได้รับเชิญให้เข้าร่วมในงาน Documenta เมือง Kassel ปี 1976 และ 1980 ได้แสดง งานที่เมือง Venice Biennale

ในปี 1980 Long ได้สร้างงานศิลปะใหม่ๆจากดินโคลนโดยใช้ฝ่ามือที่เปลี่ยนโคลน พิมพ์ไปบนกำแพง นอกจากนี้เขายังสร้างวงกลมขนาดใหญ่ด้วยหินแม่น้ำหินชนวนท่อนไม้ ที่เก็บสะสมจากการเดินทางในแต่ละครั้ง ทุกๆพื้นที่ที่เขาได้เดินทางสร้างงาน Land art ในปี 1986 Solomon R. Guggenheim ได้สะสมรวบรวมผลงานของลองในช่วงปี 1970-1980

และในปี 1988 เขาได้แสดงผลงานเดี่ยวที่ Neue Galerie-Sammlung ludwig เมืองAachen ปี 1989 เขาได้รับรางวัลอันทรงเกียรติ Turner Prize ใน London และในปี 1991 The Hayward Gallery ใน London ได้เข้ามาบริหารจัดการ การแสดงผลงานของลอง ปัจจุบันศิลปินท่านนี้ได้อาศัยอยู่ที่เมือง Bristol

ในกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะ Richard Long จะเดินทางกว่าหนึ่งร้อยไมล์เป็นเวลาหลายวันหรือหลายสัปดาห์ผ่านดินแดนทุรกันดารเช่น ในชนบทของอังกฤษ ไอร์แลนด์ สกอตแลนด์ เทือกเขาในประเทศเนปาลและญี่ปุ่น ทุ่งกว้างในทวีปแอฟริกา ประเทศเม็กซิโก ประเทศโบลิเวีย เขาได้บันทึกการเดินทางด้วยการจดบันทึก ภาพถ่าย แผนที่ และการเขียนพรรณนา ซึ่งได้นำผลการบันทึกเหล่านี้มาจัดแสดงดังเช่นผลงานศิลปะทั่วไป

ในขณะที่เดินทางลองได้วางแผนสำหรับงานของเขา เช่นการสำรวจพื้นที่เอาไว่ว่างหน้าการเดินทางแต่ละไปตามธารน้ำไหลหรือการหิบก้อนหินแล้วหย่อนลงไปตามเส้นทางเดิน ในการเดินทางทุกครั้ง ศิลปินจะสะท้อนความรู้สึก ที่มีส่วนช่วยต่อสภาพแวดล้อม โดยการสร้างผลงานจากวัตถุที่มีในพื้นที่นั้นๆ และสิ่งที่ยืนยันในเรื่องนี้ได้ก็คือผลงานของเขา ไม่ว่าจะเป็นรูปวงกลมหรือเส้นตรงที่ประทับอยู่บนผืนดิน หรือการเดินทาง กลับไปกลับมา ให้เกิดรอยเท้า การนำก้อนหินมาจัดวาง การใช้ท่อนไม้หรือแม่แตะสาหร่าย ซึ่งก็ล้วนสูญสลายไปตามสายลม สายฝนหรือกระแสน้ำที่ขึ้นสูงทั้งสิ้น ดังนั้นจึงเป็นการรักษาธรรมชาติไปด้วย ภาพถ่ายผลงานของเขาเป็นเครื่องยืนยันได้ว่า ผลงานประติมากรรมของเขานั้นมาจากธรรมชาติ และสามารถย่อยสลายได้ตามกาลเวลา ซึ่งแตกต่างจากศิลปิน Land art ท่านอื่นๆที่สร้างงาน Land artโดยการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติ ดัดแปลงสภาพธรรมชาติดั้งเดิมเพื่อให้เข้ากับงานของพวกเขา เช่น Walter De Maria, Michael Heizer, Robert Morris, Dennis Oppenheim, Robert Smithson, และ James Turrell ลองไม่ยอมให้ผืนดินเกิดผลกระทบจากการขุด การเจาะ การแกะ หรือการสร้างด้วยวิธีอื่นใดทั้งสิ้น ผลงานของเขาสร้างมาจากวัสดุธรรมชาติเช่น ก้อนหิน หรือท่อนไม้ นำมาวางเรียงให้เกิดรูปทรงเรขาคณิต

Long ได้เปลี่ยนพื้นที่ที่รกร้างให้กลายมาเป็นผลงาน Land art ประติมากรรม ภาพวาดด้วยโคลน ด้วยประสบการณ์อันลึกซึ้งซึ่งเป็นการสร้างงานศิลปะที่แสดงเอกลักษณ์เฉพาะตัวด้วยหินเหล็กไฟ หินฉนวน ขนนก ไบสน ท่อนไม้ และหินทั่วไป สร้างเส้นทางสมมุติตามเส้นทางที่เขาท่องเที่ยวไป ทั้งรูปขดกันหอย วงกลม หรือลายเส้น ซึ่งได้แพร่หลายสู่ห้องนิทรรศการ ปังบอกถึงระยะทางที่เดินผ่านมาของศิลปินนักเดินทางผู้นี้ งานศิลปะของเขาเป็นสิ่งปังบอกถึงความสวยงามของธรรมชาติ Longได้หมั่นกับหึงงามผู้สูงศักดิ์แห่งผืนดินด้วยแหวนที่สร้างขึ้นจากหินฉนวนสีแดง 474 ก้อน ภายในห้องโถงของ Guggenheim จากเหมืองหินในรัฐนิวยอร์ก ผลงานรูปวงแหวนซึ่งสะท้อนเอกลักษณ์ ดึกขดกันหอยได้อย่างดี และก้อนหินเหล่านี้เป็นเช่นดังเส้นทางที่จะนำพาเราสู่โลกภายนอก (Nancy Spector. http://www.sculpture.uk.com/richard_long.htm: 2549)

บทที่ 3

การวิเคราะห์ผลงาน

การศึกษาวิจัยเรื่อง แลนด์อาร์ต ริชาร์ด ลอง กับกระบวนการทัศน์ใหม่ : กรณีสร้างสรรค์นิเวศ ศิลป์ในบริบทแม่น้ำของ จากสามเหลี่ยมทองคำสู่ผืนดินดอน เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยเลือกวิเคราะห์ผลงานแลนด์อาร์ตของ ริชาร์ด ลอง (Richard Long 1945 -) ที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นในระหว่างปี 1967-1988 ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยในแบบพรรณนาวิเคราะห์ จากนั้นจะนำผลการศึกษาวิจัยมาพัฒนาสร้างสรรค์ผลงานแลนด์อาร์ตในบริบทของแม่น้ำของตามวิถีของผู้วิจัย

1. ในงานวิจัยนี้จะวิเคราะห์ผลงานในประเด็นต่อไปนี้

- 1.1 บริบทของพื้นที่
- 1.2 สื่อ วัสดุ
- 1.3 กลวิธีการติดตั้งสร้างสรรค์

2. ผู้วิจัยได้เลือกผลงาน แลนด์อาร์ต ของ ริชาร์ด ลอง ระหว่างปี 1967-1988 จำนวน 18 ชุด ดังต่อไปนี้

- 2.1 A line made by walking england 1967
- 2.2 England 1988
- 2.3 Circle in the andes 1972
- 2.4 A line in Ireland 1974
- 2.5 A line in the Himalayas 1975
- 2.6 A circle in Ireland 1975
- 2.7 Stones in Switzerland 1977
- 2.8 A circle in Alaska 1977
- 2.9 Circle in Africa Mulanje mountain Malawi 1978
- 2.10 A line in Japan mount Fuji 1979
- 2.11 A line in Bolivia 1981
- 2.12 A line and tracks in Bolivia 1981
- 2.13 A line in Scotland Culmor 1981

2.14 Camp site stone Sierra Nevad Spain 1985

2.15 Walking acircle in mist Scotland 1986

2.16 Sahara standing stone line 1988

2.17 Sahara circle 1988

2.18 Sahara line 1988

การวิเคราะห์ผลงาน

1. A line made by walking England 1967

1.1 บริบทของพื้นที่

พื้นที่ในการสร้างสรรค์ผลงานของลองชุดนี้เป็นทุ่งหญ้า พื้นที่เป็นลานกว้างของทุ่งหญ้าที่มีดอกหญ้าขึ้นแซม จากหลังมองเห็นกลุ่มต้นไม้ใหญ่ปกคลุมหนาแน่นทึบดำ ยิ่งลองเลือกการนำเสนอในแบบภาพถ่ายขาวดำ จึงขับเน้นให้เส้นที่เกิดจากการเดินเป็นล่องรอยสีขาวเด่นชัดขึ้น และแต้มแต่งด้วยจุดสีขาวกระจายไปทั่วของดอกหญ้า เส้นทางเดินเป็นเส้นตรง พุ่งไปยังหมู่เมฆไม้ เป็อง

หน้า เหมือนการเดินทางค้นหาที่ไม่ทราบว่าจะพบเจอสิ่งใด ในเบื้องหลังราวป่า ให้ความรู้สึก ลึกลับ เข้ม
ขลังของการผจญภัย

1.2 สื่อ วัสดุ

ทุ่งหญ้าและราวป่า นำเสนอด้วยภาพถ่ายขาว-ดำ

1.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

ลองใช้วิธีเดินไปมา เพื่อให้เกิดร่องรอยเส้นทางเดิน บนทุ่งหญ้าที่แต้มแต่งจุดสีขาว
กระจัดกระจาย อันเกิดจากดอกหญ้าที่ขึ้นแซมอยู่ทั่วไป ร่องรอยทางเดินสีขาวเป็นเส้นตรงพุ่งตรงไปยัง
แนวป่า ที่มีต้นไม้ใหญ่ดำทึบอยู่เบื้องหลัง ยิ่งลองเลือกถ่ายทอดด้วยภาพถ่ายขาว-ดำ ยิ่งช่วยขับ ให้
เส้นทางเดินนั้นเด่นชัด แล้วค่อยจางหายไปใรราวป่า ให้ความรู้สึกของการเดินทางค้นหาอันเปี่ยม มนต์
เสน่ห์ ลึกลับ ตื่นเต้น บนเส้นทางแห่งการผจญภัย

2. England 1968

2.1 บริบทของพื้นที่

พื้นที่เป็นทุ่งหญ้าซึ่งมีดอกหญ้าขึ้นแซม กระจัดกระจายอยู่ทั่วไป จึงทำให้เกิดจุดสีขาวละ ลาน ตา พื้นที่ไม่ราบเรียบ แต่มีลักษณะเป็นลูกคลื่นต่างระดับแต่ไม่มาก มุมมองของภาพให้เห็น ส่วนทุ่งหญ้า เป็นสำคัญ

2.2 สื่อ วัสดุ

ทุ่งหญ้าที่มีดอกขึ้นแซมกระจัดกระจาย นำเสนอด้วยภาพถ่ายขาว-ดำ

2.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

ลองใช้วิธีเด็ดดอกหญ้า ที่ขึ้นกระจายอยู่ทั่วไป ออก เป็นแนวเส้นตรงสองเส้นพาดตัดกัน เกิดเป็นเครื่องหมายกากบาท ส่วนที่เป็นดอกหญ้าหญ้าสีขาวถูกเด็ดออก ก็จะเหลือเฉพาะต้น หญ้าซึ่งเป็นสีดำ จึงเกิดเครื่องหมายกากบาทสีดำขนาดใหญ่ชวนขน ทาบทับบนท้องทุ่งหญ้า

3. Circle in the Andes 1972

3.1 บริบทของพื้นที่

ลองทำงานชุดนี้ในบริเวณเทือกเขา Andes ซึ่งเป็นพื้นที่รกร้าง เป็นภูเขาหินที่มีหิมะปกคลุม เต็มไปด้วยหินและกรวดกระจายอยู่ทั่วไป สลับกับหิมะที่ยังไม่ละลาย จากหลังภาพมองเห็นเทือกเขาสูงสลับซับซ้อน

3.2 สื่อ วัสดุ

จัดเรียงก้อนหินและกรวดบนพื้นกรวดหยาบๆ นำเสนอด้วยภาพถ่ายขาว-ดำ

3.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

ลองนำกรวดและก้อนหินมาจัดวาง เรียงเป็นเส้นวงกลมบนระนาบพื้น ซึ่งเป็นกรวดขนาดเล็ก ในภาพเกิดสัดกันระหว่างสีขาวของหิมะบนยอดเขากับสีเทาบริเวณเชิงเขา การจัดวางไม่ ปรารถนามากนัก ไม่เป็นระเบียบ โดยให้ความรู้สึกผ่อนคลายและเป็นอิสระ มากกว่าวงกลมที่กลม ในเชิงคณิตศาสตร์ การสร้างสัญลักษณ์วงกลม สื่อถึงความลึกลับของวัฏจักรแห่งชีวิต วัฏแห่งธรรมชาติ

4. A line in Ireland 1974

4.1 บริบทของพื้นที่

พื้นที่เป็นลานหินลักษณะเป็นผลึกมีพืชแคระแซมขึ้นเป็นหย่อมๆ ระหว่างร่องหินด้านหลัง ฉากเป็นแนวช่องเขาสองลูกมาบรรจบกัน ตรงกลางมองเห็นทิวเขาตัดเส้นขอบฟ้า

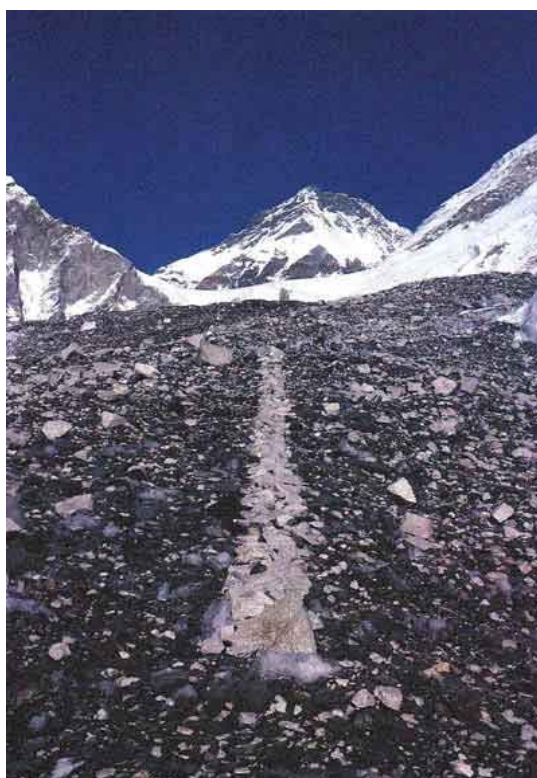
4.2 สื่อ วัสดุ

จัดวางผลึกหินบนลานหิน การถ่ายทอดด้วยภาพถ่ายสี

4.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

ลองใช้การจัดวางผลึกหินกองสุมกัน เกิดเป็นสันแนวเส้นตรง โดยทิศทางพุ่งตรงไปตรงช่องเขาที่เนินเขาสองลูกมาบรรจบกัน เหมือนเป็นการชี้เชิญให้เห็นช่องทางแห่งการแสวงหา ที่ธรรม ชาติ ช่อนความลึกลับไว้แนวหลังเชิงเขา รอให้มนุษย์เข้าไปค้นหาสัจจะความหมายแห่งชีวิต

5. A line in the Himalayas 1975

5.1 บริบทของพื้นที่

พื้นที่เต็มไปด้วยหินกรวดเป็นเหลี่ยมสันดาดราบ มีทั้งสีน้ำตาลเข้มโทนดำและน้ำตาลอ่อน โทนขาว กระจ่ายละเอียดลึกลับอยู่ทั่วไป จากหลังเป็นช่องเขาที่เนินเขาสองลูกมาบรรจบกัน และเห็น ภูเขาอีกลูกทางยอดเสียดฟ้าปรากฏอยู่ระหว่างกลาง

5.2 สื่อ วัสดุ

จัดวางหินกรวดสีน้ำตาลโทนขาว บนพื้นหินกรวดโทนดำ นำเสนอด้วยภาพถ่ายสี

5.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

ลองใช้การจัดวางหินกรวดสีน้ำตาลโทนขาว เป็นแนวแถบเส้นตรงบนพื้นที่มีกรวดสีน้ำตาลขาวและกรวดสีน้ำตาลดำคละเคล้ากัน พื้นเป็นหินกรวดสีดำซะส่วนใหญ่ ขับให้แนวก้อนหินกรวดสีขาวโดดเด่นขึ้น ทิศทางของแนวเส้นตรงพุ่งตรงไปยังช่องเขา ซึ่งมองเห็นภูเขาที่เท่งยอดแหลม ให้ความรู้สึกถึงการเดินทางสู่จุดหมายที่อยู่ยอดบนสุดของภูเขา ยอดแหลม มีนัยยะแห่งความพยายาม เพื่อพิชิตและเอาชนะอุปสรรค

6. A circle in Ireland 1975

6.1 บริบทของพื้นที่

พื้นที่เป็นลานหินมีลักษณะเป็นร่องหินขนานกันเป็นริ้ว โดยรอบบริเวณเป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยโขดหินรูขรุขระมากมาย จากหลังเป็นแนวทิวเขาปรากฏเป็นแนวเส้นตรงตัดเส้นขอบฟ้า

6.2 สื่อ วัสดุ

จัดวางก้อนหินบนลานหินน้ำเสียดด้วยภาพถ่ายสี

6.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

ลองใช้การจัดวางก้อนหินสีดำลงบนลานหินก้อนหินที่จัดวางเป็นก้อนหินขนาดเล็กเป็นเส้นวงกลมสูงขึ้นเป็นสันติดกับลานหินที่มีร่องขนานกันเป็นร่องลึกตามธรรมชาติสัญลักษณ์วงกลมสื่อถึงวัฏจักรชีวิตตั้งปรัชญาตะวันออก สัญลักษณ์วงกลมสอดคล้องกับแนวทิวเขาสีดำทะมึนอยู่เบื้องหน้า

7. Stones in Switzerland 1977

7.1 บริบทของพื้นที่

พื้นที่เต็มไปด้วยกรวดหินบนเนินเขาที่มีหิมะปกคลุมบางส่วน เขิงเขามีลักษณะเป็นสันสูงต่ำไม่เท่ากันเป็นลูกกระพาด

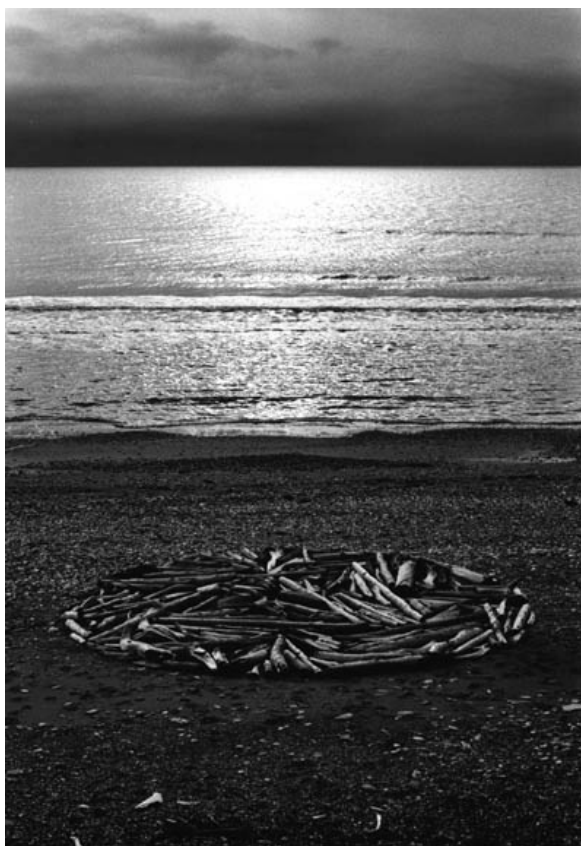
7.2 สื่อ วัสดุ

จัดวางหินขนาดใหญ่บนเนินเขา เลือกถ่ายทอดด้วยภาพถ่ายขาว-ดำ

7.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

ลองนำหินที่มีลักษณะเป็นแท่งยาวขนาดค่อนข้างใหญ่ นำมาวางสุมรวมกัน มีทั้งที่ตั้งเป็นเส้นตรงทำมุมฉากกับพื้นโลกและที่วางกับพื้น การตั้งหินไม่มีลักษณะรูปทรงเรขาคณิตที่ชัดเจนดูเหมือนลองจะพยายามนำเอาวัสดุที่เป็นหินแข็งแกร่งมาจัดวางได้อย่างอิสระ รวมทั้งทิศทางที่มีทั้ง ความขัดแย้ง และประสานกลมกลืน ผลงานชิ้นนี้ถูกขับให้โดดเด่นขึ้น จากการตัดกับสีขาวหิมะที่ ปรากฏด้านหลังฉาก หิมะที่ปกคลุมบางส่วนตัดกับสีดำเข้มที่เป็นระนาบรองรับแท่งหินทั้งหลาย

8. A circle in Alaska bering straight driftwood on the arctic ciecle 1977

8.1 บริบทของพื้นที่

พื้นที่ชายฝั่งริมทะเลสาบจากหลังมองเห็นเส้นตรงของแนวทะเลสาบ ตัดกับสีดำของเส้น ขอบฟ้า ในบรรยากาศที่มีเมฆปกคลุม

8.2 สื่อ วัสดุ

จัดวางท่อนไม้บนชายฝั่ง เลือกนำเสนอด้วยภาพถ่ายขาว-ดำ

8.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

ลองนำท่อนไม้มาจัดวางเป็นวงกลม โดยอัดท่อนไม้เต็มพื้นที่ภายในวงกลม แสงที่ตกกระทบบนท่อนไม้ส่องสว่างกว่าพื้นที่ชายฝั่งที่มีสีเข้มอันเป็นระนาบรองรับ ตัดกับโทนสีขาวของทะเลสาบและโทนสีสว่างของทะเลสาบยังตัดกับสีดำของเส้นขอบฟ้าที่เต็มไปด้วยเมฆปกคลุม ให้ความรู้สึกที่เข้มข้นแห่งพลังธรรมชาติ เหมือนลองกำลังสู้ถึงธรรมชาติ ที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงบนโลกใบนี้เป็นธรรมชาติที่แสดงวัฏจักรตามกฎแห่งธรรมชาติ

9. Cicle in Africa Mulanje mountain Malawi 1978

9.1 บริบทของพื้นที่

เป็นพื้นที่แห้งแล้งสลับเชิงเขา มีพืชที่ขึ้นในทุ่งทั้งต้นไม้ที่ไร้ใบและต้นหญ้าแห้งๆของแอฟริกาจากหลังเป็นเทือกเขาและมองเห็นต้นไม้ใหญ่ขึ้นอยู่ระหว่างช่องเขา

9.2 สื่อ วัสดุ

จัดวางกิ่งไม้บนหญ้าแห้งแล้ง เลือกถ่ายทอดด้วยภาพถ่ายขาว-ดำ

9.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

ลองจัดวางกิ่งไม้ไขว่กันไปมาเป็นเส้นรอบวงกลม กิ่งไม้สีเข้มเป็นวงบนพื้นระนาบซึ่งเป็นทั้งหญ้า ด้านหน้าขวามือปรากฏต้นไม้ใหญ่ซึ่งไต่ไต่ยืนต้นอยู่ ด้านหลังฉากเป็นเชิงเขาขรุขระ ให้ความรู้สึกถึงอายุขัยที่ต้องมีวันสิ้นสุด อุปสรรคและการเวียนว่ายในวัฏสงสาร

10. A line in Japan mount Fuji

10.1 บริบทของพื้นที่

เป็นช่วงยอดเขาที่มีก้อนหินกระจัดกระจายอยู่ทั่วไป ยอดเขามองเห็นเพียงเลือนราง อันเกิดจากหมอกที่ปกคลุมอย่างหนาแน่น

10.2 สื่อ วัสดุ

จัดวางก้อนหินบนพื้นหิน นำเสนอด้วยภาพถ่ายขาว-ดำ

10.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

ลองจัดวางก้อนหินเป็นแนวแถบขนเส้นตรง ด้วยก้อนหินโทนสีขาวสว่าง ทิศทางนั้นพุ่งตรงไปยังยอดเขาซึ่งมีหมอกปกคลุมหนาแน่น ให้ความรู้สึกถึงการเดินทางค้นหาที่ยังไม่มั่นใจในอนาคตว่าเส้นทางที่ไปนั้นจะต้องประสบกับอะไรบ้าง เป็นเส้นทางที่ทะเยอทะยาน คลุมเคลือและพรางเบลอ แต่กับมีแรงดึงดูดลึกลับ คล้ายมีบางสิ่งซ่อนตัวอยู่เบื้องหลังละอองหมอก ที่รอการแสวงหา

11. A line in Bolivia 1981

11.1 บริบทของพื้นที่

พื้นที่ทุรกันดารแห้งแล้งเป็นพื้นราบกว้างใหญ่ มีก้อนหินกระจัดกระจายอยู่ทั่วไป ฉากหลังมองเห็นพุ่มไม้แคระและแนวพื้นโลกตัดกับเส้นขอบฟ้า

11.2 สื่อ วัสดุ

การกวาดเอาก้อนหินบางส่วนออก นำเสนอด้วยภาพถ่ายสี

11.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

ลองใช้วิธีกวาดก้อนหินด้านข้างสองฝั่งไปรวมกันตรงกลาง ด้านที่กวาดออกจะปรากฏแนว แถบเส้นตรงของพื้นดินขนานข้างสองเส้น ส่วนที่ก้อนหินถูกกวาดไปรวมกัน ก็จะปรากฏแถบเส้น ตรงของแนวก้อนหินอยู่ตรงกลาง ลองบันทึกภาพสีโดยจับมุมกล้องให้เส้นตรงทั้งสาม พุ่งทะแยงไป ที่มุมซ้ายของภาพ ซึ่งปรากฏไม้พุ่มเตี้ยอยู่ปะปราย ทิศทางที่เส้นทั้งสามชี้ไปมองเห็นเส้นตรงของ พื้นโลกตัดกับเส้นขอบฟ้า ที่ให้ความรู้สึกถึงการเดินทางไกลอันไม่มีวันจบสิ้น

12. A line and tracks in Bolivia 1981

12.1 บริบทของพื้นที่

เป็นพื้นที่โล่งกว้างใหญ่ ที่เต็มไปด้วยก้อนหินและก้อนกรวด มองเห็น ฉากหลังเป็นทิวเขา สลับซับซ้อนทอดตัวอยู่ห่างออกไป ท้องฟ้ามีเมฆขาวปกคลุม

12.2 สื่อ วัสดุ

การกวาดก้อนหินออกจนเกิดเป็นแถบเส้นตรง นำเสนอด้วยภาพถ่ายสี

12.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

ลองใช้วิธีการกวาดก้อนหินซึ่งมีสีเข้มออก จนเห็นพื้นดินสีน้ำตาลอ่อนเป็นแถบยาว พุ่งตรง ไปเบื้องหน้า ที่ปรากฏทิวเขาสลับซับซ้อนสีเทา มีเมฆขาวปกคลุม ให้รู้สึกถึงกาลเวลาอันยาวนาน ของการเดินทาง ลองเลือกนำเสนอด้วยภาพถ่ายสี ที่จัดองค์ประกอบภาพ โดยปรากฏแถบเส้นตรงสี น้ำตาลอ่อน อยู่กึ่งกลางภาพ

13. A line in Scotland Cul Mor 1981

13.1 บริบทของพื้นที่

พื้นที่เป็นเนินที่มีผลึกหินขนาดใหญ่พอควร มีแผ่นหินกระจัดกระจายอยู่ทั่วไป ด้านหลังฉาก ปรากฏทิวเขาที่มองเห็นอยู่เลื้อยลงชันอยู่ท่ามกลางเปลวแดด

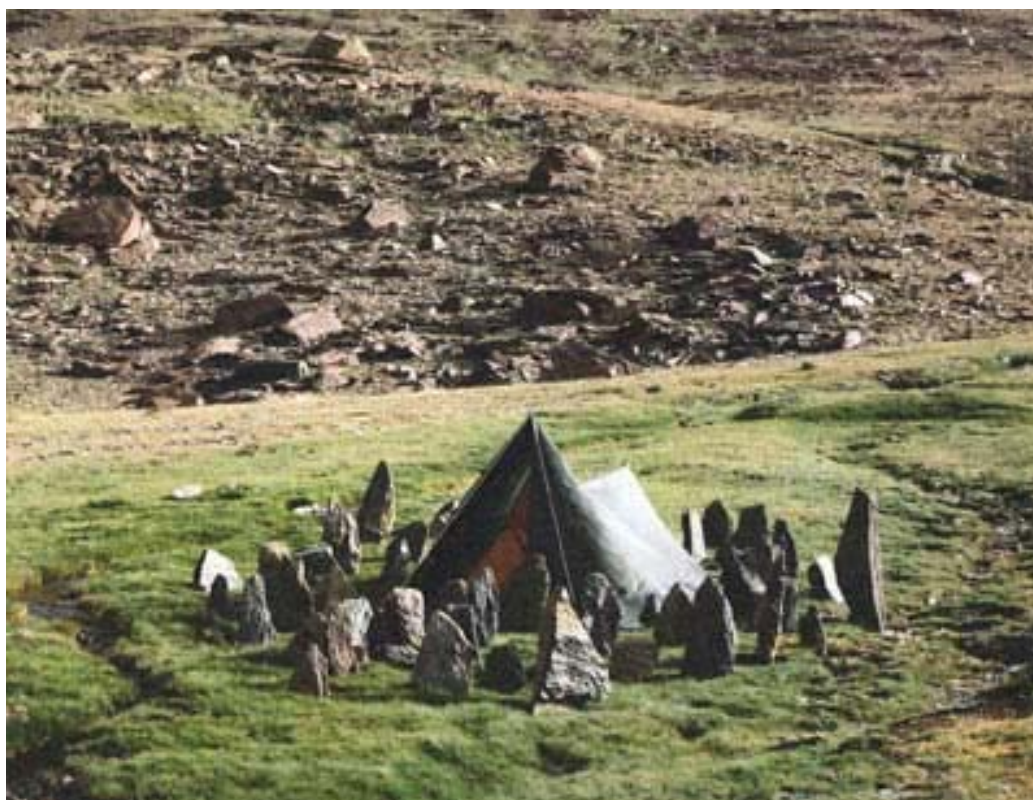
13.2 สื่อ วัสดุ

ตั้งก้อนหินเรียงกันบนลานหิน นำเสนอด้วยภาพถ่ายสี

13.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

ลองใช้วิธีตั้งก้อนหินที่มีขนาดใหญ่พอประมาณ เรียงแถวเป็นแนวเส้นตรงแต่ไม่ได้วางเป็นระเบียบ ลองจัดก้อนหินให้มีความรู้สึกผ่อนคลาย อิสระ ทิศทางมุ่งตรงไปยังเทือกเขาเบื้องหน้า ที่มองเห็นอยู่กลางเลือนท่ามกลางเปลวแดด เงาของแนวก้อนหินทอดตัว 45 องศาทางมุมขวาล่าง ของภาพ ลองจัดองค์ประกอบโดยให้ทิศทางของแนวเส้นตรง พุ่งจากมุมขวาล่างไปยังมุมซ้ายบน ของภาพ สอดรับกับทิวเขายอดแหลมที่ปรากฏอยู่เบื้องหน้า ให้ความรู้สึกถึงเส้นทางแห่งการแสวงหา หนทางแห่งศรัทธาอันสถิตอยู่บนยอดเขาที่ต้องไปให้ถึง

14. Camp site stones Sierra Nevada Spain 1985

14.1 บริบทของพื้นที่

พื้นที่เป็นลานที่มีหญ้าเขียวจีปกคลุม และมีก้อนหินรูขระกระจายอยู่ทั่วไป

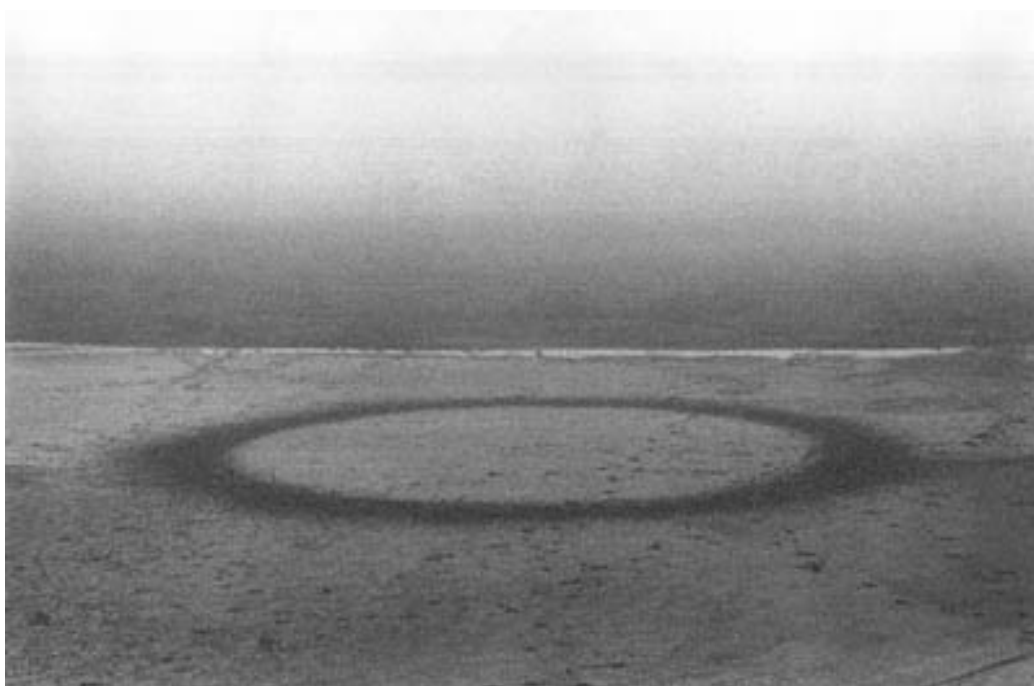
14.2 สื่อ วัสดุ

จัดวางก้อนหินขนาดใหญ่รอบเต็นท์ นำเสนอด้วยภาพถ่ายสี

14.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

งานชุดนี้ลองได้นำวัสดุสำเร็จ (Ready made) มาผสมผสานกับวัสดุตามธรรมชาติ นั่นก็คือ ลองกาง เต็นท์ของเขาสำหรับพักผ่อน จากนั้นได้นำก้อนหินขนาดใหญ่มาตั้งรอบเต็นท์ ดูเหมือนลองจะพักอาศัยในเต็นท์ได้อย่างสบายใจ เนื่องจากเหล่าบรรดาบริวารทั้งหลายของลอง ได้ยื่นเฝ้ายามอย่างแน่นหนาไม่รู้จักเหนื่อยหน่ายหรือวังงัน

15. Walking acircle stones Mongolia 1996

15.1 บริบทของพื้นที่

เป็นพื้นที่หาดทรายริมทะเลสาบอันปกคลุมด้วยหมอกหนาแน่น มองเห็นเส้นริมหาดทราย ตัดกับแนวเส้นส่วนที่เป็นน้ำ

15.2 สื่อ วัสดุ

การสร้างร่องรอยโดยการเดินบนพื้นทราย นำเสนอด้วยภาพถ่ายขาว-ดำ

15.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

ลองใช้วิธีการเดินบนหาดทรายเป็นเส้นรอบวงกลม โดยการเดินย่ำไปมาหลายรอบ จนเกิดเส้นรอบวงกลมที่ต้องการ ลองสร้างสัญลักษณ์เส้นรอบวงกลม เพื่อสื่อถึงวัฏจักรชีวิตอันเป็นสื่อสัญลักษณ์สากล อันตัดกับเส้นตรงที่แสดงแนวชายน้ำ ที่ปรากฏฟองคลื่นสีขาวให้เห็น ส่วนแนวทะเลสาบได้พรวดเบลอเลื่อนหายไปตามสายหมอก เติมแต่งจินตนาการเบื้องหลังหมอกหนาในบรรยากาศที่เข้มขลัง

16. Sahara standing stone line 1988

16.1 บริบทของพื้นที่

เป็นทุ่งกว้างทุรกันดาร ที่เต็มไปด้วยก้อนหินก้อนกรวดมากมาย กระจายกระจายอยู่เต็มพื้นที่ เบื้องหลังจากแลเห็นเนินที่เป็นลูกระนาดและพื้นราบตัดกับเส้นขอบฟ้า

16.2 สื่อ วัสดุ

การจัดตั้งก้อนหินในพื้นที่แห้งแล้งกันดารเต็มไปด้วยก้อนหิน นำเสนอด้วยภาพถ่ายขาว-ดำ

16.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

ลองใช้การจัดตั้งก้อนหินขนาดไม่ใหญ่มาก โดยจัดวางระเกะระกะไม่เป็นระเบียบ ตามแนวเส้นตรงบนพื้นที่ที่เต็มไปด้วยก้อนหินก้อนกรวด วัสดุและพื้นระนาบโดยรอบเต็มไปด้วยก้อนหินและกรวดน้อยใหญ่ ยิ่งสร้างความรู้สึกที่แห้งแล้งแสนกันดาร รู้สึกได้ถึงอุปสรรคบนเส้นทางเดินที่มุงม่น ลองจัดวางแนวแถบเส้นตรงทะแยงจากมุมขวาล่างสู่มุมซ้ายบน มุ่งสู่แนวลูกระนาดของเนินอันไกล ลับสุดสายตาตัดกับเส้นขอบฟ้า

17. Sahara circle 1988

17.1 บริบทของพื้นที่

เป็นท้องทุ่งแห้งแล้งเต็มไปด้วยก้อนหินและกรวด หลังจกมีปรากฏมีแนวเชิงเขาเดี่ยวๆ ปราศจากต้นไม้ ตรงกลางภาพมีก้อนหินมหึมาตั้งตระหง่านแท่งยอดสูง

17.2 สื่อ วัสดุ

จัดวางก้อนหินบนลานกรวดหิน นำเสนอด้วยภาพถ่ายสี

17.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

ลองสร้างเส้นรอบวงกลม โดยนำก้อนหินขนาดเล็กมาจัดวางเรียงเป็นแถบ และได้กวาด ก้อนหินภายในวงกลมออกจนมองเห็นพื้นกรวดทรายสีน้ำตาล เกิดแนวเส้นรอบวงกลมหินสีน้ำตาล ดำตัดกับส่วนภายในวงกลมที่มีสีน้ำตาลอ่อน ตรงกึ่งกลางภาพมีก้อนหินขนาดมหึมาโดดเด่นตั้งตระหง่านท่ามกลาง 90 องศาอยู่เบื้องหน้า ให้ความรู้สึกถึงวัฏจักรชีวิต การเกิดใหม่ ความพยายาม และความทะเยอทะยาน

18. Sahara line 1988

18.1 บริบทของพื้นที่

เป็นพื้นที่ราบกว้างใหญ่เต็มไปด้วยกรวดขนาดเล็กกระจายอยู่ทั่วไป ด้านหลังจากปรากฏ เนินเขามีลักษณะคล้ายรูปขนาดใหญ่สีดำทึบ ตั้งตระหง่านอยู่เบื้องหน้าตัดกับสีฟ้าของท้องฟ้า

18.2 สื่อ วัสดุ

จัดเรียงก้อนหินบนพื้นกรวด นำเสนอด้วยภาพถ่ายสี

18.2 กลวิธีการสร้างสรรค์

ลองเก็บก้อนหินสีดำมาวางกระจาย ไม่เป็นระเบียบเป็นแนวเส้นตรง โดยแนวเส้นตรงพุ่งไปยังกึ่งกลางของภูเขาสีดำรูปร่างคล้ายรูป แนวแถบเส้นตรงอันเกิดจากการวางสุมก้อนหิน สีดำตัดกับระนาบพื้นรองรับสีน้ำตาลอ่อน ส่วนภูเขาทรงรูปสีดำนั้นก็ตัดกับสีฟ้าของท้องฟ้า ขับให้ภูเขาดูลึกกลับและทรงพลัง ดูเหมือนลองต้องการสื่อถึงการเดินทางบนหนทางอันยิ่งใหญ่ ที่ต้องสอด ผสานกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ การเดินทางเป็นกิจกรรมที่อยู่คู่กับมนุษย์มาแต่อดีตกาล มนุษย์ได้อาศัยธรรมชาติในการเกื้อหนุน บนเส้นทางการแสวงหาอารยธรรมตลอดประวัติศาสตร์ของ เรา การเดินทางอาจถึงจุดหมายหรือล้มเหลว แต่สิ่งเหล่านี้คือมนต์เสน่ห์ของการเดินทางที่ท้าทาย มิใช่หรือ

สรุปผลการวิเคราะห์ผลงานแลนด์อาร์ต ริชาร์ด ลอง

ผลงานของ Richard Long เป็นตัวอย่างที่เด่นชัดในการสร้างสรรค์ผลงานในพื้นที่ธรรมชาติ และให้ความสำคัญกับนิเวศวิทยาอย่างมาก ผลงานของเขาไม่ใช่วิธีที่สร้างรอยบากให้เกิดบน พื้นโลก ผลงานที่เสนอจะธรรมชาติของเขาเลือกใช้วัสดุในธรรมชาติสิ่งแวดล้อมบริเวณนั้นๆ Long ไม่เพียงแต่เดินทางเข้าไปในธรรมชาติแล้วสร้างงานเท่านั้น แต่วิถีการสร้างงานของเขาคือการนำตัว เองเข้าไปร่วมเป็นส่วนหนึ่งในธรรมชาติ Long อาจเดินทางด้วยเท้าในท้องทะเลทรายเป็นระยะหลาย ไมล์กินเวลาหลาย สัปดาห์ เพื่อสร้างผลงานอันเกิดจากการเรียงหินเพียงหนึ่งชุด ผลงานชุดแรกของ เขาเกิดขึ้นจากการทดลองเดินในสนามหญ้าหลังบ้านในปี 1967 ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นบาทก้าวแรก ในการสร้างสรรค์ Land Art กว่าสี่ทศวรรษ เขาไม่เพียงเป็นศิลปิน Land Art ที่ยิ่งใหญ่ แต่ยังเป็นนัก เดินทางผู้ยิ่งใหญ่อีกด้วย ผลงานของ Long พอสรุปได้ดังนี้

1. บริบทของพื้นที่

- สนามหญ้า 5 ชุด
- เทือกเขาหิมะปกคลุม 4 ชุด
- บริเวณที่ราบหินกรวดแห้งแล้งกันดาร 8 ชุด
- ริมฝั่งแม่น้ำ 1 ชุด

2. วัสดุ

- ก้อนหิน 12 ชุด
- ไม้ 2 ชุด
- พื้นหญ้า 3 ชุด
- วัสดุสำเร็จ 1 ชุด

3. สัญลักษณ์

- เส้นตรง 7 ชุด
- กากบาท 1 ชุด
- วงกลม 7 ชุด
- อิสระ 3 ชุด

4. กลวิธี

- ทำให้เกิดร่องรอย 3 ชุด
- ทำให้เกิดเส้นขนาน 13 ชุด
- ผสม 2 ชุด

5. สื่อการนำเสนอ

- แนวตั้ง 5 ภาพ
- แนวนอน 13 ภาพ
- ภาพสี่ 9 ภาพ
- ภาพขาวดำ 9 ภาพ

บทที่ 4

การพัฒนาสร้างสรรค์ผลงาน

จากการศึกษาผลงาน Land Art ปรากฏผลงานบางส่วนที่สร้างสรรค์โดยวิธีการเข้าไปแทรกแซงธรรมชาติอย่างรุนแรงด้วยเครื่องจักรกลหนัก ผลงานมีขนาด (Scale) ที่ใหญ่โต ผลงานหลายชุดได้เป็นตัวทำลาย (Devastate) สภาพแวดล้อมหรือมีผลกระทบต่อระบบนิเวศ (Ecology) ถึงแม้ว่าผลงานอาจสร้างในพื้นที่รกร้าง (disrupted landscape) ก็ตาม และมีงาน Land Art บางโปรเจกต์ได้มีส่วนในการฟื้นฟูภูมิทัศน์ (Restore landscape) และอีกหลายโปรเจกต์ที่นิเวศวิทยาต้องมาก่อน เช่นผลงานของ Richard Long ผลงานของเขาใช้วัสดุในธรรมชาติที่หาได้ในบริเวณนั้นๆ เขาแทรกแซงธรรมชาติเพียงแผ่วเบา ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการสร้างสรรค์ศิลปะในภูมิทัศน์ดังกล่าวว่าเป็นผลงานนิเวศ (Ecological Art) ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้คำนิยามนี้เรียกผลงานที่คำนึงถึงระบบนิเวศวิทยาของผู้วิจัยเอง

ในงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยได้เลือกสร้างสรรค์ผลงานนิเวศศิลป์ (Ecological Art) ในบริบทของแม่น้ำของ โดยได้เดินทางไปเที่ยวบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายจุดที่เป็นพรมแดนรอยต่อสามประเทศติดต่อกัน ได้แก่ พม่า ลาว ไทย เป็นจุดแรกที่แม่น้ำของไหลผ่านเป็นเส้นพรมแดน ไทย-ลาว ทางภาคเหนือ ซึ่งแม่น้ำของไหลผ่านภาคเหนือของไทย 84 กิโลเมตร และไหลกลับเส้นพรมแดนไทยลาวอีกครั้งทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 892 กิโลเมตร รวมแล้วแม่น้ำของไหลผ่านประเทศไทยทั้งสิ้น 976 กิโลเมตร

แม่น้ำของนั้นมีความยาวทั้งสิ้น 4,909 กิโลเมตร ไหลผ่าน 6 ประเทศ เริ่มจากการละลายของหิมะจากเทือกเขาจีฟุอันเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาหิมาลัยทางตอนใต้ของทิเบตประเทศจีน ไหลผ่าน พม่า ลาว ไทย กัมพูชา และเวียดนามก่อนที่จะออกสู่ทะเลจีนใต้ แม่น้ำของนั้นมีความหลากหลายของชนิดพันธุ์ปลาอันเป็นอันดับสามของโลก ค้นพบพันธุ์ปลากว่า 1,245 ชนิด มีพื้นที่ชุ่มน้ำกว่า 795,000 ตารางกิโลเมตร มีประชากรอาศัยอยู่สองฟากฝั่งกว่า 100 ล้านคน แต่ขณะนี้เชื่อกว่า 100 เชื้อน ได้ถูกกำหนดลงในเส้นทางอันคดเคี้ยวของแม่น้ำของบ จีนมีโครงการสร้างเขื่อนกว่า 15 แห่ง ภายใต้โครงการหลานซาง-เจียง สร้างเสร็จไปแล้วสองแห่งคือเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำมันวานและเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำดาเซาซาน และเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำเซียวหวานสันเขื่อนสูงถึง 248 เมตร ซึ่งจะเป็นการปิดกั้นแม่น้ำของทั้งระบบอย่างสมบูรณ์ นอกจากนั้นยังมีโครงการเขื่อนจิงหง ซึ่งจีนกำลังก่อสร้างในแถบสิบสองปันนา ส่วนลาวนั้นกำลังผันตัวเองเพื่อเป็นแบตเตอรี่แห่งเอเชีย มีโครงการสร้างเขื่อนกั้นแม่น้ำทั่วประเทศกว่า 50 แห่ง และแล้วเสร็จไปแล้วคือเขื่อนเซคามันและเขื่อนน้ำเทิน ซึ่งกั้นแม่น้ำสาขาของแม่น้ำของ ในส่วนประเทศไทยนั้นแม่น้ำสาขาของแม่น้ำของเกือบทุกสายได้ถูกปิดกั้นเป็นที่เรียบร้อยแล้ว คงเหลือเพียงแม่น้ำสงครามทางภาคอีสานเท่านั้นยังเหลือ

รอดจากนักสร้างเขื่อน และที่น่าจับตามองคือโครงการระเบิดเกาะแก่งเปิดเส้นทางเดินเรือขนาดใหญ่ของแม่น้ำของทางภาคเหนือเพื่อขนถ่ายสินค้าจากจีนสู่หลวงพระบางของลาวนั้นมีความพยายามมาหลายปี แต่ถูกประชาคมท้องถิ่นของชาวเชียงของ จังหวัดเชียงรายต่อต้านจึงพักโครงการไว้ก่อน ส่วนในพมพูชาเขื่อนแซมเบอร์กันแม่น้ำของจะกระทบกับผู้คนกว่า 60,000 คน เวียดนามมีโครงการสร้างเขื่อนกว่า 10 แห่ง ในบริเวณที่แม่น้ำของแตกแยกออกเป็นก้นสาหรือน้ำที่เรียกว่าแก้มังกร ซึ่งกำลังสำรวจและคงดำเนินการในไม่ช้า

จากโครงการที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของแม่น้ำของ และต่อผู้คนประชาชนชายขอบ เบื้องต้น ผู้วิจัยจึงต้องเดินทางสร้างสรรค์ผลงานนิเวศศิลป์ในบริบทของแม่น้ำของ เพื่อนำประกาศอาณาเขตศักดิ์สิทธิ์ให้กับพื้นที่ลุ่มน้ำของ และอารยธรรมลุ่มน้ำของที่ถูกผลกระทบดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำเอาวัฒนธรรมหินตั้ง (Megakiths) ที่ปรากฏหลักฐานในอารยธรรมก่อนประวัติศาสตร์อายุราว 3,000 ปี มากเป็นส่วนหนึ่งในผลงานนิเวศศิลป์ของผู้วิจัยในครั้งนี้ วัฒนธรรมหินตั้งนั้นปรากฏหลักฐานมากมายในดินแดนของสปป.ลาวและภาคอีสานของไทย เพื่อประกาศอาณาเขตศักดิ์สิทธิ์ในการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ เพื่อบูชาผีฟ้า พญาแถน และเมื่อพระพุทธศาสนาได้เผยแพร่เข้ามายังดินแดนอินโดจีน วัฒนธรรมหินตั้งจึงได้พัฒนาจนกลายเป็นเสมาหิน เพื่อแสดงขอบเขตพหุสัมาพบเฉพาะในภาคอีสานและดินแดน สปป.ลาว เพราะแม้แต่ในอินเดียยุดินแดนที่กำเนิดพระพุทธศาสนาก็ไม่ปรากฏหลักฐานของเสมาหิน

การเดินทางในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ล่องแพไม้ไผ่ไปตามแม่น้ำของ แต่ประสบกับปัญหาของกระแสน้ำอันเชี่ยวกรากจนแพเอาชีวิตรไม่รอดถึงสองครั้ง จากนั้นจึงเปลี่ยนวิธีการเดินทาง โดยนั่งเรือโดยสารเข้าสู่ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้เข้าไปอาศัยอยู่กับชาวขมุเมืองปากเบง แขวงอุดมไชย จากนั้นได้เดินทางไปพักอยู่กับชาวสวณแดงเมืองหลวงพระบาง และต่อไปที่นาเดื่อ แขวงไชยบุรี ที่นี้ผู้วิจัยได้ถูกเจ้าหน้าที่ทางการของแขวงไชยบุรีจับไปสอบปากคำและเนรเทศออกจากแขวงเนื่องจากเจ้าหน้าที่สงสัยในพฤติกรรมการทำงานของผู้วิจัย เมื่อเข้าสู่ประเทศไทยทางด้านจังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยได้ซื้อจักรยานโบราณปั่นไปตามเส้นทางเรียบแม่น้ำของจนถึงบ้านหาดหิน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย ซึ่งเป็นจุดแรกที่แม่น้ำของไหลผ่านประเทศไทยทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนั้นปั่นกลับมาที่หนองคาย เลาะเรียบแม่น้ำผ่านจังหวัดนครพนม มุกดาหาร อำนาจเจริญ จนถึงสุดที่อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยเข้าประเทศลาวอีกครั้งทางด่านช่องเม็ก ไปที่เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก แล้วพายเรือจากเมืองปากเซมุ่งสู่ลำน้ำตกคอนพะเพ็ง อันเป็นบริเวณที่แม่น้ำของแตกแยกสายออกมากมายจนเป็นที่มาของฉายา “มหานทีสีพันดอน” รวมระยะทางทั้งสิ้นประมาณ 1,800 กิโลเมตร ระยะเวลา 142 วัน การเดินทางครั้งนี้ได้สร้างสรรค์ผลงานนิเวศศิลป์กว่า 30 ชุด แต่เป็นที่น่าเสียดายช่วงที่ถูกจับที่แขวงไชยบุรีนั้น เจ้าหน้าที่ได้ขอร้องให้ผู้วิจัยลบภาพถ่ายในกล้องดิจิทัลทิ้ง จึงเหลือผลงานเพียง 26 ชุด

ผลงานการสร้างสรรค์นิเวศน์ศิลป์ในบริบทแม่น้ำของ

1. กำเนิดอารยธรรม
2. อารยธรรมสองฝั่งของ
3. คาระวะตวงวิญญาน
4. คาระวะครู
5. การอพยพครั้งใหญ่
6. สวนกสิกรรม
7. เมื่อผืนฟ้าแผ่นน้ำเป็นสีดำ
8. บ่อน้ำแห่งจิตวิญญาน
9. ชีวิต
10. วัฏจักรชีวิต
11. ไม่ใช่ดอกไม้ริมทาง
12. เมื่อสายน้ำแห้งเหือด
13. เส้นทางสู่รัฐสภา
14. สุสานพลังงาน
15. ธรรมชาติ
16. แดง
17. หยดน้ำที่หายไป
18. ไม้ค้ำ
19. ห้องเรียนธรรมชาติ
20. คบไฟแห่งอารยธรรม
21. อนุสาวรีย์ 1
22. อนุสาวรีย์ 2
23. ผุงปลาที่ว่ายทวนน้ำ 1
24. ผุงปลาที่ว่ายทวนน้ำ 2
25. สัญญะ
26. ผู้กล้า อนันดา

สรุปผลการพัฒนาผลงานนิเวศน์ศิลป์ในบริบทแม่น้ำของ จากสามเหลี่ยมทองคำสู่ผืนดิน

4.4.1 บริบทของพื้นที่

- พื้นที่ชายริมแม่น้ำ	6	ชุด
- โตรกหินริมแม่น้ำ	4	ชุด
- พื้นที่ห้วยริมแม่น้ำ	2	ชุด
- พื้นที่การเกษตร	2	ชุด
- ในน้ำ	3	ชุด
- พื้นที่รกร้างกันดาร	5	ชุด
- บนยอดเขา	1	ชุด
- บนถนน ทางเดิน	2	ชุด

4.4.2 วัสดุ

- ก้อนหิน	8	ชุด
- ก้อนดิน	1	ชุด
- พื้นดิน	3	ชุด
- ดอกไม้	1	ชุด
- ใบไม้	2	ชุด
- ไม้	4	ชุด
- วัสดุสำเร็จ	5	ชุด
- วัสดุผสม	2	ชุด

4.4.3 สัญลักษณ์

- ลายเส้นเดี่ยวแนวอน	9	ชุด
- หลายเส้น	3	ชุด
- วงกลม	3	ชุด
- เส้นเดี่ยวแนวตั้ง	4	ชุด
- รูปทรงอิสระ	4	ชุด

4.4.4 กลวิธี

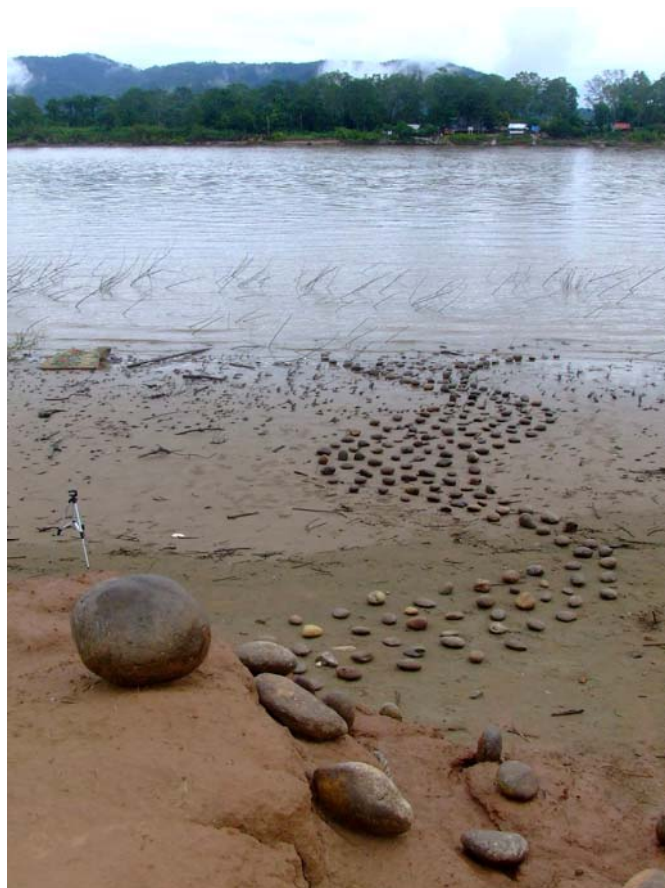
- จัดเรียงหิน	8	ชุด
- เรียงก้อนดิน	1	ชุด
- จัดเรียงวัสดุสำเร็จ	4	ชุด
- จัดเรียงวัสดุผสม	1	ชุด
- จัดเรียงไม้	4	ชุด
- โปรยดอกไม้	1	ชุด

- รดน้ำ	1	ชุด
- เผาไฟ	2	ชุด
- เดิน	1	ชุด
- ทำเขี้ยว	2	ชุด
- ลอยน้ำ	1	ชุด

4.4.5 สื่อ การนำเสนอ

- ภาพแนวตั้ง	7	ชุด
- ภาพแนวนอน	10	ชุด
- ทั้งแนวตั้งแนวนอน	9	ชุด
- ภาพถ่ายสี	24	ชุด
- ภาพถ่ายขาว ดำ	2	ชุด

1. กำเนิดอารยธรรม

การวิเคราะห์ผลงาน ชุดที่1. กำเนิดอารยธรรม

1.1 บริบทของพื้นที่

ผู้วิจัยลองแพไม่ไผ่จากสามเหลี่ยมทองคำมาได้ประมาณสี่กิโลเมตร ท่ามกลางกระแสน้ำอันเชี่ยวกราก ก็ได้มาพบกับสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับทำงานนิเวศศิลป์ (Ecological Art) ชุดแรกบริเวณที่มีหินแม่น้ำรูปรางมนไม่มีเหลี่ยมอยู่มากมาย และมีสันดอนดินริมตลิ่งสูง อันเกิดจากการที่กระแสน้ำพัดพาตะกอนดินมาทับถมกัน เนินดินริมตลิ่งเต็มไปด้วยรอยกัดเซาะของกระแสน้ำเชี่ยว เหนือตะกอนดินเป็นวัชพืชรกชัฏขึ้นปกคลุม ส่วนอีกปลายด้านหนึ่งของผลงานนั้นคือแม่น้ำของอัน กว้างใหญ่ มองเห็นเรือนพักของประชาชนริมฝั่งประเทศสาธารณรัฐประชาชนลาว อันมีทิวไม้และสันเขาไกลออกไปลิบลับตัดกับเส้นขอบฟ้าเป็นฉากหลัง

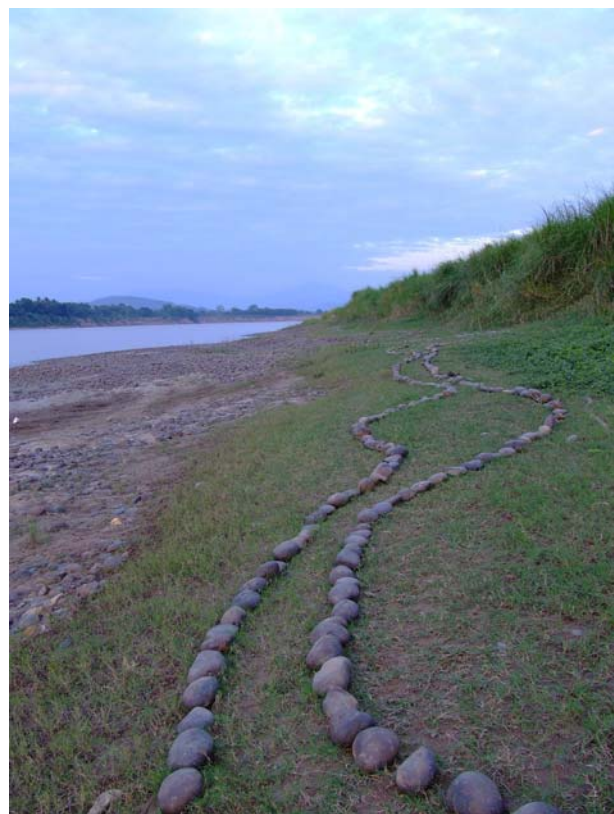
1.2 สื่อ วัสดุ

การจัดเรียงหินแม่น้ำเป็นรูปร่างคดโค้ง เลี้ยวขึ้นสู่เนินดินริมตลิ่งสูงชัน นำเสนอด้วยภาพถ่ายสี ซึ่งถ่ายในตอนเช้าตรู่ที่ยังมีหมอกปกคลุม

1.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

ผู้วิจัยจัดเรียงหินแม่น้ำเลี้ยวคดโค้งเป็นลูกคลื่น เคลื่อนจากริมฝั่งแม่น้ำของขึ้นสู่ตลิ่งสูงชัน จนลับหายไปเบื้องหน้าปารกชัฏริมตลิ่ง ในบรรยากาศที่เมฆหมอกปกคลุมของยามเช้า เพื่อสื่อถึงการกำเนิดอารยธรรมที่สำคัญของมวลมนุษยชาตินั้น มักเกิดขึ้นตามแม่น้ำสำคัญของโลก และอารยธรรมเชียงแสนอันเก่าแก่ยาวนาน ในบริเวณที่ใกล้กับที่ผู้วิจัยรังสรรค์ผลงานอยู่นั้น ก็เป็นสัจจะตัวอย่างในความจริงข้างต้น การสะสมภูมิปัญญาที่ยาวนานอย่างยากลำบาก จนเกิดเป็นแหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลกนับย้อนหลังไปนับพันปี ผู้วิจัยแทนความหมายนี้ด้วยการเรียงหินขึ้นสู่ตลิ่งสูง เพื่อแสดงให้เห็นความยากลำบากของบรรพบุรุษที่ต่อสู้ผ่านกาลเวลา โดยมีสายน้ำของหล่อเลี้ยงความเป็นอารยะและสรรพชีวิตของสองฟากฝั่งของ

2. อารยธรรมสองฟากฝั่งของ

การวิเคราะห์ผลงานชุดที่ 2. อารยธรรมสองฟากฝั่งของ

2.1 บริบทของพื้นที่

ผู้วิจัยลองแพมาถึงบ้านสวนดอกห่างจากสามเหลี่ยมทองคำประมาณ 30 กิโลเมตร ก็ได้ทำงานชุดที่สองที่ริมฝั่งแม่น้ำของ ซึ่งมีหินแม่น้ำมนไม่มีเหลี่ยมเหมือนกับงานชุดแรก แตกต่างตรงที่บริเวณหาดบ้านสวนดอกเป็นตะกอนดินที่มีหญ้าขึ้นแซม จึงเป็นพื้นที่ชาวบ้านนำวัวมาเลี้ยงด้วยบนเนินตลิ่งนั้นเป็นป่าหญ้าสูงรกชัฏ แม่น้ำของช่วงนี้กว้างใหญ่มองเห็นฝั่งสปป.ลาวไกลห่างออกไปลิบลิบล้ำตา บ้านสวนดอกนั้นอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

2.2 สื่อ วัสดุ

การจัดเรียงหินแม่น้ำริมหาดที่มีหญ้าปกคลุมแซมหินริมแม่น้ำของ นำเสนอโดยด้วยภาพถ่าย

2.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

ผู้วิจัยจัดเรียงหินแม่น้ำรูปร่างมนไร้เหลี่ยมสันขนาดพอเหมาะวางเรียงกันเป็นแนวเส้นคดโค้งสองเส้นขนานกัน อันแสดงถึงตัวแทนสองฟากฝั่งแม่น้ำของ ซึ่งบางช่วงแนวก้อนหินสองเส้นก็บีบแคบเข้าหากัน บางช่วงก็ถ่างกว้างออกจากกัน อันเปรียบเสมือนอารยธรรมสองฝั่งแม่น้ำของนั้น ในกาลอดีตบางช่วงก็ใกล้ชิดสนิทสนมแนบแน่น แต่บางช่วงเวลาก็ถ่างกว้างจากความขัดแย้งสงคราม และความแตกต่างทางวิถีการเมือง แม่น้ำโขงนั้นหล่อหลอมความสัมพันธ์สองฟากฝั่งขณะเดียวกันในบางครั้งแม่น้ำของก็แยกแผ่นดินสองฝั่งออกจากกัน

3. การระดมวิญญาน

การวิเคราะห์ผลงานชุดที่ 3. คารวะดวงวิญญาณ

3.1 บริบทของพื้นที่

หลังจากรอดตายจากการล่องแพกลางกระแสน้ำอันเชี่ยวกรากถึงสองครั้งจนในที่สุดต้องสละแพบริเวณคู้้งน้ำที่มีลักษณะคอบวดบ้านหาดบ้าย ผู้วิจัยจึงเดินทางด้วยรถโดยสารมายังแก่งไก่อันเนื่องจากการมาที่นี้เพื่อทำงานการระดวงวิญญาณของผู้ที่เสียชีวิตจากอุบัติเหตุเรืออับปางเนื่องจากการชนกับหินใต้น้ำเมื่อช่วงวันออกพรรษาวันที่ 18 ตุลาคม 2548 ถึงแปดศพ บริเวณนี้มีฉายาที่ชาวบ้านเรียกกันว่าคอนผีหลง แต่ปัจจุบันเพี้ยนมาเป็นคอนผีหลวง มีระยะทางกว่า 10 กิโลเมตร เป็นช่วงที่แม่น้ำของแควและมีเกาะแก่งหินจำนวนมากมาย ทั้งที่ไหลพันน้ำและอยู่ใต้น้ำ และมักจะมามีเรือมาอับปางจนมีผู้เสียชีวิตอยู่เป็นประจำ ที่มาของฉายาคอนผีหลวงนั้นเนื่องจากในสมัยโบราณชุมชนที่อาศัยอยู่ริมสองฟากฝั่งของนั้นมีหลายเผ่าพันธุ์ บางเผ่าที่อยู่เหนือขึ้นไปจากแม่น้ำทางด้านพรมแดนลาว-พม่า นั้น เมื่อมีคนตายจะทำพิธีศพคล้ายๆกับแม่น้ำคงคาของอินเดีย กล่าวคือจะนำศพผู้ตายมาวางไว้บนแพไม้ไผ่พร้อมทั้งข้าวของเครื่องใช้ เสร็จแล้วก็จะปล่อยลอยตามน้ำมา เพื่อให้กระแสน้ำนำพาไปสู่สวรรค์ แต่เมื่อแพบรรทุกศพมาถึงช่วงคอบวด ที่เริ่มจากบ้านหาดบ้ายอันเป็นจุดที่ผู้วิจัยสละแพนั้น ก็จะประสบกับกระแสน้ำที่ไหลเชี่ยวกราก จนแพไม่สามารถนำพาศพไปถึงโลกหน้า แต่จะแตกและอับปางลงในช่วงที่มีเกาะแก่งหินและกระแสน้ำเชี่ยวกราก ทำให้ศพและเครื่องใช้ของผู้ตายจะเกยอยู่ตามโขดหินริมตลิ่ง จึงเป็นที่มาของฉายานามคอนผีหลง แก่งไก่อันอยู่ในเขตพื้นที่ของอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

3.2 สื่อ วัสดุ

การจัดเรียงหินที่มีลักษณะขรุขระเป็นเหลี่ยมสันเป็นกลุ่มๆ นำเสนอด้วยภาพถ่ายสี

3.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

ผู้วิจัยจัดเรียงหินที่มีลักษณะขรุขระจำนวนแปดกลุ่ม เป็นแนวเส้นโค้งขนานกับแนวหาดทรายห่างจากจุดที่มีผู้เสียชีวิตแปดศพประมาณ 200 เมตร หินแปดกลุ่มนั้นมีความหมายถึงตัวแทนผู้เสียชีวิตทั้งแปดศพ แต่ละกลุ่มจะมีหินขนาดใหญ่สี่ก้อนตั้งอยู่สี่มุมอันเป็นตัวแทนการเกิด แก่ เจ็บ ตาย ซึ่งเป็นสัจจะธรรมสูงสุดของสรรพชีวิต ตรงกลางวางก้อนหินขรุขระขนาดเล็กเป็นวงกลม เสมือนองค์ประกอบที่รวมกันเป็นชีวิตและย่อยสลายสู่ พื้นดิน แผ่นน้ำ ไปในที่สุด ทิศทางเคลื่อนที่ของแนวก้อนหินเป็นเส้นโค้ง ขนานกับแนวหาดทรายริมแม่น้ำของ ปลายข้างหนึ่งพุ่งตรงไปยังโขดหินขนาดใหญ่รูปร่างคล้ายหงอนไก่ อันเป็นที่มาของชื่อแก่งไก่อ ที่ตั้งตระหง่านสีดำเข้มตัดกับผืนน้ำและทิวเขาไกลลิบ ให้ความรู้สึกที่เข้มขลังด้วยพลังธรรมชาติอันลึลับ

4. คารวะครู

การวิเคราะห์ผลงานชุดที่ 4. การระคุรุ

4.1 บริบทของพื้นที่

ผู้วิจัยเดินทางมาถึงแก่งผาไดซึ่งอยู่ในเขตของกิ่งอำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงรายซึ่งเป็นจุดสุดท้ายที่แม่น้ำของไหลแบ่งพรมแดน ไทย-ลาว ทางภาคเหนือ เลยจากจุดนี้ไปแม่น้ำของจะไหลเข้าสู่ดินแดนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวทั้งสาย และต่อจากจุดนี้พรมแดนไทย-ลาวจะถูกกั้นด้วยแนวสันเขา ผู้วิจัยได้ลงมือสร้างสรรค์ผลงานนิเวศศิลป์ชุดที่ 4 นี้ในวันที่ 26 ธันวาคม 2548 อันตรงกับวันสำคัญของชาวศิลปะประสาสมัคร นั่นก็คือตรงกับวันคล้ายวันเกิดของท่านศาสตราจารย์พิเศษ อารีย์ สุทธิพันธ์ ครูศิลปะผู้ที่มีความเป็นครุมากพอๆกับการเป็นศิลปิน ผู้ที่ได้วางรากฐานศิลปะอีกกระแสนึงให้องกามบนแผ่นดินไทย

4.2 สื่อ วัสดุ

การเรียงหินขนาดใหญ่พอประมาณ รูปร่างขรุขระ มีเหลี่ยมสัน และน้ำหนักมาก นำเสนอด้วยภาพถ่ายสี

4.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

ผู้วิจัยจัดการเรียงหินขนาดใหญ่ที่มีเหลี่ยมสัน บนเนินทรายที่เกิดจากน้ำพัดพาตะกอนทรายมาทับถม และแวดล้อมรอบข้างด้วยแก่งหินขนาดใหญ่ ณ บริเวณแก่งผาได กิ่งอำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ห่างจากจุดสุดท้ายที่แม่น้ำของไหลกันพรมแดน ไทย-ลาว ทางภาคเหนือ ประมาณ 500 เมตร การจัดเรียงหินเป็นลักษณะเส้นโค้งโค้งตั้งสายน้ำตามธรรมชาติ ที่ไหลเลาะหินผา เทือกเขา และตั้งสายธารชีวิตของมนุษย์ที่ผ่านช่วงเวลาของชีวิตมาอย่างซ้ำของ โซกโซน ด้วยประสบการณ์ ย่อมผ่านช่วงเวลาที่ยกย่อน ไม่ราบเรียบเป็นเส้นตรง แต่ขึ้นลงตามเส้นคลื่นของจังหวะชีวิต ผู้วิจัยสร้างงานนิเวศศิลป์ชุดนี้ ในวันที่ 26 ธันวาคม 2548 เพื่อสื่อความหมายสองนัยยะ

1. เพื่อแสดงการคารวะต่อแม่น้ำของ อันเปรียบเสมือนครูของมนุษยชาติ ตลอดจนสรรพชีวิต ที่ได้อาศัยแม่น้ำสายนี้หล่อเลี้ยงชีวิต และแม่น้ำสายนี้ก็ได้สั่งสอนผู้คนและสรรพชีวิต ให้สามารถอยู่ร่วมกับธรรมชาติจนก่อเกิดอารยธรรมอันหลากหลาย บางครั้งก็ได้แสดงความเกี่ยวกราด เพื่อเตือนความทรงจำให้มนุษย์ตระหนักในหายนะที่เกิดจากน้ำมือตน และน้อมรับและเคารพกฎเกณฑ์ธรรมชาติ

2. เนื่องในวันคล้ายวันเกิด ท่านศาสตราจารย์พิเศษ อารีย์ สุทธิพันธ์ 26 ธันวาคม 2548 ซึ่งลูกศิษย์ลูกหามากมายได้จัดงานใหญ่โตที่โรงแรมแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ ส่วนผู้วิจัยเร่ร่อนตามแนวชายแดน จึงถือโอกาสแสดงการคารวะและมุขิตาจิต เพื่อระลึกถึงพระคุณครู ผู้ได้สั่งและสอน กระตุ้นให้ผู้วิจัย กล้าที่จะสร้างงานศิลปะที่นอกกรอบของศิลปะกระแสหลักในประเทศนี้ โดยผู้วิจัยจัดเรียงหินเป็นเส้นโค้งคดเคี้ยวจำนวน 77 ก้อน เนื่องจากผู้วิจัยเข้าใจผิดคิดว่าเท่ากับอายุของครูอารีย์ แต่ผู้วิจัยมาทราบภายหลังว่า ครูอารีย์อายุขณะนั้น 75 ปี เป็นอันว่าครูอารีย์ติดค้างผู้วิจัยอยู่สองก้อน

5. การอพยพครั้งใหญ่

การวิเคราะห์ผลงานชุดที่ 5. การอพยพครั้งใหญ่

5.1 บริบทของพื้นที่

ผู้วิจัยเดินทางเข้าสปป.ลาวทางด่านตรวจคนเข้าเมืองเชียงของ ข้ามฝั่งไปที่เมืองห้วยทรายแล้วโดยสารเรือเข้าสู่เมืองปากแบง แขวงอุดมไซ ซึ่งเป็นเมืองพักค้างแรมสำหรับผู้ที่จะเดินทางต่อไปยังหลวงพระบาง ณ เมืองปากแบงนี้ผู้วิจัยได้เดินเท้าเส้นทางเรียบแม่น้ำของไปยังหมู่บ้านชาวขมุ ซึ่งเป็นชาวลาวเทิงหรือชนพื้นถิ่นสูง อันเป็นชนกลุ่มน้อยในลาว ผู้วิจัยได้พักอาศัยอยู่ร่วมกับชุมชนชาวขมุบ้านห้วยแซงคำ และเป็นคนแปลกหน้าต่างถิ่น คนไทยคนแรก ที่ได้เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนชาวขมุ พื้นที่ที่ผู้วิจัยสร้างสรรค์งานนิเวศศิลป์นั้น เป็นเนินทรายสูงริมแม่น้ำของ อันเกิดจากการที่กระแสน้ำพัดพาตะกอนทรายมาทับถมกัน ในบริเวณปากลำห้วยแซงคำและแม่น้ำของไหลมาบรรจบกัน โดยมีเทือกเขาสูงบังตั้งตระหง่านอยู่ด้านหลัง ด้านหน้าเป็นแม่น้ำของสีขุ่นหลักที่ค่อนข้างแคบ โดยมีแนวตลิ่งสูงมีไม้ป่าปกคลุมรกครึ้ม เป็นดัชนีชี้วัดความอุดมสมบูรณ์ได้ดีเป็นอย่างยิ่ง

5.2 สื่อ วัสดุ

เรียงหินสีน้ำตาลคล้ายหินอ่อนไปตามแนวลาดเอียงของเนินทรายนำเสนอด้วยภาพถ่ายสี

5.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

ผู้วิจัยจัดเรียงหินสีน้ำตาลซึ่งมีลักษณะเหมือนก้อนหินอ่อน กระจัดกระจายอยู่ทั่วไปบริเวณนั้นโดยเรียงหินเป็นเส้นคดโค้งจากยอดเนินทรายค่อยๆลดเลี้ยวไปตามแนวลาดเอียงของเนินทรายจนจรดริมแม่น้ำของ ผู้วิจัยต้องการสื่อถึงกลิ่นการอพยพของชุมชนชาวขมุ ซึ่งโดยปกติแล้วชาวขมุเป็นชนเผ่าพื้นถิ่นสูง อาศัยอยู่ตามเขาสูง พวกเขาพึ่งอพยพหนีความยากลำบากบนเทือกเขาสูง มุ่งสู่ที่ราบเชิงเขาริมแม่น้ำของเมื่อไม่กี่ปีก่อน และที่ราบเชิงเขาริมแม่น้ำของบ้านใหม่ของเขาแห่งนั้นนั้น อุดมสมบูรณ์มากกว่าที่เขาจากมา ผู้วิจัยเรียงหินทั้งหมดจำนวน 108 ก้อน อันเท่ากับจำนวนประชากรของชุมชนชาวขมุบ้านห้วยแซงคำ

6. สวนทิลปกรรม

การวิเคราะห์งานชุดที่ 6. สวนกสิกรรม

6.1 บริบทของพื้นที่

ผู้วิจัยเดินทางโดยเรือโดยสารมาถึงเมืองหลวงพระบาง และได้มาพักกางเต็นท์ที่สวนแดงโมริมน้ำของ ห่างจากตัวเมืองราวห้ากิโลเมตร ที่นี่ผู้วิจัยได้สัมผัสกับชีวิตที่แสนเรียบง่ายและสวยงามของชาวสวนแดงโม ซึ่งจะปลูกแดงโมตรงหาดทรายในช่วงที่น้ำลดระดับลง จนปรากฏหาดทรายยาวเหยียด คือช่วงเดือนมกราคม และแดงโมจะเติบโตสามารถเก็บเกี่ยวได้ในราวเดือนมีนาคม ท่ามกลางอากาศที่หนาวเย็นและทิวทัศน์ที่สวยงามของแม่น้ำของพื้นที่หลังจกมองเห็นเทือกเขา สลับซับซ้อนของเมืองหลวงพระบาง

6.2 สื่อ วัสดุ

การรดน้ำลงบนผืนทรายเป็นริ้วคลื่นนำเสนอด้วยภาพถ่ายสี

6.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

ผู้วิจัยได้แรงบันดาลใจจากการรดน้ำสวนแดงโม ของชาวสวนเมืองหลวงพระบาง โดยขอยืมบัวรดน้ำของชาวสวนรดลงไปบนพื้นทราย บริเวณที่ติดกับสวนแดงของชาวสวน โดยรดเป็นเส้นโค้งเหมือนริ้วคลื่นขนานกันทำมุมแย้งกับขอบรั้วไม้รวก จากนั้นบันทึกภาพ เมื่อเวลาผ่านไปราว 45 นาที แสงแดดยามเช้าเริ่มส่องแสง ความร้อนจากเปลวแดดได้ค่อยๆแผดเผาฉาญริ้วคลื่นให้เลือนลางจางหายไปที่สุดในที่สุด ผู้วิจัยตั้งชื่อผลงานชุดนี้ว่า “สวนกสิกรรม” มาจากคำว่า “กสิกรรม” และ “ศิลปกรรม” รวมกัน

7. เมื่อผิพฟ้า แผ่นน้ำ เป็นสีดำ

การวิเคราะห์ผลงานชุดที่ 7. เมื่อผืนฟ้า แผ่นน้ำ เป็นสีดำ

7.1 บริบทของพื้นที่

ผู้วิจัยเดินทางเลาะตามแม่น้ำของจนมาถึงน้ำตกตาดเจ้า บ้านท่าเตื่อ แขวงไชยบุรี ที่นี้ผู้วิจัยได้ถูกเจ้าหน้าที่ของแขวงไชยบุรี ควบคุมตัวไปสอบปากคำที่กองบัญชาการแขวง ด้วยเนื่องจากสงสัยว่าผู้วิจัยอาจเป็นแนวร่วมกลุ่มผู้ไม่หวังดีกับทางการลาว เนื่องจากบริเวณนั้นเมื่อสี่ปีก่อนได้มีการปะทะกันระหว่างกองกำลังต่อต้านลาว(ขตล.)และเจ้าหน้าที่ลาว ผลการสอบปากคำจึงสรุปให้เนเรเทศผู้วิจัยออกจากแขวงไชยบุรี และได้ลอบภาพถ่ายจากกล้องดิจิทัล ซึ่งในนั้นมีผลงานนิเวศศิลป์อยู่ห้าชุด เมื่อมาถึงหนองคายผู้วิจัยได้ซื้อจักรยานปั่นมาตามถนนเส้นทางเรียบแม่น้ำของจนมาถึงน้ำตกธารทิพย์ ที่นี้ผู้วิจัยได้เริ่มต้นทำงานชุดแรกหลังจากถูกเนเรเทศ ในดินแดนภาคอีสานของไทยริมถนนเรียบแม่น้ำของ อยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติน้ำตกธารทอง อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย ซึ่งเป็นช่วงต้นเดือนกุมภาพันธ์ 2549 ที่ต้นไม้ในอุทยานส่วนใหญ่ได้ปลัดใบเพื่อเตรียมตัวสำหรับการเข้าสู่หน้าแล้ง

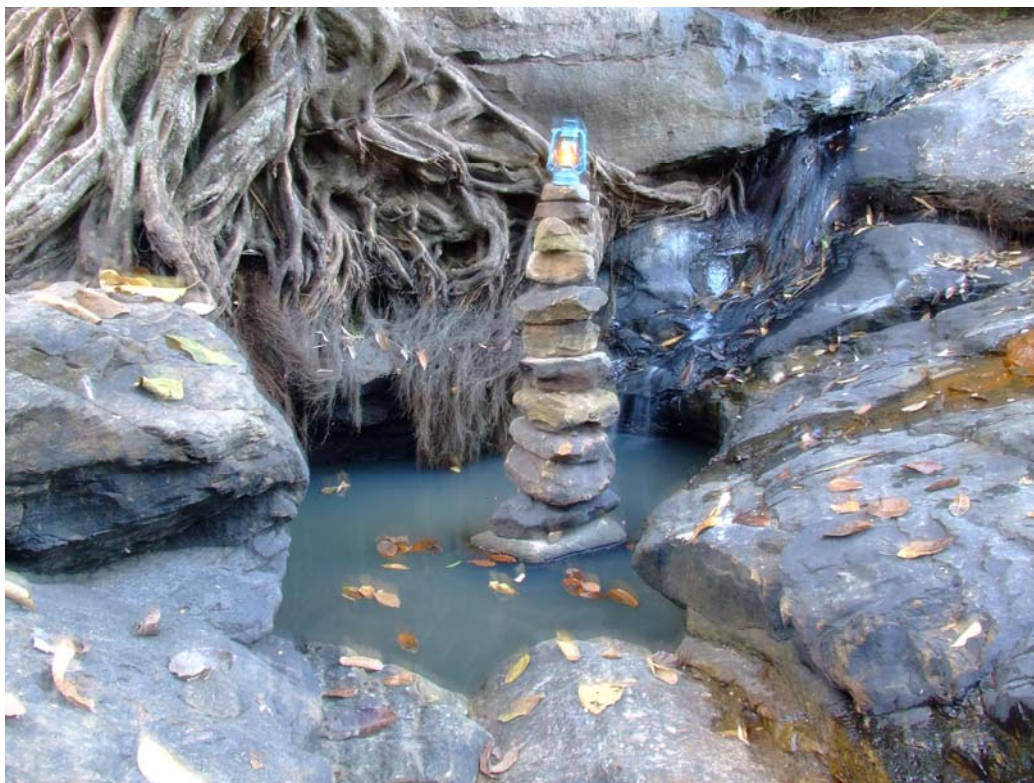
7.2 สื่อ วัสดุ

การกวาดใบไม้แห้งกองสุ่มเรียงเป็นเส้นคดโค้งแล้วเผาด้วยไฟ นำเสนอด้วยภาพถ่ายสี

7.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

ผู้วิจัยกวาดใบไม้แห้งที่ร่วงหล่นอยู่ทางเดิน ในอุทยานแห่งชาติน้ำตกธารทองมากองสุ่มรวมกันเป็นเส้นคดโค้ง แล้วจุดไฟเผาใบไม้จากปลายอีกด้านหนึ่ง ซึ่งไฟก็จะค่อยๆลุกลามมาเรื่อยๆจนจบสิ้นที่ปลายอีกด้านหนึ่ง ผู้วิจัยต้องการสะท้อนความรู้สึกที่สูญเสียอิสระภาพ เมื่อต้องถูกควบคุมตัวและเนเรเทศออกจากแขวงไชยบุรี สปป.ลาว โดยใช้ไฟในการเผาไหม้เปลี่ยนสีน้ำตาลของใบไม้ ให้กลายเป็นเถาถ่านสีดำ ขณะที่ไฟได้ไหม้ลุกลามกองใบไม้อยู่นั้นก็เกิดควันไฟปกคลุมบริเวณโดยรอบตั้งความรู้สึกที่ระทดท้อรวตรวรรานใจในการสูญเสียอิสระภาพ

8. ป้อน้ำแห่งจิตวิญญาน

การวิเคราะห์ผลงานชุดที่ 8. บ่อน้ำแห่งจิตวิญญาณ

8.1 บริบทของพื้นที่

ผู้วิจัยได้พักอาศัยทางเดินที่อยู่หน้าตกรถทาง ซึ่งขณะนั้นไม่เหลือน้ำให้เรียกน้ำตกแล้วผู้วิจัยจึงนำดินมาปั้นธารน้ำเล็กๆที่ไหลเลาะซอกหิน ให้ไหลลงยังบ่อน้ำข้างต้นไทรป่าจนมีน้ำท่วมขังบ่อน้ำล้อมรอบด้วยโตรกหิน มีต้นไทรที่รากงอกยาวโอบรัดเป็นฉากหลัง

8.2 สื่อ วัสดุ

การจัดเรียงหินซ้อนกันเป็นแนวตั้งและวางตะเกียงไว้ข้างบน นำเสนอด้วยภาพถ่ายสี

8.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

ผู้วิจัยได้พักทางเดินที่อยู่หน้าตกรถทางอยู่สามวัน เพื่อทบทวนช่วงเวลาที่ได้เดินทางผ่านมา เมื่อเห็นบ่อน้ำโตรกหินที่มีต้นไทรขึ้นแข่งขอด จึงนึกถึงลำห้วยในดินแดนของสป.ลาวอันแตกต่างกันลิบลับ ลำห้วย ลำธาร ในสป.ลาวนั้น ยังอุดมสมบูรณ์มีน้ำไหลตลอดปี แต่ของไทยนั้น เมื่อย่างเข้าเดือนกุมภาพันธ์น้ำกลับแห้งขอดจนไม่เหลือให้เรียกน้ำตก ผู้วิจัยจึงปลูกให้มีชีวิตอีกครั้งโดยเปลี่ยนกระแสน้ำเล็กๆให้ไหลลงบ่อน้ำที่ล้อมรอบด้วยโตรกหิน นำหินมาวางซ้อนกันเป็นแนวตั้งแล้วจุดตะเกียงไว้ทั้งวันและคืน เป็นเสมือนการปลูกชีวิตบ่อน้ำและธรรมชาติ ให้กลับมาส่องสว่างไล่ความมืดมิดเปี่ยมด้วยพลังชีวิตอีกครั้งรากต้นไทรอันเป็นฉากหลังได้กลับมาล้อมรอสหวนของสายน้ำ อีกครา ดังจิตวิญญาณของธรรมชาติได้หวนคืนดังเดิม

9. ชีวิต

การวิเคราะห์ผลงานชุดที่ 9. ชีวิต

9.1 บริบทของพื้นที่

เป็นบริเวณแก่งหินในช่วงที่แม่น้ำของลดลงอย่างมากติดกับหนองน้ำขนาดใหญ่ที่เชื่อมต่อกับแม่น้ำของ สถานที่เต็มไปด้วยโตรกหินเป็นเหลี่ยมสัน และบางส่วนถูกปกคลุมด้วยคราบโคลน บริเวณนี้เป็นอีกจุดหนึ่งซึ่งเกิดบั้งไฟพญานาค อยู่ในเขตอำเภอสว่างคึม จังหวัดหนองคาย

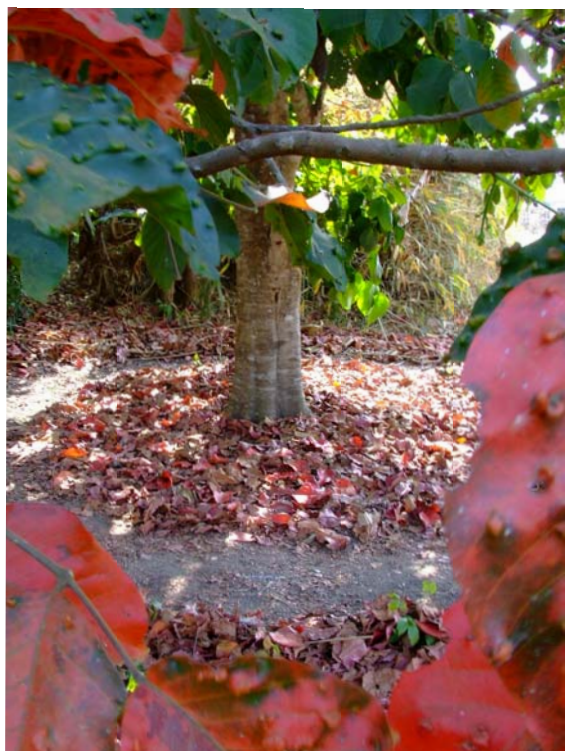
9.2 สื่อ วัสดุ

การเรียงหินเป็นแนวตั้ง นำเสนอด้วยด้วยภาพถ่ายสี

9.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

การจัดเรียงก้อนหินเป็นแนวตั้งลงในหลุมธรรมชาติ ที่มีโตรกหินล้อมและมีต้นไคร้ขึ้นแซมรอบขอบหลุมนั้นได้เรียงก้อนหินขนาดใหญ่เว้นระยะหนึ่งสอกโดยรอบ หน้าผาหินนี้อยู่ติดริมหนองน้ำที่เชื่อมต่อกับแม่น้ำของ ผู้วิจัยได้แรงบันดาลใจจากการที่ได้เดินทางโดยทางเรือเร่ร่อนตามลำน้ำของ ได้เห็นวิถีชีวิตผู้คนสองฟากฝั่งที่ผูกพันกับสายน้ำ การจับปลาด้วยเครื่องมือพื้นบ้านตลอดแนวแม่น้ำ เราจะพบเห็นประชาชนยืนเรียงรายอยู่ตามโขดหินริมแม่น้ำพร้อมเครื่องมือหาปลา ไม่ว่าจะเป็นกระซอนที่มีด้ามยาว แห เบ็ด หินที่ถูกเรียงซ้อนกันเป็นแนวตั้งเปรียบเหมือนทรัพยากรของแม่น้ำของอันเป็นศูนย์กลาง ส่วนหินที่วางเรียงรายโดยรอบเป็นเสมือนผู้คน ประชาชนสองฟากฝั่งของที่ยืนเรียงรายล้อมรอบทรัพยากรกลาง ที่เฝ้าต่อสรรพชีวิตและมนุษย์สองฟากฝั่งไม่เลือกเชื้อชาติ ภาษา เผ่าพันธุ์

10. វ័ណ្ណជ័រឌីវិត

การวิเคราะห์ผลงานชุดที่ 10. วัฏจักรชีวิต

10.1 บริบทของพื้นที่

ผู้วิจัยปั่นจักรยานเข้าสู่เขตอำเภอปากชม จังหวัดเลย ได้หยุดพักเหนื่อยหลบแดดอยู่ใต้ร่มต้นไม้ต้นหนึ่ง ด้วยลักษณะใบที่แปลกประหลาดนั่นคือ เมื่อใบสีเขียวของมันร่วงหล่นหรือใกล้จะหลุด ขั้วใบไม้จะเป็นสีแดง สอบถามชาวบ้านที่เดินทางผ่านมาจึงทราบว่ามันคือต้นกะท้อน

10.2 สื่อ วัสดุ

กวาดใบไม้แห้งที่ร่วงหล่นอยู่ใต้โคนต้นด้วยเท้า นำเสนอด้วยภาพถ่ายสี

10.3 กลวิธีการนำเสนอ

ผู้วิจัยกวาดใบไม้แห้งสีแดงที่กองสะสมอยู่โคนต้น ออกเป็นแถบกว้างราวสองศอกรอบต้นกะท้อน เป็นวงกลม เพื่อแสดงถึงวัฏจักรชีวิตของธรรมชาติ โดยมีต้นกะท้อนเป็นสื่อ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวเนื่องของการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับสูญไป เกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วก็ดับไป เป็นวงกลมของชีวิต เป็นการนำเสนอนิเวศวิทยาด้วยนิเวศศิลป์

11. ไม่ใช่ดอกไม้ริมทาง

การวิเคราะห์ผลงานชุดที่ 11. ไม่ใช่ดอกไม้ริมทาง

11.1 บริบทของพื้นที่

ผู้วิจัยปั่นจักรยานผ่านมาเห็นดอกไม้สีส้มร่วงล้นอยู่ริมถนนสาย สังคม-ปากชม เรียบแม่น้ำของ จึงจอดหยุดพักและสอบถามชาวบ้านที่ผ่านไปมาจึงทราบว่าเป็นดอกจี่วป่า

11.2 สื่อ วัสดุ

จัดเรียงดอกจี่วป่ากลางถนนหลวง นำเสนอด้วยภาพถ่ายสี

11.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

การที่ปั่นจักรยานเดินทางตามลำพังบนเส้นทางเรียบแม่น้ำของ ที่มีเส้นทางขึ้นลงเขาตลอดเวลา อีกทั้งเปลวแดดยามบ่ายนั้นทำให้ผู้วิจัยเหน็ดเหนื่อยพอสมควร เมื่อได้หยุดพักริมทางใต้ต้นจี่วป่าที่มีดอกร่วงหล่นกองสุมอยู่ริมทาง ทำให้ต้องนำความฉลาดทางอารมณ์มาจัดการสภาพจิตใจที่โดดเดี่ยวไม่ให้เครียดจนเกินไป ผู้วิจัยเมื่อเห็นดอกจี่วป่าสีส้มที่ร่วงหล่นอยู่โคนต้นริมทาง ก็ให้หวนคิดถึงสุภาษิตบทหนึ่ง “แค่ดอกไม้ริมทาง” ซึ่งเป็นเป็นสุภาษิตเปรียบเปรยถึงควมไร้ค่า ไร้ราคา ที่ถูกผู้ที่เดินทางผ่านไปมาเหยียบย่ำเด็ดดม เขยชม แล้วก็ทอดทิ้ง ผู้วิจัยไม่อยากจะให้เป็นเช่นนั้นเลย จึงนำดอกไม้มาจัดเรียงไว้กลางทาง และต่อจากนั้นไปดอกจี่วป่านี้นิยม “ไม่ใช่ดอกไม้ริมทาง” อีกต่อไป

12. เมื่อสายน้ำแห้งเหือด

การวิเคราะห์ผลงานชุดที่ 12. เมื่อสายน้ำแห้งเหือด

12.1 บริบทของพื้นที่

แม่น้ำของบริเวณอำเภอปากชม จังหวัดเลย นั้นได้แห้งขอดลงไปมากจนน้ำไหลหาย สายน้ำได้หายไปคงเหลือเฉพาะที่เป็นร่องน้ำลึกเท่านั้น แม่น้ำถูกแทนที่ด้วยผืนผืนโคลนทรายอันแตกระแหง นี่คงเป็นผลกระทบที่มองเห็นได้จากการสร้างเขื่อนของจีน กันแม่น้ำของที่แล้งเสร็จไปแล้วสองแห่ง และถ้าเขื่อนแห่งที่สามคือเขื่อนเซียวหวานอันเป็นเขื่อนที่ใหญ่ที่สุดในโลก มีกำหนดแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2555 จะเกิดอะไรขึ้นกับแม่น้ำของ และชะตากรรมประชาชนสองฟากฝั่งแม่น้ำจะตกอยู่สภาพใด

12.2 สื่อ วัสดุ

ใช้ทำกาวดผลึกโคลนทรายเป็นแถบ นำเสนอด้วยภาพถ่ายสี

12.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

ผู้วิจัยใช้ทำกาวดผลึกโคลนทรายอันแตกระแหงออกเป็นแถบแยกเป็นทิวคูน จากแถบเดียวแล้วค่อยแตกย่อยออกเป็นสอง จากสองเป็นสี่ จากสี่เป็นแปด ไคว่กันไปมาดูสับสนอลห่มานเพื่อสะท้อนให้เห็นการจากไปของสายน้ำ อันเกิดจากการสร้างเขื่อนและการทำลายธรรมชาติ นับวันสายน้ำก็จะเหือดแห้งไป แทนที่กระแสน้ำด้วยผืนผืนโคลนทรายที่ขยายออกไปทบเท่าทิวคูน

13. เส้นทางสู่รัฐสภา

การวิเคราะห์ผลงานชุดที่ 13. เส้นทางสู่รัฐสภา

13.1 บริบทของพื้นที่

ผู้วิจัยเดินทางเข้าสู่เขตอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ได้มาขอพักอาศัยอยู่ที่วัดแห่งหนึ่ง และด้านหลังวัดนั้นเป็นที่รกร้าง มีใบไม้กองสุมอยู่มากมาย ในบริเวณนั้นยังเป็นส้วมเก่าที่ได้รื้อถอนไปแล้ว หากแต่ยังหลงเหลือโถส้วมและบ่อเกรอะอยู่ ผู้วิจัยมองดูโถส้วมแล้วหวนให้นึกถึงสภาพอันอ่อนที่เหล่านักการเมืองทั้งหลายแย่งชิงเพื่อที่จะเข้าไปได้ชายคาแห่งนั้น

13.2 สื่อ วัสดุ

กวาดใบไม้แห้งแล้วสูมด้วยไฟ บันทึกด้วยภาพถ่ายสี

13.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

ผู้วิจัยได้กวาดใบไม้กองสุมเป็นแถบ จากเนินด้านหนึ่งมายังโถส้วม แล้วจุดไฟเผาเริ่มจากปลายด้านที่อยู่ริมเนิน ไฟจะค่อยๆลามเลียที่ละน้อยๆจนมาถึงโถส้วม แรงบันดาลใจหลักก็คือช่วงที่ผู้วิจัยเดินทางปั่นจักรยานด้านซ้ายแดนติดแม่น้ำของนั้น เมื่อแฉะพักที่ใดก็มักจะได้ยินข่าวคราวเกี่ยวกับความวุ่นวายทางการเมืองที่เกิดขึ้นขณะนั้น โดยเฉพาะข่าวคราวการคอร์รัปชันของบรรดานักการเมืองที่แย่งชิงกันเข้าไปในสภาแล้วอ้างทำเพื่อประชาชน แต่แท้ที่จริงนั้นเพื่อแย่งชิงกันปลดทุกข์และเสพอาจรมจากงบประมาณแผ่นดิน เส้นทางที่บรรดาเหล่านักการเมืองเดินเข้าสู่สภานั้น ร้อนดุจไฟบรรลัยกัลป์ เต็มไปด้วยซากปรักหักพังและถ้ำถ่านจากความทุกข์ยากของพี่น้องร่วมชาติ แม้แต่ปัจจุบันอำนาจที่มาจากปากกระบอกปืนแต่อ้างประชาชน แต่แท้ที่จริงแล้วเกณฑ์ลูกเมีย ครอบครัวที่อาศัยในค่ายทหารทั้งกรุงเทพและปริมลฑลมาอบดอกไม้และข้าวกลองแล้วอ้างประชาชนทั้งประเทศเรียกร้องการปฏิวัติ ที่สุดท่านประธานที่เคารพได้เผยธาตุแท้ ไม่อาจสามารถต้านทานเสน่ห์อันน่าหลงใหล ที่เพรียกหาให้กระโจนลงสู่อาจรมแห่งอำนาจภายใต้โถส้วมอันเดียวกันนี้

14. สุสานพลังงาน

การวิเคราะห์ผลงานชุดที่ 14. สุสานพลังงาน

14.1 บริบทของพื้นที่

ผู้วิจัยได้มาพักค้างแรมอยู่ที่สวนเฉลิมพระเกียรติ ซึ่งเป็นพื้นที่สาทิตการเกษตรอยู่ภายใต้การดูแลของกองทัพบก ในเขตอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย อยู่ห่างจากบ้านท่าดีหมีอันเป็นจุดแรกที่แม่น้ำของไหลผ่านประเทศไทยทางภาคอีสานราวหนึ่งกิโลเมตรพื้นที่เป็นบันไดขั้นลงไปยังแม่น้ำของหากแต่ระยะหลังได้ถูกกระแสน้ำพัดพาตะกอนดินมาทับถมจนมืด พื้งมีการขุดดินที่ทับถมออกบางส่วน ผู้วิจัยได้ขอยืมถังน้ำมันเปล่า 200 ลิตร ที่มีไว้ทำหุ้่นลอยสำหรับกระชังปลาจากหัวหน้าโครงการเพื่อสร้างผลงานชุดนี้

14.2 สื่อ วัสดุ

จัดเรียงถังน้ำมันเปล่าขนาด 200 ลิตร ตามขั้นบันได นำเสนอด้วยภาพถ่ายขาว-ดำ

14.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

ผู้วิจัยต้องการตั้งคำถามเกี่ยวกับพลังงาน ว่าปริมาณการใช้พลังงานที่มากมายนั้นคือดัชนีชี้วัดความเจริญเติบโตจริงหรือ และพลังงานที่ใช้กันนั้นคุ้มค่ากับที่เราต้องสูญเสียทรัพยากรและวิถีชีวิต เพิ่มมลพิษให้กับโลก เราใช้พลังงานอย่างฟุ่มเฟือยบ้างแล้วเกินไปหรือไม่ เราไม่ค่อยพูดถึงการประหยัดพลังงานโดยไม่จำเป็นและจริงจัง เราไม่เคยเฉลี่ยพลังงานให้ประชาชนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ส่วนสำคัญที่น่ากังวลคือไฟฟ้าพลังน้ำที่ได้จากเขื่อน ซึ่งทำลายระบบนิเวศน์มหาศาล พลังงานที่ได้ส่วนใหญ่ใช้ไปในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ ที่เอื้ออำนวยประโยชน์คนส่วนน้อย ไม่ว่าจะเป็นศูนย์การค้าขนาดใหญ่ซึ่งใช้ไฟมหาศาลแสงสียามค่ำคืนของถนนโลกีย์ป้ายโฆษณาที่เปิดย่นรุ่ง เชา การเรียงถังขนาด 200 ลิตรจำนวน 25 ถังตามขั้นบันไดนั้น เพื่อไว้ล้อแต่การสูญเสียไปของพลังงานของการสูญเสียไปของระบบนิเวศน์และการแปรรูปพลังงานเพื่อหมุนเครื่องจักรโลกทุนนิยม

15. ธรรมธารา

การวิเคราะห์ผลงานชุดที่ 15. ธรรมชาติ

15.1 บริบทของพื้นที่

บริเวณแก่งอาฮอง อำเภอปากคาด จังหวัดหนองคาย บริเวณนี้จะมีแก่งหินขนาดใหญ่อยู่กลางแม่น้ำ มีปลาชุกชุม และเป็นอีกจุดหนึ่งที่เกิดบั้งไฟพญานาคจำนวนมากเกือบทุกปี บริเวณนี้ดวงอาทิตย์จะตกด้านฝั่งลาว ซึ่งมองเห็นทิวไม้ริมตลิ่งอยู่ไกลลิบลับ ผู้วิจัยสร้างงานชุดนี้โดยขอymbาตรพระเก่าที่แตกเสียหายของวัดป่าที่อยู่ริมฝั่ง ถูกปล่อยให้พุงพังมาเป็นเวลานาน มาจัดวางบนหน้าผาหินริมแม่น้ำของ

15.2 สื่อ วัสดุ

บาตรแตกจัดวางบนหน้าผาหินริมแม่น้ำของ จำนวน 54 ใบ และหมอนึ่งเก่าอีก 1 ใบ นำเสนอด้วยภาพถ่ายสี

15.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

ผู้วิจัยจัดเรียงบาตรแตกกลุ่มเป็นวงกลม โดยแต่ละกลุ่มมีบาตรคว่ำอยู่กับพื้นลานหินอยู่สามใบเพื่อเป็นฐาน และวางซ้อนกันอีกสามใบโดยส่วนใบบนสุดจะเอียงเฉียงไปทิศทางต่างๆ เพื่อให้รู้สึกเคลื่อนไหว ส่วนตรงกลางวางหมอนึ่งเป็นฐาน แล้วนำบาตรอีกหกใบวางซ้อนกัน โดยทำให้เป็นแนวโค้งเพื่อให้เกิดความอ่อนช้อย บาตรด้านบนสุดเลือกเอาบาตรที่มีรอยแตกเป็นรูโหว่ขนาดใหญ่เพื่อผู้วิจัยต้องการบันทึกภาพในยามพระอาทิตย์ร้อนแสงเป็นส่วนหนึ่งของงาน การสื่อความหมายนั้นผู้วิจัยต้องการแสดงให้เห็นถึงพระพุทธรศาสนาที่ได้เผยแผ่และหยั่งรากลึก ในดินแดนสองฟากฝั่งแม่น้ำของตลอดระยะทางที่ผู้วิจัยได้รอนแรมเดินทาง การเรียงบาตรพระทั้งแปดกลุ่มเป็นวงกลมแปดทิศนั้นคือ พระพุทธรศาสนาไม่เพียงหยั่งรากในดินแดนแม่น้ำของเท่านั้น หากแต่ได้เผยแผ่จรขยายไปยังทิศทั้งแปด ส่วนตรงกลางนั้นหมายถึงความเก่าแก่ของพระพุทธรศาสนาว่า 25 พุทธศตวรรษ แม้จะมีบางส่วนที่เสื่อมลงไปตามกาลเวลา หากแต่ศรัทธาของผู้คนประชาชนสองฟากฝั่งนั้นยังแนบแน่น และแรงกล้าดุจดั่งแสงอาทิตย์ ถึงแม้จะใกล้อัสดงหากแต่รัตติกาลผ่านพ้นย่อมส่องสว่างอีกครั้งในยามเช้า

16. แดง

การวิเคราะห์ผลงานชุดที่ 16. แดง

16.1 บริบทของพื้นที่

ผู้วิจัยปั่นจักรยานไปตามทางดินแดงผสมลูกรัง และไปตามถนนริมแม่น้ำของจนไปถึงไร่มะเขือเทศริมแม่น้ำยาวเหยียด ซึ่งประชาชนชาวสวนกำลังข้มักเขมน้เก็บหมากเหลื่น (มะเขือเทศ) บริเวณนี้อยู่ในเขตอำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย และใกล้ๆกับที่นี่ก็คือภูสิงห์และภูทอก ซึ่งในอดีตนั้นเป็นพื้นที่สีแดงเข้ม เขตอิทธิพลของกองทัพปลดแอกแห่งประเทศไทย

16.2 สื่อ วัสดุ

จัดเรียงสิ่งมะเขือเทศเล็กเอาเฉพาะสีแดง นำเสนอด้วยภาพถ่ายสี

16.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

ผู้วิจัยจัดเรียงสิ่งมะเขือเทศตรงกลางทางสำหรับรถไถเดินตามโดยสองข้างทางเต็มไปด้วยสีเขียวของเถามะเขือเทศเบื้องหน้าตรงปลายอีกด้านเป็นแม่น้ำของ และถัดออกไปเป็นทิวเขาทางฝั่งสปป.ลาว ผู้วิจัยต้องการสื่อถึงสีแดง ที่ในอดีตนั้นพื้นที่แห่งนี้คือพื้นที่สีแดงเข้มของเหล่านักรบปลดแอกแห่งประเทศไทย ถึงแม้ปัจจุบันสถานการณ์ได้เข้าสู่ปกติ แต่สีแดงของการต่อสู้ของลูกหลานที่นี้หาได้จืดจางลงไป หากแต่ยังเป็นสีแดงเข้มของการสู้ชีวิต ของเหล่าเกษตรกรชาวสวนมะเขือเทศริมแม่น้ำของ

17. หยดน้ำที่หายไป

การวิเคราะห์ผลงานชุดที่ 17. หยดน้ำที่หายไป

17.1 บริบทของพื้นที่

ผู้วิจัยปั่นจักรยานมุ่งหน้าไปอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม เพื่อนมัสการพระธาตุพนม เมื่อปั่นผ่านทุ่งนาที่ร้อนแล้งกันดาร จึงหยุดดูด้วยความสะท้านสะเทือนใจในผืนดินที่แตกกระแหง มองเห็นต้นไม้อยู่ไกลลิบ ต้นหญ้าแห้งเฉากรอบไหม้

17.2 สื่อ วัสดุ

ก้อนดินบนพื้นดินที่แตกกระแหง นำเสนอด้วยภาพถ่ายสี

17.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

ผู้วิจัยจัดวางก้อนดินเป็นคล้ายรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน โดยแต่ละด้านจะบ้านเข้าหาด้านใน เพื่อแสดงรูปทรงที่น่าอัศจรรย์ในความแห้งแล้งของพื้นดินอีสาน การทำงานชุดนี้ท่ามกลางอากาศที่ร้อนระอุของเดือนมีนาคม เมื่อไม่มีหยดน้ำมาพรางพรหม ก้อนดินที่นำมาจัดวางจึงทำหน้าที่แทนหยดน้ำ แต่คงไม่สามารถให้ความชุ่มชื้นกับผืนดิน ตรงกันข้ามหยดก้อนดินที่แห้งผาก ได้โบยกระหน่ำซ้าลงในผืนดินให้มันรู้แล้วรูดกันไป

18. ไม้ค้ำ

การวิเคราะห์ผลงานชุดที่ 18. ไม้ค้ำ

18.1 บริบทของพื้นที่

เมื่อได้สัมผัสการพระธาตุพนมแล้ว ผู้วิจัยก็ปั่นจักรยานออกจากพระธาตุมุ่งหน้าเส้นทางเรียบแม่น้ำของ ท่ามกลางอากาศที่ร้อนระอุของเดือนมีนาคม เมื่อผ่านแก่งหินแห่งหนึ่งริมแม่น้ำของ จึงหยุดพักหลบแดดอยู่ตรงโตรกหิน ที่มีแอ่งน้ำขังอยู่ซิดติดแม่น้ำของ

18.2 สื่อ วัสดุ

ไม้ไผ่แห้งพันด้วยตะไคร่น้ำวางพาดบนต้นไม้ นำเสนอด้วยภาพถ่ายสี

18.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

หลังจากนั่งหลบแดดอยู่โตรกหินริมแม่น้ำของ ผู้วิจัยได้เหลียวไปเป็นไม้ไผ่แห้งตายกับตอไม้พุ่มๆจึงเกิดความสังเวชใจ เลยต้องการจะปลุกชีวิตใหม่ให้ต้นไม้กลับฟื้นคืนชีพมีชีวิตชีวาอีกครั้งหนึ่ง จึงลงไปงมตะไคร่น้ำสีเขียวอ่อนในบ่อมาพันกับกิ่งไม้ไผ่นำตอไม้มาตั้งค้ำยันลำไม้ไผ่ เท่านั้น ต้นไม้พันธุ์ใหม่ก็กลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้งหนึ่ง

19. ห้องเรียนธรรมชาติ

การวิเคราะห์ผลงานชุดที่ 19. ห้องเรียนธรรมชาติ

19.1 บริบทของพื้นที่

ผู้วิจัยปั่นจักรยานจนมาถึงค่ายโรงเรียนประถมศึกษาแห่งหนึ่งริมแม่น้ำของ อำเภอบ้านแพ่ง จังหวัดนครพนม ผู้วิจัยจึงได้อาศัยพักแรมที่โรงเรียน ในวันรุ่งขึ้นซึ่งเป็นวันเสาร์อันเป็นวันหยุด ผู้วิจัยจึงได้สร้างงานศิลปะร่วมกับเด็ก ณ ริมแม่น้ำของแห่งนั้น

19.2 สื่อ วัสดุ

โต้และเก้าอี้จัดวางที่สนามริมแม่น้ำของ นำเสนอด้วยภาพถ่ายสี

19.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

ผู้วิจัยได้มีโอกาสทำความรู้จักกับเด็กๆ และเด็กๆ ที่นี้ได้พาเดินชมแปลงเกษตรที่แบ่งกลุ่มกันปลูกพืชผักสวนครัวริมแม่น้ำของ ผู้วิจัยจึงเกิดแนวความคิดว่าการศึกษาหาความรู้ นั้น ไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นภายในห้องเรียนเท่านั้น แต่สามารถเกิดขึ้นได้ตามธรรมชาติสิ่งแวดล้อมหรือจากกิจวัตรประจำวัน ประกอบกับวิถีชีวิตของท้องถิ่นนั้นๆ เป็นห้องเรียนที่ให้ความรู้และสอดคล้องกับท้องถิ่นมากกว่าตำราของกระทรวงศึกษาด้วยซ้ำไป

20. คบไฟแห่งอารยธรรม

การวิเคราะห์ผลงานชุดที่ 20. คบไฟแห่งอารยธรรม

20.1 บริบทของพื้นที่

ผู้วิจัยปั่นจักรยานมาที่อ่างเก็บน้ำภูสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร และที่ติดกับอ่างเก็บน้ำแห่งนี้เป็นแนวเทือกเขาสูง ที่สำคัญข้างบนภูเขานั้นมีถ้ำฝ่ามือแดงซึ่งมีภาพเขียนสีก่อนประวัติศาสตร์ สันนิษฐานอายุไม่ต่ำกว่า 3,000 ปี ซึ่งค้นพบเป็นแห่งแรกในประเทศไทย ถูกตีพิมพ์ในวารสารสยามสมาคมเมื่อปี พศ. 2467 และบนหลังคาเพิงถ้ำเป็นลานหินกว้างสามารถมองเห็นป่าไม้เบื้องล่างและแม่น้ำของที่อยู่ไกลลิบตรงเส้นขอบฟ้า

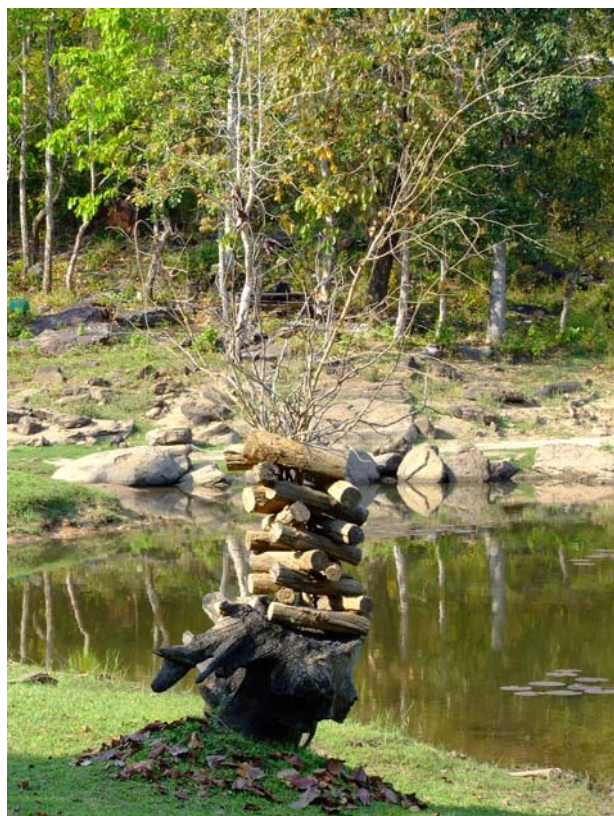
20.2 สื่อ วัสดุ

กิ่งไม้แห้งบริเวณหน้าผาหินบนยอดเขา นำเสนอด้วยภาพถ่ายสี

20.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

ผู้วิจัยคิดว่าภาพเขียนสีก่อนประวัติศาสตร์เหล่านี้ คือต้นกำเนิดอารยธรรมของชนเผ่าดั้งเดิมที่แสดงให้เห็นว่าบรรพบุรุษของเรานั้นอยู่ ณ ที่แห่งนี้มานานับพันปี ไม่ได้อพยพมาจากเทือกเขาอันไต ดังวิชาประวัติศาสตร์กระแสหลักว่าไว้ และที่ถ้ำฝ่ามือแดงแห่งนี้คือประจักษ์พยานที่บรรพบุรุษของเราได้จุดคบไฟแรกแห่งอารยธรรม และสืบทอดต่อเนื่องมานับพันปี ซึ่งนักประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์จากส่วนกลางทั้งหลาย คงยอมรับไม่ได้ว่าบรรพบุรุษของต้นตระกูลภาษาไต-ลาวนั้น ส่วนหนึ่งนั้นมาจากแอ่งอารยธรรมในพื้นที่อีสานดั้งเดิม ผู้วิจัยนำกิ่งไม้แห้งมาจัดวางไว้ด้วยกัน เพื่อจินตนาการถึงการก่อกองไฟเพื่อชุมนุมกันบนลานแห่งนี้เมื่อสามพันปี และแสงไฟแห่งอารยธรรมแรกนั้นไม่เคยมอดดับลงยังคงลุกโชนสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

21. อหุสาวรีย์ 1

กาวิเคราะห์ผลงานชุดที่ 21. อนุสาวรีย์ 1

21.1 บริบทของพื้นที่

ผู้วิจัยได้มาอาศัยทางเดินที่พิกแรมริมอ่างเก็บน้ำภูสิงห์ ซึ่งอ่างเก็บน้ำแห่งนี้ก็ต้องแลกมาด้วยต้นไม้ที่ถูกน้ำท่วมขัง เสมือนเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ต้นไม้ที่ยืนต้นตายอยู่ในอ่างเก็บน้ำหรือต้นไม้ที่ถูกตัดยังปรากฏให้เห็น ผู้วิจัยรู้สึกใจหายและอดไม่ได้ที่จะตั้งคำถามว่า สิ่งที่เราได้มานั้นมันคุ้มค่ากับที่เสียไปหรือไม่

21.2 สื่อ วัสดุ

ต้นไม้เป็นฐานแล้ววางซ้อนด้วยขอนไม้ นำเสนอด้วยภาพถ่ายสี

21.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

ผลงานชุดนี้สร้างสรรค์จากวัสดุไม้ที่มีอยู่ในพื้นที่อ่างเก็บน้ำอันเกิดจากถูกน้ำท่วมขัง บางส่วนเจ้าหน้าที่นำไม้ที่ตายแล้วมาเลื่อยเป็นท่อนๆเพื่อใช้ประโยชน์ ผู้วิจัยจึงขอมาสร้างอนุสาวรีย์ก่อน ซึ่งก็ได้รับความร่วมมืออย่างดีจากเจ้าหน้าที่อุทยาน ผู้วิจัยใช้ต้นไม้ที่มีอยู่แล้วริมอ่างเป็นฐานแล้วนำท่อนไม้มาวางซ้อนกัน ส่วนยอดสุดนำกิ่งไม้แห้งมาเสียบไว้ เพื่อเป็นการแสดงความคารวะแด่ต้นไม้ทุกต้น ตลอดจนทุกสรรพชีวิตในผืนป่าแห่งนี้ ที่ได้สละชีวิตเพื่อให้นมนุษย์ได้มีน้ำใช้ ด้วยความเคารพอย่างสุดซึ้ง ต้นไม้ที่ตายไปแล้วนี้ไม่ใช่ทั้งจำเลยและวีรบุรุษ แต่คือผู้เสียสละนิรันดรม

22. อหุสาวรีย์ 2

การวิเคราะห์ผลงานชุดที่ 22. อนุสาวรีย์ 2

22.1 บริบทของพื้นที่

ผู้วิจัยปั่นจักรยานผ่านมาถึงอำเภอขานูมาน จังหวัดอำนาจเจริญ ตลอดเส้นทางช่วงที่ผ่านมานี้เป็นที่น่าสนใจก็คือ ตั้งแต่เขตอำเภอบ้านแพง จังหวัดนครพนม มาถึงขานูมานนั้น จะมีแปลงไร่ยาสูบมากมายและใบยาสูบที่นี้จะใหญ่มาก จะเห็นรถบรรทุกขนไม้แล่นเข้าไปโรงงานยาสูบ ตลอดสองข้างทางเลียบแม่น้ำของนั้น จะปรากฏมีกองไม้ที่ถูกตัดเป็นท่อนๆกองอยู่ตามริวกสวนไร่นาเพื่อรอขายให้โรงบ่มยาสูบทั้งของรัฐและชาวบ้าน

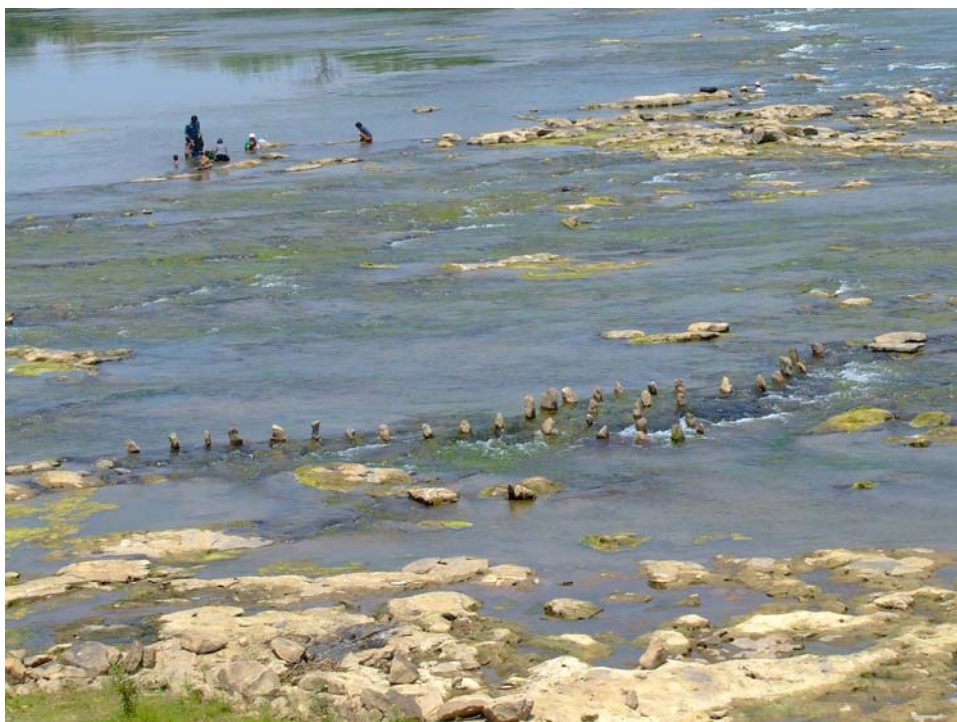
22.2 สื่อ วัสดุ

การเรียงขอนไม้ขนาดใหญ่รอบต้นไม้ นำเสนอด้วยภาพถ่ายขาว-ดำ

22.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

ผู้วิจัยถือวิสาสะนำขอนไม้ที่กองอยู่ที่นาชาวบ้านมาสร้างงานนิเวศศิลป์โดยตั้งขอนไม้ ขนาดใหญ่เป็นวงกลมรอบต้นตะแบก แล้วกวาดใบไม้มาสมรวมกันที่โคนต้น เพื่อเป็นอนุสรณ์ไว้ว่า ลัยให้กับการจากไปของต้นไม้ ที่ได้เสียสละให้บรรดาสิงห์ร่มควญได้มียาสูบรสชาติดี ๆ สูดกัน เพียงแต่อุตสาหกรรมยาสูบนั้นไม่เพียงแต่ทำลายสุขภาพเท่านั้น หากยังทำลายป่าในปริมาณที่มากมายมหาศาล การโค่นต้นไม้ที่ยังไม่ตายนั้นเป็นสิ่งผิดกฎหมาย แต่ชาวบ้านมีวิธีเลียงนั้นก็คือใช้มีดบากรอบโคนต้นเพื่อตัดน้ำเลี้ยง จากนั้นต้นไม้ก็จะยืนต้นตาย ชาวบ้านก็สามารถตัดต้นไม้และขายให้โรงบ่มยาได้

23. ฝูงปลาที่ว่ายทวนน้ำ 1

การวิเคราะห์ผลงานชุดที่ 23. ผุงปลาที่ว่ายทวนน้ำ 1

22.1 บริบทของพื้นที่

แม่น้ำของช่วงบริเวณนี้ต้นเขินมากจนเห็นพื้นแม่น้ำที่เป็นหินได้ชัดเจนจนสามารถเดินข้ามไปฝั่งสบป.ลาวได้ อยู่ในพื้นที่เขตอำเภอชานุมาน จังหวัดอำนาจเจริญ การเดินทางท่ามกลางเปลวแดดที่ร้อนระอุของกลางเดือนมีนาคม แลผมอุณภูมิในใจยิ่งร้อนทบทเท่าทวีคูณ ด้วยข่าวจากกรุงเทพฯ ที่มีเรื่องวุ่นวายทางการเมือง

23.2 สื่อ วัสดุ

การเรียงหินในแม่น้ำของ นำเสนอด้วยภาพถ่ายสี

23.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

ผู้วิจัยต้องการสร้างสรรค์ผลงานนิเวศศิลป์เพื่อแสดงนัยยะความรู้สึกทางการเมืองบนพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนของจีน บนพื้นที่ที่สายน้ำแทบแห้งขอดจนเดินข้ามไปฝั่งลาวได้ ผู้วิจัยจัดเรียงก้อนหินจำนวน 38 ก้อน ในแม่น้ำของอันต้นเขิน เพื่อให้กำลังใจกลุ่มคนจำนวนเล็กน้อย ที่ประท้วงต่อต้านรัฐนาวาที่มีข่าวคราวเรื่องคอร์รัปชันอยู่ขณะนั้น และต่อมาผู้วิจัยค่อนข้างที่จะผิดหวังอย่างรุนแรงกับกลุ่มคนเล็กๆ เหล่านั้น ได้ขยายแนวร่วมจนใหญ่โตแต่กลับหันไปสนับสนุนการปฏิบัติ ส่งเสริมอำนาจที่ได้มาจากปลายกระบอกรูปปั้น รู้เห็นเป็นใจกับการฉ้อราษฎร์บังหลวงฉบับที่ดีที่สุดเท่าที่สังคมไทยเคยมีมา ผู้วิจัยก็ได้แต่สงสัยว่ากลุ่มที่เรียกตัวเองว่าพันธมิตรเพื่อประชาธิปไตยหรือพันธมิตรเพื่อปรองดองกันแน่ โดยเฉพาะกลุ่มอาจารย์รัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยแนวหน้าที่สนับสนุนการปฏิบัติในครั้งนี้ยิ่งออกนอกหน้าผู้วิจัยสงสัยว่าต่อจากนี้ไปเขาจะนิยามรัฐศาสตร์ในระบบประชาธิปไตยเพื่อสอนลูกศิษย์อย่างไร

24. ฝูงปลาที่ว่ายทวนน้ำ 2

การวิเคราะห์ผลงานชุดที่ 24. ฝูงปลาที่ว่ายทวนน้ำ 2

24.1 บริบทของพื้นที่

พื้นที่ของแก่งช้างหมอบ อำเภอเขมราฐ จังหวัดอำนาจเจริญ ที่เต็มไปด้วยเกาะแก่งใหญ่น้อยมากมาย ในปลายเดือนมีนาคม 2549 ที่น้ำลดระดับลงจึงปรากฏหินน้อยใหญ่กระจายอยู่ทั่วไป

24.2 สื่อ วัสดุ

จัดวางก้อนหินขนาดใหญ่ในน้ำกลางโตรกหิน นำเสนอด้วยภาพถ่ายสี

24.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

ผู้วิจัยเดินทางเลียบแม่น้ำของต่อมาจนมาเจอสถานที่ที่สวยงาม มีโตรกหินและเกาะแก่งอยู่มากมาย จึงสานต่องานชุดฝูงปลาที่ว่ายทวนน้ำชุดแรก ด้วยอารมณ์ที่คล้ายคลึงกัน ต่างกันตรงที่ผลงานชุดที่สองนี้ใช้ก้อนหินที่จมอยู่ในน้ำ ผู้วิจัยเพียงออกแรงจัดขึ้นมาจากโคลนแล้วตั้งไว้ที่เดิมผลงานจึงออกมาสวยงามแปลกตา

25. ស័ព្ទល្អៗ

การวิเคราะห์ผลงานชุดที่ 25. สัญญะ

25.1 บริบทของพื้นที่

ผู้วิจัยปั่นจักรยานมาตามถนนเลียบแม่น้ำของมาจนสุดถนนเส้นหนึ่งซึ่งไม่มีทางแยกไปที่ไหนได้อีก อยู่ในเขตอำเภอเขมราฐ จังหวัดอำนาจเจริญ บริเวณนี้มีภาพแกะสลักหินล่องตื้นอยู่มากมาย อายุน่าจะร่วมสมัยกับภาพเขียนสีก่อนประวัติศาสตร์ และที่น่าสนใจคือมีอยู่จำนวนหนึ่งที่มีรูปร่างประหลาดแต่คล้ายๆกันอยู่สองสามแห่ง ลักษณะเป็นขดแล้วมีปลายอีกด้านเหยียดตรง ยาวผู้วิจัยจึงระบายความอัดอั้นตันใจลงบนเนินทรายที่ถูกกระแสน้ำพัดพามาถมกันเป็นเนินสูงอันกว้างใหญ่

25.2 สื่อ วัสดุ

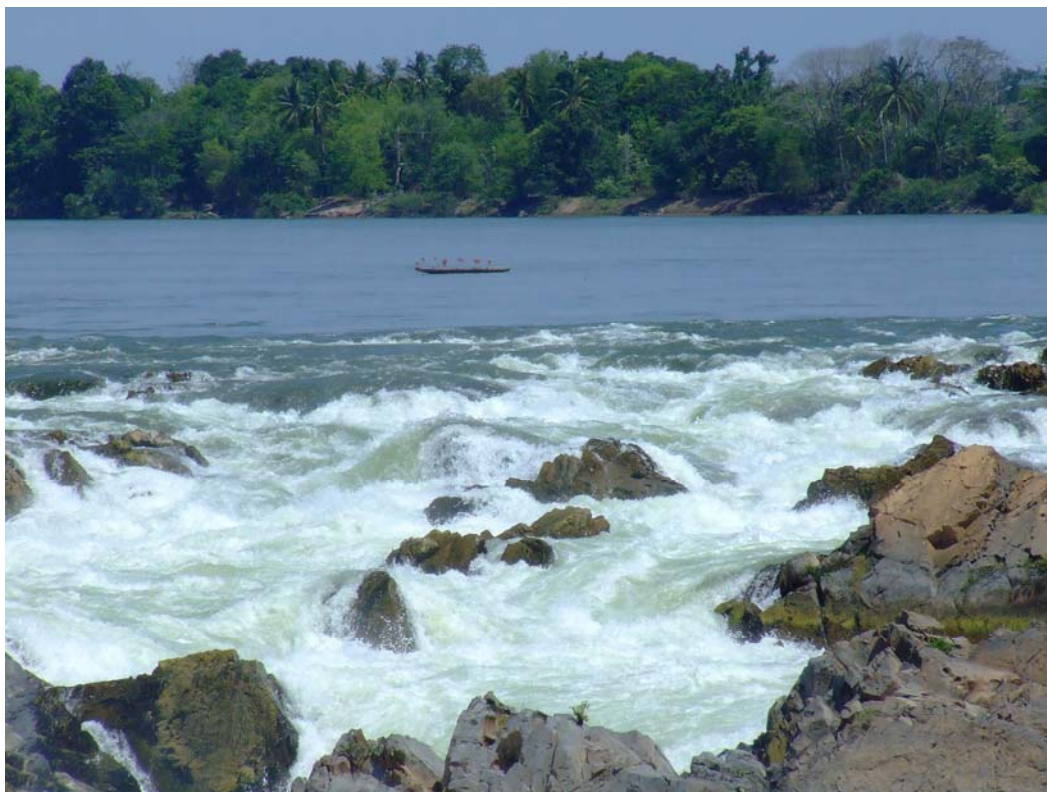
การเดินทางรอบๆบ่อนเนินทราย นำเสนอด้วยภาพถ่ายสี

25.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

จากสัญลักษณ์ประหลาดขนาดประมาณหนึ่งคืบผู้วิจัยจึงระบายความสงสัยลงบนเนินทรายขนาดใหญ่ริมแม่น้ำของ โดยการเดินเพื่อประทับรอยเท้าเลียนแบบสัญลักษณ์ประหลาดนั้น สัญลักษณ์ของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ได้รังสรรค์ขึ้นมาเพื่อสื่อถึงผีฟ้าพญาแถนแห่งแม่น้ำของ ซึ่งเป็นดังรูปรอยแห่งอารยธรรมของบรรพชนสองฝั่งของ

26. ผู้กล้า หนัตา

การวิเคราะห์ผลงานชุดที่ 26. ผู้กล้า อนัตตา

26.1 บริบทของพื้นที่

ผู้วิจัยเดินทางเข้าสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวอีกครั้งทางด่านช่องเม็ก อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อเดินทางไปเมืองปากเซ แขวงจำปาสัก เพื่อสร้างสรรค์ผลงานนิเวศศิลป์ชุดสุดท้าย โดยซื้อเรือเก่าของชาวบ้านที่เมืองปากเซพายไปตามแม่น้ำของ ผ่านเมืองจำปาสัก เมืองมุนละป่าโมก เมืองโขง จนถึงน้ำตกคอนพะเพ็ง ระยะทางราว 170 กิโลเมตร เริ่มพายหัวเรือออกจากบริเวณปากแม่น้ำเซโดนมาบรรจบกับแม่น้ำของ ตั้งแต่วันที่ 6 เมษายน 2549 ถึงคอนพะเพ็งตอนเย็นของวันที่ 19 เมษายน 2549 และสิ้นสุดการเดินทางในวันที่ 21 เมษายน 2549

น้ำตกคอนพะเพ็งได้รับฉายาในเอกสารแห่งเอเชีย ซึ่งแม่น้ำของทั้งสายได้ไหลลงมามากยังน้ำตกแห่งนี้ อันเกิดจากการยุบตัวของพื้นดินประกอบกับมีแนวแก่งหินขวางกั้นแม่น้ำ จึงทำให้แม่น้ำมีระดับที่ต่างกัน ซึ่งในอนาคตข้างหน้ายังไม่ทราบชะตากรรมของน้ำตกคอนพะเพ็งว่าจะหลงเหลือน้ำให้ตกอีกหรือไม่ เนื่องจากการผันตัวเองเป็นเบตเตอร์แห่งเอเชียของสปป.ลาว ที่มีโครงการกันเขื่อนกว่า 50 แห่ง และหลายแห่งในนั้นคือแม่น้ำสาขาของแม่น้ำของ ผู้วิจัยเดินทางมาเพื่อทำงานชุดสุดท้ายเพื่อแสดงพลังอำนาจแห่งธรรมชาติ พลังแห่งสายน้ำที่ไม่มีขีดจำกัดพร้อมที่จะเอื้อทุกสรรพชีวิตและพร้อมที่จะทำลายเช่นกัน

26.2 สื่อ วัสดุ

เรือประดับดอกไม้แดงปล่อยลงน้ำตกคอนพะเพ็ง นำเสนอด้วยภาพถ่ายสี

26.3 กลวิธีการสร้างสรรค์

ผลงานชุดนี้เริ่มต้นตั้งแต่ผู้วิจัยพายหัวเรือออกจากฝั่งเมืองปากเซ แล้วพามาตามลำน้ำของจนถึงวันสุดท้ายที่จากคอนพะเพ็ง นั่นก็คือระยะเวลาสิบกว่าวันที่เรือลำนี้พร้อมกับผู้วิจัยได้อยู่ร่วมกันในบริบทของศิลปะ ผู้วิจัยได้ตั้งชื่อเรือว่า “อนัตตา” เพื่อแสดงให้เห็นถึงสภาพเรือที่เก่ามีรอยร้าวที่น้ำซึมเข้าตลอดเวลา และถูกปลดระวางจากชาวบ้าน ผู้วิจัยซื้อมาในราคา 270,000 กีบหรือประมาณ 1,040 บาท

วันที่ 21 เมษายน 2549 ผู้วิจัยได้ประดับเจ้านัตตาด้วยดอกหางนกยูงที่ขึ้นอยู่ริมแม่น้ำของเหมือนดังเมื่อ 3,000 ปีก่อน ที่มนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์มักใช้สีแดงแดงแต้มตามผนังถ้ำหรือเพิงผาเพื่อสื่อถึงวิญญาณสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือกล่าวคือเพื่อบูชาธรรมชาตินั่นเอง ผู้วิจัยต้องการแสดงการระต่อแม่น้ำของ ต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในแม่น้ำของที่ได้ปกป้องคุ้มครองผู้วิจัยมากกว่า 1,800 กิโลเมตรตลอดระยะเวลา 142 วัน ผู้วิจัยต้องการแสดงให้เห็นถึงพลังอำนาจอันมหาศาลของกระแสน้ำ กระแสนธรรมชาติอย่างประจักษ์และเป็นรูปธรรม ซึ่งไม่มีสื่อไหนจะแสดงให้เห็นได้เด่นชัดเท่ากับพลัง

แห่งสายน้ำ ด้วยความซื่อตรงของการนำเสนอ โดยการปล่อยเจ้าอนัตตาให้ค่อยไหลตกลงเบื้องล่าง น้ำตกคอนพะเพ็งก่อนที่จะแตกแยกออกเป็นเสียงๆ ผู้วิจัยนำกลับมาแคปบันทึกภาพวิดีโอและภาพนิ่งต่อการทำลายล้างของพลั้งธรรมชาติในครั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นได้ตระหนักและสำนึกถึงความยิ่งใหญ่ของธรรมชาติ หากเรายังไม่เปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ในไม่ช้าวันนั้นจะต้องมาถึงวันที่ธรรมชาติจะสนทนากับเราเป็นครั้งสุดท้าย

บทที่ 5

สรุปผลอภิปรายและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยหัวข้อแลนด์อาร์ต ริชาร์ด ลอง กับกระบวนการทัศน์ใหม่ :กรณีสร้างสรรค์นิเวศศิลป์ในบริบทแม่น้ำของจากสามเหลี่ยมทองคำสู่ผืนดิน ผู้วิจัยดำเนินการตามหัวข้อวิจัยดังต่อไปนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. ศึกษากระบวนการสร้างสรรค์งาน แลนด์อาร์ต
2. ศึกษาวิเคราะห์งาน แลนด์อาร์ต ของ ริชาร์ด ลอง ในประเด็น
 - 2.1 บริบทของพื้นที่
 - 2.2 สื่อ วัสดุ
 - 2.3 กลวิธีการติดตั้งสร้างสรรค์
3. ศึกษากระบวนการทัศน์เก่าที่ก่อให้เกิดวิกฤติโลกาภิวัตน์
4. ศึกษาโครงการที่ส่งผลกระทบกับแม่น้ำของ
5. ศึกษากระบวนการทัศน์ใหม่ ตลอดจนกระแสแนวความคิดหลังสมัยใหม่

2. ความสำคัญของการวิจัย

1. ให้เข้าใจถึงการสร้างสรรค์งานแลนด์อาร์ต
2. แสดงให้เห็นถึงกระบวนการสร้างสรรค์ แลนด์อาร์ต ของ ริชาร์ด ลอง
3. ให้เข้าใจถึงกระบวนการทัศน์เก่า ที่ก่อให้เกิดวิกฤติโลกาภิวัตน์
4. ให้ทราบถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของแม่น้ำของจากโครงการพัฒนา
5. ให้เข้าใจถึงกระบวนการทัศน์ใหม่ ตลอดจนแนวความคิดหลังสมัยใหม่
6. เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยในการสร้างสรรค์งานแลนด์อาร์ตของผู้วิจัย

3. ขอบเขตการศึกษา

1. ในงานวิจัยฉบับนี้จะศึกษางานศิลปะประเภท แลนด์อาร์ต
2. ในงานวิจัยฉบับนี้จะศึกษางาน แลนด์อาร์ต ของ ริชาร์ด ลอง ในประเด็น
 - 2.1 บริบทของพื้นที่
 - 2.2 สื่อ วัสดุ

2.3 กลวิธีการติดตั้งสร้างสรรค์

3. ในงานวิจัยฉบับนี้จะศึกษางานแลนด์อาร์ตของ ริชาร์ด ลองช่วงปี คศ. 1962-1988

จำนวน 19 ผลงานดังต่อไปนี้

- 3.1 A line made by walking England 1967
- 3.2 England 1968
- 3.3 Circle in the Andes 1972
- 3.4 A line in Ireland 1974
- 3.5 A line in Himalayas 1975
- 3.6 A circle in Ireland 1975
- 3.7 Stone in Swizerland 1977
- 3.8 A circle in Alaska 1977
- 3.9 Circle in Africa Mulanje mountain Malawi 1978
- 3.10 A line in Japan mountain Fuji 1979
- 3.11 A line in Bolivia 1981
- 3.12 A line and track is in Bolivia 1981
- 3.13 A line in Scotland Culmor 1981
- 3.14 Camp site stone Sierra nevad Spain 1985
- 3.15 Walking a circle in Mist Scotland 1986
- 3.16 Sahara standing stone line 1988
- 3.17 Sahara circle 1988
- 3.18 Sahara line 1988

4. ศึกษากระบวนการทัศนศึกษาที่ส่งผลต่อวิกฤติโลกาภิวัตน์ จากเอกสารหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ

5. ศึกษาโครงการที่ส่งผลวิกฤติแม่น้ำของจากงานวิจัยท้องถิ่น กลุ่มรักษ์เชียงของ

6. ศึกษากระบวนการทัศนศึกษาใหม่ตลอดจนกระแสแนวความคิดหลังสมัยใหม่จากหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ

4. สรุปผลของการศึกษาวิเคราะห์

นับจากขององค์ความรู้แบบตะวันตกได้ขยายอิทธิพลครอบงำไปทั่วโลก ยังผลกระทบต่อมวลมนุษยชาติอย่างลึกซึ้ง ทั้งความเจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆแบบก้าวกระโดด การค้นพบทางเทคโนโลยีและวิทยาการใหม่ๆเกิดขึ้นทุกวัน แต่ขณะเดียวกันผลกระทบด้านลบอันเกิดจากกระบวนการทัศนแม่บทของตะวันตก ก็ได้สร้างวิกฤติให้แก่โลกและมนุษยชาติอย่างแสนสาหัสไม่น้อยเช่นกัน การศึกษาค้นคว้าวิจัยตลอดจนการสร้างสรรค์ศาสตร์ต่างๆ ควรอย่างยิ่งที่เราจะวิเคราะห์เชื่อมโยงผลกระทบเหล่านี้เข้าไปเป็นหนึ่งในศาสตร์นั้นๆ รวมทั้งการสร้างสรรค์ศิลปกรรมศาสตร์

4.1 สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการทัศนเก่าที่ส่งผลต่อวิกฤติ โลกาวัดน์

นับจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์จากตะวันตกที่ได้แผ่ขยายอิทธิพลไปทั่วโลกพร้อมกับวิทยาการสมัยใหม่ของการเดินทะเล แขนยานุภาพของตะวันตกได้ครอบคลุมดินแดนใหม่ทั่วโลกพร้อมกับแนวคิดที่ชาวยุโรปเรียกมันว่าการปลดปล่อยชนชาติป่าเถื่อน ซึ่งหมายถึงคนพื้นเมืองตามทวีปต่างๆ รวมถึงภูมิปัญญาอารยธรรมของชนพื้นเมืองเหล่านั้นด้วย โดยเฉพาะนับจากการปฏิวัติใหญ่สามครั้งเป็นต้นมา ได้แก่การปฏิวัติวิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 16 ตามมาด้วยการปฏิวัติอุตสาหกรรมกับการปฏิวัติประชาธิปไตยเสรีในฝรั่งเศสและอเมริกาในศตวรรษที่ 18 และการประวัติดูตสาหกรรมสมัยใหม่ที่ใช้วัสดุสังเคราะห์ ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ เครื่องยนต์สันดาปภายในปลายศตวรรษที่ 19 – 20 กล่าวได้ว่ากระบวนการทัศนของโลกตะวันตกได้สถาปนาขึ้นครอบงำอย่างเบ็ดเสร็จ แนวความคิดปรัชญาที่มีอิทธิพลสูงของตะวันตกด้วยกระบวนการทัศนแบบกลไกของเดส์คาตส์และนิวตันได้กลายเป็นทัศนแม่บทที่มีอิทธิพลต่อศาสตร์ต่างๆ แนวความคิดแบบลดส่วน การแยกสิ่งต่างๆออกเป็นหน่วยย่อย ได้เข้าแทนที่แนวคิดแบบองค์รวมการเชื่อมสัมพันธ์ต่อสรรพสิ่งรอบตัว โดยเฉพาะแนวความคิดกระบวนการทัศนของตะวันออก ผลก็คือการเกิดวิกฤติต่อมวลมนุษยชาติอย่างแสนสาหัส และการเสื่อมถอยของธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรงทั่วทุกภูมิภาคในโลก อย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน หนทางหนึ่งของทางออกที่เสนจำกัดในอันที่จะก้าวออกไปให้พ้นวิกฤตินี้ ก็คือการหวนกลับไปสู่ภูมิปัญญาตะวันออกอย่างบูรณาการ ควบคู่ไปกับการผสมผสานเทคโนโลยีสมัยใหม่ในอันที่จะสร้างไว้ซึ่งโลกที่น่าอยู่ให้ยาวนาน หรืออย่างน้อยก็ได้ชะลออัตราเร่งของหายนะอันเกิดจากกระบวนการทัศนเก่าที่มีตะวันตกเป็นศูนย์กลาง

4.2 สรุปผลการวิเคราะห์วิกฤติที่ส่งผลกระทบกับแม่น้ำของ

แม่น้ำของแม่น้ำที่มีความยาวเป็นอันดับ 10 ของโลก มีความยาวกว่า 4,909 กิโลเมตร ไหลผ่าน 6 ประเทศ อันได้แก่ จีน ลาว พม่า ไทย กัมพูชาและเวียดนาม ได้ถูกคุกคามกว่าศตวรรษ นับตั้งแต่การเข้ามาสำรวจแม่น้ำของของ อองรี มูอ็อต นักธรรมชาติวิทยาชาวฝรั่งเศสในปี 1858 –

1861 อันเป็นใบเบิกทางให้นักล่าอาณานิคมตะวันตกได้เข้ามายึดครองประเทศลุ่มน้ำของ ในช่วงแรก การคุกคามแม่น้ำของก็โดยการขนถ่ายทรัพยากรอันอุดมสมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นไม้สัก ชันส่วน ของสัตว์ป่า งามช้าง เขาสัตว์ สมุนไพร ในปัจจุบันแม่น้ำของถูกคุกคามด้วยโครงการพัฒนาและการแสวงหาพลังงานไฟฟ้า การ สร้างเขื่อนของจีนสองเขื่อนได้แก่ เขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำม่นวน สร้างเสร็จในปี 1996 และเขื่อนไฟฟ้า พลัง น้ำชาน สร้างเสร็จในปี 2003 เป็นเสมือนใบเบิกทางให้เขื่อนแห่งอื่นๆได้ทยอยเกิดขึ้นตามแม่น้ำ ของตลอดสาย โดยเฉพาะเขื่อนเขี้ยวหวาน ที่มีสันเขื่อนสูงถึง 248 เมตร ซึ่งคาดว่าจะแล้วเสร็จในปี 2010 อันจะกลายเป็นเขื่อนที่ใหญ่ที่สุดในโลก และเมื่อนั้นแม่น้ำของจะถูกปิดกั้นอย่างเบ็ดเสร็จ ส่ง ผลกระทบต่อประชาชนสองฝั่งของกว่า 100 ล้านคน และในอนาคตอันใกล้ของศตวรรษที่ 21 นี้ เขื่อนกว่า 100 เขื่อนได้ถูกกำหนดลงในแผนที่แม่น้ำของตลอดสาย จากการพัฒนาตามแนวทางทุน นิยมของประเทศลุ่มน้ำของ ประเทศสปป.ลาวผันตัวเองเป็นเบตเตอร์แห่งเอเชีย เขื่อนกว่า 50 แห่ง จะถูกสร้างขึ้นในแม่น้ำสายต่างๆทั่วประเทศ ซึ่งรวมถึงแม่น้ำสาขาของแม่น้ำของ กัมพูชามีโครงการ สร้างเขื่อนแซมเบอร์ที่จะปิดกั้นลุ่มทะเลสาบเขมร เวียดนามมีโครงการสร้างเขื่อนจำนวนมากในบริ เวณที่แม่น้ำของแยกสายออกเป็นก้น้ำสาย หรือที่เรียกว่าก้น้ำมังกร ก่อนที่แม่น้ำของจะไหลลงสู่ทะเล จีนได้ ส่วนประเทศไทยแม่น้ำสาขาของแม่น้ำของเกือบทุกสายถูกปิดกั้นไปเกือบหมด คงเหลือเพียง แม่น้ำสงครามเพียงสายเดียวที่ยังรอดพ้นจากนักสร้างเขื่อน

นอกจากการสร้างเขื่อนแล้ว ผลกระทบจากการใช้ทรัพยากรแม่น้ำของอย่างไม่สอดคล้อง กับวิถีธรรมชาติได้เป็นตัวเร่งให้แม่น้ำของตลอดจนประชาชนสองฝากฝั่งประสบวิกฤติมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นโครงการระเบิดหินตามลำน้ำของ เพื่อเปิดเส้นทางเดินเรือสินค้าขนาดใหญ่ ทั้งที่ได้ ระเบิดไปแล้วและอยู่ระหว่างการรอฉกฉวยโอกาส เมื่อกระแสต่อต้านของประชาคมท้องถิ่นอ่อนแอลง ที่ระเบิดไปแล้วก็ได้แก่เส้นทางเดินเรือจากซือเหมาลงลุ่มน่านประเทศจีนจนถึงอำเภอเชียงแสนประเท สไทย และที่รอโอกาสก็ได้แก่เส้นทางจากเชียงแสนสู่เมืองหลวงพระบาง สปป.ลาว นอกจากนี้ ยังมีผลกระทบจากอุตสาหกรรมในแม่น้ำของหลายพื้นที่ โดยเฉพาะด้านพรมแดนไทย-ลาวทาง ภาคอีสานของไทย จุดใหญ่ได้แก่อำเภอเชียงคานจังหวัดเลย ซึ่งกระทบต่อปัญหาตามแนวชายแดน แนวตลิ่งได้ถล่มและรุนแรงขึ้นทุกปี นอกจากนี้ตะกอนทรายบางส่วนยังได้ไหลไปกลบแก่งหิน อัน เปรียบเสมือนบ้านพักของปลาในการวางไข่ ทำให้จำนวนปลาลดลงอย่างมาก ยังมีปัญหาของการ จับสัตว์น้ำตามริมแม่น้ำของอย่างผิดวิธีและส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยา เช่นการระเบิดปลา การใช้ ไฟฟ้าจากเบตเตอร์ซื้อปลา ในส่วนปลายของแม่น้ำของ ประเทศเวียดนาม บริเวณปากแม่น้ำก่อน ที่จะไหลลงสู่ทะเลจีนใต้ มีการทำการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจำนวนมาก ซึ่งส่วนหนึ่งก็คือการใช้สารเคมี เป็นส่วนประกอบในการประมงทั้งหมดที่กล่าวถึงเป็นคำถามแห่งหายนะที่จะส่งผลกระทบอย่าง มหาศาลต่อธรรมชาติสิ่งแวดล้อมแม่น้ำของ กระทบถึงวิถีชีวิตการประกอบอาชีพของประชาชนสอง ฝั่งของเชื่อว่าในอีกไม่ช้าจะมีประชากรที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตินี้จำนวนมาก อพยพทิ้งถิ่นฐาน

เข้าเมือง เพื่อแสวงอาชีพทดแทนที่สูญเสียแหล่งอาหาร ที่อยู่อาศัย รายได้จากการประมง ซึ่งจะเป็นการเพิ่มปัญหาให้สังคมเมืองอย่างยากที่หลีกเลี่ยง

4.3 สรุปผลการวิเคราะห์แลนด์อาร์ต ของ ริชาร์ด ลอง

ผลงานศิลปะที่สร้างสรรค์ขึ้นในบริบทของพื้นที่ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมนั้น มีชื่อเรียกขานแตกต่างกันไปไม่ว่าจะเป็น Land Art, Earthwork, Environmental Art, Natural Sculpture, Natural Art, Landscape Art, Ecological Art ซึ่งผลงานเหล่านี้มีจุดร่วมที่น่าสนใจคือการปฏิเสธขนบการสร้างสรรคศิลปะและการจัดแสดงงานแบบเก่าที่ต้องพึ่งพาหอศิลป์ พิพิธภัณฑ์ทางารักษ์ (Curator) ถึงแม้ที่สุดแล้วผลการบันทึกกระบวนการทำงานหรือแม้แต่ภาพถ่ายผลงานสำเร็จ ยังต้องนำกลับมาจัดแสดงในแกลอรีก็ตามที่ แต่การสร้างสรรคนั้นมีเสรีภาพและเชื่อมสัมพันธ์กับบริบทของ พื้นที่ในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ชุมชน ผู้คน แม้แต่สรรพสิ่งต่างๆทั้งที่มีชีวิตและไร้ชีวิต มากกว่าการสร้างสรรคใน Studio อย่างมากมาย หลายคนอาจอาจแย้งว่าการสร้างสรรคงานศิลปะในรูปแบบจิตรกรรมธรรมชาติที่เริ่มต้นในศตวรรษที่ 18 ของกลุ่มลัทธิ Impressionism ก็ได้นำพาตัวเองสู่ธรรมชาติ และบันทึกความประทับใจต่อแสงสีในธรรมชาติมาก่อนหน้านั้นร้อยปีแล้ว ซึ่งข้อสังเกตนี้ก็ไม่ใช้เรื่องผิดแปลกแต่อย่างใด แต่ผู้วิจัยจะชี้ว่าการบันทึกตามแนวทางจิตรกรรมธรรมชาติ ในสถานที่จริงของศิลปิน Impressionism ทั้งในอดีตและปัจจุบัน หรือแม้แต่ปัจจุบันที่ศิลปินสีน้ำส่วนหนึ่งชอบทัศนาศาไปตามสถานที่ต่างๆ เพื่อวาดภาพหรือแม้แต่การถ่ายภาพแล้วนำกลับมาบรรยายสีใน Studio นั้นแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับการสร้างสรรคผลงานประเภท Land Art, Earthwork, Environmental Art, Natural Sculpture, Natural Art, Ecological Art เพราะผลงานจิตรกรรม (Painting) เป็นการสร้างภาพมายา (Illusionistic Art) เป็นการจำลองแบบ (Simulation) มีความยั่งยืน (Endurance) แต่การสร้างสรรคผลงานประเภท Land Art คือการสร้างร่องรอยและสัญลักษณ์ (Traces and symbols) เกิดขึ้นในสถานที่จริง (Location) มีลักษณะชั่วคราว (Transience) ทำให้เกิดภูมิทัศน์วัฒนธรรม (Cultural Landscape) ผลงานต้นแบบอยู่นอกเหนือกลไกตลาดศิลปะ ศิลปินเก็บไว้เพียงภาพถ่ายทั้งภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว ซึ่งคำว่า Land Art ได้ปรากฏขึ้นในทศวรรษที่ 60 ในสูจิบัตรบอกลักษณะผลงาน Concept Art, Minimal Art, Arte povera, Land Art ตีพิมพ์โดย Kunsthalle Bielefeld การเกิดขึ้นของ Land Art อยู่ในช่วงที่กระแสดความเบื่อหน่ายต่อผลงาน Pop Art และกระแสการต่อต้านสังคมคาบเกี่ยวถึงการต่อต้านสงครามเวียดนาม ต่อต้านสงครามเย็น และการทดลองระเบิดนิวเคลียร์ในทศวรรษที่ 70 ศิลปินหัวก้าวหน้าได้ถอยห่างจากเมืองมุ่งหน้าสู่ทะเลทรายในรัฐ Nevada ชุมชนอยู่ร่วมกันในแบบสังคม Commune ในยุคหนุ่มสาวปฎิวัติโลก

แม้แต่ศิลปิน Land Art เองนั้นก็มีความแตกต่างกันในวิธีการสร้างงานที่เด่นชัดกล่าวคือผลงาน Land Art ของฝั่งอเมริกาที่มักสร้างงานขนาดใหญ่ และผลงานหลายต่อหลายชุดได้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์และทำลายภูมิทัศน์อย่างรุนแรง ไม่ว่าจะเป็นผลงานของ Robert Smithson, Wal

ter de Maria, Michael Heizer, แตกต่างจากงานศิลปินในฝั่งยุโรปเช่น Andy Gordwarthy, Davish Nash, Richard Long ที่คำนึงถึงนิเวศวิทยา (Ecology) มากกว่าศิลปินอเมริกัน ซึ่งการสร้างงานขนาดใหญ่และใช้ทรัพยากรมหาศาลทั้งงบประมาณและวัตถุดิบ ศิลปินอเมริกันได้สะท้อนลักษณะนิสัยประจำชาติแสดงความเป็นมหาอำนาจในทุกๆด้านไม่เว้นแม้แต่ผลงานศิลปะได้เป็นอย่างดี Land Art บางโปรเจกต์ยังมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูภูมิทัศน์ (Restore landscape) เช่นผลงานของ Robert Moriss, Alan Sonfist, Agnes Denes เป็นต้น

ผลงานของ Richard Long เป็นตัวอย่างที่เด่นชัดในการสร้างสรรค์ผลงานในพื้นที่ธรรมชาติ และให้ความสำคัญกับนิเวศวิทยาอย่างมาก ผลงานของเขาไม่ใช้วิธีที่สร้างรอยบากให้เกิดบนพื้นโลก ผลงานที่เสนอจะธรรมชาติของเขาเลือกใช้วัสดุในธรรมชาติสิ่งแวดล้อมบริเวณนั้นๆ Long ไม่เพียงแต่เดินทางเข้าไปในธรรมชาติแล้วสร้างงานเท่านั้น แต่วิถีการสร้างงานของเขาคือการนำตัวเองเข้าไปร่วมเป็นส่วนหนึ่งในธรรมชาติ Long อาจเดินทางด้วยเท้าในท้องทะเลทรายเป็นระยะหลายไมล์กินเวลาหลายสัปดาห์ เพื่อสร้างผลงานอันเกิดจากการเรียงหินเพียงหนึ่งชุด ผลงานชุดแรกของเขาเกิดขึ้นจากการทดลองเดินในสนามหญ้าหลังบ้านในปี 1967 ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นบาทก้าวแรกในการสร้างสรรค์ Land Art กว่าสี่ทศวรรษ เขาไม่เพียงเป็นศิลปิน Land Art ที่ยิ่งใหญ่ แต่ยังเป็นนักเดินทางผู้ยิ่งใหญ่อีกด้วย ผลงานของ Long พอสรุปได้ดังนี้

4.3.1 บริบทของพื้นที่

- สนามหญ้า 5 ชุด
- เทือกเขาหิมะปกคลุม 4 ชุด
- บริเวณที่ราบหินกรวดแห้งแล้งกันดาร 8 ชุด
- ริมฝั่งแม่น้ำ 1 ชุด

4.3.2 วัสดุ

- ก้อนหิน 12 ชุด
- ไม้ 2 ชุด
- พื้นหญ้า 3 ชุด
- วัสดุสำเร็จ 1 ชุด

4.3.3 สัญลักษณ์

- เส้นตรง 7 ชุด
- กากบาท 1 ชุด
- วงกลม 7 ชุด
- อีสระ 3 ชุด

4.3.4 กลวิธี

- ทำให้เกิดร่องรอย 3 ชุด
- ทำให้เกิดเส้นขน 13 ชุด
- ผสม 2 ชุด

4.3.5 สื่อ การนำเสนอ

- แนวตั้ง 5 ภาพ
- แนวนอน 13 ภาพ
- ภาพสี่ 9 ภาพ
- ภาพขาวดำ 9 ภาพ

4.4 สรุปผลการพัฒนาสร้างสรรค์นิเวศศิลป์ในบริบทแม่น้ำของ

จากการศึกษาผลงาน Land Art จะเห็นได้ว่าผลงานบางส่วนนั้นได้ทำลายธรรมชาติอย่างรุนแรง โดยเฉพาะผลงานของศิลปินอเมริกัน ซึ่งไม่เหมาะสมอย่างยิ่งที่การสร้างสรรคศิลปะเพื่อสื่อสารกับธรรมชาติแต่ตัวศิลปะเองกับเป็นตัวการในการทำลายระบบนิเวศน์ในธรรมชาติ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเลือกแนวทางสร้างสรรค์ผลงานศิลปะกับพื้นที่ ที่เป็นมิตรกับธรรมชาติ และนิเวศน์วิทยา (Ecology) โดยเรียกผลงานของผู้วิจัยว่าป็นงานประเภทนิเวศศิลป์ (Ecological Art) อันจะสอดคล้องกับแนวทางที่ผู้วิจัยพัฒนาสร้างสรรค์ศิลปะ เพื่อเป็นกระบอกเสียงถึงการกระตุ้นเตือนให้สังคมหันกลับมาเหลียวแลอย่างมีสำนึกต่อธรรมชาติ ต่อคุณค่าของแม่น้ำของ ที่ได้หล่อเลี้ยงสรรพชีวิตสองฟากฝั่งจนก่อเกิดอารยธรรมอันยิ่งใหญ่ตลอดสายน้ำ

ผู้วิจัยได้เดินทางสร้างสรรค์ผลงานนิเวศศิลป์ในบริบทของแม่น้ำของจากสามเหลี่ยมทองคำ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ไปตามแม่น้ำของจนสิ้นสุดการเดินทางที่น้ำตกคอนพะเพ็ง บริเวณที่แม่น้ำแตกแยกสายมากมาย จนได้รับฉายาว่ามหานทีสี่พันดอน แขวงจำปาสัก ชายแดนลาว - กัมพูชา รวมระยะทางทั้งสิ้นประมาณ 1,800 กิโลเมตร ระยะเวลา 142 วัน ได้สร้างสรรค์ผลงานนิเวศศิลป์ 26 ชุด

แนวความคิดหลักๆในการสร้างสรรค์ผลงานนิเวศศิลป์ในบริบทแม่น้ำของในครั้งนี้คือได้แรงบันดาลใจจากวัฒนธรรมหินตั้งที่มีอายุกว่า 3,000 ปี พบเฉพาะในภาคอีสานของไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งวัฒนธรรมหินตั้งเกิดจากมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ได้แสดงอาณาเขตศักดิ์สิทธิ์ในการบูชา ผีฟ้า พญาแถน โดยใช้หินใหญ่ตั้งบางแห่งก็เป็นวงกลมบางแห่งก็ครึ่งวงกลม เมื่อพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้ามายังดินแดนอินโดจีน วัฒนธรรมหินตั้งก็พัฒนาต่อมาจนกลายมาเป็นเสมาหินในการแสดงขอบเขตพัทธสีมาในบวรพระพุทธศาสนาแม้แต่อินเดียที่เป็นจุดกำเนิดพระพุทธศาสนาก็ยังไม่พบหลักฐานของเสมาหินด้วยแรงบันดาลใจในบรรพบุรุษยุค

ก่อนประวัติศาสตร์นี้ ผู้วิจัยจึงเดินทางสร้างสรรค์นิเวศศิลป์ เพื่อประกาศอาณาเขตศักดิ์สิทธิ์ให้กับ
แม่น้ำของสรุปผลการสร้างสรรค์ได้ดังนี้

4.4.1 บริบทของพื้นที่

– พื้นทรายริมแม่น้ำ	6 ชุด
– โตรกหินริมแม่น้ำ	4 ชุด
– พื้นหญ้าริมแม่น้ำ	2 ชุด
– พื้นที่การเกษตร	2 ชุด
– ใต้น้ำ	3 ชุด
– พื้นที่รกร้างกันดาร	5 ชุด
– บนยอดเขา	1 ชุด
– บนถนน ทางเดิน	2 ชุด

4.4.2 วัสดุ

– ก้อนหิน	8 ชุด
– ก้อนดิน	1 ชุด
– พื้นดิน	3 ชุด
– ดอกไม้	1 ชุด
– ใบไม้	2 ชุด
– ไม้	4 ชุด
– วัสดุสำเร็จ	5 ชุด
– วัสดุผสม	2 ชุด

4.4.3 สัญลักษณ์

– ลายเส้นเดี่ยวแนวนอน	9 ชุด
– หลายเส้น	3 ชุด
– วงกลม	3 ชุด
– เส้นเดี่ยวแนวตั้ง	4 ชุด
– รูปทรงอิสระ	4 ชุด

4.4.4 กลวิธี

– จัดเรียงหิน	8 ชุด
– เรียงก้อนดิน	1 ชุด

- จัดเรียงวัสดุสำเร็จ	4 ชุด
- จัดตั้งวัสดุผสม	1 ชุด
- จัดเรียงไม้	4 ชุด
- โปรยดอกไม้	1 ชุด
- รดน้ำ	1 ชุด
- เผาไฟ	2 ชุด
- เดิน	1 ชุด
- เท้าเชียบ	2 ชุด
- ลอยน้ำ	1 ชุด

4.4.5 สื่อ การนำเสนอ

- ภาพแนวตั้ง	7 ชุด
- ภาพแนวนอน	10 ชุด
- ทั้งแนวตั้งแนวนอน	9 ชุด
- ภาพถ่ายสี	24 ชุด
- ภาพถ่ายขาว ดำ	2 ชุด

5. อภิปรายผล

จากการศึกษาทำให้ประจักษ์ว่าทุกสรรพศาสนานั้นเชื่อมสัมพันธ์กันเป็นใยแมงมุมที่ส่งแรงถึงอีกศาสนาหนึ่ง ศิลปกรรมศาสตร์ก็เช่นกันย่อมเกิดขึ้นหรือแสดงตัวตนออกมาในช่วงเวลาหนึ่ง และก็จะผันแปรเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพบริบทของสังคมที่แปรเปลี่ยนพร้อมกับศาสตร์อื่นๆ เมื่อศิลปกรรมแนวทางหนึ่งหรือกระบวนการทัศนหนึ่งเกิดขึ้น ย่อมมีศิลปกรรมอีกกระแสกระบวนการทัศนเกิดขึ้น เพื่อโต้ตอบ ขัดแย้ง หรือตลอดจนคล้อยตามแบบเชื่องๆเสมอ

ในสภาพสังคมปัจจุบันที่ความหลากหลายและซับซ้อนของวัฒนธรรมที่ไหลบ่าเข้ามาทั้งตะวันตกและจากมหาอำนาจทางเศรษฐกิจตะวันออก ทำให้เกิดความสับสนในอัตลักษณ์ของชาติที่ยังอ่อนแอในวัฒนธรรม ดังเช่นประเทศไทยกำลังประสบอยู่ในขณะนี้ รวมถึงความสับสนจากแนวทางการพัฒนาประเทศตามแนวทางทุนนิยมที่ชาดธรรมาภิบาลทั้งในประเทศและสากล ประเทศที่เป็นมหาอำนาจก็ย่อมเอาเปรียบประเทศที่ด้อยอำนาจกว่า ดังเช่นจีนที่ได้สร้างเขื่อนปิดกั้นแม่น้ำของโดยไม่สนใจประชาคมที่แม่น้ำสายนี้ไหลผ่าน อีกทั้งรัฐบาลของประเทศนั้นๆก็ไม่สามารถเป็นปากเสียงแทนประชาชนในประเทศได้ และที่น่าสังเกตุก็คือตัวแทนประชาชนที่รวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น กับเป็นทางเลือกที่ต่อต้านหรือคัดค้านโครงการที่ทำลายธรรมชาติสิ่งแวดล้อมได้อย่าง

ทรงพลัง หรือแม้กระทั่งลดความเสื่อมโทรมจากการทำลายตามแนวนโยบายของรัฐได้อย่างดี เช่น กลุ่มรักษ์เชียงของทางภาคเหนือที่คัดค้านนโยบายการระเบิดแก่งหินในแม่น้ำโขง เพื่อการเดินเรือสินค้าขนาดใหญ่ เป็นผลทำให้รัฐบาลทั้ง จีน ลาวและไทย ต้องชลอโครงการออกไป แต่แนวร่วมประชาคมท้องถิ่นนี้จะยังคงความเข้มแข็งไปได้อีกนานชักราบใด นั้นยังเป็นเรื่องที่น่าห่วงกังวลเมื่อต้องเผชิญหน้ากับกลไกข้าราชการของรัฐในอนาคต

จากการที่ผู้วิจัยได้ทุ่มเทแรงใจแรงกายในการสร้างสรรค์ผลงานนิเวศศิลป์ในบริบทแม่น้ำของเป็นระยะทางกว่า 1,800 กิโลเมตร ระยะเวลากว่า 142 วัน โดยลำพัง ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2548 จนสิ้นสุดการเดินทางในวันที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2549 นั้นได้สร้างผลงาน 26 ชุด ที่ใช้ในการประกอบงานวิจัยฉบับนี้ และถึงแม้มีผลงานอีกบางส่วนได้ถูกกลบหายไปในช่วงถูกควบคุมตัวจากเจ้าหน้าที่แขวงหลวงพระบางก็ตาม และนอกเหนือจากการสร้างสรรค์ผลงานนิเวศศิลป์แล้ว ผู้วิจัยยังได้เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับชาวลาวหรือแม้แต่ชาวขมุที่เป็นชนกลุ่มน้อยในลาว จึงอาจกล่าวได้ว่าผู้วิจัยได้ทลายความรู้สึกในด้านลบที่ฝังอยู่ในจิตใจของชาวลาวอันเกิดจากเหตุการณ์ในอดีตได้ไม่มากนัก

ผลงานนิเวศศิลป์นี้ผู้วิจัยได้เฟิร์มหาเกลอรี่ที่จะจัดแสดงผลงานแต่ก็ไม่มีเกลอรี่อื่นทรงเกียรติที่ไหนรับผลงานของผู้วิจัยไปจัดแสดงจนกระทั่งล่วงเลยมาถึงเดือน กุมภาพันธ์ 2550 ผู้วิจัยจึงได้จัดแสดงผลงานที่ Hof Art Gallery แต่จำนวนผู้เข้าชมก็ยังมีแต่ เพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง รวมแล้วตลอดหนึ่งเดือนมีผู้เข้าชมไม่ถึง 50 คน แต่ช่วง 23 กุมภาพันธ์ 2550 หนังสือพิมพ์ผู้จัดการได้ลงตีพิมพ์บทสัมภาษณ์ของผู้วิจัยในผู้จัดการปริทรรศน์ ส่วนที่เกี่ยวกับบุคคลสำคัญ และยังคงใน สื่อ Inter-net เมเนเจอร์ออนไลน์ มีผู้เข้าชม 5,175 คน หลังจากนั้นจึงทยอยปรากฏในบทวิจารณ์ใน คอลัมน์ ศิลปปริทัศน์ของเนชั่นสุดสัปดาห์ ฉบับที่ 768 วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2550 คอลัมน์ศิลปวัฒนธรรมในสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ฉบับที่ 24 วันที่ 9-15 มีนาคม 2550 และในดวงใจวิจารณ์นิตยสารขวัญเรือน ปีถัดหลัง มิถุนายน 2550 ส่วนสื่อโทรทัศน์ได้แก่ ฐานบันเทิงทางเนชั่นแซลแนล ออกอากาศในเย็นวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2550 รายการถนนพระอาทิตย์ ซึ่งเป็นการออกอากาศสดทางช่อง ASTV ในบ่ายวันที่ 5 มีนาคม 2550 และรายการเจาะใจทางช่อง 5 กองทัพบก ออกอากาศในคืนวันที่ 15 มีนาคม 2550 ในส่วนบันทึกการเดินทางของผู้วิจัยจะได้รับการตีพิมพ์ในช่วงเดือน มีนาคม 2551 โดยสำนักพิมพ์อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง สรุปแล้วผลจากการสร้างสรรค์ผลงานนิเวศศิลป์ในครั้งนี้ คงสามารถจุดประเด็นให้สังคมได้หันกลับไปมองแม่น้ำของ แม่น้ำชายขอบที่ถูกหลงลืมอีกครั้งหนึ่งไม่มากนัก ผู้วิจัยคาดว่าคงมีประชาชนและสังคมได้ร่วมรับรู้เกี่ยวกับการเดินทางและเสพชมงานนิเวศศิลป์ชุดนี้ ทั่วประเทศไม่ต่ำกว่า 100,000 คน และในโปรเจกต์ต่อไปนั้น ได้มีรายการคนค้นคนสนใจติดต่อในการบันทึกเทปเพื่อจะออกอากาศทางช่อง 9 ในระยะเวลาอันใกล้

6. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเพื่อการสร้างสรรค์ศิลปะนั้น ผู้วิจัยเห็นควรศึกษาศาสตร์ต่างๆควบคู่ไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นปรัชญา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ และวิทยาการต่างๆ เพื่อผู้สร้างสรรค์จะได้ประยุกต์องค์ความรู้ เพื่อสร้างสรรค์ศิลปะได้อย่างคมคายในประเด็น หรือสะท้อนสิ่งต่างๆผ่านผลงานศิลปะได้อย่างทรงพลัง แนวทางศิลปะหลังสมัยใหม่ย่อมไม่ใช่การสร้างสรรค์ศิลปะที่ตัดขาดจากโลกภายนอก ศิลปะต้องพร้อมที่จะเป็นพลังขับเคลื่อนทางปัญญาเพื่อรับใช้สังคม ศิลปะต้องเกี่ยวข้องกับสังคมและรับใช้มนุษย์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

การวิจัยและพัฒนาในหลักสูตรศิลปกรรมศาสตร์ต้องระลึกรู้อยู่เสมอว่างานวิจัยและผลงานศิลปะที่ได้จากการพัฒนาตามกรอบระเบียบวิธีวิจัยนั้น เสมอเหมือนเป็นผลงานศิลปะจริงที่ต้องนำเสนอต่อสังคม ไม่ใช่แบบฝึกหัดที่ทำเพียงแค่ส่งคณะกรรมการหลักสูตร เสร็จแล้วก็ไร้ประโยชน์ ไม่นำเอาผลวิจัยและแนวทางที่ได้สร้างสรรค์ในขณะทำงานวิจัยให้เกิดประโยชน์ มุ่งมั่นสร้างสรรค์ตามแนวทางของตนต่อไป ผลจากการศึกษาวิจัยและพัฒนาจึงสร้างคุณประโยชน์อันน้อยนิด กลายเป็นเอกสารเพื่อให้นักศึกษาศิลปะรุ่นหลังมาค้นหาประวัติศาสตร์ศิลปะเพียงเท่านั้น จากนั้นไม่มีการแสดงเผยแพร่หลักการแนวความคิด ที่สุดก็เลือนหายไปหรือบ้างก็หันกลับไปทำงานตามกรอบแนวคิดแบบเดิม ไม่มีศิลปะแนวทางใหม่ๆ กระบวนการสร้างสรรค์แบบใหม่เกิดขึ้นในสังคม หลักสูตรศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จึงดูเหมือนไม่อาจสร้างสรรค์ศิลปะทางเลือกได้อย่างเป็นรูปธรรม อาจเป็นที่กล่าวขานอยู่บ้างในเรื่องความเข้มแข็งทางวิชาการ แต่ก็อ่อนแออย่างยิ่งในทางปฏิบัติ ทั้งผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ตลอดจนผู้ที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว ดูเหมือนพันธกิจในการสร้างทางเลือกให้กับสังคมด้านทัศนศิลป์ยังห่างไกลความสำเร็จอยู่มาก

ผู้วิจัยเห็นสมควรที่ผู้ศึกษาวิจัยรุ่นต่อจากผู้วิจัย โดยเฉพาะในสาขา ทัศนศิลป์: ศิลปะสมัยใหม่ ควรศึกษาแนวทางของศิลปะและแนวทางของผู้ศึกษาให้ถ่องแท้เสียก่อน ว่าเราชื่นชอบและพร้อมอุทิศทุ่มเทให้กับแนวทางของศิลปะหรือศิลปินคนไหนคนหนึ่งคนใดจริงใจแค่ไหน แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นไม่ได้หมายความว่าต้องยึดหลักการนั้นจนสูญเสียความเป็นตัวเอง จนกลายเป็นการลอกเลียนแบบ แต่หมายถึงพร้อมที่จะทุ่มเทผลักดันแนวความคิด โดยนำองค์ความรู้จากการศึกษาวิจัยมาใช้ประโยชน์ในแนวทางของตนให้ได้มากที่สุด เพื่อสร้างกระแสศิลปกรรมศาสตร์ทางเลือก ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติแก่สังคมได้อย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรุณา-เรื่องอุไร กุศลาสัย. (2540). *โลกทั้งผองพี่น้องกันมหาत्मคานธี*. กรุงเทพฯ. แม่คำผาง.
- กลุ่มรักษ์เชียงใหม่. (2546). เชียงราย. คอนผีหลง. แชนพอร์นพรีนติ้ง.
- คณะนักวิจัยจาวบ้าน. (2547). *แม่น้ำโขงแม่น้ำแห่งวิถีชีวิตและวัฒนธรรม*. เชียงราย.
- เครือข่ายแม่น้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.
- งานบัณฑิตศิลปกรรมมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2544). *จินตภาพ*. กรุงเทพฯ.
- สันติศิริ.
-(2545). *พหุศิลปศึกษา*. กรุงเทพฯ. สันติการพิมพ์.
- จันทน์ เจริญศรี. (2545). *โพสต์โมเดิร์นสังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ. วิชาษา.
- จุฑาทิพย์ อุมะวิชณี. (2548). *สหวิทยาการมนุษยศาสตร์มิติแห่งมนุษย์*. กรุงเทพฯ.
- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ใจ อึ้งภากรณ์ และคณะ. (2547). *รื้อฟื้นการต่อสู้ชายเก่าสู่ชายใหม่*. กรุงเทพฯ.
- ประชาธิปไตยแรงงาน.
- ชัยวัฒน์ ธีระพันธ์. (2546). *ทฤษฎีไร้ระเบียบ*. กรุงเทพฯ. สถาบันการเรียนรู้และ
- พัฒนาประชาสังคม.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2544). *รัฐศาสตร์แนววิพากษ์*. กรุงเทพฯ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
-(2545). *สัญญาวิทยา โครงสร้างนิยม หลังโครงสร้างนิยมกับการศึกษารัฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ.
- วิชาษา.
- ญิบ พันจันทร์. (2540). *ส ศิวลักษณ์ นักเขียนรางวัลอัลเทอเนทีฟโนเบล*. กรุงเทพฯ. ศิลปวรรณกรรม.
- ดิเรก ควรสมาคม. (2548). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย*. กรุงเทพฯ. วิญญูชน.
- ทองแถม นาถจำนง. (2544). *ทุนนิยม4ชั้น*. กรุงเทพฯ. สุขใจ.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2546). *ถอดรื้อปรัชญาและศิลปะแบบตะวันตกเป็นศูนย์กลาง*. กรุงเทพฯ. สายธาร.
-(2547). *โลก MODERN&POSTMODERN*. กรุงเทพฯ. สายธาร.
- นพพร ประชากุล. (2547). *ร่างกายใต้บังคับการ*. กรุงเทพฯ. คบไฟ.
- เนรัญชรา. (2540). *กฤษฎามูรติ ว่าด้วยธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ. มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- ประเวศ วะสี. *วิถีมนุษย์ในศตวรรษที่21*. กรุงเทพฯ. มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- ประสาน ต่างใจ. (2545). *บุพนิมิตกระบวนทัศน์ใหม่*. กรุงเทพฯ. มูลนิธิวิถีทรรศน์.
-(2545). *สมภาวะโลก2000*. กรุงเทพฯ. ศูนย์หนังสือจุฬาฯ
- พจนา จันทรสันติ. (2544). *วอลเดน*. กรุงเทพฯ. คบไฟพระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตโต). (2542).
- มองสันติภาพโลกผ่านภูมิหลังอารยธรรมโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ.ธรรมสาร.
- พระประชาและคณะ. (2546). *จุดเปลี่ยนแห่งศตวรรษ1*. กรุงเทพฯ. มูลนิธิโกมลคีมทอง
-(2546). *จุดเปลี่ยนแห่งศตวรรษ2*. กรุงเทพฯ. มูลนิธิโกมลคีม พระราชวรมณี.

- (ประยูรธรรมจิตโต). (2542). *ปรัชญากรีกก่อเกิดปัญญาตะวันตก*. กรุงเทพฯ. เคล็ดไทยทอง.
- พุทธทาสภิกขุ. *วิธีทำงานด้วยจิตว่าง*. กรุงเทพฯ. ธรรมสภา.
- มนตรี อุมะวิชนี. (2548). *เอ็กซีตองเซียลลิสม์*. กรุงเทพฯ.
- ยุคศรีอาริยะ. (2539). *กระบวนทัศน์ใหม่*. กรุงเทพฯ. ไอออนิคอินเตอร์เทรดรัชเสเชส.
-(2539). *โลกาวิวัฒน์2000*. กรุงเทพฯ. พิมพ์ดี.
-(2546). *วิเคราะห์ระบบโลกในสหัสวรรษใหม่*. กรุงเทพฯ. สถาบันนิติทรรศน์.
-(2544). *อนาคตศาสตร์โลกหลัง11กันยา2001*. อมรินทร์พริ้นติ้ง.
-(2545). *ภูมิปัญญาบูรณาการ*. กรุงเทพฯ. อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- รอฮีม ปรามาท. (2547). *ประวัติย่อกาลเวลา*. กรุงเทพฯ. มติชน.
-(2547). *เอกภพสรรพสิ่งและมนุษย์*. กรุงเทพฯ. มติชน.
- วิทย์ วิศทเวทย์. (2547). *ปรัชญาทั่วไป*. กรุงเทพฯ. อักษรเจริญทัศน์.
- วิภาดา กิตติโกวิท. (2547). *นิฮาดปะทะแมคเวิลด์ การทำลายของลัทธิก่อการร้ายกับ*
ประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ. สานเงินมีนา.
- วิรุณ ตั้งเจริญ และคณะ. (2542). *ศิลปะจินตทัศน์*. กรุงเทพฯ. สันติศิริ.
-(2543). *ศิลปะและพื้นที่*. กรุงเทพฯ. สันติศิริ.
- วิวัฒน์ คติธรรมนิตย์. (2539). *เจมโกลด์สมิท กับดัก*. กรุงเทพฯ. เคล็ดไทย.
- วันเพ็ญ บงกชสถิตย์. (2535). *ชีวิตและความคิดของนักปรัชญา*. กรุงเทพฯ. โครงการณัฏฐาร
- สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*.
- ศิริพงษ์ วิทวิโรจน์. (2548). *เศรษฐกิจวิบัติ*. กรุงเทพฯ. มติชน.
- ส. ศิวรักษ์. (2546). *นักปรัชญาการเมืองฝรั่ง*. กรุงเทพฯ. ศักดิ์สยาม.
- สุเรษฐ บัวชาติ. (2540). *สู่ศตวรรษที่21*. นครปฐม. ไทยเพลสแอนด์พริ้นท์.
- สันติ ตั้งรพีพากร. (2534). *อภิเณวโน้มโลกคศ.2000*. กรุงเทพฯ. โกลเบิลเบรณ.
- อานูช อาภาภิรมย์. (2547). *ถ่ายเอกสารบทความในมติชนรายสัปดาห์*. กรุงเทพฯ. มติชน
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2548). *ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ.
- อมรินทร์พริ้นติ้ง
- อำนาจ เป้นสบายและคณะ. (2544). *ศิลปะ:อนาคต*. กรุงเทพฯ. สันติศิริ.
- Weilacher,Udo. (1999). *Between landscape architecture and land art*. Boston. Birkhauser
 Verlag. http://www.sculpter.uk.com/richard_long.html
<http://www.richardlong.org/sculptures/sculptures.html>

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นายพิน สาเสาร์
วันเดือนปีเกิด	23 เมษายน 2517
สถานที่เกิด	ต.วารีสวัสดิ์ อ.พนมไพร จ.ร้อยเอ็ด
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	ชั้น 7 คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาชีพ	ศิลปินอิสระ

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.2531	มัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนพนมไพรวิทยาคาร
พ.ศ.2534	มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนวิมุตยารามพิทยากร บางพลัด กรุงเทพฯ
พ.ศ.2537	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ศิลปกรรม) จากโรงเรียนศิลปะพระนครเขตพญาไท กรุงเทพฯ
พ.ศ.2542	ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศิลปกรรม) จากสถาบันราชภัฏสวนสุนันทา
พ.ศ.2551	ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (ทัศนศิลป์ : ศิลปะสมัยใหม่) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผลงานหนังสือ

พ.ศ.2551	142 วัน 1,800 กม. นิเวศศิลป์ริมโขงของศิลปินนอกคอก นิเวศศิลป์ริมยมของคนถูกคั่น
----------	--

ผลงานนิทรรศการศิลปะ

พานีการแสดงเดี่ยวนิทรรศการศิลปะกว่า 10 ครั้ง